

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ANA BİLİM DALI

**GÜLMECE UNSURLAR İÇEREN ÇOCUK ÖYKÜLERİNİN İLKOKUL
DÖRDÜNCÜ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKUMA MOTİVASYONU VE
TUTUMUNA ETKİSİ**

BEKİR YILDIZ

DOKTORA TEZİ

ADANA/2022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ANA BİLİM DALI

**GÜLMECE UNSURLAR İÇEREN ÇOCUK ÖYKÜLERİNİN İLKOKUL
DÖRDÜNCÜ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKUMA MOTİVASYONU VE
TUTUMUNA ETKİSİ**

BEKİR YILDIZ

Danışman: Prof. Dr. Filiz YURTAL
Jüri Üyesi: Prof. Dr. Songül TÜMKAYA
Jüri Üyesi: Prof. Dr. Lütfi ÜREDİ
Jüri Üyesi: Prof. Dr. Bülent ARI
Jüri Üyesi: Doç. Dr. Refika ALTIKULAÇ DEMİRDAĞ

DOKTORA TEZİ

ADANA / 2022

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. / / 2022

Bekir YILDIZ

ÖZET

GÜLMECE UNSURLAR İÇEREN ÇOCUK ÖYKÜLERİNİN İLKOKUL DÖRDÜNCÜ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKUMA MOTİVASYONU VE TUTUMUNA ETKİSİ

Bekir YILDIZ

Doktora Tezi, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Filiz YURTAL

Haziran 2022, 252 sayfa

Bu araştırmanın amacı, gülmece içerikli çocuk öykülerinin ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin okuma motivasyonu ve tutumuna etkisini belirlemektir. Araştırma, nitel veri setlerinin nicel verilere ulaşmada basamak oluşturduğu karma araştırma yöntemlerinden sıralı dönüşümsel tasarım modeli temele alınarak tasarlanmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda araştırma kapsamına alınan çocuk öyküleri Mizah Teorileri ve Mizah Yaratma Yöntemleri'ne göre üç okur tarafından tahlil edilmiş ve gülmece unsurlar açısından analizi yapılmıştır. Nicel verileri desteklemek amacıyla analiz edilen mizahi öyküler deneysel uygulama sürecinde kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda öntest sontest karşılaştırma gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır.

Araştırma, 2020-2021 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde Mersin ili Erdemli ilçesindeki bir ilköğretim okulunda yapılmıştır. Deney grubunda 18, karşılaştırma grubunda 18 öğrenci olmak üzere toplam 36 dördüncü sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilen çalışma sekiz hafta sürmüştür. Araştırma kapsamında deney grubu öğrencilerine mizah içerikli öyküler, karşılaştırma grubu öğrencilerine ise mizah içermeyen öyküler araştırmacı tarafından okunmuştur. Araştırmanın nitel boyutunda “*Hikaye Değerlendirme Formu*”, nicel boyutunda ise öğrencilerin kitap okumaya ilişkin motivasyon ve tutumlarını belirlemek için “*Okuma Motivasyon Ölçeği*” ile “*Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği*” kullanılarak veriler toplanmıştır. Nitel analiz bölümünde mizah içerikli öykülerde yer alan mizah unsurları, okurlar tarafından kuramsal temel dikkate alınarak betimsel olarak analiz edilmiştir. Nicel analiz bölümünde deney grubu ve karşılaştırma gruplarının deneysel işlem öncesi öntest ve sontest puanları parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U Testi ile analiz edilmiştir.

Nitel verilerden elde edilen bulgulara göre, mizah içerikli öyküler, Mizah Teorileri'ne ve Mizah Yaratma Yöntemleri'ne göre detaylı olarak tahlil edilmiş ve çok sayıda gülmece unsur belirlenmiştir. Çocuk öykülerinde yazarların üstünlük, uyumsuzluk ve rahatlama teorilerinin her üçünü de kullandıkları tespit edilmiş ancak Üstünlük Teorisi ve Uyumsuzluk Teori'sinin Rahatlama Teorisi'ne göre daha sıklıkla kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Öykülerde mizah yaratma yöntemlerinden komik unsurlar, alay içerikli söylemler, abartılı söz ve anlatımlar ve benzetme yapma gibi yöntemlerin oldukça fazla yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Nicel verilerden elde edilen bulgulara göre, araştırmanın deney grubu ve karşılaştırma grubu öntest sontest puanları karşılaştırılmış; mizah içerikli öykü okuma uygulaması ile öğrencilerin okuma motivasyonlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülürken okumaya yönelik tutumlarında herhangi bir farklılığın gerçekleşmediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Mizah, Mizah Teorileri, Mizah Yaratma Yöntemleri, Okuma Motivasyonu, Okuma Tutumu.

ABSTRACT**THE EFFECT OF CHILDREN'S STORIES WITH HUMOROUS ELEMENTS
ON CHILDREN'S FOURTH GRADE STUDENTS' READING MOTIVATION
AND ATTITUDE****Bekir YILDIZ****PhD thesis, Department of Classroom Teaching****Thesis Advisor: Prof. Dr. Filiz YURTAL****June 2022, 252 pages**

The purpose of this study is to identify the effect of humorous stories for children on the reading motivation and attitude of fourth-grade primary school students. The research was designed on the basis of the sequential transformative design model, which is one of the mixed research approaches in which qualitative data sets are used as a step toward quantitative data. Children's stories included in the research were analyzed by three readers according to Theories of Humor and Humor Creation Methods and analyzed in terms of humorous elements in the qualitative dimension of the research. The humorous stories analyzed to support the quantitative data were employed in the experimental application process. A quasi-experimental design with a pretest-posttest comparison group was employed in the quantitative dimension of the research.

The research was conducted in a primary school in Mersin province's Erdemli district during the second term of the 2020-2021 academic year. The study which was conducted with a total of 36 fourth-grade students (18 in experimental group and 18 in comparison group), lasted eight weeks. The researcher read humorous stories to the students in the experimental group and non-humorous stories to the students in the comparison group within the scope of the research. The data were collected by using the "*Story Evaluation Form*" in the qualitative dimension of the research; and by using the "Reading Motivation Scale" and the "Attitude towards Reading Scale" to determine the students' motivation and attitudes toward reading in the quantitative dimension of research. The readers descriptively analyzed the humor elements in the humorous stories in the qualitative analysis section, taking into account the theoretical underpinning. The pretest and posttest scores of the experimental and comparison groups before the

experimental procedure were analyzed using the Mann Whitney U Test, one of the non-parametric tests, in the quantitative analysis section.

According to the findings of the qualitative analysis from data, humorous stories were thoroughly examined by Theories of Humor and Humor Creation Techniques, and numerous humor elements were identified. It was found that the authors of children's stories utilized all three theories of superiority, incompatibility, and relaxation, however it was concluded that the Theories of Superiority and Incompatibility were used more frequently than the Theory of Relaxation. It was found that the techniques, such as humorous elements, caustic remark, exaggerated words and narratives, and drawing analogy are so much included in the stories.

According to the findings of the quantitative analysis from data, the pretest-posttest scores of the experimental group and comparison group of the research were compared; and while it was found a statistically significant difference in the reading motivations of the students with the application of humorous story reading, found no difference in their attitudes toward reading.

Keywords: Humor, Theories of Humor, Methods of Creating Humor, Reading Motivation, Reading Attitude

ÖN SÖZ

Her şey minik yüzlerde beliren gülücüklerle başladı. Öğrencilerimin yaşadığı bu mutluluğun bir anlamı ve yansıması olmalıydı. Mizah yapmak, gülmek, güldürmek, kahkaha atmak, espri yapmak bir şeyleri değiştirebilirdi. Bu düşünceler zaman içerisinde şekillenerek araştırmamın ortaya çıkmasını sağladı.

Araştırma sürecinin her aşamasında bilgi ve tecrübesiyle bana yol gösteren, destek veren, yardımını ve nezaketini esirgemeyen, saygıdeğer hocam, danışmanım Prof. Dr. Filiz YURTAL'a en içten saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Araştırmaya görüş ve önerileri ile önemli katkılar sağlayan saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Songül TÜMKAYA'a ve Doç. Dr. Refika ALTIKULAÇ DEMİRDAĞ'a sonsuz teşekkür ederim. Lisansüstü eğitimim sürecinin her aşamasında büyük destek gördüğüm, samimiyetini her zaman hissettiğim değerli hocam Prof. Dr. Lütfi ÜREDİ'ye şükranlarımı sunarım.

Araştırmamın uygulama aşamasında desteklerini esirgemeyen dostlarım M. Hüseyin ÖZER'e, Gökhan ÖZMEN'e ve Ahmet KARA'ya, her an görüş alışverişinde bulunduğum meslektaşlarıma, bana moral ve motivasyon sağlayan arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ederim. Doktora eğitim sürecinde yaşadığım zorluklara karşı her zaman yanımda olan sevgili eşime, beni bugünlere getiren fedakar babam ve yakın bir tarihte kaybettiğim canım anneme minnettarım.

Bekir YILDIZ

Adana/2022

Canım Annem'e...

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
ÖN SÖZ	viii
KISALTMALAR	xiv
TABLolar LİSTESİ	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xvii
EKLER LİSTESİ.....	xviii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	7
1.3. Araştırma soruları:	7
1.4. Hipotezler	7
1.5. Araştırmanın Önemi	8
1.6. Araştırmanın Varsayımları	9
1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	9
1.9. Tanımlar.....	10

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Mizah	11
2.2. Mizahın Tarihsel Gelişimi	17
2.3. Mizahın Fonksiyonları	23
2.3.1. Mizahın Psikolojik Fonksiyonu	24
2.3.2. Mizahın Felsefî Fonksiyonu	26
2.3.3. Mizahın Sosyolojik Fonksiyonu	28
2.3.4. Mizahın İletişim Fonksiyonu	30
2.4. Mizah Teorileri	31

2.4.1. Üstünlük Teorisi	35
2.4.2. Uyumsuzluk Teorisi.....	37
2.4.3. Rahatlama Teorisi	39
2.5. Mizah Yaratma Yöntemleri	40
2.5.1. Nükte (Espri)	41
2.5.2. Komik	42
2.5.3. Hiciv (Satir)	42
2.5.4. İroni.....	43
2.5.5. Hümor	43
2.5.6. Mübalağa (Abartma).....	44
2.5.7. Cinas (Eşadlılık)	44
2.5.8. Ağız-Lehçe-Kesimsel Dil Kullanımı	44
2.5.9. Argo	45
2.5.10. Benzetme (Teşbih).....	46
2.5.11. Eğretileme.....	46
2.5.12. Kişileştirme (Teşhis).....	46
2.5.13. Tezat (Karşıtlık).....	47
2.5.14. İştikak (Türetme)	47
2.5.15. Dil Sürçmesi	47
2.5.16. Saçmalama (Absürtlük)	48
2.5.17. Dil Sapmaları	48
2.5.18. Alay (İstihza)	48
2.6. Eğitim ve Mizah.....	49
2.7. Okuma.....	50
2.7.1. Okumanın Önemi.....	53
2.7.2. Okuma Motivasyonu	56
2.7.3. Okumaya Yönelik Tutum	58
2.8. İlgili Araştırmalar	60
2.8.1. Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar	60
2.8.2. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	64

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli	69
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	72
3.2.1. Nitel Araştırmanın Çalışma Grubu	72
3.2.2. Nicel Araştırmanın Çalışma Grubu	73
3.3. Araştırmanın Uygulama Süreci	75
3.3.1. Pilot Uygulama Süreci	77
3.3.2. Asıl Uygulama Süreci	78
3.4. Veri Toplama Araçları	79
3.4.1. Hikaye Değerlendirme Formu	79
3.4.2. Okuma Motivasyon Ölçeği	79
3.4.3. Kitap Okumaya İlişkin Tutum Ölçeği	80
3.5. Verilerin Analizi	80
3.5.1. Nitel Veri Analizi	80
3.5.2. Nicel Veri Analizi	81
3.6. Nitel Çalışmaya Yönelik Geçerlik ve Güvenirlik Önlemleri	82
3.7. Nicel Çalışmaya Yönelik Geçerlik ve Güvenirlik Önlemleri	83
3.7.1. İç Geçerlik	83
3.7.2. Dış geçerlik	83

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. Nitel Verilere İlişkin Araştırma Bulguları	85
4.1.1. Öykü Analizlerine İlişkin Bulgular	85
4.2. Nicel Verilere İlişkin Araştırma Bulguları	97
4.2.1. Kitap Okuma Motivasyonuna İlişkin Bulgular	97
4.2.2. Kitap Okuma Tutuma İlişkin Bulgular	98

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

5.1. Nitel Bulgulara İlişkin Tartışma ve Yorum	101
--	-----

5.2. Nicel Bulgulara İlişkin Tartışma ve Yorum	103
5.2.1. Öğrenci Okuma Motivasyonuna İlişkin Tartışma ve Yorum	103
5.2.2. Öğrenci Okuma Tutuma İlişkin Tartışma ve Yorum.....	106

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar	109
6.2. Öneriler	110
6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	110
6.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	111
KAYNAKÇA.....	113
EKLER	136
ÖZGEÇMİŞ	249

KISALTMALAR

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Mizah ve Mizah Kuramları	33
Tablo 2. Öntest-Sontest Karşılaştırma Gruplu DeneySEL Desenin Simgesel Gösterimi	71
Tablo 3. DeneySEL Desen İşlemleri	72
Tablo 4. Deney ve Karşılaştırma Grubu İçin Belirlenmiş Öyküler	73
Tablo 5. Deney ve Karşılaştırma Grubu Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Dağılımı	74
Tablo 6. Deney ve Karşılaştırma Gruplarının Akademik Başarı Puanlarının Karşılaştırması	75
Tablo 7. Mizah Teorilerine Göre Kahkahacı Sınıf Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar	86
Tablo 8. Mizah Yaratma Yöntemleri'ne Göre Kahkahacı Sınıf Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar	86
Tablo 9. Mizah Teorileri'ne Göre Alaaddin'in Geveze Su Boruları Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar	87
Tablo 10. Mizah Yaratma Yöntemleri'ne Göre Alaaddin'in Geveze Su Boruları Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar	88
Tablo 11. Mizah Teorileri'ne Göre Dörtgöz Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar	89
Tablo 12. Mizah yaratma Yöntemleri'ne Göre Dörtgöz Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar	89
Tablo 13. Mizah Teorileri'ne Göre Ay'a Gidiyoruz Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar	90
Tablo 14. Mizah Yaratma Yöntemleri'ne Göre Ay'a Gidiyoruz Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar.....	91
Tablo 15. Mizah Teorileri'ne Göre Hamhumlup Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar	92
Tablo 16. Mizah Yaratma Yöntemleri'ne Göre Hamhumlup Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar	92

Tablo 17. Mizah Teorileri'ne Göre Hamhumlup Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar	93
Tablo 18. Mizah Yaratma Yöntemleri'ne Göre Rol Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar	94
Tablo 19. Mizah Teorileri'ne Göre Dayak Yemeden Duramıyorum Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar	94
Tablo 20. Mizah Yaratma Yöntemleri'ne Göre Dayak Yemeden Duramıyorum Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar	95
Tablo 21. Mizah Teorileri'ne Göre Ben Ne Zaman Doğdum Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar	96
Tablo 22. Mizah Yaratma Yöntemleri'ne Göre Ben Ne Zaman Doğdum Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar	96
Tablo 23. Deney ve Karşılaştırma Grubu Okuma Ötivityasyon Ölçeği Öntest Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	97
Tablo 24. Deney ve Karşılaştırma Grubu Okuma Motivasyon Ölçeği Sontest Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	98
Tablo 25. Deney ve Karşılaştırma Grubu Kitap Okumaya İlişkin Tutum Ölçeği Öntest Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	99
Tablo 26. Deney ve Karşılaştırma Grubu Kitap Okumaya İlişkin Tutum Ölçeği Sontest Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	99

ŞEKİLLER LİSTESİ**Sayfa**

Şekil 1. Araştırma Deseninin Şematik Gösterimi.....	70
Şekil 2. Parametrik Test Varsayımları.....	81

EKLER LİSTESİ

	Sayfa
Ek 1. Veli İzin Belgesi	136
Ek 2. Cumhuriyetten Günümüze Türkiye’de Yayınlanmış Çocuk Öyküleri	137
Ek 3. Uzman Görüşü Formu.....	138
Ek 4. Hikaye Değerlendirme Formu	142
Ek 5. Hikaye Haritası Formu.....	145
Ek 6. Okuma Motivasyonu Ölçeği	146
Ek 7. Kitap Okumaya İlişkin Tutum Ölçeği.....	150
Ek 8. Gülmece Unsurlar	151
Ek 9. Deneysel Çalışma İzin Belgesi	248

BÖLÜM I

GİRİŞ

Milli kültür öğelerinin temel bileşenlerinden olan dil, bir toplumun kültürel dokusunun oluşmasında ve bunun aktarımında önemli bir yere sahiptir. Yüz yıllar içerisinde toplumun edindiği tecrübeler ve yaşanmışlıklar, deneyimler birikim göstererek dil vasıtası ile kuşaktan kuşağa aktarılır. Dil aracılığı ile aktarılan kültür öğeleri toplumsal birleşmeyi ve bütünleşmeyi sağlayan o toplumun önemli kültürel değerleridir. Millete ait maddi ve manevi değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılması, millet hafızasının korunması kültür taşıyıcısı ve aktarıcısı dil sayesinde gerçekleşmektedir. Bir milletin tarihi, coğrafyası, folkloru, müziği, edebiyatı, sanatı, insani değerleri yüzyıllar içerisinde süzülerek sözcüklerle sembolleşir ve milli kültürümüzü oluşturur.

İnsan yaşamında dilin önemi yadsınamaz bir gerçektir. Kişi dil aracılığıyla konuşur, düşünür, okur ve yazar. Kendisiyle ve çevresiyle olumlu ya da olumsuz iletişim kurar. En genel anlamda dil, insanlar arasında etkileşimi sağlayan bir araç, büyüüp gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş toplumsal bir kurumdur.” (Ergin, 1977).

“Dil, insanlar arası duygu ve düşünce yönünden anlaşma sağlayan simgeler dizgesi ve iletişimi sağlayan tabii bir vasıta” (Yalçın ve Şengül, 2007). Belirli işaret dizgelerini bünyesinde bulunduran dil olmadan iletişim de olmaz. Çünkü dil olmadan insanlar ne dış dünyayı algılayıp kavramlara, simgelere ve sembollere dönüştürülebilir ne de bu kavram, simge ve semboller düşünce kalıbına sokularak başkalarına aktarılabilir. Bu yönüyle dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan bir araçtır; öğrenilen ve öğretilen bir beceridir. Bu simgeleri kullanmak da belirli bir ustalık gerektirir. Dilin dinleme-anlama-konuşma-okuma-yazma biçiminde bir gelişme süreci vardır. Bu süreç içinde dilin bir parçası olarak okuma öğrenilir ve öğretilir (Duru, 2007). Duygu ve düşüncelerimizin aktarımında, başka insanlarla iletişim kurmada ve milli kültürümüzün aktarımında önemli yeri olan dilin doğru öğretiminin yapılması gerekir.

Geçmişten günümüze gelinceye kadar okumaya duyulan gereksinim hayatın her alanında hissedilmiş, insan yaşamına da önemli etkiler oluşturmuştur. Okuma alışkanlığı kazanmış bireylerin zihinsel ve sosyal olarak daha nitelikli olması beklenmektedir. Çünkü okumak bilgi edinme sürecinin başlangıcını oluşturmaktadır (Harris ve Sipay, 1990). Okumaya karşı olumlu tutum geliştirmiş öğrenciler, sadece Türkçe derslerinde değil aynı

zamanda Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler, Matematik gibi birçok disiplinin öğreniminde de başarılı olmaları beklenmektedir. Hayatı anlama ve anlamlandırma sürecinde, akademik ve sosyal başarının sağlanmasında etkili olan okuma üzerine çok sayıda çalışmalar yapılmış, düşünceler ortaya konulmuştur. İlkokulda öğrendiğimiz okuma, yaşam boyu süren bir alışkanlık ve araç olarak kalacaktır. Hayatı anlamak ve anlamlandırmak, bir konu üzerinde araştırma yapmak, işimizin gerektirdiği bilgilere ulaşmak, güncel olayları takip etmek iyi bir okuma becerisini kazanmakla olacaktır. Okumak, hoş vakit geçirmek amacıyla bir eğlence aracı olarak da görülebilir.

1.1. Problem Durumu

Temel eğitim düzeyinde okuma alışkanlığının kazanılması, öğrencinin okuma motivasyonunun sağlanmasını gerektirir. Motivasyon, okumayı öğrenme ve geliştirme açısından oldukça önemli anahtar bir unsurdur” (Akyol, 2018). Öğrencinin okuma motivasyonunun sağlanabilmesi için güdülerini devinime geçirecek okuma istek ve arzusu olması gerekir. Okuma motivasyonunun sağlanması içsel ve dışsal motivasyon faktörlerinin sağlanması ile mümkündür. Bireyin okumaya yönelik kendince ilgi duyması, haz alması, sevmesi ve doyuma erişmesi içsel motivasyonuna işaret eder. Dışsal motivasyonda ise birey beğenilmek takdir görmek, ödül almak, alkışlanmak gibi dıştan gelecek uyarıcılara ihtiyaç duyar. Yıldız’a (2010) göre içsel motivasyon düzeyi küçük yaşlarda daha fazladır. Yaş ilerledikçe bu düzey düşüş göstermektedir. Bu amaçla ilkokul düzeyindeki öğrencilerde motivasyon düzeylerinin yükseltilmesi amaçlanmalıdır (Sirem, 2020).

İlkokul çağındaki öğrencilerin okuma ile kurduğu bağ ve bu doğrultudaki yönelimleri, okumaya verdikleri değer okuma tutumlarını ortaya koymaktadır. İnceoğlu’na (2010) göre bireyin herhangi bir durum veya olay karşısında zihinsel, duygusal ve davranışsal anlamda ortaya koyduğu duruş onun tutumunu ortaya koyar. Bu durum bireyde okumayı bir ihtiyaç olarak hissetme, okuma esnasında zevk ve heyecan duyma ve gerektiğinde de okuma eyleminin gerçekleşmesi şeklinde kendini gösterir. İlkokul çağındaki öğrencilerde okumaya yönelik olumlu tutum oldukça fazladır. Bu durum ilerleyen yaşlarda kademeli olarak azalmaktadır (Alvermann ve Moore, 1991; Hayes, 2000; Petscher, 2010; Schatz ve Kranhen, 2006). İlkokul çağında okuma alışkanlığının kazanılması, akademik ve sosyal başarının arttırılması okumaya yönelik

olumlu tutum edinilmesi ile mümkündür. Okuma tutumu ve akademik başarı arasında kurulan bu ilişki bireyin sonraki öğrenim sürecinde de oldukça önemlidir.

Okumanın hayati değer taşıdığı eğitim dünyasında okumaya yönelik olumlu tutum ve motivasyonu sağlayacak, çocuklarda bilişsel, sosyal ve kişilik gelişimine katkı yapacak birtakım arayışlar gerçekleşmiştir. Öğrencilerin severek okuduğu, dikkat çekici ve ilgi uyandırıcı kitap türleri okuma alışkanlığını kazanmadaki yeri ve önemi yadsınamaz bir gerçektir. Son yıllarda çocukların sevdiği, ilgi duyduğu, onlarda okuma isteği uyandırdığı düşünülen kitap türlerinden “Gülmece ve mizah içerikleri olan kitaplar” büyük önem kazanmıştır (Akıncı, 2015; Worthy, Moorman ve Turner, 1999). Çocukların izlediği çizgi film ve dizilerde, okuduğu hikaye ve metinlerde mizah karakterlerini daha çok sevdikleri görülmüştür.

Bireyi mutlu eden, eğlendiren, keyiflendiren, rahatlatan yanı ile gülmenin okuma çalışmalarında, okumaya ilişkin motivasyon ve tutum sağlamada olumlu bir etki oluşturması beklenmektedir. Çocuk güler ve eğlenerek yaptığı işlerden zevk alır (Gür, 2010). Dolayısıyla gülmek, eğitim-öğretim sürecine pozitif yönde bir katkı sunacaktır. Türkçe'nin öğretilmesi; okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerinin etkin ve verimli olarak kazandırılması gülme eyleminin sürece dahil edilmesi ile daha kolaylaştırılabilir. Bireyin okuduğu hikaye, roman, şiir gibi yazınsal ürünlerde yer alan gülmece içerikli unsurların fazlaca yer alması okuma motivasyonunu sağlaması ve verimliliğin artması yönünde beklentiyi artırmaktadır. Bu çalışmanın ortaya çıkması da bu düşünce ile oluşmuştur. Birey, korku ve gerilimden uzak kalarak güldüğü, mutlu olduğu, kendini keyifli hissettiği, rahatlama duygusunu yaşadığı bir ortamda okuma becerisini geliştirmeye, bu alana ilişkin eğitime ve öğrenmeye daha motive edilmiş olacaktır. Motivasyonu uzun süreli sağlanmış bir bireyin ilgili alana yönelik zaman içerisinde de tutum geliştirmesi beklenir.

İlgili araştırmaya yönelik yapılan alanyazın taraması ile okuma motivasyonu ve okuma tutumunu arttıracak değişkenlere, edebi türlerde yer alan mizah, gülmece ve ironi unsurlarına yönelik birçok çalışma yapıldığı belirlenmiştir (Ak Seven, 2012; Seçkin Aydın, 2006; Ürün Karahan ve Taşdan, 2016) fakat ülkemizde mizah ve gülmece oluşturan çocuk kitaplarının çocuğun okuma motivasyonunu ve tutumunu ne derece etkilediği üzerine bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma ve incelemelerden

hareketle çocuk öykülerinde yer alan mizah ve gülmece unsurların, çocuğun okuma motivasyon ve tutumuna etkisini incelemek amacıyla araştırma yapılmıştır.

İnsan organizmasının günlük yaşam içerisinde sergilediği türlü davranışlar vardır. Bu davranışlarından birisi de farklı nedenlerle ortaya çıkan gülme eylemidir. İlk çağlardan günümüze gelinceye kadar gülme üzerine birçok şey söylenegelmiş fakat gülme kavramına yönelik net bir tanım ortaya koymak mümkün olmamıştır. İnsan organizmasının fizyolojik bir yansıması ile ortaya çıkan gülme eyleminin sadece basit bir davranışsal tepki olmadığı, gülmenin altında ciddi psikolojik etkilerin ve düşüncelerin bulunduğu belirlenmiştir (Morreall, 1997).

Türk Dil Kurumu (2022) gülmek eylemini; “İnsanın hoşuna ve tuhafına giden olaylar, durumlar karşısında, genellikle sesli bir biçimde duygusunu açığa vurmak”, “Mutlu, sevinçli zaman geçirmek, eğlenmek, hoşça vakit geçirmek” ve “Biriyle alay etmek” şeklinde üç maddede açıklamaktadır. Gülmeye ve mizaha karşı Antik çağ düşünürlerinden Sokrates, Platon ve Aristo ile başlayıp klasik çağ boyunca Avrupa ve Hindistan’da da devam eden olumsuz bir tutum takınılmıştır (Ulukoz, 2014). Bu anlayış gerek Hristiyanlıkta gerekse Müslümanlıkta korunagelmıştır. Osmanlı Devletinde islam geleneği hakim olduğu için eğitimde vakur ve ciddiyet önemsenmiş, mizah ve gülmeye yönelik ciddi bir uygulama ve araştırma yapılmamıştır (Alay, 2019). Gülmenin nedenleri, zamana, mekana, kültürel farklılıklara göre değişmektedir. Geçmiş zamanlarda yapılmış bir şaka belki günümüzde bir anlam taşımayacaktır. Bir kültürde çok komik olan bir mizah, başka bir kültürde mizah unsuru taşımayacaktır.

Günlük yaşamda gülmeye sebep olan birçok durum vardır. Fıkralar, espriler, karikatür yazıları, bir varlığın farklı şekillere bürünmesi, abartılı jest ve mimikler, mübalağalı sözler, oyunlar insanlarda gülme eylemini gerçekleştirmektedir. İnsanoğlunda yaşanan tüm bu gülme eylemlerinin nedenlerini belirlemek amacıyla farklı değerlendirmeler yapılmış, kuramlar ortaya konmuştur. Gülme ve mizah üzerine ortaya konan tüm kuramlar, insanda gerçekleşen gülmeyi tam olarak ifade etmede yetersiz kalmıştır. Yapılan tüm araştırma ve incelemeler de göstermektedir ki gülmek, tek boyutlu değildir ve gülmeyi oluşturan birçok faktör bulunmaktadır (Bilge, 2008).

İnsanlığın varoluşundan günümüze kadar temel bir insani eylem olan gülme üzerine birçok çalışma ve inceleme yapılmıştır. Karmaşık bir yapı barındıran gülmek, tarihsel süreç içerisinde farklı filozoflar, düşünürler, sosyal bilimciler tarafından

değerlendirilmiştir. Tüm bu değerlendirmeler neticesinde birçok görüş ortaya konmuş, teoriler geliştirilmiştir. Bu alanda çok sayıda eserler verilmiş; tezler ve ilgili makaleler yazılmıştır.

Eğitim-öğretim süreci içerisinde ilgi uyandırıcı, dikkat çekici, canlı ve etkili bir ortam aranır. Bu durumda mizah, sınıf içi iletişimi sağlayıcı bir araç, öğrencinin gülerken düşünmesini sağlayıcı bir yöntem olarak etkililik sağlar. Mizah kullanmanın süreç içerisinde öğrencinin tutum ve davranışlarında ve de akademik başarılarında ortaya koyacakları başarıda büyük önem arz etmektedir. Eğitimsel açıdan gülmece unsurların dikkat çekmeyi sağladığı, öğrenmede kalıcılığı arttırdığı, düşünmeyi teşvik ettiği, hatırlamayı kolaylaştırdığı söylenebilir (Aydın, 2006; Balta, 2016; Oruç, 2010). Öğrencinin yaşadığı kaygıyı düşürüp onu derse motive edebilmek, akademik başarı artışı sağlamak, olumlu tutum ve davranışlar geliştirebilmek için mizah doğru bir araç olarak görülmektedir (Aydın, 2006; Sidekli, Er, Yavaşer ve Aydın, 2014). Gülmece unsurlar öğrenmede eğitsel, psiko-sosyal ve duygusal anlamda birçok önemli katkı sağlamaktadır. Çocukların, sosyal beceriler geliştirmesinde, doğru iletişim kurmasında, dili öğrenme ve kullanmasında, motivasyonunu arttırmasında gülmece içeren unsurların önemi oldukça fazladır.

İlkokul eğitim-öğretim süreci içerisinde gülmece içerikli sözler, hareketler, mizahi unsurların yer aldığı kaynaklar küçük yaşlardaki öğrencilerin dikkatini çekmektedir. Gülmece içeren metinlerin tercih edilmesiyle çocukların okuma alışkanlığının kazanılmasında olumlu yönde etki sağlandığı görülmektedir (Yangın Ersanlı, 2010). Eğitim-öğretimde ve çocuk gelişiminde önemli ve etkili bir yeri olan mizahın çocuk edebiyatının temel kaynaklarından olan; çocuk öykü, roman, şiir, fıkra gibi yazınsal ve sözlü ürünlerinde mizahi öge ve unsurlar içermesi beklenir. İlkokul birinci sınıftan itibaren okuma ve yazmaya karşı ilgi ve isteğin oluşması, ilk okuma yazma öğretiminden başlayarak, seçilmiş olan metin ve hikayeler çocuklarda zevk ve merak uyandıracak nitelikler taşıması gerekir. Çocuk edebiyatı yazınsal ürünlerinden olan çocuk öyküleri, çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasında, hayal gücünü geliştirmesinde, dilsel/sözel zekayı geliştirmesinin yanında yaratıcı düşünme, yansıtıcı düşünme, problem çözme gibi üst düzey becerilerinin de geliştirmesine ve niteliksel yazmaya erişmesinde önemli bir kaynak oluşturmaktadır (Altunbay ve Soylu, 2020; Atalay, 2022).

Türkiye’de gerek ilkokul gerekse diğer öğrenim düzeylerindeki öğrencilere okuma alışkanlığının kazandırılması ve okumanın sevdilmesi konusunda büyük güçlükler yaşanmakta ve bu durum önemli bir problem yaratmaktadır. Öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz yönde etkileyen faktörlerden biri de okumaya yönelik tutum ve motivasyonun düşük olmasıdır (Katrancı, 2015; Kızgın ve Baştuğ, 2020; Yıldız, 2013). Öğrencinin okuma motivasyonunu etkileyen birçok durumsal ve kişisel sebepler bulunmaktadır.

İşlevsel açıdan düşünüldüğünde; tıp alanında hastalıkların tedavi sürecinde, bir ürünün pazarlanmasında, etkili iletişim kurulmasında, eğitim-öğretim sürecinin yapılandırılmasında gülmecedan faydalanılmaktadır. Bu denli insani bir olgu ve yaşamın kaçınılmaz bir gerçeği olan gülme çocuk edebiyatı alanında da işlevsel bir boyut taşımaktadır. Fıkra, tekerleme, bilmece, şiir, öykü, masal gibi birçok çocuk edebiyatı türlerinde gülmece, mizah oluşturabilecek unsurların varlığı dikkat çekmektedir. İlkokul çağı çocuklarında temel bir sorun olarak karşımıza çıkan okuma beceri, alışkanlık ve tutumuna yönelik olarak çocuk yazınlarında yer alan gülmece unsurlar arasında kurulabilecek anlamlı bir ilişkinin olabileceği düşünülmüştür.

Çocuk edebiyatı alanında yapılan araştırmalar incelendiği çocuk öyküleri üzerine de birçok çalışma dikkat çekmektedir. Fakat özel bir alan olarak çocuk öykülerinde mizah, gülmece, komedi ve bunların herhangi bir eğitsel değer üzerindeki etkisi konulu bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bireyin içinde bulunda durum, yaşadığı çevre, aile ilişkileri, ilgi alanları, duygusal yapısı okuma motivasyonunu etkileyen önemli değişkenlerdir. Eğitim öğretim süreci içerisinde okumaya karşı geliştirilen olumsuz tutumlar, öğrencilerde okumanın bir alışkanlığa ve davranışa dönüşmesini engellemektedir. Bunun sebebi ilkokullardan itibaren çocuğun gelişimine uygun okuma motivasyon ve tutumunu arttıracak eğlenceli, dikkat çekici, komik ve mutluluk veren yazınsal ürünlerin yeterince okutulmaması gösterilebilir. Çocuğun okumayı öğrenmesinde ve okuma alışkanlığı kazanmasında çocuk öykülerinin önemli bir yeri vardır. Bu denli önemli bir kaynak olan çocuk öykülerinin estetik ve sanatsal içeriğinin yanında ilgi uyandırıcı ve eğlenceli olması gerekir.

Bu araştırmanın problem cümlesi

“Gülmece unsurlar içeren çocuk öykülerinin dördüncü sınıf öğrencilerinin okuma motivasyonu ve tutumuna anlamlı bir etkisi var mıdır?”

1. 2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, gülme teorileri ve kuramsal alt yapı bağlamında çocuk öykülerinde yer alan gülmece unsurları belirlemek ve bu gülmece unsurlar içeren öykülerin 4. sınıf öğrencilerinin okuma motivasyonu ve tutumlarına anlamlı bir etkisinin olup olmadığını incelemektir. Bu amaca ulaşmak için ilk aşamada çocuk öykülerinde yer alan gülmece unsurların neler olduğu, bu gülmece unsurların temel mizah teorileri ve mizah yaratma yöntemleriyle açıklanması amaçlanmış ve aşağıda belirtilen sorular cevaplanmaya çalışılmıştır.

1. 3. Araştırma soruları:

1. Mizah teorilerine ve mizah yaratma yöntemlerine göre çocuk öykülerinde yer alan gülmece unsurlar nelerdir?

2. Belirlenmiş olan öykülerde yer alan gülmece unsurlar hangi mizah teorilerine ve mizah yaratma yöntemlerine göre yapılandırılmıştır?

Araştırmanın ikinci aşamasında gülmece unsurlar içeren çocuk öykülerinin ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin okuma motivasyon ve tutumlarına etkisinin incelenmesine yönelik aşağıda verilen hipotezlerin test edilmesi amaçlanmıştır.

1. 4. Hipotezler

1. Deney grubu (Gülmece unsur içeren öykülerin okunduğu grup) ile karşılaştırma grubunun (Gülmece unsur içermeyen öykülerin okunduğu grup) öntest okuma motivasyon puanları kontrol altına alındığında, sontest okuma motivasyon puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

2. Deney grubu (Gülmece unsur içeren öykülerin okunduğu grup) ile karşılaştırma grubunun (Gülmece unsur içermeyen öykülerin okunduğu grup) öntest kitap okumaya yönelik tutum puanları kontrol altına alındığında, sontest kitap okumaya yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

1. 5. Araştırmanın Önemi

Öğrencilerin okuma motivasyonu ve tutumu, birçok faktörden etkilenmekte, eğitim-öğretim sürecinde verimliliği arttırma açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda araştırmanın sonuçları gülmece içerikli öykülerin öğrencileri okumaya karşı motivasyonunu artırmada ve okumaya karşı olumlu tutum geliştirmede ne düzeyde etki oluşturacağını ortaya koyması açısından önem taşımaktadır. Bununla birlikte hem mizah teorileri hem de mizah yaratma yöntemlerine göre öykülerin tahlil edilerek gülmece unsurların belirlenmesi ve bu doğrultuda okuma motivasyon ve tutumu üzerindeki etkisinin belirlenmesi, Türkçenin dört temel becerilerinden biri olan okuma eğitiminin etkililiği ve verimliliğini artırma konusunda yapılacak çalışmalara kaynaklık edeceği düşünülmektedir.

Bireylerin hayat boyu ihtiyaç duyduğu zihinsel ve sosyal gelişimlerini sağlayabilmek için hangi tür kitapların öğrencilerin okuma motivasyonunu artırdığı ve okumaya karşı olumlu tutum geliştirdiğinin belirlenmesi önemli bir katkıdır. Bu çalışmada, gülmece içerikli öykü kitaplarının öğrencinin okuma motivasyonu ve okumaya karşı tutumuna etkisinin ne olduğu ortaya konulmuştur. Çocuğun okuma zevkine varabilmesi için okuyacağı kitapların kendi zihinsel ve duygusal gelişimine uygun olarak seçilmesi gerekir. Bu araştırmanın sonuçları çocuğu mutlu edeceği düşünülen eserlerden yana tercih yapılması konusunda öğretmen ve ebeveynlere çocuğun okuma motivasyon ve tutumunu sağlamaya yönelik öykü seçmede destek sağlayabilir. Öğretmenler gerek sınıf içi metin seçiminde gerekse sınıf kitaplığı oluşturma sürecinde mizahi metinler ve öyküler seçerek öğrencilerin mizahi öykülere karşı farkındalık kazanmasını sağlayabilir.

Bu çalışmada gülme teorileri ve ilgili alanyazın doğrultusunda belirlenmiş olan çocuk öykülerindeki gülmece/mizahi unsurlar belirlenmiştir. Öykülerde yer alan gülmece unsurlar teorik temeller doğrultusunda incelenmiş, gülme eylemini ortaya çıkaran unsurlar gülme kuramları temele alınarak incelenmiştir. Mizah yapmak, mizahi anlatımlarda bulunmak veya mizahi öykü yazmak isteyen kişiler, hedeflerini gerçekleştirmede bu araştırmanın sonuçlarından yararlanabilir.

Araştırma sonuçları, çocuk edebiyatı yazarlarına önemli bir bakış açısı kazandırabilir, yazılacak olan çocuk öykülerinin kurgulanmasında önemli bir içerik sunabilir. Mizahi eser vermek isteyen yazarlar gerek şekil gerekse muhteva olarak mizahi

nitelik taşıyan ögeler kullanarak anlatımı daha zengin hale getirebilir. Çocuğun dünyasında gerçekleşebilecek her türden olay ve durumları dikkate alan yazarlar, çocukları gerilimden uzaklaştırarak onlara okuma alışkanlığı kazandırmada önemli kolaylık sağlayabilir.

Araştırmanın sonuçları Milli Eğitim Bakanlığı'nın okullarda okutulmasını tavsiye edeceği kitaplar listesine mizahi içerikli öykülere daha sıklıkla yer vermesini sağlayabilir. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nca hazırlanan ders kitapları, kaynak kitaplar öğrencinin ilgisini ve dikkatini çekecek, öğrencide okuma zevki uyandıracak nitelikte mizahi değer taşıyan gülmece unsurlarla zenginleştirilmesine katkı sunabilir.

Sonuç olarak bu çalışma ile çocuk öykülerinde yer alan gülmece unsurların, kuramsal alt yapısını oluşturan mizah teorileri ve mizah yaratma yöntemleri doğrultusunda incelenmesi, belirlenen gülmece unsurların hangi mizah teorisi ve mizah yaratma yöntemlerine göre yapılandırıldığının ortaya konulması ve bu konu ile ilgili alanyazına önemli katkı sağlaması beklenmektedir. Gülmece unsurlar içeren çocuk öykülerinin çocuğun okuma motivasyon ve tutumuna etkisini incelemeye yönelik yapılan bu araştırmanın eğitimin paydaşları olan öğretmenlere, öğrencilere, ebeveynlere ve çocuk öykü yazarlarına sunacağı katkılar açısından büyük önem taşımaktadır.

1. 6. Araştırmanın Varsayımları

1. Kontrol altına alınamayan değişkenlerin deney grubunu ve karşılaştırma grubunu aynı şekilde etkilediği varsayılmaktadır.

2. Araştırmaya katılan tüm öğrencilerin belirlenen ölçekleri gerçek durumlarını yansıtacak şekilde samimi ve içten davranarak doldurdıkları varsayılmaktadır.

1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmanın çalışma grubu 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Mersin'in Erdemli ilçesinde bulunan bir ilkokuldaki dördüncü sınıfa devam eden öğrencilerle sınırlıdır.

2. Araştırma için seçilmiş olan öyküler, üstünlük teorisi, uyumsuzluk teorisi, rahatlama teorisi olmak üzere üç temel gülme teorisi ve ilgili alanyazından derlenen gülmece yaratma yöntemleri dikkate alınarak gülmece oluşturabilecek durumlar çerçevesinde üç okur tarafından yapılan analiz ile sınırlıdır.

3. Okuma motivasyon ve tutumuna yönelik yapılan deneysel çalışmada kaynak, sekiz adet gülmece içerikli çocuk öyküleri ile sınırlıdır.

4. Deney ve karşılaştırma grubu için çalışmanın uygulama süreci her bir grup için sekiz hafta ve sekiz oturum ile sınırlandırılmıştır.

1.9. Tanımlar

Okuma: “Bireyin ön bilgileriyle metindeki bilgileri bütünleştirerek yeni anlamlar ürettiği aktif bir süreç” (Güneş, 2014, s.128).

Gülme: Gülme, “İnsanın, tuhafına veya hoşuna giden olaylar, durumlar karşısında, her zaman sesli bir biçimde duygusunu dışarı vurmak”, “Mutlu, eğlenceli ve hoşça vakit geçirmek” yahut “Bir kimseyle alay etmek” olarak tanımlanır (Güler ve Güler, 2010, s.21).

Gülmece: Türk Dil Kurumu’na (2022) göre gülmece, “Eğlendirme, güldürme ve bir kimsenin davranışına incitmeden takılma amacını güden ince alay, mizah; gerçeğin güldürücü yanlarını ortaya koyan edebiyat türü, mizah, ironi” olarak tanımlanmıştır. “Gülmece seslendiği insanı, hangi oranda olursa olsun, sağlıklı olarak güldürebilen her şeydir.” (Nesin, 2001, s.17).

Mizah: Mizah kelimesi Türk Dil Kurumu Türkçe sözlüğünde “gülmece” olarak tanımlanmaktadır. Fransızca “humour” kelimesinin Türkçeye çevrilmesinde karşılık olarak “gülmece” ifadesi kullanılmıştır. Çalışma içerisinde kullanılan gülmece ve mizah kavramları iş anlamlılık oluşturduğu düşünülerek birbirinin yerine kullanılmıştır (TDK, 2022).

Tutum/ Okuma Tutumu: “Genellikle kişinin okuma alışkanlığı kazanmasına veya okumadan kaçınmasına neden olan okuma ile ilgili bireysel duygu ve eğilimlerdir” (Martínez, Arıcak ve Jewell, 2008, s.1011).

Motivasyon/Okuma Motivasyonu: “Okumanın süreçlerini ve sonuçlarını etkileyen birtakım kişisel özellikleri içerisinde barındıran bireysel amaçlar, değerler ve inançlar olarak tanımlanabilir” (Guthrie ve Wigfield, 2000, s.405).

Öykü (Hikaye): Bir olayın sözlü veya yazılı olarak anlatılması, gerçek ve tasarlanmış olayları anlatan düz yazı demektir (Türkçe Sözlük, 2011, s. 891).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Mizah

Varlığı insanlık tarihi kadar eskilere uzanan mizah, oldukça karmaşık bir kavramdır. Mizah, bireysel ve toplumsal sorunlardan, yaşanmışlıklardan elde edilen verileri eleştirel bir bakış açısıyla sunarak insanları eğlendiren, güldüren, gülerken düşündüren bir olgudur. Yaşamın birçok alanında kullanılan mizah, birçok disiplin tarafından değerlendirilmesi yapılmış, çok farklı alanlarda çalışma konusu olmuştur. Psikoloji, sosyoloji, edebiyat, felsefe, din, biyoloji, tıp, eğitim, tiyatro, sinema gibi birçok alanda farklı tanımları yapılmış, alana konu olabilecek boyutlarda önemli derecede ilgi görmüş ve birçok alana da hizmet etmiştir.

Köken olarak Arapça bir kavram olan mizah kelimesinin kullanıldığı ilk yazılı kaynak *Atabetü'l Hakayık* olarak bilinir. Etimolojik olarak incelendiğinde Arapça “mzh” kökünden gelen mizah Türkçe’ye müzah olarak uyarlanmış; anlam olarak “şaka, şaka yapma, gülme” olarak karşılık bulmuştur. Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise mizah, “Bir gerçeği alay, nükte ve latifelerle süsleyip güldürücü yanlarıyla ortaya koyan sözlü ve yazılı sanat türü, gülmece.” olarak tanımlanmıştır. İngilizce ve Fransızca’da mizah kavramı “humour” sözcüğü ile karşılık bulmaktadır. Oxford İngilizce Sözlüğü’nde ise “Eylem, konuşma veya eğlenceyi heyecanlandıran yazı; tuhaflık, şakacılık, alaycılık, komiklik, eğlence.” ifade edilmiştir. Martin’e (2007) göre mizah, komik olarak algılanan ve başkalarını güldürme eğiliminde olan, eğlenceli bir uyarıcı yaratmaya dönük zihinsel süreçlerle zevk veren duygusal tepki içeren bir kavramdır. Luggat Osmanlıca sözlükte mizah kavramı “şaka, espi, alay, letaif, latife, nükte” anlamlarına karşılık gelmektedir. Gerek yaşamın evrelerinde gerekse birçok sanat ve edebiyat dünyasında yaşanan olaylara değişik bir bakış açısı sunan, eleştirel bir güldürü oluşturan, güldürürken düşündüren, düşündürürken de farklı noktalara dikkat çekebilen yanı ile mizah, aynı zamanda içgüdüsel bir davranıştır (Alay, 2019). Her durumda mizah sonrası gülme gerçekleşmesi de beklenmemelidir. Her mizah bir gülme ortaya koymayacağı gibi her gülme de bir mizah ürününe dönüşmesi beklenmemelidir.

Televizyon, bilgisayar, radyo veya tablettten komedi programı izlerken, komik bir kitap okurken ya da farklı bir kişisel deneyimi hatırlarken gülme eyleminin gerçekleşmesi beklenir. Mizah hemen hemen her sosyal durumda ortaya çıkar ve sıklık gösterir. Mizah esasen insanların eğlenceli bir şekilde etkileşime girmesini sağlar. Günlük yaşamın yorgunluğunu atmak, rahatlamak ve olumsuzlukları gidermek için mizah çok sık kullanılmaktadır. Bu yönüyle mizah insanların yorgunluklarını giderir ve günlük yaşamın bunalımından uzak durmamızı sağlar (Örge Yaşar, 2010). Mizah sadece sağlıklı insanlara için değil hasta insanlar için de bir şifa kaynağıdır. Hastalara uygulanan gülme, güldürme ve kahkaha depresyonları giderir ve uyku düzenini sağlar (Han, Park ve Park, 2017). Stresin nasıl sağlık ve depresyon üzerinde olumsuz etkisi varsa, mizahın da tam aksi yönde mutluluğa ve sağlıklı yaşama olumlu etkisi vardır. Mizah stresi azaltır; olumlu, üretken ve etkili olmamızı sağlar (Heggie, 2018; Robert ve Da Motta Veiga, 2017). Doğal bir zihinsel ilaç özelliği taşıyan mizahı sık kullanan bireyler, günlük yaşamın sıkıntılarından uzaklaşıp stres ve kronik yorgunlukla başa çıkma konusunda diğer bireylere göre daha güçlü direnç gösterirler (Kruczek, 2018).

Bütün kültürlerde yer bulan mizah ögesi, her insanda farklı farklı şekillerde kendini göstermiş, insanı insan yapan gereksinimlerden biri olarak yaşantımızda yer almıştır. Bu yönü ile toplumsal bir olgu olma özelliği taşıyan mizah, farklı kültürlerde çok farklı etkileri olur ve değişkenlik gösterir (Spanakaki, 2007). Her toplumun gülme yaşatan şaka ve esprilerini değerli kılan ve kendisini diğer toplumlardan ayırt edeceği önemli değişkenleri bulunmaktadır. Toplamların yaşamları, inançları, konuştuğu dil, coğrafyaları, tarihsel süreç içerisindeki gelişimleri dikkate alan mizah kendi yapısını oluşturmaktadır. Kültürel belleğin önemli bileşenlerinden birisi de mizahi bellektir. Bu bellekte varlığını koruyan kişi, olay, imgeler, araçlar o ülkenin yaşayan kültür tarihidir. (Öğüt Eker, 2014). Kültürel kodları kullanarak gerçekleşen mizah olgusu, zamanla evrilerek ve gelişim göstererek insanla buluşur. Hatırlama işleminden hareketle komik durumun ortaya konulmasında ve sonrasında televizyon izlerken, kitap okurken veya daha önceki yaşantımızda kalan izler bizde etkileşim oluşturarak gülme yaşatır (Baş ve Ulu Aslan, 2020).

Mizah bir toplumun kültürel kodlarını taşır. Öğüt Eker'e (2014, s.85) göre, bir kültürde mizahi değer taşıyan bir olay veya durum, bir başka kültürde bu aynı değeri taşımayabilir. Bir kültürel gelenekteki farklılık, geniş kültürel değerlerle tam olarak uyumlu olmaz. Bunun için mizah geleneklerini sadece kuramsal ve bireysel düzeyde

değil, kültürel düzeyde de kavramsallaştırmak gerekir (Romero ve Pescosolido, 2010). Her kültür bir anlamda kendi gelenek yapısına gömülü kültür sürecinin içindedir. Tekin'e (2019) göre, mizah anlayışının şekillenmesinde ve mizaha yönelmede sosyo-kültürel çevrenin etkisi büyüktür. Mizah her ortam ve şartlarda, her kültür ve eğitim düzeyinde, insanın var olduğu her durumda farklı şekillerde de olsa kendine bir yer bulacaktır.

Çok yönlü bir kavram olma özelliği taşıyan mizah kavramı, sonucunda gülme duygusu uyandırabilecek ironi, nükte, şaka, alay, dalga geçme, komedi, sakarlık, iğneleme, mantık dışı davranışlar sergileme, takılmak gibi günlük hayatta karşımıza çıkabilecek durumlarla doğrudan ilişkisi bulunmaktadır (Şahin, 2016). İnsanların belki de tamamı mizahı deneyimlemiş; eğlenmek, gülmek, komik bir durum karşısında gülümsemek, tebessüm etmek gibi tepkilerde bulunmuştur. Her yaştan ve kültürden insan mizaha tepki verir. Her türlü komediyi ifade etmek için kullanılan mizah zekice bir benzetme, yetersiz kalmış bir ifade, kelime oyunları, gizli bir tehdit veya eleştiri, hicivden veya ironiden doğmuş haller, konuşma şekli gibi birçok konuyu temel alarak anlık olarak okuyucuyu veya izleyiciyi eğlendirmeyi amaçlar (Sing, 2012).

Günlük yaşantımızda bir iletişim aracı olarak mizahtan yararlanırsınız. Gerek bireysel ilişkilerimizde gerekse toplumsal etkileşimimizde mizahın gücünü kullanırsınız. Bulduğumuz çevreyi daha eğlenceli ve neşeli kılabilmek, arkadaşlarımızı eğlendirebilmek, başkaları hakkında oluşturduğumuz inançlar, eleştirel yönlerimiz mizahın etkisi ile ortaya çıkmaktadır (Bitterly ve Schweitzer, 2019). Mizahı günlük iletişimimizde kullanırken paydaşımızın tutum ve davranışları üzerindeki etkisini anlamamız gerekiyor. Kar amaçlı veya ürün odaklı çalışan işletmelerin işlerindeki verimliliği sağlamada olumlu yansıması olabilecek duyguları tetikleyen mizah (Yam, Christian, Wei, Liao ve Nai, 2018), çalışanların işe bağlılığını artırıcı, örgütler üzerinde kazanç sağlayıcı ve varlığını sürdürücü bir etki oluşturmaktadır. Liderlerin örgütlerini canlı tutabilmek, iş için çekici kılabilmek, çalışanının performansını arttırabilmek, yaratıcılığını ve işe bağlılığını sağlayabilmek için mizahı kullanmak, diğer yapısal politikalara kıyasla oldukça düşük maliyetli bir stratejidir (Özarallı, Turnalar Çetinkaya, Göksel ve Çitli, 2021). Ayrıca eşitlikçi toplumlarda liderlerin mizah anlayışı kendileri için olumlu sonuçlar ortaya koyabilmektedir. Barack Obama 2008 yılındaki seçim kampanyasında kendini küçümseyen bir mizah kullanarak takipçilerinin ilgisini çekmeyi başarmıştır (Stewart, 2011).

İnsanın düşmanca bir tutum takınmadan ve üstünlük duygusuna kapılmadan kendisi ile dalga geçebilmesi hem kendisini hem de başkalarını mutlu edebilmesi, ancak mizahı bir araç olarak gören, kendisini gerçekleştirmiş bireylerin sahip olabileceği bir özelliktir. Amerikalı psikolog Abraham Maslow, ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidinin en üst kategorisinde kendini gerçekleştirme gereksinimini elde etmiş bireylerin mizah duygusunun da gelişmiş olduğunu ifade etmiştir (Maslow, 1943). Sahip olduğu potansiyeli çeşitli alanlarda etkili şekilde kullanmak için mizaha yönelen birey (Avcı, 2012), öğrenmesini ve gelişmesini sağlar böylelikle hayata daha sıkı tutunur. Bunun için mizahı engellemek, ihmal etmek yerine ortaya çıkmasını ve gelişmesini sağlamak gerekir (Barth, 1990).

Sigmund Freud, mizahı haz veren üst düzey bir savunma mekanizması olarak görmüştür. Kişinin ruh sağlığının korunması ve mutluluğunun sağlanması yolunda içsel dürtülerini açığa çıkardığı içgüdüsel bir etkinliktir (Freud, 2012). Kendisini rahatsız eden, geren, acı ve üzüntü veren durumları, gülünebilecek materyallere dönüştüren birey, karşıt bir mekanizma oluşturarak saldırgan dürtülerini açığa çıkarmaktadır. Mizahi tavır benimseyen kişi ile bundan zevk alan seyirci arasında geçen süreçte taraflar kendi kişiliğini ortaya atar ve karşılıklı bir tatmin duygusu yaşar. Mizahi tavır, öznenin kendisine ya da dinleyici konumundaki başka insanlara yöneltilebilir. Konuşmacı tarafından sarf edilen çaba veya tasarruf edilen duygu harcaması, dinleyicide mizahi bir zevke dönüşebilir. Bu durum hem özne hem de nesne konumundaki kişilerde belli bir haz duygusunun yaşanmasını sağlar (Schneider, 2006).

Mizah, gülme eylemini gerçekleştirdiği gibi başka insanları da güldürebildiği için olumlu bir kişilik özelliğine sahip bireylerde görülür. Duygu ve düşünceleri yetenek ve kabiliyetler ölçüsünde üstü örtük bir anlatımla aktarma veya içinde bulunulan ortamı daha etkin hale getirme gibi amaçlarla yapılan mizahın çok farklı işlevleri vardır. Mizah, ortamı dinamik hale getirmek, anlatılmak isteneni daha etkin ve verimli olarak sunmak, güldürmek, güldürürken düşündürmek, bir mesaj vermek, tartışma ortamında galip gelmek gibi amaçlarla yapılmaktadır. Her ne kadar toplum tarafından olumlu ve istenilebilir bir yetenek olarak görülse de mizahın istenmeyen olumsuz yanlarının da olduğu ortaya konmuştur.

Avcı (2012), saldırgan ve kendini yıkıcı mizah tarzlarının kişide psikolojik rahatsızlık boyutunda olabileceğini ortaya koymuştur. Toplum tarafından mizahın sadece

olumlu yanlarının olduğu bilinse de olumsuzluk oluşturabilecek durumlar da içeren çok geniş ve karmaşık bir yapısı vardır. Bireyin gelişim sürecinde ve cinsiyetçi farklılıklarında mizahı kullanım seklinde birtakım değişiklikler ve farklılıklar da görülmektedir. Erken ergenlik dönemindeki erkek çocukların kız çocuklarına göre saldırganlık içeren ve cinsel içerikli mizaha daha yatkın olduğu gözlenmiştir. (Fhr, 2002; Sarı ve Aslan, 2005; Soyaldın, 2007). Bunun sebebi olarak da toplumların erkeklere bimiş olduğu saldırgan davranışların normal kabul edilmesi, erkeklerin mizahlarının veya arkadaşlıklarının sosyal kabul görmediğini hissetmesi, alay eden şakalar yaparak tepki vermesi, sosyal kabul görmeme durumunda cinsellikle ilgili örtük ve katı anlayışlarını ortaya çıkararak cinsiyetçi malzeme kullandığını savunmuştur (Ford, Wentzel ve Lorion, 2001).

Mizah, insanlar arasındaki etkileşimi sağlar ve bundan dolayı çalışma odakları, kuruluşlar ve organizasyonlar üzerinde olumlu etki bırakır. Mizahın işyerlerinde verimi attrıcı, kişiler arasında etkileşimi sağlayıcı bir yanı vardır. Mizahın etki alanı fark edilir ve yöneticiler tarafından kullanılırsa işletmeler süreci içerisinde bu durumdan büyük fayda sağlayacaklardır (Alan ve Tiyaki şen, 2016). Çok işlevli bir yönetim aracı olan mizah, birçok amaca ulaşmak için sihirli bir gücü sahiptir. İş yerlerinde etkili liderlik için vazgeçilmez bir öncül olarak görülmese de etkili bir ortam oluştırmada, verimi ve iş kalitesini arttırmada, iş yerlerinde morali düzeltmede ve canlandırmada, stresi azaltmada, gerginliği düşürmede mizahın gücü yadsınamaz (Barut ve Onay, 2017; Conger, 1989; Craumer, 2002).

Mizah, gülmece ve gldrmecedan çok daha fazlasıdır. Gle ve öncül'e (2019) göre katılımcı ve kendini geliştirici mizah anlayışını benimseyen yöneticilerin çalışanlarının psikolojik sermayesini pozitif yönde etkilemektedir. Mizahın başarılı kullanılması grup etkililiğini sağlamada ve organizasyon verimliliğini arttırmada büyük katkı sağlar.

Mizah, gülme ve kakhaha kavramları arasında da güçlü bir ilişki vardır. Kakhaha ve mizah özgürce erişilebilir kaynaklardır; akılcıca kullanılırsa yaşam döngüsü boyunca kişisel gelişime büyük fayda sağlar (Gonot Schoupinsky, Garip ve Sheffield, 2020). Gülme eyleminin gerçekleşmesiyle mutluluk hormonu salgılayan insan, bedensel olarak bir farklılık yaşar. Bilişsel bir algılama sonucu gerçekleşen bu olay, hormonal sistemin aktifleşmesiyle gülme eyleminin dışa vurumu gerçekleşmiş olur (ğt Eker, 2017).

Mizahın fiziksel bir yansıması, vücuda uyguladığı bir yaptırım gücü olan gülme ve kahkaha atma, fizyolojik faydalar sağlar, acıları azaltır. Ayrıca kortizol gibi stres hormonlarının seviyesini azaltarak çoklu fizyolojik sistemleri uyarır. Haines Wesley (1987) yaptığı araştırma ile insan gülerken kan dolaşımının hızlandığı, akciğerlerin oksijenle dolduğu, kardiyovasküler-nörolojik sistemin uyumu ile baskı ve stresin azaldığı, korku ve öfkenin geçtiği, ağrı ve acıların hafiflediği sonucuna varmıştır.

Mizah etkin bir şekilde kullanıldığında pozitif ilişkiler kurmak ve performansı arttırmak için kullanılabilecek önemli bir araç olarak hizmet eder. Gerek okul ortamında gerekse yaşamın farklı alanlarında mizah dikkat çekme, güdüleme, dikkatin sürekliliğini sağlama, kaygıyı azaltma, motivasyonu ve katılımı artırma işlevi görür. Eğitim ortamında öğrencilerle daha yapıcı bir ilişki kurmayı sağlar, olumlu duyguları teşvik eder. Zor öğrencilerle sosyal etkileşimleri ve sohbetleri başlatabilir ve onlara ilham kaynağı olabilir. Hem sosyal hem de akademik olarak olumlu dönütler almayı sağlar. Böylece mizah, olumlu duygu ve sosyal bağ oluşturarak öğrencilerle yakınlık kurmada yardımcı olur, onlara sunulan bilgilere daha iyi odaklanmalarını sağlar, derse olan katılımlarını artırır (Savage, Lujan, Thipparthi ve Dicarlo, 2017). Her öğretmen eğitim öğretim sürecinde mizahı kullanmasa da öğretmenin öğrenmeyi ve öğrenci motivasyonunu arttırmak için gerekli gördüğü durumlarda mizahı ustaca kullanması konuya ve öğretmene yönelik olumlu bir algı oluşturacak ve bilginin kalıcılığını sağlayacaktır (Özkan, 2008; Savaş, 2009; Saracaloğlu, Gündoğdu, Çelik ve Altın, 2013). Öğretmenlerin sınıf ortamında mizahı kullanırken dikkatli ve stratejik olmaları gerektiği; anlaşılması güç konuların açıklanmasında ve öğrencinin derse katılımını sağlayacak keyifli bir atmosfer oluşturmada tercih edilmelidir (Bolkan, Griffin ve Goodboy, 2018).

Mizah ve yaratıcılık arasında yakın bir ilişki vardır. Mizah içerikli eserlerin, yayınların ve görsellerin yer aldığı yayınları takip eden veya buna maruz kalan bireyler daha yaratıcı olmaktadır (Vural, 2004). Bireye farklı bakış açıları sunan mizah, önyargılardan sıyrılarak alışlagelmiş kalıpların dışına çıkmayı, özgür, eleştirel, esnek düşünmeyi ve özgün olmayı destekler. Yaratıcı bir bireyin temel özelliklerinden biri de mizah kullanma ve şaka yapma becerisinin olmasıdır (O'Quin ve Derks, 1997; Saban, 2004; Starko, 1995; Yeşilyurt, 2020). Mizah alışverişi, yaratıcılık için çok önemli olan duygu, biliş ve sosyal ilişkiler üzerinde faydalı etkilere sahiptir. Ayrıca yaratıcılık sadece yeni ve faydalı fikirlerin üretilmesi değil, aynı zamanda bu fikirlerin başkaları tarafından kabul edilmesini de gerektirir. Buna göre mizah, farklı düşünmeyi, fikir yaratmayı

sağlayarak eleştiriye ve yeni fikirlere karşı direnci de azaltır (Eliav, Miron Spektor ve Bear, 2017). Mizah, çok eski zamanlardan beri yaratıcılığı harekete geçiren bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir. Mizahın özgürleştirici (Freud, 1960) ve enerji verici bir gücünün olduğu belirlenmiştir (Koestler, 1964).

2. 2. Mizahın Tarihsel Gelişimi

İnsani bir davranış olan gülme eylemi insanlık tarihi kadar eskidir. Mizah tarihinin ilk başlangıcını belirlemek de oldukça zor bir alandır. Gülme veya mizaha dair ilk bulgular M. Ö. dördüncü ve beşinci yüzyıla dayanır. Her ne kadar mizahın eğlence ve hoşgörü temeline dayandığı söylene de bu dönemde saldırganlık ve düşmanlık temeline dayandığı görüşü hakimdir (Yumurtacı, 2017). Nesnelliğin ve bedenselliğin hakim olduğu Antik Çağ'da görsel bir kültür hakimiyeti vardır. Şarap Tanrısı Dionysos adına yapılan dini ayin ve şenliklerde tragedya, epikharms ve phormis öncülüğünde komedi oyunları sergilenirdi (Şentürk, 2016).

Antik Çağ filozoflarından Sokrates, Eflatun gibi düşünürler ve birçok din adamları komedyayı, gülmeyi, aşırı gülmeyi uygun bir davranış olarak görmemiştir. Eflatun'a göre gülmeye tutulan kişi mantık sınırlarından çıkıp kontrolünü kaybettiğini söyleyerek gülmenin bayağı bir yanının olduğunu ifade etmiştir (Sanders, 2001). Platon, Devlet adlı eserinde iyi ve ideal bir devletin nasıl yönetileceğini anlatırken gülme konusuna sınırlamalar getirmiştir. Sokrates'e göre gülünç olan kusur taşır. Kendini bilen bir kişinin de alaycı ve ölçsüz gülmesi yakışık almaz (Morreall, 1997). Bu çağda, acımasızlıklara atılan kahkaha, insana yapılan eziyetlerden zevk alma, gaddar ve alaycı şekilde gülme gibi sebeplerden dolayı filozoflar gülmeyi onaylamamış ve hor görmüşlerdir.

Orta Çağ Skolastik Hristiyanlık dünyasında gülme tamamen yasaklanmıştır. Bu çağa hükmeden otoriteler, mizah ve gülmeyi yaşamın birçok alanında sınırlandırmıştır. Kutsal olanın korunduğu, düzene sorgusuzca itaat edildiği, katı sosyal kuralların uygulandığı, yasakların hüküm sürdüğü böyle bir dönemde mizah, soytarıların pazar yerlerinde, bayramlarda ve karnavallarda sergiledikleri gösteriler yoluyla varlık bulmuştur (Bakhtim, 2001; Baudlaire, 1997). Günlük hayatın sıradanlığından ve yasakların baskısından kısa süre de olsa kurtulmak isteyen halk, karnavallara katılmayı tercih etmişlerdir. Bu dönemde sadakat, cömertlik, onur gibi insani erdemleri esas alarak fiziksel çabayı öven bir şövalyelik edebiyatı doğmuştur (Taşdelen, 2016). Bu çağda en köklü değişim ve dönüşüm Rönesans'a gelindiğinde halkın kendi öz dinamiklerinden

doğacak olan mizah anlayışıdır. Edebiyat ve yüksek düşünce dünyasına giren mizah, Rönesans hareketiyle özgün ve eleştirel dönemsel bilincin yansıması olacaktır. Bakhtin (2001), Rönesans ile gülme anlayışı derin bir boyut kazanmış; ciddiyet kadar önemli bakış açısı sunmuştur (Ceyhan Coştu, 2020).

Orta Çağ, Batı Avrupa’da Hristiyanlık inancının hüküm sürdüğü bir dönem olduğu için Hz. İsa’nın hayat anlayışı ve dünya görüşü doğrultusunda ciddi bir duruş sergileme anlayışı hakim olmuştur. Bu anlayışa alternatif olarak Aristo’ya dayanan ve gülmeyi insanın özü olarak kabul eden bir başka anlayış da hakim olmuştur (Sevindik, 2017; Smajda, 2013). Rönesans dönemi düşünürleri, gülmeyi yaşama sevincini ifade eden insani bir eylem olarak görmüşlerdir. Hobbes, Spinoza, Rebelais gibi düşünürler gülme, gülmece ve mizah üzerine fikir ortaya koymuşlar; gülmenin nedenleri, insan doğasına etkisi, oluşum nedenleri, psikolojik ve duygusal yanı gibi alanlarda çalışmalar yapmışlardır. İslam dünyasında ise gülmek, kahkaha atmak, alay etmek hoş karşılanmamış; bunun yerine gülümsemek, tebessüm etmek tavsiye edilmiştir. Hz. Muhammed’in mütebessim bir çehresinin olduğu ve arkadaşları arasında bazı şakalar yaptığı rivayet edilmiştir. Bir hadis olarak nakledilen “Gülmek sadakadır.” ifadesi İslam dininin gülmeye bakışını ortaya koymaktadır.

İslam dünyasında mizaha bakış, Batıya göre daha yumuşak bir anlayıştır. Hz. Muhammed’in söz ve davranışlarından hareketle şekillenen mizah anlayışı, birtakım şaka ve fıkralarla korunmuştur. Hz. Peygamber’in çizdiği sınırlar doğrultusunda yapılan mizahın güzel, aşırıya kaçan bir ölçüsüzlükte yapılan mizah ise çirkin bulunmuştur. Hz. Muhammed, arkadaşları arasında neşeli ve mütebessim bir tavır alır, onlara şaka yapar, nükteli ifadelerde bulunurdu. Fakat yaptığı şakaların tamamında ölçüyü kaçırmaz, doğru söz söylemeyi gözetir, şakalarında dahi asla yalana yer vermezdi (Karakuş, 2019).

16. yüzyılda Bakhtin tarafından yazılan “*Rabelais ve Dünyası*” adlı romanda kaba güldürü, karnavallar, soytarı örnekleri Orta Çağ mizah kültüründen izler taşımaktadır. Voltaire gibi düşünürler geçmiş anlayışın devamı olan kaba güldürüyü eleştirirken; Balzac ve Hugo gibi yazarlar da savunucusu olmuştur (Sayar, 2012). Avrupa’da yayılan Rönesans ve Reform hareketleri ile mizahi anlayışta birtakım değişimler yaşanmıştır. Mizahın eleştirel yanı, üstün gelen gücü ve otoriteye karşı gelişile özgür toplum yapısına büyük katkı sunmuş, kalıpları yıkmış, mevcut rejimleri derinden sarsmıştır. İspanya’da Cervantes, Batı Avrupa’da Lamartin, Voltaire, Kant, Shakespeare gibi düşünürler gülme

üzerine derin görüşler ortaya koymuştur. Gülmenin saf ve insana özgü bir yanının olduğunu, olumlu güç göstergesinin bir yansıması olabileceği, saldırganlıktan uzak bir anlayışla eleştirel ve özgür düşünceye temel oluşturduğunu belirtmişlerdir (Smajda, 2013)

20. yüzyıla gelindiğinde mizah ve gülmece üzerine çok fazla araştırma ve inceleme yapılmış ve bu alana birçok araştırmacı ilgi duymuştur. Usta'ya (2009) göre mizah, sanat ve hayat ile yakın bir bağ kurmaktadır. Mizah, Müzik, Resim, Heykeltraş, Tiyatro, Drama, Edebiyat gibi sanat dallarına güçlü bir malzeme olmuştur. Bu sanat disiplinleri, mizahı bir araç olarak görerek, vermek istedikleri mesajı daha gerçekçi ve özgür bir bakış ile aktarmaktadır. Mizah aynı zamanda bir anlatım tarzıdır. Verilen eserlerin daha çok dikkat çekici olması, seyircide veya okurda kalıcı öğrenmenin gerçekleşebilmesi için dikkat çekici bir uyarıcının gelmesi gerekir. Bu durum da mizah aracılığıyla sağlanmaktadır. Alay'a (2019) göre, mizah, tür olmaktan ziyade bir anlatım tarzı, bir üsluptur. Birçok disiplinde yer bulmuş olan mizah, özellikle edebiyatta yazılı ve sözlü anlatımlarda oldukça sık karşımıza çıkmaktadır.

Mizahın yaşamın kendisiyle, edebiyatla ve sanatla kurduğu yakın bağ bu türden verilen eserleri, basmakalıptan uzaklaştırarak daha ilgi çekici kılmıştır. Mizah ve gülmeceyi bir disiplin olarak gören düşünürler olduğu gibi, farklı disiplinlere bir araç olma özelliği de gösterir (Yardımcı, 2010). On altıncı yüzyıldan beri gülmece, günlük hayatın gerilimini düşürmek, hatta sıkıntıları muntazam şekilde görmezden gelmek olarak görülmektedir. Mizah, tarihin farklı zaman dilimlerinde ve çok farklı coğrafyalarda varlık göstermiştir. Gerek otoriter gerekse demokratik toplumlarda mizah; güldüren, düşündürten bir eleştiri aracı olarak görülmüştür. Sanders'e (2021) göre, yöneticilere karşı özgür düşünce eğilimi gösterebilmek için mizahtan ve mizahî anlayışıyla doğan gülmece unsurlar edinmek gerekir. Otorite tarafından baskılanan hür irade veya kayıtsız şartsız itaat etme anlayışı, mizahla kırılır ve ezilen ve baskılanan halkta bir rahatlama duygusu yaşatır (Yumurtacı, 2017).

Türk tarihinde mizah, güldürü, şaka çok eski zamanlardan günümüze gelinceye kadar genişçe bir yer edinmiştir. Türklerin İslamiyet ile tanışmadan önceki döneme ait önemli bir eser olan *Dede Korkut Hikayeleri*'nde, mitoloji kahramanı Deli Dumrul'un Azrail ile kavga etmesi ve yaşadığı çatışmalar önemli mizahi unsurlar yaratmıştır. Ayrıca bu hikayelerde Türklerin İslamiyet öncesi yaşamına, göçebe hayatına, geçim

kaynaklarına ve bu durumlardan doğan mizahi unsurlara yer verilmiştir (Kortantamer, 2004). İlk olarak Anadolu Selçuklu Devleti'nde başlayan bu kültür, Osmanlı Devleti'nde de etkisini sürdürmüştür. Türklerin Anadolu'yu yurt edinmesinden günümüze gelinceye kadar mizah da süreç içerisinde önemli değişimler yaşamıştır. Geçmiş yaşamın tecrübelerinden faydalanarak sözlü anlatımlarla başlayan mizah, kuşaktan kuşağa anlatılan masallar, destanlar, efsanelerle hayat bulmuştur (Türkmen, 2004).

Uzunca bir geçmişi olan Türk dilinin kullanımında mizah kavramı ilk olarak Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılan *Divânu Lugâti't-Türk* adlı eserde yer alan “külüt” kavramı ile karşımıza çıkmaktadır. Anlamı “*Halk arasında ortaya çıkıp insanları güldüren şey, halk arasında gülünç olan nesne*” olarak çevrilmiştir (Sayar, 2012). Selçuklu Türkleri aşiret yapısının kültürel kodlarını kullanarak şaka, nükte ve taklit yapma, masal anlatımı, kukla gösterisi gibi etkinliklerle gülüp eğlenmişlerdir. Dede Korkut Hikayelerinin izlerini taşıyan selçuklu mizahında Keloğlan masalları ve Nasrettin Hoca fıkraları adeta Selçuklu mizahının tasvirini yapar. Anadolu insanının saf ve temiz yanını, zekasını kullanarak yaptığı çıkarımları mizahi öğelerle beslemiştir. Selçuklu Devleti'nin son yıllarında yaşamış olan Yunus Emre ve Mevlana'nın yazdığı eserlerde mizahi unsurlara yer verdiği görülür. Mizahi unsur içerikli yazılı eserlerle toplumun yaşadığı çelişkili haller dikkate alınarak toplumsal bir özeleştirme yapılmıştır (Recepoglu, 2011).

13. yüzyıldan itibaren Anadolu topraklarında varlık bulan ve her geçen gün daha da güçlenen Osmanlı Devleti'nin Türk mizahına katkıları oldukça fazladır. Osmanlı döneminde mizah; etkisini devam ettiren Nasrettin Hoca ve Keloğlan anlatıları ile birlikte Hacivat Karagöz ortaoyunu, tiyatro, şiirsel, masalsı anlatılar, nükte, latife, fıkra gibi mizah türleri ile birlikte çok geniş bir alanda varlık bulmuştur (Türkmen, 2000). Osmanlı toplum yapısı, saray ve ulema kesimi ile yönetime katılmayan köylü kesimi olarak sınıflandırılmıştır. Bu iki sınıfın birbirinden ayrılan kültürü, toplumdaki mizah anlayışında, iki başlı bir farklılık yaratmıştır. Bu dönemin en karakteristik mizah ürünlerinden olan Hacivat-Karagöz gölge oyunu ile Kavuklu-Pişekar ortaoyununda saraylı-köylü, aydın-cahil ayrımından doğan birbirine zıt karakterlerin karşılaştırmaları ve çekişmeleri anlatılmaktadır. Birtakım fıkra ve nükteler içeren letaifnameler, mesneviler, mizahî metinler, karikatür çizimleri ile bu döneme ait yazılı mizah ürünleri varlık bulmuştur. Anadolu'da bir tarikat geleneğinden gelen Bektaşî Fıkraları, bu fıkra tiplerinden olan Bekri Mustafa, İncili Çavuş gibi karakterler, sözlü mizah

geleneginin aktarimini saglamıştır. Ayrıca bu dönemde kahvehane/kıraathane gibi yerlerde çeşitli eğlenceler içeren seyirlik gösteriler düzenlenmiş, burada meddahlar tarafından hikayeler, fıkralar anlatılıp, şiirler okunmuştur (Bars, 2019).

Osmanlı döneminde mizah, sözlü anlatıma ve gösteriye dayalı olarak varlığını sürdürmüş çok az miktarda da yazılı mizah ürünleri yer almıştır. Fakat mizahın gelişim göstereceği özgür bir ortam ve imkan yeterince sağlanamamıştır. Allah'ın yeryüzündeki halifesi olarak görülen padişahın mutlak otoritesi korunmuş, saray çevresinde ve uleması arasında ciddi bir tavır takınılmıştır. Bu dönemin edebiyat dünyasında ise yazar ve şairler mizaha mesafeli yaklaşmış, bu doğrultuda eser verenler ise hayvanları kullanarak sembolik anlatımlar yapmıştır. Hiciv edebiyatı yapan şairler ise baskı altına alınmıştır (Alay, 2019).

Tanzimat ve Meşrutiyet ile birlikte Türk Edebiyatında bir hareketlilik başlamış, batı tarzında eserler verilmeye başlanmıştır. Roman, hikaye, makale, deneme, modern tiyatro türünde verilen eserler Türk mizah geleneğinin de değişimini ve zenginleşmesini sağlamıştır. Bu dönemde batıdan esinlenerek yazılan eserler her geçen gün artmış, yazılı mizah yaygınlık kazanmış, geleneksel mizah etkisini kaybetmiştir. Süreli yayınların arttığı bu dönemde mizah dergiciliği yaygınlaşmıştır. Yayınlanan ilk mizah dergisi Diyojen (1870) ile birlikte mizah artık dergi ve gazetelerde yer bulmuştur. Meşrutiyet yönetimi ile birlikte artık yazılı mizaha geçilmiş, tarikatlar ve din adamlarının güdümünde olan mizah, partilerin eline geçmiştir (Recepoğlu, 2011). Kurtuluş Savaşı yıllarında ise Ankara Hükümeti ile İstanbul Hükümeti'nin etkisi altında yayın yapan çeşitli dergi ve gazetelerde mizahın yansımalarını görmek mümkündür.

Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte başlayan Atatürk devrimleri sosyal, siyasal, kültürel alanda köklü değişimleri beraberinde getirmiştir. Cumhuriyetten günümüze gelinceye kadar geçen süreçte yaşanan siyasi ve sosyal olaylar mizahın gelişimine doğrudan veya dolaylı olarak etki etmiştir. Bu dönemde çıkan Karagöz, Güler yüz, Akbaba, Zümrüdüanka, Kelebek adlı dergi ve gazetelerde mizahi öğeler oldukça sık yer almıştır. Neyzen Tefik, Orhan Seyfi Orhon, Yusuf Ziya Ortaç, Faruk Nafiz Çamlıbel, Ahmet Rasim, Hüseyin Rahmi Gürpınar, gibi tanınmış şair ve yazarlar mizahi anlatımlarla eserlerini zenginleştirmişlerdir.

İkinci dünya savaşı yıllarında savaşın olumsuz yanları, kuyrukta bekleyen insanların yaşadıkları haller mizaha konu olmuş, Türk sinemasında oldukça sık işlenmiş,

millet tarafından da büyük beğeni toplamıştır (Sayar, 2012). Bu dönemde gelişme gösteren en önemli alanlar karikatür ve tiyatro oyunları olmuştur. Cumhuriyetin getirdiği özgürlük ile birlikte yazarlar düşüncelerini serbestçe dile getirmiş, karikatüristler sanatlarını korkmadan icra etmişlerdir. Cumhuriyetin ilanı, harf inkılabı, ikinci dünya savaşı yıllarında dünyada yaşanan kıtlık, çok partili hayata geçiş, yaşanan askeri darbeler mizaha konu olmuş, bazı zamanlarda da idarenin tasarrufunda birtakım kısıtlamalar yaşanmıştır. Cumhuriyet dönemini mizah anlayışının en etkili olduğu günler, mizah yaratacak birçok konunun bulunduğu 1946-1950'li yıllar olmuştur. Siyasi bir oluşumun temsilcisi olan *Markopaşa Dergisi*, düşüncelerini korkusuzca dile getirmiş, fakat çok defa yayımına yasaklamalar ve sınırlandırmalar getirilmiştir (Usta, 2005).

Türkiye mizah kitapları çeşitlilik konusunda oldukça sınırlı bir durumdadır. Hüseyin Rahmi Gürpınar, Aziz Nesin, Rıfat Ilgaz, Haldun Taner, Muzaffer İzgü gibi yazarların dışında mizah konusunda yeterli doygunluğa erişmiş eserler verilmemiştir. Fakat Gırgır, Penguen, Fırt, Leman, Çarşaf, Dinazor, Uykusuz gibi çok farklı mizah ve karikatür dergileri yayınlanarak büyük zenginlik yaşanmıştır. 1960'lı yıllardan sonra siyah beyaz ve renkli televizyonların hayatımıza girmesi, özel televizyon kanallarının açılması ile mizah ve güldürü ekranlara taşınmıştır. Böylece halk sadece Türk mizahını değil aynı zamanda dünya mizahını da tanıma fırsatı bulmuştur (Recepoglu, 2011). Bu tarihten sonra çekilen komedi filmleri izleyiciyi etkisi altına almış, Levent Kırca, Cem Yılmaz, Nejat Uygur, Ferhan Şensoy, Şener Şen, Kemal Sunal, İlyas Salman gibi birçok komedyen, güldürü ustası, tiyatro oyuncusu izleyici ile buluşmuştur. Özellikle Bir Demet Tiyatro, Bizimkiler, Mahallenin Muhtarları, En Son Babalar Duyar, Ekmek Teknesi gibi dizi ve oyunlar izleyiciye güçlü mizah içerikli sahneler sunmuş, halkın mizaha duyduğu ilgiyi arttırmıştır. Böylece yirmi birinci yüzyıla uzanan Türk mizahının şekillenmesinde önemli bir gelişme sağlanmıştır (Usta, 2005). Gücünü halktan alan Türk mizahı, var olduğu toplumun yaşamından esinlenerek şekillendiği için her dönemde halkın da ilgisini çekmeyi başarmıştır. Türk mizah ustaları, halkın acılarını ve sevincini doğru tahlil ederek gerilimi düşürecek, bireyi günlük hayatın sıkıcılığından kurtaracak ve mutluluk verecek imgeleri, kavramları ile her dönemde halkın ilgisi çekmeyi başarmıştır.

Diğer milletlerde olduğu gibi Türk mizah anlayışının oluşum ve gelişiminde tarihsel süreç içerisinde yaşanan önemli olaylar, savaşlar, zaferler ve yenilgiler, kıtlık ve bolluk, birtakım teknolojik gelişmeler, o toplumun örf ve adetleri, gelenek ve görenekleri, dini inancı ve yaşanan coğrafi yapının büyük etkisi olmuştur. Mizah sadece edebiyatın

veya dilin bir uğraş alanı değildir. Artık günümüz dünyasında sinemadan tiyatroya, eğitimden sağlık alanını, yönetimden iş verimliliğine kadar uzanan toplumun her alanında ihtiyaç duyulan bir gereklilik olmuştur.

2.3. Mizahın Fonksiyonları

Mizahın çekici yanı, onun araştırma için tekrarlanan ve farklı boyutlarının araştırılması için merak edilen bir alan oluşturmıştır. Mizahın kişisel, kültürel psikolojik ve sosyolojik durumlar açısından birçok farklılığı vardır. Bir okur veya izleyici tarafından oldukça komik bulunan bir örnek, bir başka okur veya izleyicide kişide aynı komikliği göstermeyebilir. Okurun önceki yaşamında edindiği tebrübe ve kazanımlar, mizahın algılanmasında kolaylık oluşturur. Eğer katılımcılar, beklenen senaryolara aşinalık gösterirse, mizah takdirlerinde daha cömert olacaklardır. Mizah oluşturacak öğeler yerli yerinde olsa dahi mizahın anlaşılabilmesi için bir hazırbulunuşluk düzeyi aranır. Gülme ve düşündürmenin yaşanabilmesi, aktarılabilmesi, öğretilbilmesi belli bir hazırbulunuşluk gerektiren durumlardır.

Mizahın en önemli işlevinin başında rahatlama duygusu oluşturarak sinirsel boşalım yaratması gelir.

Mizah, her sınıf düzeyindeki insan topluluğuna hizmet edebilmektedir (Nesin, 2001). Egemen sınıfın halka uyguladığı her türlü baskıcı etkilere karşı, ancak mizah yaratarak tepki oluşturulur. Mizah doğası gereği varlığı, muhaliflik taşır ve bu durum mizahın en önemli işlevlerinden birisidir (Yumurtacı, 2017). Mizah çoğu zaman güçlü bir iletişim aracı olarak görülür ve zayıfların silahı olarak kabul edilirken (Meyer, 2000), aynı zamanda bir başa çıkma ve ilişkileri geliştirme aracı olarak kabul edilerek, stresle başa çıkma, savunma mekanizması oluşturma, stresli durumları daha iyi huyly yaklaşma gibi pozitif etkiler içermektedir (Martin, 2003). Netice itibariyle birey mizah ile gündelik yaşamın zorluklarına karşı daha dirençli hale gelir.

Kişilerarası iletişimi sağlayan, güçlendiren ve kolaylaştıran önemli bir işlevi bulunan mizahın insanlar üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkisi vardır. Toplumu birbirine kenetleyen mizah, hep birlikte gülme ve sorunların üstesinden birlikte gelme kalaylığı sağlar. Toplumsal yaşamda mizah olgusu, bireyin kusurları üzerine odaklanarak alay etme, dalga geçme durumlarında kullanılırsa yıkıcılık etkisi gösterir. Bu durumda da toplumsal bir ayrışma gerçekleşir. Küçümseyici ve alay edici mizah anlayışının aksine

son yıllarda yapılan klinik temelli araştırmalar mizahın olumlu yönlerine dikkat çekmiş; stresle başa çıkma, sorunların üstesinden gelme gibi daha yararlı bir mekanizma oluşturmaktadır (Vaid, 2002). Gülmenin bazı zihinsel problemlerin üstesinden gelmede, yaşanan olumsuz durumların yoğunluğunu hafifletebileceği öne sürölmüştür (Galloway ve Cropley, 1999). Mizahın çatışmaları azaltan, sosyal desteği attıran ve strese karşı direnç göstermeyi sağlayan yanıyla toplum ve birey üzerinde iyileştirici bir etkisi vardır.

Mizah, gülme, kakhaha kullanımına ilişkin yaklaşımlar, psikolojik ve sosyal yaklaşımlardan, bedensel, ruhsal ve evrimsel yaklaşımlara kadar uzanır. Gülmenin ve mizahın insan ve toplum yaşamında ve sağlığındaki etkilerini ortaya koyan araştırmalar; psikolojik, felsefi, sosyolojik ve iletişimsel açıdan incelenmiştir.

2.3.1. Mizahın Psikolojik Fonksiyonu

Mizah, insan psikolojisini olumlu yönde etkiler. Mizahın görönen yanı olan gülme ile insan eğlenir, mutlu olur. Mutluluğu yakalayan birey, sorunlarla başa çıkma kabiliyeti kazanarak daha keyifli ve eğlenceli bir kişilik geliştirir. Ayrıca mizah, insanlardaki katı ve sert tutuma, kabalığa ve acımasızlığı azaltarak insan psikolojisi üzerinde olumlu etkide bulunur. Bireyin günlük hayatta karşılaştığı problemleri, bizzat kendisinin çözebilmesini sağlayarak, kaygı ve öfke düzeyinin azaltılmasına yardımcı olur ve insan bedenine önemli fayda sağlar. Tıp alanında yapılan araştırmalarda hasta üzerinde uygulanan mizah temelli terapilerin sağlıklı yaşlanmayı sağladığı, genel sağlığın daha iyi olduğu, kalp rahatsızlıklarına iyi geldiği, solunumu düzenlediği bulgularına ulaşılmıştır (Ford vd., 2016).

Mizahla doğan gülme ve kakhaha sesleri, nefes borusunun açılmasıyla ses tellerinin titreşmesi sonucu anlamlı anlamsız seslerin ağız boşluğuna dökölmesiyle ortaya çıkar. Bu durumun insan fizyolojisi üzerinde birtakım etkileri vardır. Gülmenin hem olumlu hem de olumsuz yönlerini araştıran nörolog Robert Province'e (2000) göre, İnsanlar bir şeyi komik bulduğu için gülmezler. İnsanları gülerken izlediğinizde sıradan, bayağı durumlara da gülme eylemi gösterebileceğini ifade etmiştir. İnsan beyninin sol ve sağ yarı küreleri birbirinden farklılık gösterdiği için kakhahalar ve yaşadığımız diğer duyguların etrafımızdakiler tarafından nasıl yankılandığı, sandığımızdan daha büyük bir etkiye sahiptir. Gülme ile insanların bilinç düzeyi artmakta, beyin haznesindeki bilgilerin artmasıyla zihinsel kapasitesi artış göstermektedir (Hancı, 2017). Amerikalı psikolog Howard Gardner, gülmenin beyin kapasitesini artıran ve beynin olası zarar görmelerini

engelleyen bir güce sahip olduğunu ifade etmiştir. Mizahın insan doğasının temel, içsel bir parçası olduğu, insanlar arası ilişkilerde deneyimlendiği ve günlük hayat üzerinde geniş bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir.

Klein'e (1999) göre mizah, sinir, dolaşım ve bağışıklık sistemine olan etkisiyle insan kimyası üzerinde olumlu tesirlerde bulunmaktadır. Ayrıca insan gülerken en yıkıcı ve yıpratıcı durumların üstesinden gelebilme, yaşadığı çevre ile olumlu ilişkiler kurabilme, yaşanan güçlüklerin üzerine gidip onlarla başa çıkabilme kolaylığı sağlar. Erdem'e (2018) göre mizah insanın öze dönük eleştiri yapma davranışı kazandırır. Birey öz eleştiri yaparak olumsuz duygulardan arınır, sevgi, hoşgörü, iyilik gibi olumlu duyguların gelişimini sağlayarak fiziksel ve ruhsal bir iyilik hali oluşturur. İnsan gülerken zihinsel gerginliği azalttığı gibi düşünme gücünü artırarak beyin kapasitesinin yükselmesine yardımcı olur.

Birey üzerinde olumlu bir etkileşim yaratan mizah duygusu, iç sıkıntı ve gerilime karşı koymanın en iyi yoludur. İnsanlar yaşadığı olumlu-olumsuz durum ve olaylara karşı, mizahi bir bakış geliştirirlerse doğabilecek her türlü stres, gerilim ve kaygının da önüne geçmiş olur. Mizah, kişinin eğlenmesine ve rahatlamasına olanak sağlar. Böylece insanların günlük yaşamın stresinden ve olumsuzluklarından uzaklaşmasına katkı sunar (Hancı, 2017). Mizah ve kahkaha, insanın hayattaki zorluklarla başa çıkmak için kullanabileceği araçlar olarak görüldüğü için kültürel kodlarda da ifadesini bulmuştur. "Gülmek, en iyi ilaçtır." gibi sloganlarda, "Şemsiyeniz bir gülümseme olsun." veya "Sorunlarınızı eski çantanıza toplayın ve gülümseyin." gibi şarkı sözlerinde mizah ve gülmenin etkisi yansıtılmıştır (Nezlek ve Derks, 2001). Mizah, kişinin olumsuz duygularını düzenleyerek gerek mizah yapan gerekse mizaha maruz kalan kişiler üzerinde psikolojik olarak olumlu tesir gösterir.

Mizah, kişiyi sorunlarından uzaklaştırarak zihnini iyileştirir, ahlakını güzelleştirir. Ünlü düşünür Mark Twain "İnsan ırkının tek bir etkili silahı vardır; kahkaha." sözü ile yaşanan zorluklarla mücadele etmede mizahı önemli ve öncelikli bir mücadele aracı olarak görmüştür. Mizah yapabilen bireylerin zihinsel ve entelektüel becerileri gelişmiş, kendisi ile barışık, özsaygısı gelişmiş ve dünyaya geniş bir açıdan bakabilme özelliğine sahip olması beklenir. Mizah öfke, gerilim ve korku gibi olumsuz duyguların etkisini azaltarak doğabilecek olumsuzlukları en az seviyeyi indirir (Aydın, 2016). Bireylerin davranışlarını etkileyen mizah, konuşma ve iletişim kurma becerisini geliştirir (Aydın,

2005). Mizah duygusu gelişmiş, espri yeteneği olan bireyler, kıvrak bir zeka yapısına sahiptir ve insanları etkileme özellikleri oldukça gelişmiştir (Morreall, 1997).

Sayar'a (2012) göre mizah, insanın beden dilini, jest ve mimiklerini kullanma becerisini, iletişim kurma yeteneğini ve kişiliğini geliştirerek kendisi ile yüksek benlik saygısı kurmasını sağlar. Kişinin kendisine gülebilmeyi öğrenmesi ile bir dizi ahlaki erdemin gelişimi arasında pozitif bir ilişki vardır. Kişi, anlık, benmerkezci bakış açılarını aşabildiği, kendini başkalarının bakış açılarından görebildiği zaman mizah yapabilme gücü kazanmıştır. Mizah ile kişi alçakgönüllü, dürüst, açık fikirli ve sabırlı olmayı öğrenir ve benlik saygısını yükseltir (Gordon, 2010; Sultanoff, 2001).

2.3.2. Mizahın Felsefi Fonksiyonu

Antik Çağ'dan günümüze gelinceye değin komedi, mizah, kahkaha konusunda birçok filozof eleştirel görüş belirtmiş, bu durum da mizaha karşı mesafeli bir duruş sergilemelerine neden olmuştur. Platon, espri yapan ve gülen kişinin kendisiyle iftihar etmek, karşısındaki insanları da küçümseyip alay etmek maksadında olduğunu iddia etmiştir. Platon'a göre gülmek kötü niyetlidir, bir tür kötülük ve kusur içermektedir. Bu kusur kendini bilmemektir: Gülen insanlar kendilerini gerçekte olduklarından daha zengin, iyi ve erdemli olarak hayal eder. Kişi gülerken kötü bir şeyden zevk alır ve bu kötülük ahlaki açıdan zararlıdır (Zalta, Nodelman, Allen ve Anderson, 2020). Sokrates'e göre gülmek akılcılığı ve öz kontrolü zayıflattığı için gardiyanların gülmekten kaçınmaları gerektiğini savunmuştur. Bu yanlışlık sonrasında gelen birçok filozof mizahı, felsefi düşünmeyi hak etmeyen çocuksu duyguları içerdiği için göz ardı etmiş olabilirler (Shaw, 2010).

Aristoteles ve Thomas Aquinas gibi filozoflardan günümüzün birçok modern düşünürüne kadar mizahın iyileştirici gücünden bahsetmişlerdir (Klein, 1989; Marra, 2019; Wicks, 2018). Sigmund Freud gülmenin bireysel bir hazzın göstergesi olduğunu, ruhsal enerji sağladığını ve fiziksel bir iyilik hali oluşturduğunu ifade ederken çağdaşı Henri Bergson ise gülmenin bir zeka ürünü olduğunu, ciddiye alınma, saygı duyulma amacıyla üretilen toplumsal bir tepki olduğunu ifade etmiştir (Ceyhan Coştı, 2020). Bergson'a göre gülmek, toplumsal bir işbirliği içerisinde kusurların giderilip ortak bir noktada davranışların şekillenmesi olanağı sağlar. Çağdaş düşünürler arasında yer alan John Morrell ise gülmeyi mizahi olan (fıkralar, taklit yapma, ses ve hecelerin karışması) ve mizahi olmayan (gıdıklama, sihirbazlık, tehlikenin geçmesi) gülme olarak ayırt eder

(Morrell, 1997). Alman filozof Nietzsche ise gülmeyi varoluşsal yalnızlığa karşı verilen bir tepki olarak görmüştür (Nietzsche, 1886). Gülmeyi bir zafer olarak gören Thomas Hobbes, “Kişinin komşusundan üstün olduğunu anladığında zihni neşelendiren kıyaslamanın sonucu” olarak ortaya çıkmaktadır (Parvulescu, 2017).

Mizahı bir oyun olarak algılamak, ona yönelik geleneksel itirazlara karşı koymaya yardımcı olur ve felsefe ile yaptığı paylaşımlar bazı faydalar ortaya çıkarır. Mizah ile gelen neşeli hal en başta fiziksel faydalar içerir. Bireyin mutlu olması, gülmesi, kahkaha atması sonucu beyinden salgılanan endorfin hormonu sayesinde stres hormonları azalır, fiziksel acı ve ağrılar diner, bağışıklık sistemi başta olmak üzere vücuttaki birçok sistem düzene girer. Komedi filmleri, talk showlar en çok izlenen ve kazanç sağlayan yayınlar arasındadır. Amerika Birleşik Devletleri’nde The Daily Show, The Colbert Report ve Saturday Night Live gibi komedi programları yalnızca eğlendirmede değil, aynı zamanda vatandaşların güncel olaylara ilişkin algılarını şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır (Shaw, 2010)

Mizah ve mizahın ortaya çıkardığı gülme ve kahkaha atma üzerine çok farklı görüşler mevcuttur. Birçok özelliği içinde barındıran gülmek, bir zafer düşüncesi, toplumsal birliktelik ve işbirliği, avunma hatta bir savaş aracı dahi olabilir. Gülmek her ne kadar bir memnuniyet göstergesi olarak düşünülse de insanlar birçok değişik sebeplerden dolayı gülümser veya kahkaha atar. Bazen çok yüksek bir kahkaha, gücün, otoritenin veya saldırganlığın bir yansıması olabilirken, bazen de hafif bir gülümsemek, kıskançlığın veya kötü niyetin bir dışa vurumu olabilir.

D. H. Monro tarafından geçmişten günümüze gelinceye kadar mizah üzerine geliştirilmiş düşünceler standardize edilerek mizah teorileri üç gruba ayrılmıştır: Üstünlük, uyumsuzluk ve rahatlama teorileri. Kategorize edilmiş bu standart analizle teoriler arasında rekabet olduğu söylenemez. Her ne kadar mizah teorileri belli başlı isimler altında sınıflandırılmış olsa da mizah ve gülmeyi tam olarak anlatabilecek ne bir teori ne de bir bakış açısı mevcut değildir (Fedekar, 2020). Ayrıca mizah araştırmacılarının genel olarak üzerinde anlaştıkları standart bir teorik çerçeve hala bulunmamaktadır (Martin, 1998).

Platon, Aristo ve sonrasında Thomas Hobbes gibi filozofların savunduğu üstünlük teorisinde kişi, başkaları üzerindeki üstünlüğünü fark ettiğinde hissettiği ani bir zafer duygusu, kapıldığı üstünlük algısı ile gülme gerçekleşmektedir. Uyumsuzluk Teorisi,

kökenini Aristoteles'in yaptığı yorumlardan alır. Bu teori İmmanuel Kant, Soren Kierkegaard gibi düşünürlerin savunduğu bir teoridir. Bu teori gülmeyi, belirsizliğe, mantıksal imkansızlığa, ilgisizliğe ve uyumsuzluğa yönelik verilen bir yanıt olarak görür. Rahatlama Teorisi, Sigmund Freud ve Herbert Spencer gibi düşünürlerin savunduğu bir teoridir. Bu teoriye göre mizah temelde baskı tarafından üretilen enerjiyi serbest bırakmanın, gerilimi düşürmenin bir yolu olarak görmüştür (Morrell, 1997)

2.3.3. Mizahın Sosyolojik Fonksiyonu

Toplumsal etkileşim içerisinde yaşamını sürdüren insanların tüm davranış, tutum ve alışkanlıkları toplumsal bir olgu ile şekillenmektedir. Parson'a göre birey, toplum tarafından yönlendirilir (Layder, 2010). İnsanın ancak içerisinde bulunduğu yaşam şartlarını kabul ettiği zaman mutluluğa ulaşabilir (Adler, 2021). Çevresine uyum sağlama eğiliminde olan birey, içinde yaşadığı sosyal ve kültürel çevreden etkilenerek o toplumun değerlerini benimsemektedir (Tekin, 2019). Bu durumda bireyin ve toplumun mizah anlayışı, sosyal ve kültürel etkileşim yoluyla şekillenmesi beklenir. Gülmenin toplumsal işlevine vurgu yapan bir başka düşünür Henri Bergson, gülmenin toplumsal bir işlev taşıması gerektiğini işaret etmiştir.

Mizah özü itibariyle iletişimsel yanı olan sosyal bir olgudur. Günlük yaşamda kullanılan komik cümleler, kalıplaşmış sözcükler, fıkralar, espriler sosyal etkileşimle gerçekleşen paylaşım ürünleridir. İnsanlar gülerken birlik ve beraberlik duygularını geliştirerek yakınlık ve samimiyet kurar; arkadaşlık ve dostluk bağlarını güçlendirir. Mizah yönü güçlü bireylerin iletişim kurma becerileri de gelişmiştir (Kırtay, 2012). Bireyin sosyal yönünü güçlendirerek özgüven kazanmasını sağlayan mizah, daha fazla konuşma, göz teması kurma ve duygusal dokunma becerilerini geliştirir. Başkaları tarafından beğenilerek sosyal kabul gören esprili insanların benlik saygısı da yükselir.

Mizah ve kahkaha yadsınamaz bir sosyolojik kavramdır. Güçlü sosyolojik sonuçları bulunan gülme ve kahkahanın varlığı ve yokluğu ile insan ilişkilerinin doğası hakkında fikir verir. Grup ortamında kolayca gözlenebilen, kişilerarası ilişkiler kurulmasında ve düzenlenmesinde oluşturduğu etki büyüktür. Bazı sosyologlar grup incelemelerini yaparken mizahı bir araç olarak kullanırken (Tovary, 2014), bazıları ise gülme ve kahkahayı ırkları yorumlamak için kullanır. Katz, göçmenleri asimile etmek için mizahın kullanımından bahseder (Uwanamodo, 2019).

İnsanların güldüğü, şaka yaptığı konuların çoğu, sosyal bir ilgiyi, genel olarak toplumun veya grubun sosyal, kültürel ve ahlaki düzeninin odağında yer alır. Topluluk içinde güldüğümüz birçok olay ya da durum tek başımıza kaldığımızda mizahi bir değer taşımaz. İnsanın kendini gıdıklaması, kendince farklı sesler çıkarması veya kendi kendine şaka yapması düşünülemez. Bir olay ya da durumun mizaha dönüşebilmesi için en az iki kişinin olması ve etkileşim geçirmesi gerekir (McGhee ve Goldstein, 1983).

Mizahın etkililiği ve verimliliği, konusunun ne olduğu kadar o mizahı anlayan insan sayısı ile de doğru orantılıdır. Bir tiyatro oyununda izleyicilerin gülmesi salonun doluluğu ile yaygınlaşır (Uz ve Efil, 2019). Mizah, aynı kültür ortamını paylaşan kişilerin sayısı arttıkça daha anlamlı hale gelir. Ayrıca grup halinde olduğumuz zaman gülmek, bir füzyon etkisi yaratır ve kişiden kişiye geçerek bulaşıcı bir hal alır. Bu yönüyle mizah toplum içinde gerçekleşir ve anlam kazanır (Morrell, 1997). Aynı kültür dünyasında yaşayan insanların üretimi olan mizah, zamanla o toplumun bir iletişim aracına dönüşür. Mizah toplumsal yanı sıra bazen bir eleştiri, bazen bir eğlence, bazen de birliktelik sağlayıcı bir araç olarak toplumsal bir işlev görür (Seçkin Aydın, 2006).

On dokuzuncu yüzyılda sosyoloji bilimi ortaya çıkmaya başladığında sanayileşme, kentleşme gibi zamanın büyük yapısal sorunlarına odaklanmıştır. Yirminci yüzyıla gelindiğinde ise sosyoloji bilimi çeşitlilik kazandı ve bazı mizah teorisyenleri mizahın sosyal yönlerine değindi. Fakat bu sorunlar felsefi ve psikolojik bir bakış açısıyla yanıtlandı (Kuiper, 2008). Yirminci yüzyılın sonlarına doğru sosyal bilimcilerin ilgi alanı olan mizah, birçok çalışma alanı bulmuştur. Şaka ilişkilerinin doğası, mizah performansının bağlamsal kuralları, mizah ve grup kültürü, mizah ve etnik grup ilişkileri, mizah ve sosyal kontrol, sohbet mizah ve kahkaha, toplumsal hayatta mizah gibi çok çeşitli konular mizahın kullanılabilecek bir araç olduğunu göstermektedir.

Günümüz dünyasında mizah, milletlerin ve devletlerin eğitim, sağlık, sosyal hayat, edebiyat, politika, yönetim, iletişim, reklam ve pazarlama stratejileri, sinema ve televizyon dünyası gibi birçok yaşam alanına etki etmektedir (Baş ve Ulu Aslan, 2020). Her toplumun mizah yaratma ihtiyacı birbirinden farklılık gösterir. Milletlerin mizah yaratma isteği veya bu alandaki zenginliği, sahip olduğu kültürel kodlarının çeşitliliğine ve zenginliğine paralellik gösterir. Her milletin kültürü, dili ve dini anlayışı farklılık gösterebileceğinden ortaya çıkan mizah anlayışı da özgün bir yapıda ortaya çıkar.

Bireysel ve toplumsal bir eleştiri mahiyeti taşıyan mizah, içinde bulunduğu toplumun manevi değerlerini, sosyo-ekonomik yapısını, siyasi durumunu, zaaf ve eksikliklerini yansıtmalarıyla geçmiş toplumların birçok sosyolojik bilgisini günümüze taşımıştır (Çiftçi, 1998). Araştırmacılar, toplumsal işlevi olan mizahı, toplumsal kenetlenme, eğiticilik ve yıkıcılık olarak üç başlıkta toplamıştır (Usta, 2009). Kahkaha, sosyal ilişkileri sağlamlaştırıcı etkisiyle toplumsal kenetlenmenin sağlanmasında, yanlış davranışta bulunan bireye gülme yoluyla yanlışın öğretilmesinde ve ezilenin elinde bulunan bir silah olması yönüyle otoriteye açılacak en güçlü başkaldırı aracıdır.

2.3.4. Mizahın İletişim Fonksiyonu

Sosyal hayatta kurduğumuz diyalog şekilleri büyük önem taşır. Ciddi, otoriter ve kuralcı bir yaklaşımla kurulan iletişim bireye mutluluk getirmez. Kişinin rahatlaması ve başkalarıyla samimi ilişkiler kurması için mizah ve espri içerikli bir diyalog kurması önerilir. Böylece mizah, gerginliğin ortadan kalkmasında, stresin azalmasında ve problem çözme becerilerinin gelişmesinde bir araç işlevi görür (Yardımcı, 2010).

Mizah, sosyolojik işlevinin bir sonucu olarak iletişim ortamının oluşturulmasını sağlar. Örken'e (2010) göre bir tür iletişim şekli olan mizah, insanların birbiri ile sağlıklı iletişim kurmasını ve sürdürmesini, iş yaşamında daha verimli, üretken bir ortam yaratılmasını, arkadaşça ve dostça duygusal ilişkilerin kurulmasını sağlayan sihirli bir değnektir. Mizah ile insanlar arasında kurulan iletişim pozitif bir etkileşim yaratarak kalıcı arkadaşlıkların edinilmesini sağlar.

Mizahi anlatıma sahip bireylerin iletişim kurma becerilerinin yüksek olmasının yanında anlattıklarının etkililiği ve kalıcılığı da yüksek olur. Espirili kişiler, çevresini etkilediği için dikkat çekici olur ve dinlenirliğini artırır. İnsan ilişkilerinin olduğu her yerde varlık bulan mizah, toplum yaşamında bir hayranlık unsurdur. İnsanlar arasındaki mesafelerin kaldırılmasında, gerginliğin düşürülmesinde, ilişkilerin geliştirilmesiyle bireylerin birbirine yaklaşmasında, dostlukların pekiştirilmesinde önemli rol oynar (Yardımcı, 2010).

Mizahın zorlayıcı, gizemli gücü her türden araştırmacının ilgi odağı olmuştur. Mizah hem birebir hem de gruplar arası iletişimin sağlanmasında, grup dinamiğinin oluşmasında keyifli, hoş ve enerjik bir ortam sunar. Crowe, Allen ve Willenbrock (2016) mizahın çoğunlukla bir grup ya da takım etkinliği olduğu için konuşmalar, kahkaha

uyandıracağına ve sosyal enerjiyi yükselteceğine inandığı davranışları gerçekleştirme eğilimindedir.

Meyer (2000) mizahın iletişimdeki işlevini dört temel başlıkta toplamıştır: Kimlik, tanımlama ve açıklama, icra ve uygulama, zorlama ve farklılaştırma. Mizah kullanımında iletişimciler, sosyal sınırları çizmek için birbirlerini karşılıklı tanımlama ve pozisyonlarını belirleme eğilimindedir. Kendi düşüncelerini kapsüllemek isteyen iletişimciler, akılda kalıcılığı sağlamak için mizahi satırlar geliştirir. Sosyal yaşamın her alanında konuşmacılar anlatmak, eleştirmek istediği durumları, geliştirdiği mizah argümanlarıyla sahaya sürer. Bu durum daha çok politikacıların başvurduğu bir iletişim yoludur. Olumsuz özelliklere sahip bir grubun olumsuzluğuna dikkat çekmek için olumlu bir söylem geliştirerek sunulan mizah içerikli eleştiri, insanlar tarafından büyük kabul görmektedir. Kendilerini rakiplerinden farklılaştırmak ve ayırmak amacıyla mizahı kullanabilirler (Goldstein, 1976).

Çağdaş araştırmalarda mizah, psikoloji, sosyoloji, iletişim, sağlık, eğitim ve bilişsel bilim gibi disiplinleri içeren disiplinlerarası bir çalışma alanı olarak kabul edilmektedir. Mizahın yalnızca eğlence, komik ve şaka yüklü olmadığı, aynı zamanda grup kimliğinin temellerinin oluşmasında da stratejik bir iletişim aracıdır (Ozolina, Şkilters ve Struberga, 2018). Sosyal yaşamda ve iş hayatında organizasyon yöneticileri ve astları arasında kurulan iletişim için mizah üretimi, örgütsel davranışların kazanılmasında ve geliştirilmesinde önemli bir gereksinim oluşturmaktadır (Hines, Holweg ve Rich, 2004).

2.4. Mizah Teorileri

Gülmenin nedenleri kişiden kişiye farklılık gösteren bir durum olduğu için çok sayıda gülme teorisi geliştirilmiştir. Gülünç bulunan unsurlar, kişiye, zamana, mekana, en önemlisi de kültüre göre farklılık göstermektedir (Ulukoz, 2014). Gülme ve mizahın temelini insanın yaşadığı ortamda oluşan kültür dairesi şekillendirmektedir (Bilge, 2008).

Uyumsuzluklar ve çelişkiler gülme olayının özünü oluşturmaktadır (Şahin, 2010). Kahramanlar, yanlış giden olayları düzeltmek isterken, kötü niyetli insanlarla mücadele ederken komik yollara başvurarak başarıyı yakalamakta ve okuyucuda rahatlık ve üstünlük oluşturmaktadır. Devellioğlu (2016), eksik olanın telafi edilmesiyle beraber ortaya çıkan üstünlük ve rahatlama gülme eylemini ortaya çıkarmaktadır. Gülme,

gölmece ve mizah unsurları, teorik olarak bütüncül bir yaklaşım ile değ erlendirilmesi daha doğru sonuç veren bir araştırma ortaya çıkarmaktadır.

Yazınsal üründe sadece bir gülme teorisi kullanılabildiği gibi birden fazla gülme teorisi de kullanılabilmektedir. Emedov'a (2004) göre Türkmen fıkralarında genellikle üstünlük ve rahatlama teorileri görülürken uyumsuzluk teorisine nadir yer verilmektedir. Bektaş i fıkralarına yönelik yapılan araşt ırmalarda sadece bir teoriyle fıkraları incelemektense mevcut teorilerin tamamını kullanarak bir değ erlendirme yapmanın daha doğru olacağı ifade edilmiştir (Şahin, 2010; Kanat, 2017). Gülmeyi açıklamak için geliştirilen üç teori de Yörük fıkralarına uygunluk göstermektedir (Abalı, 2016).

Günlük yaşamda gülmeye sebep olan birçok durum vardır. Fıkralar, bilmeceler, espriler, karikatür yazıları, bir varlığ ın farklı şek illere bürünmesi, abartılı jest ve mimikler, mübalağ alı sözler, oyunlar insanlarda gülme eylemini gerçekleşt irmektedir. İnsanın doğ ası gereği yaşanan tüm bu gülme eylemlerinin nedenlerini belirlemek amacıyla farklı değ erlendirmeler yapılmış , kuramlar ortaya konmuştur. Gülme ve mizah üzerine ortaya konan tüm kuramlar, insanda gerçekleş en gülmeyi tam olarak ifade etmede yetersiz kalmıştır. Yapılan tüm araştırma ve incelemeler de göstermektedir ki gülmek, tek boyutlu değildir ve gülmeyi oluşt uran birçok faktör bulunmaktadır (Bilge, 2008).

Karmaş ık bir yapı barındıran ve disiplinler arası bir çalış ma alanı olan mizah üzerine yapılan her çalış ma, ortaya konan her teori, mizahın farklı bir yönünü açıklama olanağ ını sunmuştur. Fedakar'a (2020) göre mizah üzerine ortaya konan kuramsal yaklaşımlar, bir bütün olarak mizah tarihine, psikolojisine, onun toplumsal etkisine, iletişim gücüne, fiziksel yansımalarına, onu ortaya çıkaran, kullanan, geliştiren ve yorumlayan disiplinlere temel oluşt urmıştır. Martin (2007), mizah kuramlarını "*Kuramlar ve Erken Çalış malar I*" ve "*Kuramlar ve Erken Araşt ırma II*" olarak adlandırılan iki dönemde incelenmiştir. Monro (1963, ss.83-231) mizah teorilerini temelde üstünlük, uyumsuzluk, rahatlama ve kararsızlık (müphemlik) olmak üzere dört başlıkta altında sınıflandırmıştır.

Araşt ırmacıların ortaya koyduğu her kavram, tanım ve teori birbiriyle ç eliş mez, aksine mizahın farklı bir boyutuna iş aret ederek birbirlerini tamamlar (Demir Solak, 2012). Geliştirilen teorilerle mizahın ortaya çıkış nedeni, oluş um süreci, yaş ama yansıma durumu, disiplinler üzerindeki etkisi gibi birçok alanlarda mizahın gizli kalan, açıklama bekleyen yönleri aydınlatılır.

Mizah ve gülme üzerine ifade edilen teorik yaklaşımlar; üstünlük, uyumsuzluk, rahatlama, çatışma gibi belli birtakım kavramlar ve tanımlar üzerine odaklanmıştır. Çağdaş kuramcılar, mizahın kavramsal sınıflandırmasının ötesinde soruya yaklaşım biçimi, felsefi, psikolojik ve sosyolojik açıdan yansımaları üzerinde durmuşlardır (Şentürk, 2010). Tarihi süreç içerisinde mizaha yönelik birçok teori geliştirilmiş ve bu teorilerin çoğunluğu birbirine benzerlik gösterdiği görülmüştür.

Mizah kuramları genel olarak Thomas Hobbes, Henri Bergson ve John Moreall tarafından ortaya atılmıştır. Bu mizah kuramları temel olarak “İnsan niçin güler?” “Gülmenin özü nedir?” gibi sorulara cevap aramıştır (Usta, 2009, s.81). Tüm bu değerlendirmeler neticesinde birçok görüş ortaya konmuş, kavram ve kuramlar geliştirilmiştir. En temel anlamda gülme, üstünlük teorisi, uyumsuzluk teorisi ve rahatlama teorisi olmak üzere üç ana teori bağlamında değerlendirilmiştir (Bayraktar, 2010; Lynch, 2002; Martin, Rich ve Gayle, 2004; Meyer, 2000; Morreall, 1997, s.6; Raskin, 1985; Usta, 2009, s. 82; Susa, 2002; Şahin, 2010; Vivona, 2013). Yirminci yüzyılda geleneksel mizah kuramlarının birleşmesiyle çağdaş kuramların ortaya çıkması sağlanmıştır (Anılan, 2020). Bu teorilerin dışında kalan kuramlar ve görüşler, yakın zamanda ortaya atılmış çağdaş kuramlar olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 1

Mizah ve Mizah Kuramları

Araştırmacı	Morreall (1983)	Raskin (1985)
	Üstünlük Kuramları	Uyuşmazlık Kuramı
Mizah	Uyuşmazlık Kuramları	Üstünlük Kuramları
Kuramları	Rahatlama Kuramları	Rahatlama Kuramı
Araştırmacı	Susa (2002)	Duncan (2006)
	Üstünlük Kuramları	Uyuşmazlık Kuramı
Mizah	Rahatlama Kuramları	Üstünlük Kuramı
Kuramları	Uyuşmazlık Kuramı	Rahatlama Kuramı
Araştırmacı	Martin (2007)	Carrell (2008)
	"Early Research I"	Üstünlük Kuramları
	Psikoanalitik Kuramlar	Aşağılama-Üstünlük Kuramları
Mizah	Üstünlük Kuramları	Rahatlama Kuramı
Kuramları	"Early Research II"	Metin Temelli

	Uyarımsal Kuramlar	Semantik Mizah Kuramı
	Uyuşmazlık Kuramı	Sözel Mizah Kuramı
	Evirme Kuramları	Dinleyici Temelli Sözel Mizah Kuramı
Araştırmacı	Heath (2011)	De Koning ve Weiss (2002)
Mizah Kuramları	Psikoanalitik Teori	Üstünlük Kuramları
	Üstünlük Kuramları	Uyuşmazlık Kuramları
	Uyarımsal Kuram	Rahatlama/Uyarımsal Kuramlar
	Uyuşmazlık/Sürpriz Kuramı	
	Evirme Kuramı	
Araştırmacı	Aslan (2006)	Martin, Rich & Gayle (2004)
Mizah Kuramları	Fizyolojik Kuramlar	Uyuşmazlık Kuramı
	Üstünlük Kuramları	Üstünlük Kuramı
	Uyuşmazlık Kuramları	Rahatlama Kuramı
	Rahatlama Kuramları	
	Psikoanalitik Kuram	
	Çağdaş Kuramlar (Bergson'un Kuramı, Morreall'ın Kuramı)	
Araştırmacı	Çetin (2009)	Yerlikaya (2009)
Mizah Kuramları	Üstünlük kuramları	Üstünlük Kuramı
	Psikoanalitik kurama	Uyuşmazlık Teorisi
	Uyuşmazlık kuramları	Rahatlama Kuramları
Araştırmacı	Akkaya (2011)	Çimen (2011)
Mizah Kuramları	Üstünlük Kuramı	Üstünlük Teorisi
	Uyuşmazlık Teorisi	Psikoanalitik Teori
	Rahatlama Kuramları	Uyuşmazlık Teorisi
	Psikoanalitik Kuram	
Araştırmacı	Recepoğlu (2011)	Sayar (2012)
Mizah Kuramları	Üstünlük Kuramı	Üstünlük Kuramı
	Rahatlama Kuramı	Uyuşmazlık Teorisi
	Uyuşmazlık Kuramı	Rahatlama Kuramları
	Çağdaş Mizah Kuramları (Bergson, Koestler ve Morreal)	

Araştırmacı	Öner (2012)	Fındıklı (2013)
	Üstünlük Kuramları	Psikoanalitik Teoriler
Mizah	Uyuşmazlık Kuramları	Uyuşmazlık Teorisi
Kuramları	Psikoanalitik Kuram	Üstünlük Teorisi
	Rahatlama Kuramları	
Araştırmacı	Çelik (2014, s.17)	Güler ve Güler (2010, s.240)
	Üstünlük Kuramı	Üstünlük Kuramı
Mizah	Uyuşmazlık Teorisi	Uyuşmazlık Teorisi
Kuramları	Rahatlama Kuramları	Rahatlama Kuramları

Şahin (2018, s.34-35) tarafından ifade edilen “*Mizah ve Mizah Kuramları*” tablosunda birçok araştırmacı tarafından ortaya konmuş mizah teorileri bir bütün halinde sunulmuştur. Tabloda da görüldüğü gibi birçok araştırmacı, mizah ve gülme üzerine yaptığı çalışmaları Üstünlük Teorisi, Uyumsuzluk Teorisi ve Rahatlama Teorisi olmak üzere üç temel gülme teorisi üzerine yapılandırmışlardır.

2.4.1. Üstünlük Teorisi

En eski, en yaygın ve üzerinde en çok durulan üstünlük teorisi olmuştur. Antik Çağ filozoflarından Platon ve Aristo’ya kadar dayanmaktadır. Üstünlük teorisine göre gülmek, bir kişinin bir başka kişi üzerinde üstünlük duygusuna kapılarak, karşıdaki kişinin kendinden daha alt seviyede olduğunu düşünerek gerçekleşir (Güler ve Güler, 2010). Gülme eylemi bir anlamda kişinin kendisini kutlamasıdır. Platon, gülmenin üstünlük kurmak olarak düşünüleceğini, gülen kişinin kendisini daha erdemli, fazilet sahibi akıllı bir kişi olarak görebileceğini, bunun da insanın karakterini zafiyete uğratarak insana “*ruh acısı*” çektirdiğini ifade eder. Ona göre gülmenin odağı kusur üzerine odaklandığı için gülmeyi insani bir şeytanlık ve budalalık olarak betimlemiştir. Aristo ise alt seviye insanların uğraşı olarak gülmenin altında haset duygusu, alaycılık olduğunu düşünür (Morreall, 1997, s.8-12).

Üstünlük teorisi ile en çok anılan on yedinci yüzyıl İngiliz felsefecisi Thomas Hobbes, insanın kendini bir başkasından veya önceki halinden daha iyi görmesinden dolayı gülebileceğini ifade eder (Morreall, 1997, s.10). Hobbes, *Leviathan* adlı eserinde engelli insanlara duyduğumuz yakınlık ve ilginin kaynağını, kendi sağlığımızdan duyduğumuz mutluluk olduğunu belirtir ve o eksikliğin kendisinde olmayışının verdiği

neşe kişiyi mutlu ettiğini belirtir (Hobbes, 1907, Akt: Sanders, 2019, s.26). Ona göre gülme insanın kendine verdiği bir ödül ve takdirdir. Örneğin sakar bir insanın yaptığı hareketler, aklını tam olarak kullanamayan kişilerin söylediği sözler karşısında kişi bu tür durumların kendisinde olmadığını, kendisinin böyle davranışlar sergilemeyeceğini düşünerek içten içe kendisiyle gurur duyar. Üstünlük teorisine göre, gülme eylemini gerçekleştiren kişi, güldüğü kişiden kendini daha akıllı görür (Arık, 2002, s.115). İnsanların yaşadığı talihsizlikler, fiziksel ve ruhsal kusurlar, diğer insanların yoğun dikkatini çekmiş ve bunları komik bulmuşlardır.

Temelinde yıkıcı, aşağılayıcı, düşmanca bir tavır olmadığı düşünülen mizahın, çoğu insan tarafından sempatik, arkadaşça ve sağlıklı bir iletişim aracı olarak görülür. Toplumsal değerler dikkate alındığında başkalarının eksik ve kusurları üzerine odaklanmak ve bunun üzerinden mutluluk elde etmek ahlaki bulunmaz (Erdoğan, 2019). Üstünlük ilkelerine göre bireyin göreceli üstünlük duygusuna kapılıp kendisini muhatabından üst seviyede görmesiyle alaya kapılır (Keith Spiegel, 1972, ss. 5-6). Bu kurama göre üstünlük kuran kişi, mizahtan hem haz alma hem de acıma duygusuna kapılma eğilimi gösterir.

Mizahın en çok eleştirilen yanı, üstünlük teorisinin özelliklerinden alaycılık ve aşağılama üzerine olmuştur. Tarihsel süreç içerisinde inanç sistemlerinin ortaya koyduğu değerlerin de etkisiyle mizahın bu yönü eleştirilmiştir (Seçkin Aydın, 2006). Monro, mizahtan aldığımız zevk, güldüklerimize karşı üstünlük duygumuzdan kaynaklandığı için tüm mizahı alaycı bulmuştur (Monro, 1988). Bu teori standart olarak Platon, Aristoteles ve Hobbes'e atfedilir. Bu filozoflar her ne kadar üstünlük teorisini düşünmüş olsalar da gülmenin bir üstünlük teorisine sahip değillerdi. Hobbes'un kahkaha hakkındaki fikirleri onun pragmatik ifadesi olarak kabul edilir.

“Ani sevinç, gülme denilen yüz hareketlerine yol açan duygu olup ya kişinin kendini mutlu eden anlık bir hareketi nedeniyle ya da başka birinde yanlış bir şey görmesiyle ortaya çıkar ki, bu ikinci durumda, kişi o yanlış şeyin kendisinde bulunmadığına sevinip memnun olur. Bu en fazla, kendilerinde fazla bir yetenek olmadığının farkında olan ve başkalarının hatalarını gözleyerek kendilerini memnun etmek mecburiyetinde olan kişilerde bulunur. Dolayısıyla başkalarının yanlışlarına pek fazla gülmek bir pısrıklık işaretidir. Yüce insanlar

için en iyi işlerden biri, başkalarını alaydan korumak ve kurtarmak; kendilerini sadece en yeteneklilerle kıyaslamaktır.” (Hobbes, 2020, s.51-52)

Kahkaha ve mizah araştırmacısı John Morreall, üstünlük teorisini bir kahkaha teorisi olarak nitelendirmiş, kahkaha atan kişinin diğer insanlara veya daha önceki bir haline karşı üstünlük duygusunu ifade etmiştir (Morreall, 1997, s.27). Gülme eyleminin tanımlanmasında etkili olan bu yöntem, mizahın temeli olarak görülür. Fakat Morreall, bu teorisinin mizahı tam olarak temsil edemeyeceğini belirtmiştir (Dinç ve Cemaloğlu, 2018). Bu teorisinin kendini küçümseyen mizahı da açıklayabileceğini iddia etmiştir. Eğlenmeyi bir kötülük unsuru olarak gören Platon, mizahtan alınan zevkin kötülüğü beraberinde getirdiğini söyler (Linth, 2016). Kişi komik duruma düşün muhatabının durumundan memnuniyet duyar ve bunun galibiyetini yaşar. Örneğin bir palyaçonun günlük hayatta alışılmayan geniş ayakkabılar giymesi insanlar tarafından garip karşılanır ve gülme eylemi oluşturur (Karapınar, 2021).

2.4.2. Uyumsuzluk Teorisi

Uyumsuzluk teorisi, insanın gülme eylemini duygusal yanından ziyade düşünsel yanına yönelik olarak açıklar. İnsan zihninde oluşan uyumsuzluklar, çatışmalar, mantıksızlıklar, uygunsuz ya da umulmadık durumlar gülme eylemini oluşturmaktadır. İlk kez Aristo, mizahtaki uyumsuzluğu “*hayal kırıklığı*” olarak ifade etmiştir. Dinleyicilerde belli bir beklenti oluşturup daha sonra hiç beklenmeyen bir durumu ortaya atmak gülmenin en temel yoludur (Morreall, 1997, s.25). Uyumsuzluk kuramının on sekizinci yüzyıl Alman düşünürü İmmenual Kant, yirminci yüzyıl Fransız felsefeci Henry Bergson ve on dokuzuncu yüzyıl Alman felsefeci Arthur Schopenhauer en önemli savunuculardandır. Kant’a göre uyumsuzluk düşüncesi gülmeyi açıklamada merkezi bir rol oynamaktadır. “*Gülme, yıkılan bir umudun hiçliğe doğru ani değişiminden doğan bir duygudur.*” Kant’ın verdiği fıkra örneklerinden bazıları şunlardır:

“Zengin bir adamın mirasçısı debdebeli bir cenaze merasimi düzenlemeyi diler, ancak bunu tam anlamıyla başaramayacağı için hayıflanır; “çünkü” (der o)“ yas tutmaları için tuttuğum adamlara ne kadar fazla para verirsem, o kadar neşeli görünürler!” Bu fıkrayı duyunca kahkahayla güleriz, bunun nedeni bir beklentinin birdenbire hiçe dönüşmesidir. Dikkat etmeliyiz ki, burada beklenti, kendisini umulan bir nesnenin olumlu bir karşıtına

dönüştürmez. –Öyle olsaydı, üzüntü kaynağı oluşturacak bir şey bile bulunabilirdi- oysa beklenti hiçe dönüşmelidir.” (Morreall, 1997, s. 25)

Schopenhauer’a göre temaşa ve idrak, gerçeğin bilinmesinde temel iki unsurdur. Komikliğin bilinen, düşünülen, zihinde yer alanla tam aksi bir durumun ani çatışmasıyla meydana geldiği düşünülmektedir (Şentürk, 2016, s.74). İnsanın zihninde beklenmedik durumların yaşanmasıyla oluşan uyumsuzluklar gülme eylemini gerçekleştirmektedir. Günlük hayatta yaşanan bütün uyumsuzluklar da gülme ile sonuçlanmamaktadır. Bazı durumlardaki uyumsuzluk şaşkınlık, korku ve endişe gibi duyguları da yaşatmaktadır. Bu durumda uyumsuzluk teorisi, gülme durumlarını açıklayacak kadar kapsamlı bir sınır çizmemekte, yetersiz kalmaktadır.

Uyumsuzluk Teorisi, mizahın bilişsel bileşenleri üzerine odaklandığı için zihinde beliren tuhaflık, tutarsızlık, uyuşmazlık ve çelişki gibi absürt durumlar mizahı ortaya çıkarmaktadır. Kulka (2007) şaka ve eğlencenin neden olduğu mizahi kahkahaların nesnesinin bir tür uyumsuzluktan aldığımız zevk olduğunu ifade eder. Uyumsuzluk teorisinin ilk izleri Cicero ve Kant’ın ortaya koyduğu düşüncelerde görülür. Kant’a göre gülme, bireyin ilişki kurduğu nesne ve kavramların uyumsuzluğunun aniden algılanmasıyla ortaya çıkmaktadır. Beklenilenin aksinin gerçekleştiği bu durum gülme ile sonuçlanır. Uyumsuzluk Teorisinin çağdaş anlamda tamamlanması ve çerçevesinin çizilmesi Schopenhauer tarafından ortaya konmuştur:

“Her durumda kahkahayı basitçe söylemek gerekirse ani algıdır: Bir kavram ile düşünülen gerçek nesneler arasındaki uyumsuzluk onun aracılığıyla bir ilişki içindedir ve kahkahanın kendisi bunun yalnızca ifadesidir. Kahkaha genellikle şu şekilde ortaya çıkar: İki veya daha fazla gerçek nesne düşünülmektedir. Bir kavram aracılığıyla kavramın kimliği nesnelere aktarılır; daha sonra tek taraflı bir bakış açısından kavramın sadece onlar için geçerli olduğu tüm farklılığı ile çarpıcı bir şekilde ortaya çıkar.” (Morreall, 1997, s.26-28)

Schopenhauer tarafından analiz edilen şaka örneğinde bir Avustralyalı yalnız yürümeyi sevdiğini söyler. Ona karşılık olarak “Yalnız yürümeyi seviyorsun; ben de: O halde birlikte gidebiliriz.” diyerek uyumsuzluk yaratan bir mizah ortaya koymuştur. Soyut algılayış, somut algıyla uyuşmadığında ortaya mizah çıkar. (Schopenhauer, 2005, s. 52). Beklentilerimiz hayal ettiğimiz bir sonuçla karşılanmazsa veya düşündüklerimiz

hayal kırıklığı yaşarsa da gülme eylemi gerçekleşebilir. McGhee (1979) uyum ve uyumsuz kavramlarına değinerek mizahı bir bütünün bileşenleri arasında normal ve beklenen örüntünün dışına çıkmakla beliren kahkaha deneyimi olarak betimler.

Uyumsuzluk Teorisi, gülme ile sonuçlanan mizahi oluşumları açıklarken mizahi olmayan gülmeleri açıklamakta yetersiz kalmıştır. Bu durumda mizahı tek başına açıklamakta uyumsuzluğun yetersiz kalacağı belirtilmiştir (Morreall, 1997, s.28). Uyumsuzluğa duyulan hayranlık ve ardından gelen çözüm, psikoloji, sosyoloji ve dilbilim gibi çok çeşitli bilimsel disiplinlerde yeni araştırmalar ortaya çıkardı (Couder, 2019).

2.4.3. Rahatlama Teorisi

“İnsan niçin güler?” ve “Gülmek neden bizi rahatlatıyor?” gibi sorularına cevaplar arayan Rahatlama teorisi, gülmenin daha çok fizyolojik boyutu ile ilgilenmiş ve temel işlev olarak bireyde oluşan aşırı gerilim ve sıkıntıdan kurtulmayı temel ilke edinmiştir. Bir diğer adı da psikoanalitik kuram olan rahatlama teorisi, ilk olarak Descartes tarafından ortaya atılmıştır (Dinç ve Cemaloğlu, 2018; Türkmen, 1996). Descartes gülmeyi *“Tehlikenin ortadan kalkmasıyla duyulan hazzın yerine kötülüğe kayıtsız kaldığımızda veya ondan zarar gelmeyeceğini anladığımızda ortaya çıkan sevinç”* olarak tanımlanan teoride bir mücadeleden zaferle çıkma, rakibinin etkisizliğinin farkına varma veya sosyal baskının üzerinden kalkmasının yarattığı rahatlık olarak betimlenmiştir. Yoğun gerilim yaşayan birey ve toplumlarda, söz konusu gerilimin kalması veya esnemesi ile birlikte gülme patlaması ortaya çıkar. Gülmenin gerçekleşmesindeki temel unsur gerilimi ortadan kaldıran rahatlama duygusudur (Güler ve Güler, 2010, s.245). Rahatlama kuramını ilk olarak Shaftesbury, “Nükte ve mizahın özgürlüğü” başlıklı makalesinde şöyle anlatır:

“Açık yürekli insanların doğal ve rahat ruh halleri kısıtlandığında ya da denetim altına alındığında, içinde bulundukları sıkıntılı durumdan kurtulmak için başka hareket yolları arayacaktır; ister taşlamayla, öykünmeyle, ister soytarılıkla olsun, bu insanlar az ya da çok kendilerini gösterdikleri için bu durumdan hoşnut olup üzerlerindeki baskılardan öç almış olacaktırlar.” (Morreall, 1997, s.32).

Rahatlama teorisinin en önemli savunucularından Sigmund Freud, gülmeyi içimizdeki bastırılmış saldırganlık duygusunu, şaka, komik durumlar ve mizahı kullanarak dışa vurmak olarak ifade etmiştir. Freud’a göre insanlar, gülünç durumlar için ruhsal enerjilerini önceden depolamaktadır. Şakaların bilinçaltının bastırılmış,

yasaklanmış duygu ve düşünceleri, bilinçüstüne çıkarmak için yapıldığını, şakayı yapan kişinin bundan büyük bir memnuniyet duyduğunu ifade eder (Bayraktar, 2010). Gündelik yaşamda bastırılmış, sıkıştırılmış duygu ve düşüncelerin, anlık rahatlamalara yol açan patlamalar, gülme eylemini gerçekleştirir. Bu durumda da baskı kalkar ve birey rahatlama duygusunu doyasıya yaşar (Arık, 2002).

Rahatlama kuramının bir diğer savunucusu olan Herbert Spencer, yoğunlaşan duygular, bedensel hareketlerle dışa vurum gösterir. Bireydeki gerilimin düşmesi de yoğunlaşmış duyguların uyumsuzluğuyla ortaya çıkar. Gülme, duygusal manada oluşan sinir enerjisinin bedensel hareketlerle boşalmasından ibarettir (Morreall, 1997, s.37). Duygusal bir uyarı gerçekleşmeden veya yoğunlaşma olmadan da gülmek mümkündür. Bundan dolayıdır ki rahatlama teorisi tek başına gülmeyi tam olarak açıklamakta yetersiz kalmaktadır.

İnsanlar fizyolojik gerilimi azaltmak veya ortada kaldırmak için gülme gereksinimi duyar. Kahkaha ve neşenin, sinir enerjisinin serbest bırakılmasından kaynaklandığı varsayılarak (Meyer, 2000), kısıtlama ve engellerin ortadan kalkması ile bir tür salıverme yoluyla gerçekleşmektedir. Sosyal sınırlamalar, çocuksu, cinsel ve saldırgan davranışların doğrudan ortaya konmasına izin verilmediği için bu tür bastırılan duyguların aniden ortaya çıkması ile espri oluşur (Yerlikaya, 2003).

2.5. Mizah Yaratma Yöntemleri

Günlük yaşam içerisinde bilinçli veya bilinçsizce yaptığımız şakaların, kullandığımız sözlü ve yazılı öğelerin nasıl bir temele dayandığını anlamak için mizah yaratma yöntemlerini incelemek gerekir. Mizah türleri veya mizah yaratma yöntemlerinin oluşmasında ve çeşitlilik göstermesinde birçok kültürel oluşumun özelliklerinin kullanılması etkili olmuştur. Mizah çeşitliliğinin oluşmasında hikaye, şiir, masal, fıkra gibi yazınsal ürünlerle; tiyatro, drama gibi sahne sanatları büyük zenginlik katar.

Koestler, “*Mizah Yaratma Eylemi*” adlı eserinde mizah yapmanın on üç farklı yöntemine işaret etmiştir. Bunlar: “Sözcük oyunları ve nüktecilik, insan ve hayvan, kişileştirme çocuksu yetişkin, önemsiz ve yüceltilmiş, karikatür ve yergi uygunsuzlar, kırkayak paradoksu, kaydırma, rastlantı saçma, gıdıklama, palyaço, özgünlük, vurgu, tutumluluk” olarak sıralanmıştır (Koestler, 1997). Freud ise esprinin saldırı nesnesi olarak kurumlar, kurumlara esir olan insanlar, ahlak ve din dogmaları, bir maske altında

gizlenmiş yaşamları göstermiştir (Freud, 2003, s.139). Günümüz hak mizahçıların da başvurduğu mizah yapma şekilleri toplumun kusurlarını yapıcı şekilde yererek ifşa etme üzerine odaklanmıştır (Bihar, 2012).

Mizah, insanı gülmeye yönlendiren görsel, işitsel, figürsel, sözlü ve yazılı eserlerden oluşur. Mizahi eserler sadece insanları güldürmek amacıyla yazılıp söylendiği gibi belli düşünceleri aktarmak için de verilebilir (Oruç, 2007). Figürsel unsurlar, komik elbiseler, karikatür, çizgi film ve romanlardır. Etkili bir mizah türü olan karikatürlerde kişinin vücut hatlarını çok büyük veya çok küçük göstererek yaşama dair her konu mizah oluşturulabilir (Yardımcı, 2010).

Gülmecenin kullanıldığı en önemli araçlardan biri de dil oyunlarıdır. Usta'ya (2009, s.95) göre, insan dili gülmeceye iki şekilde aracılık etmektedir. Birincisi dil yalnızca komik olanı anlatır. Bu komikliği dinleyiciye ya da okura aktarır. İkincisi ise dil komik olanı kendi yaratır. Çeşitli dil oyunları ile mevcut dilin dışına çıkar. Gündelik konuşma dilinden farklı bir yol izleyerek komikliği yakalar.

2.5.1. Nükte (Espri)

Arapça'dan dilimize geçmiş bir kelime olan nükte, herkesin kolayca anlayamadığı ince anlamlı, güldürücü, düşündürücü, sanatlı zarif söz demektir. Nükte yapabilen kişilere de nüktedan denir. Nükte ile birlikte kullanılan latife mutlaka akla, mantığa dayanmalı; nazik, yumuşak ama şakacı bir anlamda olmalıdır. Bu anlamda nükte ve latife, asla komiklik, şarlatanlık, laf ebeliği ve gevezelik değildir. Nükte, derin bir bilgi, kıvrak bir zeka ürünü olan espriyi doğurur (Göçgün, 2009).

Öngören ve Balcıoğlu'na (1973, s.31) göre nükte, *“Bir sözün, bir düşüncenin yanlış olması halinde ya da bir açık verildiğinde karşımızdakinin hak ettiği imkan”* olarak tanımlanmıştır. Osmanlıca sözlüğünde ise *“herkesin anlayamadığı ince mana, ince manalı, zarif ve şakalı söz”* olarak tanımlanmıştır (Develioğlu, 1986, Akt. Alay, 2018). Nükte, latife veya espri, inceden inceye düşünülmüş, keskin zeka ürünü olan derin anlamlı bir mizah yöntemidir. Türk Edebiyatı'nda nükteli anlatım olarak Nasrettin Hoca ilk akla gelen kişidir. Fıkra ve hikayelerinde kıvrak zekası, hazır cevaplılığı ve birtakım söz oyunları ile okurlara kıssadan hisseler sunmaktadır. Nasrettin Hoca, toplumdan bir kesit olarak sunduğu anlatılarında yöneticilerin hatalı davranışlarını, rüşvet almalarını,

insanların ikiyeüzlülüğünü, sahtekarlığını, cimriliğini, hoşgörüsüzlüğünü, dış görünüşe önem vermesini gülmece silahıyla vurarak yok etmektedir (Şişman, 2010).

2.5.2. Komik

Eski Yunancada “*kaba eğlence, güldürü*” anlamlarına gelen “*kōmos*” sözcüğü Fransızca’ya “*köy şamatası*” anlamına gelen “*Comique*” olarak geçmiştir. Fransızcada komik sözcüğü “*Bir tür alay etmek, gülünçleştirmek*” anlamına gelir (Girgin ve Güner Canbey, 2019). Türk Dil Kurumu Türkçe sözlüğünde komik kelimesinin ilk anlamı “*Gülme duygusu uyandıran, güldürücü, gülünç*” ikinci anlamı ise “*güldürü oyuncusu*” olarak tanımlanır (TDK, 2021). Oxford İngilizce Sözlüğünde komik, “*gülmeye neden olan*” “*komedi ya da komedi stili ile ilgili*” “*Seyircileri güldürmeye yönelik şaka ve skeçlerden oluşan profesyonel eğlence*” olarak üç farklı şekilde tanımlanmıştır.

Komedyayı (komedi, komedi sanatı, komik, gülünç) ilk ortaya atan Antik Çağ filozoflarından Aristoteles “*Poetica*” adlı eserinde komediye “*Komedyalar, tragedyanın seyirci üzerindeki gerilimini azaltmak ve dağıtmak için yazıldı. Seyirciyi gevşetmek için yazılmış konu dışı gülünç sahnelerden oluşurdu.*” şeklinde ifade etmiştir. Komedi de ortalamadan daha düşük karakterlerin gülünç yanlarını, çelişkili hallerini taklit eder. Fakat her kötü durum ve hal komedide taklit bulmaz. Bu durum, kusurlu, eksik yanların gülünce dönüştürüldüğü komediye soylu olmaktan çıkarır, fakat bu komediye kusurlu, zararlı ve bayağı olma durumuna düşürmez (Yıldız, 2011).

2.5.3. Hiciv (Satir)

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğünde hiciv sözcüğünün birinci anlamı “*Bir kimseyi, toplumu, düşüncüyü, nesneyi, göreneği yermek için yazılmış yazı veya söylenmiş söz, hicviye, satir.*” İkinci anlamı “*Birinin veya bir şeyin kusurlu tarafını acı, batıcı ve alaycı bir dille anlatan yazı.*” olarak tanımlanmıştır. Günümüzde “*yergi*” olarak da kullanılan hiciv, fransızca “*satir*” ingilizce “*ironi*” kavramlarında karşılık bulmuştur. Osmalica-Türkçe Ansiklopedik Lügatte “*Birisiyle şiir yoluyla alay etme, şiir yoluyla birini gülünç hale koyma, yeme.*” olarak tanımlanmıştır (Devellioğlu, 2013, s.422).

Batı kültüründe hiciv, bireylerin kusurlarına odaklanan söylemler, beddualar, düşmanca edilen küfür ve hakaretler içeren sövgüler zamanla edebi bir hal alarak ortaya çıkmış bir tür olarak kabul görür (Kılıç, 2012, s.1743). Hiciv, gerçek ideale karşı durumlara, sosyal yaşama, kişi, kurum, gelenek ve göreneklere, olay ve olgulara içinde

bulunduğu hata ve yanlışların düzeltilmesi uğruna başvurulmuş; şaka, alay, hakaret içerikli anlatımlarla saldırarak hatta aşağılayarak yapılan bir tür mizah yöntemidir (Bayraktar, 2010; Poyraz, 2014).

2.5.4. İroni

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğünde ironi kavramının birinci anlamı “*Söylenen sözün tersini kast ederek kişiyle veya olayla alay etme*” ikinci anlamı “*Dolaylı ve alaylı anlatım, mizah*” Üçüncü anlamı ise “*Alaysılama*” olarak ifade edilmiştir (TDK, 2022). Kişinin düşündüğünü alay etmek düşüncesiyle ve karşısındaki kişiye bunu hissettirecek şekilde tersine bir anlatım kullanarak dile getirmesidir. Temelde “*söylenenin tersini kastetmek*” (Tuğluk, 2017) anlamına gelen ironi, ağırlıklı olarak Batı edebiyatında etkisini göstermiştir. Danimarkalı filozof Kierkegaard’a göre ironi şu şekilde tanımlanmıştır.

“Söylev sanatında sık kullanılan bir söz oyununun adı ironidir ve özelliği, söylenen sözün aksinin ima edilmesidir. Böylece, ironinin her biçimi için geçerli olabilecek bir belirleme elde ederiz; yani fenomen öz değil özün karşıtıdır. Ben konuşurken, düşünce ya da anlam öz, sözcük ise fenomendir.” (Kierkegaard, 2009, ss.270-271).

On dokuzuncu yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan varoluşçu filozof Søren Kierkegaard, ironi kavramına açıklık getirmiş ve sonrasında bu alanda yapılan birçok çalışmaya da referans oluşturmuştur. Anlatılmak istenenin tam tersi bir söylemle yapılan ironinin, özünde alaysı bir eleştiri vardır. İronik bir anlatımda sık sık zıtlıklar ve tezatlıklardan faydalanılır. Örneğin kilo almış birini görünce “*Ne kadar da zayıflamışsın*” veya zayıflamış birini görünce “*Ne kadar da kilo almışsın.*” demek ironik bir yaklaşımı ifade eder.

2.5.5. Hümor

Hümor kelimesinin etimolojik kökenine bakıldığında Fransızca *humour* sözcüğüne dayandığı görülür. “*Ruh hali, özellikle neşeli ruh hali*” ve “*Esprî, mizah*” anlamlarına gelmektedir (Etimolojiktürkçe, 2022). Türk Dil Kurumu Sözlüğünde ilk anlamı “*Gülmece*” olarak geçen hümor kavramı ikinci anlam olarak “*Alay, dalga geçme, hafife alma, boş verme*” anlamında kullanılmaktadır (TDK, 2022). İngilizce *humour* kelimesi Türk Dili’nde karşılığını mizah kelimesi ile tamamlar. Hümor, sözün bayağılığa kaçmadan, ciddi bir tutumla ama gülümseme yaratacak şekilde söylenmesi ile gerçekleşir.

2.5.6. Mübalağa (Abartma)

Arapça kökenli bir kelime olan mübalağa, sözün etkisini arttırmak amacıyla mantık sınırlarını zorlayarak, anlatılanı, var olandan fazla ya da az göstererek yapılan anlatım biçimidir. Dereli'ye (2017) göre mübalağa nükteli olmalı ve zarif bir anlatımla sunulmalıdır. Mübalağa sanatının kullanılması ile okurda/dinleyicide uyumsuzluk yaratan bir mizahi pekiştirme gerçekleşir. Bunun etkisi en açık karikatür çizimlerinde görülür. Karikatür, canlı ve cansız varlıkları olağandan büyük veya küçük gösteren çizimlerle gülünç duruma düşürmek, gülümseme yaratmak amacıyla yapılmaktadır. İnsan yüzünün veya gövdesini olağandışı büyütme veya küçültmeyle alışılmadık görüntüler oluşturmakla abartılı bir mizah ortaya konur (Öngören, 1983).

İnsanların kendilerini ve sahip olduğu fikirleri çok ciddiye almaları karşısında mizahın bu aşırılıkla mücadele etmesinde etkili bir yöntem olarak mübalağa (abartı) yöntemini kullanma geleneği doğmuştur. Abartılı mizah, mübalağalı anlatımlar fikirlerin ve olayların doğasında var olan saçmalığı göstermek ve sorunlu durum hakkında daha gerçekçi görüşler üretmek gibi faydalar sağlar (Neenan ve Dryden, 2020).

2.5.7. Cinas (Eşadlılık)

Arapça bir kelime olan cinas “iki şeyin birbirine benzemesi” olarak tanımlanır. İki farklı anlam bir tek ses ile birleştirilmesi ile cinas ortaya çıkar. İki değişik kavramı beklenmedik şekilde bir araya getiren bu sanat, oluşturduğu etki ile kişide kolayca gülme oluşturur (Usta, 2009, s. 99). Yani yazılışları aynı ama anlamları farklı olan iki kelimenin bir arada kullanılmasıyla oluşan gülmece durumudur. Aynı şekil ve sese sahip ancak farklı anlamlar içeren iki veya daha fazla sözcük arasında benzerlik bulunması gerekir. Bu benzerlikler, kelimeleri meydana getiren harflerin cinsi, sayısı, harekesi ve sırasıdır (Saraç, 2013, s.245).

2.5.8. Ağız-Lehçe-Kesimsel Dil Kullanımı

Gülmece yaratmanın en etkili yollarından biri de ağız ve şive içeren kelimelerin kullanılmasıdır. Yaşanılan yörenin kültür düzeyini yansıtmak, sosyal sınıfın seviyesini ortaya koymak için aksan kullanan mizah ustaları bu yolla büyük beğeni toplamaktadır (Usta, 2009, ss.100-101). Ağız, lehçe ve aksan kullanımı, mevcut standart dil ile konuşma şekillerini karşılaştırma yoluyla kurulan dil oyunlarıdır. Okuru veya izleyiciyi güldüren

ise bu standart dilden sapma gösteren kullanımların oluşturduğu uyumsuzluktur (Çelik, 2019).

Türkiye Türkçesinde standart ağız olarak “İstanbul ağızı” belirlenmiştir. Fakat yöresel kültür farklılıkları konuşmada birtakım ağız kullanmayı kaçınılmaz kılmıştır. Türkiye coğrafyasında Yörük, Laz, Kürt, Arnavut, Denizlili, Konyalı, Egeli gibi neredeyse her yörenin kendine özgü bir ağız kullanımı vardır. Özellikle Anadolu’da Hacivat Karagöz gölge oyunu, Kavuklu ile Pişekar ortaoyunu ve aşık atışmaları ağız, lehçe ve aksan kullanımının en güzel örneklerini sunar.

2.5.9. Argo

Fransızca bir kelime olan argo, Tür Dil Kurumu Sözlüğünde birinci anlam olarak, “*Her yerde ve her zaman kullanılmayan veya kullanılmaması gereken çoğunlukla eğitimsiz kişilerin söylediği söz veya deyim*” ikinci anlam olarak, “*Serserilerin, külhanbeylerinin kullandığı söz veya deyim*” olarak tanımlanmıştır.

Argo, toplumu oluşturan alt gruplar arasında yaygın olarak kullanılan fakat kullanılması hoş karşılanmayan, ayıp görülen kendine özgü sözcük ve deyimlerden oluşan özgün dil pratikleridir (Fırat, 2020). Genel olarak müstehcenlik ve saldırganlık içeren bu karmaşık sözcükler kullanıldıkları yere göre komik ve gülünç olabilmektedir. Çeşitli dil oyunları ve kelimelere yüklenen yan anlamlarla ortaya çıkan argo dili, mizah yaratmada sıkça başvurulan bir anlayış olmuştur.

Ana akımdan doğan bir dil olma özelliğine sahip argo, gençlerin, öğrencilerin, dini ve etnik azınlıkların, mahkumların, askerler ve gangsterlerin sıkça kullandığı bir dil jargonudur (Larasati & Hum, 2018). Alt grup insanların dil unsurlarından biri olarak kabul edilen argo, yazılı olmaktan çok sözlü dil kullanımlarında görülür (Kök, 2019). Mizahın etkili bir güç kazanmasında, düşük statüdeki insanların başa çıkmasında, toplumsal direnç mekanizmasının geliştirilmesinde, belirsiz durumların açıklanmasında, toplumsal yozlaşmanın anlatılmasında, baskı ve gerilimin düşürülmesinde argo, mizahi bir çıkış yolu sunar (Fırat, 2013). Argo ile küfür birbirine sıkça karıştırılmaktadır. Küfür yaralayıcı, aşağılayıcı ve hakaret içeren söylemler iken, argo küfüre göre daha mantıksal bir oluşuma sahip yumuşak ve zarif ifadelerdir.

2.5.10. Benzetme (Teşbih)

Arapça bir kelime olan teşbih (benzetme), “Allah’ı övme, yüceltme” anlamlarına gelmektedir. En eski söz sanatlarından biri olan benzetme yapma, mizah oluşturma yöntemlerinden en çok ve en etkili kullanılan yöntemdir. Uygunsuz ve abartılı düzeyde yapılan benzetmeler, çeşitli yönlerden benzerlik bulunan varlıkların birbirine benzetilmesi ile gülmece oluşturulur (Usta, 2009, s.102). Benzetme yapmaktaki amaç anlatımı güçlendirmektir. Genellikle benzetme yapılırken zayıf olan güçlü olana benzetilir.

Gerek günlük dil kullanımlarında gerekse mizah yaratma durumlarında benzetme yapılırken benzetmenin dört unsuru gözetilir. Bunlar, kendisine benzetilen, benzeyen, benzetme yönü ve benzetme edatıdır. Benzetme yapılırken varlıkların özellikleriyle yapılan *hakiki benzetmeler*, değişik ve çeşitli varlıkları birbirine benzeterek yapılan *mecazi benzetmeler* olarak incelenebilir (Küçük ve Ünal, 2015). Mizahi benzetmelerde de hem hakiki hem de mecazi benzetmeler kullanılır.

2.5.11. Eğretileme

Eğretileme, bir sözcüğün alışılmışın dışında bir başka anlamda kullanılmasıdır. Anlatmak istenilen kelimenin gerçek anlamı yerine ona benzetilen bir başka kelime ile kullanmaktır (Karaman, 2012). Örnek olarak “*inatçı*” yerine “*katır*”, “*kurnaz*” yerine “*tilki*” kullanımları eğretileme örneklerindendir. Batı literatüründe metafor olarak geçen eğretileme kavramı, Türk Edebiyatındaki geleneksel anlamı dışında benzerliğe dayalı her değişmeceyle eşitlenmiş aktarmalardır. Aristoteles *Poetika* adlı eserinde metafor sözcüğünü “*Anlam değişimleri, aktarmalar*” olarak açıklamıştır (Uğur, 2006).

2.5.12. Kişileştirme (Teşhis)

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde kişileştirme, “Cansız varlıkları veya hayvanları insanmış gibi gösterme, canlandırma, teşhis, intak.” olarak tanımlanmıştır. Dilçin’e (2013) göre kişileştirme, düşünmek, konuşmak, sevinmek gibi insana ait özelliklerin hayvan veya cansız varlıklara aktararak konuşturulmasına denir. Kişileştirme, mizah sanatında; fıkra, fabl, şiir, masal gibi anlatımlarda kullanılan önemli bir dil oyunudur.

2.5.13. Tezat (Karşıtlık)

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde tezat kelimesinin ilk anlamı, “Karşıtlık, karşıt olma, zıtlık, çelişki, kontrast, antagonizma” ikinci anlamı “Anlatımda birbirine karşıt iki sözü yan yana kullanma” olarak ifade edilmiştir. Anlatımı kuvvetlendirmek için birbirine zıt kavramların kullanılmasıyla anlam daha çarpıcı bir hal almaktadır. Fıkra, tekerleme, şiir ve hikaye gibi edebi türlerde söylemi daha etkili kılmak için zıtlıklardan faydalanılmıştır. Zıtlık ne kadar fazla olursa mizahî unsur o kadar etkili olacaktır (Gönel, 2011). Karşıtlık ortak özellikleri bulunan birbirine zıt iki kavramı, aynı konu çerçevesinde bir araya getirme sanatıdır (Usta, 2009, s.104).

2.5.14. İştikak (Türetme)

Arapça kökenli bir kelime olan iştikak “*Bir şeyi ikiye bölme, yarma, bir kelimeyi diğerinden türetme*” anlamına gelmektedir. Türk Dil Kurumu Sözlüğüne göre iştikak, “*Yarılmış bir şeyin bir bölümünü alma*” “*Türeme*” ve “*Aynı kökten gelen kelimeleri bir arada kullanma sanatı*” anlamlarına gelmektedir. Dilin gelişmesi, ifadenin zenginleşmesi, yeni fikir ve unsurların dilde karşılığını bulması türetme yapmakla olacaktır. Bu süreçte türetme yapılırken mizahi unsurların da oluşması beklenir.

2.5.15. Dil Sürçmesi

Konuşma, insanların iletişim kurma gereksinimlerini karşılayan bir eylemdir. Bu eylem esnasında bazen insanların hataya düştüğü, konuşmayı kesen, akıcılığı bozan durumlarla karşılaştığı görülür. Konuşmada herhangi bir kasıt olmaksızın, dinleyici tarafından fark edilecek derecede, anlatılmak istenilen konuşma formundan sapma gösterme durumuna dil sürçmesi denir (Sarı, 2017).

Bir konuşma bozukluğunun dil sürçmesi olarak adlandırılabilmesi için bir hatanın olması ve konuşmacının da bu hatayı düzeltmesinin kaçınılmaz bir zorunluluk arz etmesi gerekir (Poulisse, 1999, Akt. Altıparmak, 2015). Konuşma esnasındaki anlamsız tekrarlar, kekemelikler, uzatmalar ve duraksamalar konuşmanın ritmini bozmasının yanında bazı durumlarda komik hallerin ortaya çıkmasına neden olur. Bu durum konuşmacı tarafından istenmedik olarak ortaya çıkabileceği gibi kasıtlı olarak da yapılan dil sürçmesi ile mizah oluşturulabilir. Örnek olarak “r” sesini söylemekte güçlük çeken bir kişinin “arı” kelimesini söylemek isterken “ayı” demesi ortamda bir gülmece eylemi oluşturabilir.

2.5.16. Saçmalama (Absürtlük)

Arapça kökenli bir kelime olan saçmalama “zevzeklik, utanmazlık, zevk ve eğlence” anlamlarına gelmektedir. Günlük yaşamın seyri içerisinde her zaman bireyin mantıklı, düşünceli konuşması mümkün olmamaktadır. Kar  şılıklı diyaloglarda konuşmacıların bu durumu fark etmesinde “saçmalama” ifadesini sık sık kullandıklarına şahit oluruz.   ener’e (2018) göre, mizahın uyuşmazlık yaratarak saçmalıklardan farklılaşan bir yanı olsa da saçmalıklar da mizah gibi uyuşmazlıkların bir örneğini sunmaktadır. Bu sapma (absürt) konuşma ve davranışlar gülme eylemini uyandırabilmektedir.

2.5.17. Dil Sapmaları

Dil sapmaları konuşma sırasında sözcüklerin ses, biçim ve dizilimlerinde bilinçli olarak yapılan değişiklikler dilde kullanılmayan kelimeleri ve anlatım biçimlerini ortaya çıkarma eğilimini içerir (Aksan, 1995). Gündelik konuşma dilini edebi dil seviyesine çıkarmak için şair ve yazarların sıkça başvurduğu bir yöntemdir. Harmancı’ya (2013) göre, dil sapmaları, dilin alışılmış kurallarını;   ekil ve anlam olarak ses, kelime, dilbilgisi ve ifade yönünden bozma şeklinde ortaya çıkmaktadır.   iir ve düz yazı dilinde sıkça kullanılan dil sapmaları gülmece dilinde de oldukça fazla kullanılmaktadır (Usta, 2009, ss. 118-127).

2.5.18. Alay (  stihza)

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde alay kelimesi “Bir kimsenin, bir şeyin, bir durumun, gülünç, kusurlu ve eksik yönlerini küçümseyerek eğlence konusu yapma” şeklinde tanımlanmıştır.   ng  ren’e (1983) göre alay, şakanın tersi bir yapıda sunularak muhatabın durumu farketmeyecek şekilde övülmesi, yükseltilme, iltifatta bulunulması ile yapılan bir ifade ve tavır sanatıdır. Alayın ileri düzeyde yapılması aşağılamak, onur kırmak birini küçük d    r  mek olarak ifade edilen tahkir boyutuna taşır.

Alaycılık binlerce yıldır insan dilinin bir parçası olmuştur. Beklediğimiz gibi gitmeyen şeyler hakkında konuşurken veya ele  ştirmek istediğimiz durumu anlatırken tam tersi bir söylemle düşüncelerimizi ifade ederiz. Alaycılık yer yer gülmece olu  şturan bir hal olsa da zaman zaman incitici, kırıcı bir durum da ortaya çıkarabilir. Huang, Gino ve Galinsky (2015), alaycılığı iki ucu keskin bir kılıç olarak görür: Soyut düşünmenin itici güç olduğunu gösteren alaycılık, çatışmaya girmeden insanların yaratıcı düşünmelerine

yardımcı olur. Diğer yandan da zaman zaman çatışma yaratarak, insanlar üzerindeki gerginliği arttırabilir.

2.6. Eğitim ve Mizah

Gülmece unsurlar genel olarak insanları eğlendiren, rahatlatan, güldüren ve gülümseten tüm kavram, söz, hareket, olay ve durumları kapsar. Eğitim öğretim süreci içerisinde ilgi uyandırıcı, dikkat çekici, canlı ve etkili bir ortam aranır. Bu durumda mizah, sınıf içi iletişimi sağlayıcı bir araç, öğrencinin gülerken düşünmesini sağlayıcı bir yöntem olarak etkililik sağlar. Mizah kullanmanın süreç içerisinde öğrencinin tutum ve davranışlarında ve akademik başarılarında büyük önem arz etmektedir.

Eğitimin paydaşları olan öğretmen ve öğrenciler arasında, kaliteli mizahı besleyerek sağlıklı düşünmeyi, hayal gücünü, olumlu duyguları teşvik etmek gibi kazanımlar sağlanabilir. Öğrencilerle kurulan iletişimde mizahı bir öğretim yöntemi olarak kullanan öğretmenler, anlamlı ve daha değerli bir eğitim öğretim faaliyeti gerçekleştirmiş olacaktır (Jeder, 2015). Birçok araştırmacı sınıf ortamında mizah kullanmanın öğrencilere önemli ölçüde bilişsel fayda sağladığını ifade etmiştir. Ölçülü düzeyde ve yerli yerinde kullanılan mizahın öğrencilerin sınavlara hazırlanırken yaşadığı kaygıyı azalttığı, sınıf içi etkileşimi geliştirdiği, öğrencilerin motivasyonunu sağladığı, öğrenmede kalıcılığını ve güdülenmeyi arttırdığı gerek öğretmenlerde gerekse öğrencilerde hoşnutluk yarattığı sonucuna ulaşılmıştır (Saracaloğlu, 2013).

İlkokul eğitim-öğretim süreci içerisinde gülmece içerikli sözler, hareketler, mizahi unsurların yer aldığı kaynaklar küçük yaşlardaki öğrencilerin dikkatini çekmektedir. Gülmece içeren metinlerin tercih edilmesiyle çocukların okuma alışkanlığının kazanılmasında olumlu yönde etki sağlandığı görülmektedir (Ersanlı, 2010). Eğitim-öğretimde ve çocuk gelişiminde böylesine önemli ve etkili bir yeri olan mizahın, çocuk edebiyatının temel kaynaklarından olan; çocuk öykü, roman, şiir, fıkra gibi yazınsal ve sözlü ürünlerinde, mizahî birçok öge ve unsurlar içermesi beklenir. İlkokul birinci sınıftan itibaren okuma ve yazmaya karşı ilgi ve isteğin oluşması, ilk okuma yazma öğretiminden başlayarak, seçilmiş olan metin ve hikayeler çocuklarda zevk ve merak uyandıracak nitelikler taşıması gerekir.

Çocuk edebiyatı yazınsal ürünlerinden olan çocuk öyküleri, çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasında, hayal gücünü kullanmasında, sözel/dilsel zekayı

geliştirmesinin yanında yaratıcı düşünme, yansıtıcı düşünme, problem çözme gibi üst düzey becerilerinin geliştirmesine ve niteliksel yazmaya erişmesinde önemli bir kaynak oluşturmaktadır.

Türkiye’de gerek ilkokul gerekse diğer öğrenim düzeylerindeki öğrencilere okuma alışkanlığının kazandırılması ve okumanın sevdilmesi konusunda büyük güçlükler yaşanmakta ve bu durum önemli bir problem yaratmaktadır. Öğrencilerin akademik başarılarını etkileyen faktörlerden biri de okumaya yönelik tutum ve motivasyonun düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Okumaya yönelik yaşanan problemlerin en başında öğrencilerin okuma motivasyonunun oldukça düşük olması gelmektedir. Öğrencinin okuma motivasyonunu etkileyen birçok durumsal ve kişisel sebepler bulunmaktadır.

Eğitimsel açıdan bakıldığında ise gülmece unsurlar dikkat çekmeyi sağladığı, öğrenmede kalıcılığı arttırdığı, düşünmeyi teşvik ettiği, hatırlamayı kolaylaştırdığı söylenebilir (Balta, 2016; Oruç, 2010; Aydın, 2006). Öğrencinin yaşadığı kaygıyı düşürüp onu derse motive edebilmek, akademik başarı artışını sağlamak, olumlu tutum ve davranışlar geliştirebilmek için mizah doğru bir araç olarak görülmektedir (Aydın, 2006; Sidekli, Yavaşer ve Aydın, 2014). Gülmece unsurlar öğrenmede eğitsel, psiko-sosyal ve duygusal anlamda birçok önemli katkı sağlamaktadır. Çocukların, sosyal beceriler geliştirmesinde, doğru iletişim kurmasında, dili öğrenme ve kullanmasında, motivasyonunu arttırmasında gülmece içeren unsurlar büyük katkı sağlar.

2.7. Okuma

“Dil, insanlar arası duygu ve düşünce yönünden anlaşma sağlayan simgeler dizgesi ve iletişimi sağlayan tabii bir vasıttır” (Yalçın ve Şengül, 2007). Belirli işaret dizgelerini bünyesinde bulunduran dil olmadan iletişim de olmaz. Çünkü dil olmadan insanlar ne dış dünyayı algılayıp kavramlara, simgelere ve sembollere dönüştürülebilir ne de bu kavram, simge ve semboller düşünce kalıbına sokularak başkalarına aktarılabilir. Bu yönüyle dil, öğrenilen ve öğretilen bir beceridir. Bu simgeleri kullanmak da belirli bir ustalık gerektirir. Dilin dinleme, anlama, konuşma, okuma, yazma biçiminde bir gelişim süreci vardır. Bu süreç içinde dilin bir parçası olarak okuma öğrenilir ve öğretilir (Duru, 2007).

Dil öğreniminde dört temel dil becerisinden biri olan okuma, önemli bir öğrenme aracıdır. Toplumlar, bilim ve teknolojinin sunduğu imkanlardan faydalanmak, kültür

aktarımını sağlamak ve bilgi edinmek gibi gereksinimleri karşılayabilmek için okur yazar bireylere ihtiyaç duyar. Okur yazar bir birey olmak için, okuma becerisini elde etmek ve bunu zihnimizde yapılandırmak gerekir. Anderson, Hiebert, Scott ve Wilkinson (1985) okumayı “Birbiriyle ilişkili yazılı metinlerin koordinasyonunu gerektiren ve bu metinlerden anlam oluşturmaya sağlayan karmaşık bir beceri süreci” olarak tanımlamıştır.

Türk Dil Kurumu Sözlüğüne göre okuma, “Yazıya geçirilmiş bir metne bakarak bunu sessizce çözümleyip anlamak veya aynı zamanda seslere çevirmek ya da yazılmış bir metnin iletmek istediklerini öğrenmek” şeklinde ifade edilmiştir. Güneş’e (2014, ss.127-128) göre okuma, ön bilgilerle metindeki bilgilerin bütünleştirildiği ve yeniden anlamlandırıldığı bir süreçtir. Aynı zamanda okumak, beş duyu organımızın yetilerini kullanarak anlama, anlamlandırma, zihinde yapılandırma, algılama süreçlerini kapsayan çok karmaşık bir öğrenme sürecidir. Akyol (2014, s.33) ise okumayı “Yazar ve okuyucu arasında aktif ve etkili iletişimi gerekli kılan, dinamik bir anlam kurma süreci” olarak tanımlar. Okumayı öğrenmede temel amaç, yazı ve çizim dilini iletişim kurmada etkili bir şekilde kullanma becerilerini kazanmaktır.

Okuma, görme, dikkat, algılama, hatırlama, seslendirme, anlamlandırma, sentezleme, çözümleme ve yorumlama gibi farklı bileşenlerden oluşan zihinsel bir kazanım sürecidir (Coşkun, 2002). İlkokul döneminden başlayarak ömür boyu devam edecek olan bu kazanım basılı sembollerin zihinde işlenerek anlam kazanmasını, üst düzey zihinsel becerilerin elde edilmesini, yeni bilgilerin zihinde işlenmesini ve değerlendirilmesini sağlayan bir araçtır. Okumak, sadece bir öğretim şekli değil, aynı zamanda işitmek, görmek ve duymak gibi mekanik olarak kazanılan tecrübenin forumlarından biri olarak görülmeye başlanmıştır (Karahüseyinoğlu, 2002).

Okumak, birçok araştırmacı tarafından yazılı bir metnin yorumlanması olarak değerlendirilse de tam olarak üzerinde görüş birliğine varılan bir tanım ortaya konulmamıştır. “*Okuma göz zihin koordinasyonu sonucu gözler sayesinde görülen kelimelerin zihin tarafından anlamlandırılmasıyla ortaya çıkan bir süreçtir*” (Yaşar, 1993). Bu sürecin çok kapsamlı bir yönü vardır. Okumada kullanılan sistemlerin karmaşık bir yapısı bulunmaktadır. Bu yapıdan bir sistemin sekteye uğraması okuma eyleminin olumsuz bitmesine neden olacaktır. İlkokulda öğrendiğimiz okuma, yaşam boyunca süren bir alışkanlık ve araç olarak kalacaktır. Hayatı anlamak ve anlamlandırmak, bir konu üzerinde araştırma yapmak, işimizin gerektirdiği bilgilere ulaşmak, güncel olayları takip etmek iyi bir okuma becerisini kazanmakla olacaktır. Okumak, hoş vakit geçirmek amacıyla bir eğlence aracı olarak da görülebilir.

Son yıllarda yazılı kaynaklar artmakta, teknolojik gelişmeler ve değişmeler hızla ilerlemektedir. Bu durum insanları, okuma becerilerini etkili ve hızlı bir duruma getirme ihtiyacı hissettirdi. İnsanların duyduğu bu ihtiyaç okuma becerilerinin özel bir alanı olan etkili ve hızlı okuma alışkanlığını ortaya çıkardı. Ruşen'e (2006, s.63) göre hızlı okuma: "Bireyin birtakım zihinsel yeteneklerini mekanikleştirip geliştirerek daha önceki okuma süresine kıyasla, okudukları kelime sayısını ve anlama düzeylerini artırmaları" demektir. Etkili ve hızlı okuma becerilerini geliştirmenin çok farklı uyguma teknikleri vardır.

Okuma sadece harflerin, kelimelerin, cümlelerin inşa edilmesiyle gerçekleştirilecek bir öğretim süreci değildir. Okuma birçok becerinin aynı anda birlikte işe koşulmasıyla gerçekleşen etkileşimli bir aktivitedir. Okuyucu yazılı metinlerle etkileşime girerken birçok bilişsel yeteneği kullanması beklenmektedir. Okur, kelimenin anlamını belirleme, çıkarımda bulunma, sorulara cevap bulma, anlatılanlarla bütünleşme, dilin metnini tanıma, bilenmeyen sözcük öğelerini bulma, anlamsal çıkarımlar yapma, cümleler arasındaki bağ kurma, metaforları yorumlama, ana ve yardımcı fikirleri bulma ve yargı oluşturma gibi birçok zihinsel aktiviteyi yerine getirmesi gerekir (Bojovic, 2010).

Okumada kullanılan simgeler konuşurken çıkardığımız seslerin karşılığı olan harf simgeleridir. Harflerin yan yana gelmesiyle oluşan hece birimleri, hece birimlerinden de kelimeler oluşmaktadır. Bu kelimeler de okumanın, okuma da anlamamanın temelini oluşturmaktadır. Bebek ilk doğduğu andan itibaren ağlayarak, mırıltılar ve değişik sesler çıkararak çevresindekilerle iletişim kurmaya çalışır. Daha sonra sözcükleri ve söz öbeklerini anlamaya başlar.

Okuma becerisi, zaman zaman okuma yazmayı öğrenmiş olma, yani okur-yazarlığa ulaşma anlamında kullanılmaktadır. Oysa ilk okuma, okuma becerisinin sadece başlangıcıdır. Bu yüzden, okumayı okuma becerisiyle aynı görmek doğru değildir. (Coşkun, 2002). Okuma yazma öğrenilmiş olsa bile, bu temel beceri, ancak sürekli kullanıldığı ve geliştirildiği zaman bir değer taşır. Okuma becerisinin kazandırılmasında temel amaç, işaretlerden fikirlere hızlıca geçmeyi sağlamaktır (Ruşen, 2006, s.22).

Okumayı öğrenmiş bir kişi, harfleri, sözcükleri, sesler çıkarmayı, anlamlandırma ve yapılandırmayı öğrenmiştir ama bu okur yazar bir birey olmak için yeterli değildir. Bu durumda beklenen okuma eyleminin süreklilik göstermesidir (Temizkan ve Erdem, 2007). Okumayı öğrenmekten daha önemlisi ve değerlisi okumayı alışkanlık haline

getirmek ve bunu kalıcı bir davranışa dönüştürmektir. Çünkü okur yazar olmayan bireyle okumayan bir birey arasında çok da büyük bir fark olması beklenmez.

Günümüzde “okuryazar” ve “okuryazarlık” terimleri artık yerini işlevsel okuryazarlığa bırakmaktadır (Devrimci, 1993). İşlevsel okuryazarlık okuma ve yazma becerilerinin aktif olarak hayatın her alanında kullanılması anlamına gelmektedir. Bu durumda okuma ve yazmaya dönük etkinlikler, uygulamalar büyük önem taşımaktadır. Okuma ve yazmaya yönelik sorunlar, yaşanan güçlükler ve bunların giderilmesi işlevsel anlamda bir okuryazarlığa erişmek için giderilmesi gereken durumlardır.

Kantemir’e (1997, s.22) göre okuma, yazılı işaretleri anlamlandırmak için zihnimizin, göz ve ses organlarımızla birlikte yaptığı etkinliktir. Köroğlu’na (2021, s.8) göre okuma başlangıcı, gelişimi ve sonucu olan bir süreçtir. Okuma yaşa, yaşantıya, eğitime ve bireysel ihtiyaçlara göre farklı tanımlamalar ortaya çıkabilir. İlkokul birinci sınıf öğrencisi için okuma, harfleri tanıma ve harflerle anlamlı bütün oluşturma olarak değerlendirilirken, akademik yayın yapan bir araştırmacının okuması, bilimsel kitap ve makalelerin taranması olarak değerlendirilir.

Çevresel faktörlerin okuma üzerindeki etkisi yadsınamaz. Çevrenin ekonomik durumu, kültürel yapısı, sosyal dokusu ve gelişmişlik düzeyi gibi faktörler okuma üzerinde büyük etkisi vardır. Bunun yanında öğrencinin ailesinden ve çevresinden okumaya karşı ilgi ve istek oluşmuş olması okuma alışkanlığının kazanılmasını sağlayacaktır. Kitap okuma kültürünün öğrencide oluşmasında ailenin son derece önemli bir yeri vardır. Çocukların bebeklik sürecinden itibaren anne ve babanın yanı sıra çevresinde de okuyan insanların var olması, okumaya olan ilgi düzeyinin artış göstermesi beklenir.

2.7.1. Okumanın Önemi

Dr. Suess’ın okuma üzerine “*Ne kadar çok okursanız, o kadar çok şey bilirsiniz. Ne kadar çok şey öğrenirseniz, o kadar çok yere gidersiniz.*” ifadesi ile okumanın önemini yeterince vurgulamıştır. Değişimin, gelişimin ve dönüşümün kaçınılmaz olduğu günümüzde teknolojik gelişmelere ayak uydurmak, bilgi edinmek ve dünya ile rekabet edebilmek için okumak, bireyler ve toplumlar için bir zorunluk haline gelmiştir. Gökdoğan’a (2019) göre, bilgi edinmenin en önemli yolu olarak görülen okumanın bireysel faydaları; dil, düşünce, kişilik ve sosyal gelişim, başarı ve toplumsal statü gibi

alanlarda görülürken, toplumsal faydaları, eğitim, ekonomi ve kalkınma alanlarında yoğunluk göstermektedir. Bilgiye ulaşmanın kolaylaştığı ve bilgi kaynaklarının zenginleştiği günümüzde bilgi ve iletişim çağında okumak yaşamın en önemli gereksinimlerinden biri haline gelmiştir (Ürün Karahan, 2015).

Farklı kaynaklara erişim sağlamak, öğrenme, araştırma ve eleştirel düşünme yapabilmek için okuma eyleminin niteliğinin de yüksek olması gerekir. Bayis'e (2010) göre okumak hayatı anlamlı kılan, şekillendiren, kişiye çok farklı seçenekler sunan bir uğraştır. Okumak her şeyden önce okurla yazar arasında bir iletişim kurma aracıdır. Bu iletişim bireye kişisel gelişim sağlayarak farklı anlayış ve düşünceler edinmesini, hayal gücünü geliştirmesini, dünyayı anlama ve anlamlandırma olanağı sağlar.

Güneş'e (2014, s.129) göre okumak kendini ve dünyayı sorgulamak demektir. Bireyin ilkokuldan başlayarak sonraki eğitim öğretim hayatında ve sosyal yaşamında, okuma becerilerini her anda ve durumda geliştirerek, eleştirel yaklaşım sergileyen, tartışan, yorum yapabilen, ön bilgilerle okudukları arasında ilişki kurarak çıkarımlar yapabilen kişiler olması beklenir. Nitelikli bir okurun dil ve zihinsel becerilerine sahip olmasının yanında bilgiyi işleme ve genişletme becerilerine de sahip olması gerekmektedir. Okumak öğrenme ile birlikte bireye etkili sorgulama, üst düzey düşünme, hayal gücünü geliştirme ve yaratıcılığını teşvik etmek olanağı sunar (Amalia ve Devanti, 2016).

Okuma becerisi insanın bilişsel, sosyal, duygusal ve ruhsal gelişimine büyük katkı sağlar. Erken yaşlarda ileri okuma becerilerinin gelişmesi, çocukların sosyal-duygusal gelişimlerinin sağlanması ve kişilik-karakter oluşumunda önemli faktörler arasındadır (Bozgün ve Akın Kösterelioğlu, 2020). Okumayan bireyler kendilerini ve yeteneklerini fark edemediği gibi, yaşamın sunduğu imkanlardan faydalanamaz, bir fikir elde edemez, kendilerini hayattan soyutlanmış hissederler (Davis, 2016, Akt. Demirtaş, 2021). Bireylerin hayatla daha barışık, mutlu ve huzurlu olmasının bir yolu da iyi bir okur olmalarıdır.

Okuma becerisi gelişmiş öğrencilerin akademik ve sosyal başarıları da yüksek olmaktadır. Yıldız'a (2016) göre, ilkokul öğretmenleri öğrencilerinden akademik başarı beklentileri olarak kitap okumalarını ve kitap okumayı bir alışkanlık haline getirmiş olmalarını beklemektedir. Anlama ve anlatma becerilerinin temelini oluşturan okuma becerisi, sadece dil öğrenimi için değil, diğer bütün derslerin öğretiminde vazgeçilmez

bir yere sahiptir (Sünbül vd., 2010). Okuma ve okuduğunu anlama becerisi gelişmemiş öğrencilerin akademik ve sosyal başarı elde etmesi mümkün değildir. Akıcı, doğru okuma yapabilen ve okuduklarından anlam çıkarabilen öğrenciler, birçok disiplinde akademik başarı veya okul başarısı elde edebilir (Yılmaz, 2012).

Dökmen'e (1994) göre okuma becerisini "kelime bilgisi, okuduğunu anlama ve organize etme becerisi ve okuma hızı" bileşenleri oluşturur. Ürün Karahan (2015), okumanın insanlara başarı getirmenin yanında farklı imkan ve olanaklar sunduğunu ifade eder. Ailesi, yakın çevresi ile etkili iletişim kurma becerisini geliştiren okur, kendini rahat ifade eder, çevresi ve toplum tarafından sevilen, saygı gören bir birey haline gelir. Toplumla ilişkilerini biçimlendiren her kişi, yaşamının çeşitliliklerini ve güzelliklerini fark eder.

Calp'e (2005, ss.80-81) göre eğitimde verimliliğin artırılması ve öğretim sürecinin sağlıklı bir temelde yürütülmesi, öğrencinin zeka gelişiminin sağlanması, anlama/kavrama düzeyinin yükseltilmesiyle yakından ilgilidir. Bu durum okumaya harflerin oluşturduğu semgesel birleşenleri çözmenin çok ötesine taşımaktadır. Her okuma eylemi bir bilgi arayışıdır. Bu arayış, ön bilgilerle zihinsel yapının yeniden kurulmasını gerektirir. Böylece birey her okumada yeni bilgiler öğrenir, öğrendiklerini başka durumlara aktarır ve sürekli kendini geliştirerek önemli kazanımlar elde eder (Sidekli ve Coşkun, 2014).

İleri toplumların en temel özelliklerinden biri de okur yazar oranının ve niteliğinin yüksek olmasıdır. Devletlerin çağdaş dünyada etkin bir rol oynaması, özgür bağımsız ve müreffeh bir statüye kavuşabilmesi, ancak ileri düzey okuryazarlık becerisini geliştirmiş vatandaşları ile olacaktır (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010). Medeni toplumlarla geri kalmış toplumların okumaya verdiği önem karşılaştırıldığında, aradaki farkın oldukça fazla olduğu dikkat çekmektedir (Demirel, 2016). Bireysel ve toplumsal gelişmişliğin en önemli araçlarından biri olan kitap, aynı zamanda ülkelerin de önemli gelişmişlik göstergesidir. Sahip olduğu kitap okuma oranı ülkelerin gelişmişlik sıralamalarında önemli bir kriterdir. Ayrıca bir ülkede bir yılda basılan kitap sayısı, bunların türü ve niteliği, vatandaş sayısına düşen kitap oranı da o ülkenin gelişmişliğinin bir göstergesidir (Aras, 2017).

2.7.2. Okuma Motivasyonu

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde motivasyon “*İsteklendirme, güdüleme*” olarak ifade edilmiştir. Lai’e (2011) göre motivasyon, inançların, algıların, değerlerin, ilgilerin ve eylemlerin bir takım yıldızını içerir. İnsanların en yüksek faydaya sahip davranış sergilemesi uğruna yapılan her türlü güçlendirmeyi motivasyon altında değerlendirilebilir. Brown motivasyonu “*Kişiyi iş yapmaya yönelten bir içgüdü, arzu, heyecan*” olarak tanımlamıştır (Kaya, 1995). Motivasyon bireyin istek, arzu, gereksinim, dürtü ve ilgilerini kapsayan gelen bir kavramdır. Güdülenme kişiyi belli bir amaç için uyarır ve yönlendirir.

Motivasyon, bir başka anlamı ile güdülenme “*Bireyi harekete geçiren güç*” olarak tanımlanmaktadır (Kılıç, 2021). Motivasyon bireyi olumlu ya da olumsuz birtakım eylemlere yönlendiren, istek ve ihtiyaçlara ulaşmada tatmin olmayı sağlayan itici güçtür (Bentley, 2008, s.180). Davranışın ortaya çıkmasında ve gelişim göstermesinde motivasyonun sağlanması gerekir. Motivasyon içsel veya dışsal olarak sağlanabilir. Motivasyon, ödül, ceza, rica gibi dıştan gelen bir etki ile olabileceği gibi bireyde kendiliğinden meydana gelen içsel bir etki ile de gerçekleşebilir (Esentürk, 2014).

Öğrenmenin gerçekleşebilmesi için motivasyonun sağlanmasında içsel olarak öğrencinin öğrenmeyi istemesi, bireysel çaba göstermesi gerekir. Okuma motivasyonu da okuyucuları okuma eylemine yönelten, okuma eyleminin süreklilik kazanmasında etkili olan bir faktördür (Uysal Dede, 2019). Öğrencinin okumaya içsel olarak hazır olması, motivasyonunu sağlanmasında önemli bir gerekliliktir. Öğrencinin okumaya motive olamaması durumunda okuma eyleminin gerçekleşmesi oldukça güçleşir.

Bireyin içinde bulunduğu durum, yaşadığı çevre, aile ilişkileri, ilgi alanları, duygusal yapısı, gereksinimleri okuma motivasyonunu etkileyen önemli kriterlerdir. Okuma motivasyonu belirleyen temel değişkenler inançlar, değerler, amaçlar, istek ve ihtiyaçlar olarak kabul görmüştür (Yıldız, 2010).

Eğitim öğretim süreci içerisinde okumaya karşı geliştirilen olumsuz tutumlar, öğrencilerde okumanın bir alışkanlığa ve davranışa dönüşmesini engellemektedir. Bunun sebebi ilkokullardan itibaren çocuğun gelişimine uygun okuma motivasyon ve tutumunu arttıracak nitelikli yazınsal ürünlerin yeterince okutulmaması gösterilebilir. Çocuğun okumayı öğrenmesinde ve okuma alışkanlığı kazanmasında temel eğitimin önemli bir

yeri vardır. Sirem'e (2020) göre, ilkokul çağı öğrencilerinin okumaya ilişkin motivasyonlarının saptanmasının büyük bir önemi vardır. Çocuğun ilkokul çağında edindiği okuma becerisi, sonraki yaşamının birçok alanında belirleyici bir etki yaratacaktır. Öğrencilerin okuma yeterliliklerinin belirlenmesi ve onlara gerekli güdüleyici uyarıcıların verilmesi öğrencilerin okuma motivasyonlarını sağlayacaktır.

Guthrie ve Wigfield (2000, ss. 403-424) öğrencilerin uygun okuma stratejilerini kullanmalarının, motivasyon düzeylerini etkileyeceğini ifade etmiştir. Motivasyon düzeyi ne kadar yüksek ve hedef ne kadar büyükse, öğrenenler de o kadar uygun ve doğru stratejiler kullanması gerekir. Okuma motivasyonu, öğrencinin okuduğu konulara, okuma sürecine ve sonuçlarıyla ilgili kişisel hedeflere, değerlere ve inançlara atıf yapan duyuşsal bir durumdur.

Okuma motivasyonu, okuduğunu anlamada çok önemli bir rol oynar. Barber ve Klauda (2000), okuma motivasyon ile okuduğunu anlama gibi okuma sonuçları arasında pozitif bir anlamlılık olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin okuduğunu anlama ve okuma motivasyonu gelişmemişse akademik anlamda başarılı olmaları mümkün değildir. Motive olmuş öğrencilerin genel olarak metin içeriğini tam olarak anlamak istedikleri dolayısıyla bilgiyi derinlemesine işledikleri görülmüştür. Bu nedenle motive olmuş öğrenciler okuduğunu anlama yeterliliğine sahiptir (Guthrie vd., 2004).

Okuma alışkanlığının daha küçük yaşlardan itibaren kazandırılabilmesi için öğrencilerin içsel motivasyonunun sağlanması gerekir. Okumayı sevdirmek, zevkli hale getirmek, öğrenmeye özendirmek öğrencinin iç motivasyonunu artırmak için yapılan hayati gerekliliklerdir. Okuma motivasyonunu düşüren sebeplerin daha çok içsel olduğu söylenebilir. Çankal'a (2018) göre, kitapların ilgi çekici olması, öğrencinin merak, ilgi ve duyarlılığının olması, öğretmenin okumaya yönelik tutumu öğrenci okumalarını etkileyen önemli değişkenlerdir.

İleri'ye (2011) göre, davranışlara yönelik ilham sahibi ve güdüler her zaman canlı olan öğrenciler bir amaç uğruna sonuna kadar aktif bulunabilir. Eğitim öğretim sürecinde öğrencinin gerek okumada gerekse diğer öğrenmelerinde aktif konumda olabilmesi birtakım öğretmen davranışlarının da sağlanması ile mümkündür. Williams ve Farajnezhad'a (2021) göre öğretmenler, okuma ve öğrenmeyi sağlarken bilgi aktarmanın ötesine geçen bir yol izlemesi gerekir. Öğrencilere öğrenmeyi öğretmek, özgüvenlerini

arttırmak, eğlence ortamı oluşturmak, kişisel ilgi göstermeyi sağlamak ve uygun bir öğrenme ortamı sağlamak motivasyon sağlamanın gerekli yollarındandır.

Belirli bir amaca yönelik etkinliklerin başlatılması ve sürdürülmesinde araçsal bir süreç olarak tanımlanan motivasyon (Randhawa ve Grupta, 2000), duyuşsal, sosyal ve bilişsel faktörlerden etkilenen çok yönlü bir araştırma ve sorgulama alanıdır. Motivasyon, ödül, dikkat, uyarılma gibi çeşitli bilişsel alanlarda; istek, arzu, eğilim, benlik saygısı gibi duyuşsal alanlarda; jest, mimik ve egzersiz hareketlerini içeren kinestetik alanlarda, davranışları modüle eder (Madam, 2017).

Bazı öğrenciler okumaya karşı pasif ve ilgisiz kalırken bazı öğrencilerin okumaya yüksek düzeyde ilgi göstermesi araştırmacıların dikkatini çekmektedir. Öğrencilerin iyi bir okuyucu olmaları için, okuma becerilerinin geliştirilmesine odaklanan araştırmacılar, sadece bilişsel alanla sınırlı kalmamış (Guthrie vd., 2007), okumanın stratejik duyuşsal boyutlarına ve motivasyon sağlayıcı yanlarına da odaklanmışlardır (Huang, 2013). Motive olmuş bir okuyucu, okumaya daha çok zaman ayırır ve daha çok bilişsel çaba harcar. Daha az motive olmuş bir okuyucudan anlama ve anlamlandırma yapmaya kendini daha çok adanmıştır (Guthrie ve Wigfield, 2000).

2.7.3. Okumaya Yönelik Tutum

Fransızca bir terim olan tutum kelimesi Türk Dil Kurumu Sözlüğünde “Tutulan yol, tavır” olarak ifadelendirilmiştir. Baron ve Byrne (1997, Akt. Demirci, 2006) tutumu “Oldukça organize olmuş uzun süreli duygu, inanç ve davranış eğilimi” Smith (1968, s. 453), “Bireye atfedilen ve onun psikolojik obje ile ilgili duygu, düşünce ve davranışlarını oluşturan eğilim” olarak tanımlamıştır. The On-line Medical Dictionary tutumu “Belirli bir nesne sınıfına karşı tutarlı bir şekilde davranmaya yönelik kalıcı, öğrenilmiş bir yatkınlık veya belirli bir nesne sınıfına oldukları gibi değil, düşünüldükleri gibi tepki vermeye devam eden kalıcı bir zihinsel veya sinirsel hazır olma durumu” olarak betimlemiştir (TOMD, 11 Kasım, 2021).

Tutum, bireyde kalıcılık oluşturmuş, benimsenmiş ve davranışa dönüşmüş içsel bir eğilimdir. Günlük hayatta elde edilen deneyimler, kişide birtakım yaklaşım ve inanç oluşturur. Tutum insanlarda oluşan bu davranış sürecinde önemli bir etkiye sahip olup; sonradan kazanılmış duygu, düşünce ve eğilimler olarak ortaya çıkmaktadır (Şentürk Leylek, 2018). Tutumun sonradan kazanılan bir eğilim olmasından dolayı bir davranışın

tutuma dönüşebilmesi, bireyin o davranışa yönelik sahip olduğu yaşantılarla ilişkisine bakılır.

Öğrencilerin okuma tutumunun olumlu veya olumsuz olması, okul başarısına ve okuma becerisine doğrudan etki etmektedir. Okumaya yönelik olumlu bir tutumun geliştirilebilmesi için bireylerin pozitif algılar yaratması, okuryazar bir toplulukta zaman harcaması, okuma olanakları oluşturmaları, anne babası okumaya yönelik pozitif yaklaşım sergilemesi gerekir (Kanmaz, 2012). Ayrıca anne babanın eğitim düzeyi, içinde yaşanılan toplumun okuma yazmaya verdiği değer, okuma olanaklarının varlığı, okumaya yönelik yapılan teşvikler okumanın tutuma dönüşmesinde önemli önceliklerdir. Başaran ve Ateş (2009) öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada okumayı zevkli hale getirmek ve onların ilgilerini arttırmak gerekir. Okuma tutumu, bireyin okumaya ilişkin duygularını ifade eder. Öğrencilerin okumaya karşı yaklaşımlar geliştirmelerine veya kaçınımlarda bulunmasına neden olur (Partin ve Gillespie, 2002).

Öğrencilerin okumaya yönelik tutumları, okuduğunu anlama başarılarını arttıran faktörlerden birisidir. Yüksek akademik başarı puanına sahip öğrencilerin genel olarak daha yüksek okuma tutumlarına sahip olduğu bulunmuştur (Donaldson, 2010). Çocukların okumaya yönelik olumlu tutum geliştirmesi, akademik ilerlemelerine, bakış açılarını çeşitlendirerek zenginleştirmelerine ve yaşam boyu sürekli okuyan yetişkinler olmasını sağlamaktadır (Sam ve Sam, 2014). Okumanın anlama ile devam etmesi, akademik-sosyal gelişimin ve okuryazar olmanın sağlanmasında okumaya ilişkin tutum önemli bir değişken konumundadır.

Tang'a (2019) göre okumaya yönelik tutumun gelişmesinde en önemli süreç öğretim sürecidir. Okumaya yönelik tutumları düşük olan öğrencilerin okumaya ilişkin motivasyonları düşük; okumaya yönelik tutumları yüksek olan öğrencilerin ise okumaya ilişkin motivasyonlarının yüksek olması beklenir. Demir (2015) öğrencilerin okuma sürekliliği açısından okuyacakları kitapları planlamaları, bunun kaygısını ve heyecanını duymaları son derece önemlidir. Bireyin tüm eğitim öğretim kademelerinde edinmiş olduğu okuma tutumu, sonraki yaşamında öğrenmeye duyarlılık göstermesinde, farklı bakış açıları edinmesinde, doğaya, çevreye ve tüm varlıklara karşı olumlu olumsuz tutum geliştirmesinde önemli bir yeri vardır (Ürün Karahan, 2015).

Bazı öğretmenler, öğrencilerin olumlu tutum geliştirmesi için veya olumsuz tutumlarını olumluya dönüştürmek için uygun materyal tasarlamak ve eğlenceli okuma

etkinlikleri oluşturma eğilimindedir. Fakat öğrenme ortamında öğrencilere sadece okuma becerisi öğretildiği, okuryazar olma yolunda aktif bir tutum geliştirici faaliyetler yürütülmediği gözlenmektedir (Şahin, 2010). Okumaya yönelik olumlu tutum geliştirecek etkinliklerin yapılmadığı takdirde öğretim sürecinin amacına ulaşması mümkün değildir. Öğrenci sevdiği bir durumu alışkanlık haline getirmede güçlük yaşamaz ve olumlu tutum geliştirmesi de güç olmaz. Bu durumda öğrenciye, okumayı sevdirecek, farklı kılacak, okumaya özendirecek etkinlikler tasarlamak gerekir.

Brown (2000, s.181) dil öğreniminde olumlu tutumun etkili olmasını sağlarken, olumsuz tutumların motivasyonun düşmesine ve öğrenmedeki etkileşimin azalmasına neden olmaktadır. Öğrencinin okumaya ilişkin ön deneyimleri, hazır bulunuşluğu, genel kanaati, okuma sonucu elde edeceği olası sonuçlar ve kazanımlar okumaya yönelik tutum geliştirmesinde etkili olan faktörlerdir. Sundari (2013) okumaya yönelik olumlu tutuma sahip öğrencilerin olumsuz tutuma sahip öğrencilere göre akademik başarı puanlarının daha yüksek olduğunu ifade etmektedir. Okumaya yönelik olumlu tutumun okuma başarısının en güçlü bağlantılarından biri olduğu, anlama ve empati kurma konusunda da motive eden bir etki yarattığı söylenebilir.

2.8. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde araştırma konusu ile ilgili gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir. Mizah, gülme, gülme teorileri, motivasyon, tutum, okuma motivasyonu, okumaya yönelik tutum başlıkları dikkate alınarak alanyazın taraması yapılmıştır. Yapılan tarama çalışmasında alana yönelik yayınlanmış ilgili kitap, tez, makale, bildiri yayınlarının incelemesi yapılmıştır.

2.8.1. Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar

Yurt içinde yapılan araştırmalarda mizahi çocuk öykülerinin ilkökul düzeyindeki öğrencilerin okuma motivasyon ve tutumuna etkisine yönelik doğrudan benzerlik gösteren bir araştırmaya rastlanmamıştır. Buna karşın mizah, gülmece, gülme, ironi, okuma motivasyon ve tutumu, mizahın başarı üzerindeki etkisi gibi benzer konulardaki araştırmaların incelendiği görülmüştür.

Topuz (1995), “*Popülerite, Mizah Anlayışı ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler*” adlı tez çalışmasında popülerlik, mizah duygusu ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Mizah duygusu ile popülerlik arasında bir ilişki bulunamamış fakat

mizah duygusuna sahip öğrencilerin akademik başarılarının yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Akün (1997) “9-11 Yaş Çocuklarında Mizah Duygusunun Gelişimi” adlı yüksek lisans tezinde dördüncü ve beşinci sınıflarda öğrenim gören çocuklara sekiz soruluk bir anket uygulanmıştır. Çocuklarda mizah duygusunun gelişimi, sıkıcı hale gelen derslerin daha zevkli ve kolay öğrenilme yolları araştırılmıştır. Mizahın eğitsel değerinin araştırmaya değer bir konu olduğu, Karadeniz ve Nasrettin Hoca fıkraları, karikatürler ve çizgi romanlara Türkçe derslerinde ve çocuk kitaplarında daha çok yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Bayraktar (2010) tarafından yürütülen “*Mizah Teorileri ve Mizah Teorilerine Göre Nasrettin Hoca Fıkralarının Tahlili*” başlıklı doktora tezinde gülme ve mizah kavramı, mizah yaratma yöntemleri ve mizah çeşitleri, Türk Edebiyatı’ndaki fıkra türleri, özellikleri, yapı ve işlevleri üzerinde durulmaktadır. Nasrettin Hoca ile ilgili yapılan çalışmalar, Nasrettin Hoca fıkralarının temel mizah teorilerine göre tahlili, fıkralardaki mizah yaratma yöntemlerine, söz ve eylemlerdeki komikliğe yer verilmiştir. Nasrettin Hoca fıkraları bütün mizah teorilerine göre yorumlanabileceği belirtilmektedir.

Oruç (2010), “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Mizah Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Tutumlarına Etkisi” adlı araştırmada, altıncı sınıf öğrencilerine yönelik deneysel bir çalışma yürütülmüştür. Sosyal Bilgiler dersinde mizah içerikli etkinliklerin uygulandığı çalışmada veriler, bir başarı testi ve bir tutum ölçeği ile elde edilmiştir. Araştırma sonucunda deney ve kontrol grubu öğrencileri arasında derse yönelik tutum ve akademik başarı arasında anlamlı farklılık görülmüştür. Bu farklılığın sebebi olarak mizah içerikli ders etkinlikleri olduğu düşünülmüştür.

Demirci’nin (2013), “Eğitimde Mizah ve Karikatür Kullanımının Öğrenci Başarısı ve Motivasyonuna Etkisi” başlıklı çalışmasında yedinci sınıf öğrencilerine yönelik ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen uygulanarak başarı puanları on dokuz maddelik iki test ile motivasyon puanları ise motivasyon ölçeği ile elde edilmiştir. Sonuç olarak mizah ve karikatür kullanılarak öğrenim gören öğrencilerin geleneksel yöntemlerle ders gören öğrencilere göre hem akademik olarak daha başarılı hem de derse daha iyi motive oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Savaş (2014), “*İlköğretim Yedinci Sınıf Türkçe Derslerinde Mizah Kullanımının Derse Yönelik Öğrenci Tutumuna Etkisi*” adlı çalışma ile yapılandırmacı yaklaşıma dayalı mizah uygulamalarının, öğrencinin derse yönelik tutumlarına etkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Deneysel olarak yürütülen çalışmada, deney grubuna yapılandırmacı yaklaşıma dayalı fıkra, komik hikaye, karikatür gibi mizah uygulamaları, kontrol grubuna ise yapılandırmacı yaklaşıma dayalı karma yöntemli etkinlikler uygulanmıştır. Araştırma sonunda Türkçe dersine yönelik deney grubu tutum puan ortalamasının, kontrol grubuna göre nispeten daha yüksek olduğu görülmüştür.

Akıncı (2015) tarafından yapılan “*Resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların incelenmesi*” adlı yüksek lisans tezinde çalışma grubu, 2003-2015 yılları arasında Türkçe yayınlanmış mizah içerikli 54 adet mizah içerikli Türkçe ve Türkçe’ye çevrilmiş resimli çocuk kitabı oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak, Johnson (2010) tarafından geliştirilip, araştırmacı tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Resimli Çocuk Kitaplarında Yer alan Mizahi Unsurları İnceleme Formu” kullanılmıştır. Bu form resimli çocuk kitaplarında var olan mizahi unsurları görsel mizah, sözel mizah ve durumsal mizah olmak üzere üç açıdan incelemeye fırsat veren 45 unsurdan oluşmaktadır. İncelen resimli çocuk kitaplarının az sayıda daha küçük ve büyük yaş grubuna uygun mizahi unsurlar olmasına karşın genel anlamda okul öncesi dönem çocuklarının mizah gelişimine uygun olan mizahi unsurlara yer verildiği görülmüştür.

Karlıdağ (2017) tarafından yapılan “*Türk Romanında Gülmece: 1950’den Günümüze*” adlı doktora tezinde Orhan Kemal’in Murtaza, Salah Birsal’in Dört Köşeli Üçgen, Rifat Ilgaz’ın Hababam Sınıfı, Yusuf Atılgan’ın Aylak Adam, Aziz Nesin’in Zübük, Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Sevgi Soysal’ın Tante Rosa, Oğuz Atay’ın Tutunamayanlar, Muzaffer İzgü’nün Halo Dayı ve İki Öküz, Adalet Ağaoğlu’nun Bir Düşün Gecesi, Sulhi Dölek’in Geç Başlayan Yargılama, Erhan Bener’in Macellos Da Vinci’nin Serüvenleri, Latife Tekin’in Berci Kristin Çöp Masalları, Leyla Erbil’in Karanlığın Günü, Esen Yel’in Demokrasi Sakız Çiğniyor, Emre Kongar’ın Hocaefendi’nin Sandukası, Metin Kaçan’ın Ağrı Roman, Vüsat Bener’in Bay Muannit Sahtegi’nin Notları, Tahsin Yücel’in Bıyık Söylencesi, İhsan Oktar Anar’ın Kitab-ül Hiyel adlı romanları incelenmiştir. 1950 ve 2000 arasından seçilen bu romanlarda gülmececinin günümüze nasıl taşındığı, roman üzerinde hangi dönüşümlerden geçtiği ya da içerisinde nelerin aynı kaldığı üzerinde durulmuştur. Araştırmada incelenen romanlarda “ironi, kara mizah, parodi” bir anlatıda birleşmiştir. Romanlarda mizahın

çoksesli yanı dikkat çekmekte ve 1950 sonrası Türk kültüründe gülmece toplumsal bir nitelik taşımaktadır.

Aydoğmuş (2017) tarafından yapılan “*İlkokul Türkçe ders ve öğrenci çalışma kitaplarının mizahi öğeler bakımından incelenmesi*” başlıklı yüksek lisans tezinde öğretmenlerin en çok kullandığı materyalin ders kitabı olması, mizahın da öğretim sürecini daha eğlenceli hale getirerek; akademik başarıyı arttırma, derse motive etme, sosyal iletişim becerilerini arttırma, gibi birçok etkisi bulunmaktadır. Bu araştırmada Türkçe ders kitapları ve çalışma kitapları tema içerikleri, yayınevleri, sınıf düzeylerine göre analiz edilmiştir. Nitel bir döküman incelemesi olarak tasarlanan bu araştırma ile Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi’nin hazırladığı kitapların özel yayınevinin hazırlamış olduğu kitaplara göre daha fazla mizah ögesi taşıdığı ve ilkokul Türkçe ders kitapları, öğrenci çalışma kitaplarına göre daha fazla mizah ögesi içerdiği belirtilmiştir.

Okuma motivasyonuna yönelik birçok yüksek lisans ve doktora düzeyinde tez çalışması yürütülmüştür. Yılmaz (2016) tarafından “Yatılı bölge orta okul öğrencilerinin okuma motivasyonlarının incelenmesi”, Saygı (2010) tarafından “Ana dilde ve ikinci dilde okuma motivasyonu ve bunların ikinci dilde okuma başarısı ile ilgisi” Bozkurt (2013) tarafından “Beşinci sınıf öğrencilerinin üstbilişsel okuduğunu anlama farkındalığı ve okuma motivasyonları ile okuma düzeyleri arasındaki ilişki”, İleri (2011) tarafından “Ekrandan okumanın ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama ve okuma motivasyonu düzeylerine etkisi”, Kadirhan (2018) tarafından “Orta okul öğrencilerinin matematik problemi çözme inancı ile okuma motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesi”, Barış (2017) tarafından “Yapboz işbirlikli öğrenme tekniğinin B2 seviye İngilizce’yi yabancı dil olarak öğrenen Türk üniversite öğrencilerinin okuma motivasyonu izerine etkisi”, Hassanirokh (2012) tarafından “Karikatürlerin lise öğrencilerinin okuma anlama motivasyonlarına etkisi” Çankal (2018) tarafından “Akıcı okuma stratejilerinin okuduğunu anlama becerilerine ve okuma motivasyonuna etkisi”, Çapar (2015) tarafından “Okuma stratejilerinin İngilizce okuduğunu anlama becerilerine etkisi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmaları yürütülmüştür. Yapılan tez çalışmalarında doğrudan mizah ile okuma motivasyon ve tutum ilişkisinin incelenmediği görülmüştür.

Karagül (2018) tarafından yürütülen “*İngilizce Mizah Metinlerinin Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin İngilizce Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi*” adlı tez çalışmasında İngilizce dil öğretiminde mizah içerikli metinler okutarak İngilizce

dersine yönelik olumlu tutum geliştirmesine anlamlı bir etkisinin olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Ön test- son test denkleştirilmiş kontrol gruplu yarı deneysel modelin kullanıldığı araştırmada, İngilizce mizah içerikli metinlerin dokuzuncu sınıf öğrencilerin İngilizce dersine yönelik tutumlarında önemli bir etki yaratabileceği sonucuna varılmıştır.

2.8.2. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Steele (1998), tarafından yürütülen “*Sınıf Ortamında Mizah Kullanımının Olumlu ve Olumsuz Etkileri*” başlıklı tezde stres ve gerilimin azaltılarak olumlu bir öğrenme alanının desteklenmesi ve böylece öğrenmenin artırılması amaçlanmıştır. Altmış beş lise ikinci sınıf öğrencisine on maddelik mizah kullanımını değerlendiren bir anket uygulanarak veriler toplanmıştır. Öğrencilerin % 55’inden fazlasının sınıfta mizah kullanımının stres ve gerilimi azaltmada ve olumlu bir sınıf ortamı yaratmada etkili olduğunu belirtmiştir. Öğrenciler mizahı sınıf ortamında etkili bir araç olarak algılamaktadır.

Hoicka ve Akhtar (2012) “*Erken Mizah Üretimi*” başlıklı çalışmada çocukların yenilikçi mizah ürettikleri durumları ve ürettikleri mizahın türünü ortaya koymak amacıyla ebeveynler ve çocuklarla görüşmeler yapılmıştır. Sonuç olarak çocukların mizah ürettikleri durumlar; obje temelli, yanlış isimlendirme, kavramsal mizah, yasak olan konular, komik vücut hareketleri, gıdıklama, cee oyunu/ saklanma kategorileri altında incelenmiştir. En fazla mizah üretilen durumun hem 2 yaş hem 3 yaş için obje temelli mizah olduğu görülmüştür.

Guo vd. (2011) tarafından “*Çinli ve Yunan Okul Öncesi Çocukları Arasında Bilişsel Gelişim İle İlgili Mizah*” adlı çalışmada çocukların mizahı ile bilişsel gelişimleri arasındaki ilişki ve aynı zamanda Çin ve Yunan kültürlerindeki çocukların mizahı arasında da bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan araştırma sonucu mizahın bilişsel gelişim ile yakından ilgili olduğu, bilişsel olarak geliştikçe çocukların mizahı daha çok anlamlandığı; bilişsel gelişim ve mizahi tepki arasında, kültürel ortamların etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Degabriele ve Walsh (2010) tarafından “*Zihinsel Engelli Çocuklarda Mizahı Takdir Etme ve Anlama*” başlıklı yapılan araştırmada zihinsel yetersizliği olan çocuklarda mizahın anlaşılma ve takdir edilme durumunu belirlemek amacıyla zihinsel yetersizliği

olan çocukların bir çizgi filmdeki hangi mizah türünü daha çok takdir ettikleri ve mizahın anlaşılmasını etkileyen şakaların sunum şeklinin ne olduğu sorularına yanıt aranmıştır. Araştırma sonuçlarına göre fiziksel ve görsel mizah içeren sahnelerin sözel mizah içeren sahnelere göre daha fazla takdir edildiği ve bir hareket ya da jestle sunulan şakaların sözel şakalara göre daha fazla anlaşıldığı görülmüştür.

Beckman (1984) tarafından yapılan “*Mizahın Psikolojisi ve Çocukların Komik Kitapları: Nerede Buluşuyorlar?*” başlıklı araştırma sekiz ve dokuz yaşlarında yirmi iki çocukla yürütülmüştür. Sekiz kitaptan yapılan seçimler, her bir gruba okunmuş, hikayenin ana temasını tanıtmak için her bir anlatının özeti verilmiştir. Her okuma sonunda “Bu hikayede neyi komik buldunuz? sorusu sorulmuştur. Cevaplar, uyumsuz görünüm, eylemler, karakter söylemi, durumsal veya dil mizahı yönünde ortaya çıkmıştır.

Clikeman ve Glass (2010), tarafından yürütülen “*Mizah ve Çocuk Gelişimi İlişkisi: Sosyal, Uyarlanabilir ve Duygusal Yönler*” başlıklı derleme çalışmasıyla çocukluk çağında mizah konusundaki araştırmaları incelemektedir. Mizah nöroanatomi üzerine ortaya çıkan çalışmalar, duygusal ağın ve sol yarımkürenin anlaşılmasıyla mizahın da anlaşılacağı yönündedir. Çeşitli engelli çocuklarda özellikle otistik spektrum bozukluğu olan veya sözel olmayan öğrenme sorunu yaşayan çocuklar için mizahın anlaşılması için daha fazla çalışmanın gerekli olduğu bulunmuştur.

Orekoya vd. (2014) tarafından yürütülen “*Çocuklarda Mizah ve Okuma Motivasyonu Gıdıklama İşe Yarar?*” başlıklı çalışmada çocukların mizah anlayışının okuma becerilerine olan etkisi incelenmiştir. Araştırmada çocukların okuma yetenekleri ve mizahın onların okumalarını olumlu yönde motive ettiği, öğrenme kaygısını düşürdüğü, öğrenme motivasyonunu geliştirdiği ifade edilmiştir. Mizah çocukların ve genç okuyucuların eğitiminde uyarlanabilir bir mekanizma sunarak güçlü tercih eğilimlerine dönüştürülebilir. Araştırma sonucunda çocukların okumaya yönelik motive edilmesi ve içsel güdünün sağlanması için çocukların ihtiyaçlarını karşılayan kitaplar onları daha iyi okumaya motive etmektedir.

Berding (1965) tarafından yürütülen “*Çocuk Edebiyatında Bir Faktör Olarak Mizah*” başlıklı çalışmada çocuklar için mizah içerikli kitap yazan yazarların, bu kitapları eğlenceli kılmak adına hangi yollara başvurdıkları incelenmiştir. Bu araştırma kapsamında yetmiş beş adet kitabın konusu, tarzı ve karakterler açısından incelemesi yapılmıştır. Araştırma sonucunda uyumsuz işler, aptalca gaflar ve abartılı davranışların

hikâyeyi komik kılmak adına kullanıldığı ortaya konmuştur. Bununla birlikte, ilkokul düzeyindeki çocuklar için hazırlanan kitaplarda daha çok komik görsel ve fiziksel aktivitelere başvurulurken, ortaokul düzeyindeki çocukların kitaplarında yer alan mizahın daha çok sözel yollarla sözcüklerin yapı ve anlamını değiştirmek sureti ile sonuca ulaşılmıştır.

Garner (2006), tarafından yürütülen “*Pedagojide Mizah: Ha-Ha Nasıl Aha'ya Yol Açabilir!*” adlı çalışma ile mizahın pedagojik sonuçlarını ve mizahın öğretimde kullanımına ilişkin uyarıları incelemektedir. Mizahın derslerde kullanılması araştırmaya katılan öğretmenler tarafından olumlu görülmüş ve mizahın öğrenmeyi kolaylaştıracağı ifade edilmiştir.

Motlagh vd. (2014) tarafından yürütülen “*Öğretmenin Mizah Anlayışının İranlı İngilizce Öğrenenlerin Okuduğunu Anlama Yeteneği Üzerindeki Etkileri*” başlıklı araştırmada EFL orta öğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerinin mizah duygusunun gelişimine etkisini araştırmayı amaçlamıştır. Okuma yeterliliği testi uygulayabilen elli sekiz öğrenci kontrol ve deney grubuna atanmış, TOEFL ve Mizah Anketine dayanan iki İngilizce öğretmeni seçilmiştir. Deney grubuna iyi tanımlanmış komik bir ortamda, kontrol grubuna ise okuma metinlerini öğretme süreci normal ortamda yapılmıştır. Deney ve kontrol grubuna deneysel sürecin hem başlangıcında hem de sonunda içsel bir motivasyon anketi uygulanmıştır. Sonuç olarak öğretmenlerin mizah anlayışının, öğrencilerin okuduğunu anlama yeteneğini geliştirmede ve içsel motivasyonu arttırmada etkili olduğu bulunmuştur.

Shannon (1999) tarafından yürütülen “*Çocukların Okudukları Kitaplardaki Mizahi Bulgular ve Tepkilerinin İfadesi*” adlı araştırmada çocukların mizah içerikli kitaplarda neleri komik buldukları araştırılmıştır. Dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin bir ay boyunca gözlemlendiği ve bu öğrencilerle bir dizi görüşmelerin gerçekleştiği araştırmanın sonucunda, öğrencilerin üstünlük, fiziksel olay ve görünüm, müstehcen espri, dil ve kelime oyunlarını komik buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Kappas (1965) tarafından yürütülen “*Çocuk Kitaplarında Mizah Üzerine Bir Araştırma*” başlıklı araştırmada iki farklı yaş grubu için hazırlanan mizah içerikli kitapların karşılaştırmalı bir analizi yapılmıştır. Araştırmada iki farklı yaş grubu için hazırlanan kitaplarda birbirinden farklı mizahi unsurlara yer verildiği bulunmuştur. Araştırmanın sonucu olarak saçmalık, uyuşmazlık, komik kötü durumlar ve abartılı okul

öncesi dönem çocuk kitaplarında daha çok yer alırken, alay etme, komik kötü vaziyete düşme, saçmalık ve tutarsızlığın daha büyük çocuklara hitap eden kitaplarda yer aldığı belirlenmiştir. Yaş arttıkça çocuklara hitap eden kitaplarda daha farklı formda mizahi unsurlara yer verildiği görülmüştür.

Junisy (2017) tarafından yürütülen “*Darul İhsan Yatılı Okulu'nda Okuma İlgisini Geliştirmede Öğrencilerin Motive Edilmesinde Mizah Metninin Kullanımı*” adlı tez çalışmasında mizah metnlerinin öğrencileri okumaya yönelik motive edip etmeyeceğini araştırmayı amaçlamıştır. İkinci sınıf öğrencileri ile yürütülen karma araştırma sonucunda mizah metnlerinin okuma materyali olarak kullanılması öğrencilerin okumaya ilgisini ve motivasyonunu arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca mizahi metnin sınıf atmosferini daha iyi hale getirdiği ifade edilmiştir.

Sabata ve Kupepe (2020) tarafından yürütülen “*EFL Öğrencilerine Okuduğunu Anlama Öğretiminde Esprili Hikayeler*” adlı çalışmada on birinci sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlamadaki gelişimini ortaya koymayı amaçlamış, ön test son test deneysel desen yöntemi kullanılarak altı hafta okuduğunu anlama testi uygulanmıştır. Sonuç olarak öğrencilerin mizahi hikayelerle okuma başarıları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Mizahi hikayelerle öğrencilerin becerilerini geliştirmek, okuduklarını anlamalarını sağlamak ve anlamlandırma yapabilmekte etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Schmithz’in (2002) yürüttüğü “*Yabancı Dil ve Çeviri Derslerinde Pedagojik Bir Araç Olarak Mizah*” adlı çalışmada mizahı üç grupta toplamıştır: (i) evrensel veya gerçekliğe dayalı mizah, (ii) kültüre dayalı mizah ve (iii) dilsel veya kelimeye dayalı mizah. Bu sınıflama hem dil hem de çeviri sınıflarında mizah öğretimi için pedagojik bir çerçeve işlevi görmektedir. Gerek öğrenciler gerekse çevirmenler önce basit evrensel mizahla ilgilenmeli, kültürel mizahla devam etmeli ve son olarak yabancı dil ve çeviri öğrencilerine ciddi zorluklar sunan dilsel mizahla ilgilenmelidir. Mizahın dil öğreniminin yapıldığı derslerde kullanılması dersleri daha eğlenceli hale getirmenin yanı sıra öğrencilerin yeterliliklerini artmasına da katkı sağlayabilir. Mizah, dinlediğini anlama ve okumanın gelişimi için oldukça faydalıdır.

Shughnessy (1991) “*Mizah Yoluyla Okumayı Öğretmek*” adlı makalesinde öğrencileri okumaya teşvik etmek, okuma sevgisini aşlamak için fıkralar, çizgi filmler, komik hikayeler, komedi kayıtları ve fıkra kitaplarından ilkökul ve ortaokul öğrencileri

için okunabilecek yayınlardan derleme çalışması yapmıştır. Çalışmada öğretmenlerin çocuklarda mizah duygusunu geliştirmek için birtakım etkinlikler sunulmuştur. Öğretmenlerin gazetelerden, karikatürlerden, pazar yayınlarından her gün bir okuma yapabileceği, uygun bir şaka ile konuşabileceği, editörlerin karikatürleri açıklama için kullanabileceği yönünde öneriler getirmiştir. Öğrencilerin okumasını sağlamak, etkin bir sınıf ortamı yaratmak, öğrencileri keyiflendirmek, başarı düzeyi en düşük öğrencilerin dahi okuma alışkanlığı kazanmasını sağlamak için mizahın eğitim öğretim sürecine katılması gerektiği ifade edilmiştir. Tüm bu etkinlikleri tasarlayacak ve hayata geçirecek olan kişinin de öğretmenler olduğu üzerinde durmuştur

Azizifard ve Jalali (2012), “*Dil İşlevlerinin Öğretiminde Bağlam ve Mizah*” adlı araştırmalarında, mizahın dil edinim sürecindeki etkilerini araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubu dört deney grubu, iki kontrol grubundan yüz yetmiş dokuz öğrencinin seçkisiz olarak atanmasıyla oluşturulmuştur. Deney gruplarında mizah içerikli materyaller kullanılırken kontrol grupları okul kitaplarını takip etmiştir. Veri toplama aracı olarak İngilizce Edimbilim bilgisini kapsayan çoktan seçmeli bir test kullanılmıştır. Elde edilen veriler iki yönlü anova ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda mizah içerikli materyallerin kullanıldığı deney gruplarının mizah ile bağlam şeklinde öğretilen diğer gruplardan daha iyi performans gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Hayati vd. (2011) tarafından yürütülen “*İngilizce Öğrenenlerin Okuduğunu Anlama Becerisini Geliştirmede Esprili Metin Kullanmak*” adlı deneysel çalışmada, mizah içerikli yayınların, öğrencilerin okuduğunu anlama üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Okuma oturumlarına rastgele iki gruba ayrılan (n=20) kırk öğrenci davet edilmiştir. Mizah grubu, fıkra öncesi okuma metinlerini okuyan katılımcılardan, mizahi olmayan grup ise aynı okuma metnini şaka yapmadan okuyan öğrencilerden oluşmaktadır. Öntest-sontest karşılaştırmasının yapılarak elde edilen puanlarla grupların performansları karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda, deney grubunun kontrol grubuna göre hatırlama ve anlama düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür Mizahi metinlerin hatırlama ve okuma anlayışı üzerinde etkili bir rol oynadığını görülmüştür.

Sonuç olarak, çocuk edebiyatında mizah/gülmece unsurlarının okuma motivasyonu ve tutumu üzerindeki etkilerinden yola çıkarak, çocuk edebiyatı ürünlerinden olan öykülerde mizah kullanımına yönelik araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeline, çalışma grubuna, uygulama sürecine, veri toplama araçlarına, geçerlik ve güvenilirliğine ve analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Gülmece içerikli çocuk öykülerinin ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin okuma motivasyonu ve tutumuna etkisini incelenmeyi amaçlayan bu çalışma, karma araştırma modelinde tasarlanmıştır. Çalışmada karma yöntemin kullanılma amacı, nitel veri setlerinin nicel verilere ulaşmada basamak oluşturmaktır. Nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanılmasını gerektiren karma araştırma, her iki yöntemi farklı şekillerde birleştirerek araştırma sorusunun anlaşılabilirliğini arttırmayı amaçlar (Gardner, 2012).

Karma yöntem araştırmaları, birçok araştırmacı tarafından farklı tasarım ve adlandırmalarla çeşitlendirilmiştir. Bu araştırmada Creswell tarafından geliştirilen altı temel karma araştırma desenlerinden “*Sıralı Dönüşümsel Tasarım Deseni*” kullanılmıştır. Karma yöntem desenleri oluşturulurken veri toplamanın zamanlaması temel alınıp *eşzamanlı* ve *sıralı* ayrımı yapılarak sınıflandırılmıştır (Creswell, 2017a, s.231).

Sıralı dönüşümsel tasarımda nitel veya nicel verilerinden herhangi birinin verileri toplanıp analiz edildikten sonra nicel veya nitel veriler toplanarak analizler yapılır (Baki ve Gökçek, 2012, s.10). Sıralı dönüşümde önce birinci aşama (nitel ya da nicel) sonra birinci aşamaya dayanan ikinci aşama verileri toplanır ve analiz edilir (Creswell, 2017b, ss.220-221). Karma yöntem deseninde nitel ve nicel yöntemlerin rastgele birleştirilmesi söz konusu değildir. Araştırmacının her iki deseni birleştirip bütünleştirirken hangi gerekçeye dayandığını açıklaması gerekir. Sıralı dönüşümsel tasarım ile araştırmacılar farklı bakış açıları geliştirerek çalışma alanlarına yönelik zengin içerik ve destekleyici veriler sunar.

SIRALI DÖNÜŞÜMSSEL TASARIM

Şekil 1. Araştırma deseninin şematik gösterimi

Araştırmanın nitel araştırma yöntemi ile tasarlanan ilk aşamasında insani bir eylem olan gülmenin ortaya çıkış gerekçelerini açıklayan mizah teorilerine ve mizah yaratma yöntemlerine yer verilmiştir. En temel anlamda gülmeyi gerçekleştiren durumlar üstünlük teorisi, uyumsuzluk teorisi ve rahatlama teorisi olmak üzere üç temel teori ile açıklanmıştır. Bu çalışma için belirlenen çocuk öykülerinde yer alan gülmece unsurlar, üç temel mizah teorisi ile mizah yaratma yöntemleri dikkate alınarak “*Döküman İncelemesi*” yoluyla analiz edilmiştir. Yapılan öykü analizleri sonucu elde edilen veriler Ek-8’de sunulmuş, bulgular bölümünde verilere ilişkin sayısal değerler tablolarla sunulmuştur.

Araştırmanın nicel araştırma yöntemi ile tasarlanan ikinci aşamasında, gülmece unsurlar içeren çocuk öykülerinin ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin okuma motivasyon ve tutumlarına olan etkisini saptamayı amaçlayan güçlendirilmiş yarı deneysel bir araştırmadır. Araştırma, bağımsız değişkenlerin (gülmece unsurlar içeren çocuk öyküleri) bağımlı değişkenler (dördüncü sınıf öğrencilerinin okuma motivasyon ve tutumları) üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmayı amaçladığı için deneysel bir modeldir (Özmen, 2014, s.49).

Araştırmada deneysel desen çeşitlerinden olan “Güçlü Öntest-Sontest Karşılaştırma Gruplu Yarı Deneysel Desen” kullanılmıştır. Öntest-sontest karşılaştırma gruplu desenin kullanıldığı bu araştırmada, tesadüfi örnekleme yöntemi ile oluşturulmuş deney grubu ve karşılaştırma grubu olmak üzere iki grup yer almıştır. Deneysel işlemin

etkisini görmek amacıyla her iki gruba da deney öncesi ve deney sonrası “Okuma Motivasyon Ölçeği” ile “Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği” uygulanmış, bağımlı değişkene ait ölçüm sonuçları karşılaştırılmıştır. Öntest-sontest karşılaştırma gruplu yarı deneysel desenin simgesel gösterimi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2.

Öntest sontest karşılaştırma gruplu deneysel desenin simgesel gösterimi

G1	R	Ö.1.1.	X.1.1.	t	X.1.2.	Ö.1.2.
G2	R	Ö.2.1.	X.2.1.	t	X.2.2.	Ö.2.2.

G1: Deney Grubu

G2: Karşılaştırma Grubu

R : Deneklerin Seçkisiz (Random) yolla seçimi

Ö.1.1 : Deney grubunun ön ölçümü

Ö.2.1.: Karşılaştırma grubunun ön ölçümü

X.1.1. : İlk dört haftalık mizahi öykü okuma uygulamaları

X.1.2. : İlk dört haftalık mizahi olmayan öykü okuma uygulamaları

t : Dört haftalık ara

X.1.2. : İkinci dört haftalık mizahi öykü okuma uygulamaları

X.2.2. : İkinci dört haftalık mizahi olmayan öykü okuma uygulamaları

Ö.2.1 : Deney Grubunun son ölçümü

Ö.2.1.: Karşılaştırma Grubunun son ölçümü

Deney grubu öğrencilerine sekiz (8) adet gülmece unsurlar içeren çocuk öyküleri okunurken, karşılaştırma grubu öğrencilerine ise gülmece unsur içermeyen sekiz (8) adet çocuk öyküsü tercih edilerek okuma yapılmıştır. Darıcan (2014) tarafından geliştirilen “Kitap Okumaya İlişkin Tutum Ölçeği” ile Wigfield ve Guthrie (1997) tarafından geliştirilip Yıldız (2010) tarafından sadeleştirilerek Türkçe’ye uyarlanan “Okuma Motivasyonu Ölçeği” kullanılarak veriler elde edilmiştir.

Tablo 3.

DeneySEL Desen İşlemleri

Grup	Ön test	Konu Alanı	DeneySEL İşlem	Son test
DG	1) Okuma motivasyon ölçeği 2) Kitap okumaya ilişkin tutum ölçeği	Gülmece unsurlar içeren öyküler	Gülmece unsur içeren öykülerin okunması	1) Okuma motivasyon ölçeği 2) Kitap okumaya ilişkin tutum ölçeği
KG	1) Okuma motivasyon ölçeği 2) Kitap okumaya ilişkin tutum ölçeği	Gülmece unsur içermeyen öyküler	Gülmece unsur içermeyen öykülerin okunması	1) Okuma motivasyon ölçeği 2) Kitap okumaya ilişkin tutum ölçeği

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi araştırmanın nicel boyutunu oluşturan deneySEL desen, bir deney bir de karşılaştırma grubundan oluşmaktadır. İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerine uygulanan bu çalışmada deney grubu öğrencilerine mizah teorileri ile mizah yaratma yöntemlerine göre tahlil edilmiş gülmece içerikli çocuk öyküleri, karşılaştırma grubuna ise gülmece unsur içermeyen çocuk öyküleri okunmuştur. Hem deney hem de karşılaştırma grubuna okuma motivasyon ölçeği ve okumaya yönelik tutum ölçeği öntest-sontest olmak üzere iki farklı ölçüm yapılarak istatistiksel analizler yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Karma araştırma desenlerinden sıralı dönüşümsel tasarımın kullanıldığı araştırma hem nitel hem de nicel bir boyut taşımaktadır. Araştırmanın nitel verileri ve nicel verilerinin elde edilmesine ilişkin çalışma grubu bilgileri ayrı başlıklar altında açıklanmıştır.

3.2.1. Nitel Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın birinci bölümünde doküman incelemesi yöntemi ile deney grubu için belirlenmiş sekiz (8) mizah içerikli çocuk öyküsü, karşılaştırma grubu için ise benzer konulu ve aynı yazarlı sekiz (8) mizah içermeyen çocuk öyküsü belirlenmiştir. Hem deney hem de karşılaştırma grubu için okunacak çocuk öyküleri, amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphanecilik Standartları Daire Başkanlığı tarafından Cumhuriyet'ten günümüze Çocuk Edebiyatı'nın öykü alanında eser vermiş

olan yazarlar ve bu yazarların eserlerine erişim sağlanmıştır. Çocuk Edebiyatı alanında eser vermiş yüz otuz iki (132) yazar ve bu yazarlar tarafından kaleme alınmış çocuk öykülerinin incelemesi yapılmıştır. Ayrıca çocuk öykü yazarları ve eserleri belirlenirken yazarların popülerliği ve eserlerinin çok satanlar arasında olması dikkate alınmıştır. Araştırma için seçilen kitaplar üç (3) uzman görüşü alınarak oluşturulmuştur. Araştırma için dört (4) farklı yazar belirlenmiş; bu yazarların her birine ait iki (2) öykü mizahi, iki (2) öykü de mizahi olmayan öykü olmak üzere toplam on altı (16) öykü belirlenmiştir. Yazarların hem mizah içerikli öyküleri hem de mizah içermeyen öyküleri benzer ya da yakın içerikli konular oluşturacak şekilde seçimi yapılmıştır. Mizah içeren sekiz (8) çocuk öyküsü deney grubu için, mizah içermeyen sekiz (8) çocuk öyküsü karşılaştırma grubu için *Tablo 4.*'de listelenmiştir.

Tablo 4

Deney ve Karşılaştırma Grubu İçin Belirlenmiş Öyküler

Yazar	DG Öyküleri (Mizah İçeren)	KG Öyküleri (Mizah İçermeyen)
Muzaffer İzgü	Kahkahacı Sınıf	Atatürk'ü Gördüm
Behiç Ak	Alaaddin'in Geveze Su Boruları	Vapurları Seven Çocuk
Sevim Ak	Dörtgöz	Kayıp Eşya Bürosu
Aziz Nesin	Ay'a Gidiyoruz	Köprülü Hamdi Bey
Muzaffer İzgü	Hamhumlup	Zıp zıp Selim'in Vefası
Sevim Ak	Rol	Kömürcü
Aziz Nesin	Dayak Yemeden Duramıyorum	İdol Branski
Behiç Ak-Sevim Ak	Ben Ne Zaman Doğdum?	Bu İşten Bir Şey Anlamadım

3.2.2. Nicel Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde Mersin ili Erdemli İlçesinde bulunan bir ilkokulda öğrenim gören 4/A ve 4/B sınıfındaki öğrenciler oluşturmaktadır. 2020-2021 eğitim öğretim yılının güz ve bahar döneminde COVID-19 pandemisi nedeniyle yüz yüze eğitime ara verilmiştir. Bahar döneminde gerekli tedbirlerin alınması ile başlayan iki günlük yüz yüze eğitim sürecinde araştırmanın uygulama takvimi belirlenmiştir. Deney ve karşılaştırma gruplarının belirlenmesinde kura çekimi yapılarak yansız atama yapılmıştır. Kura sonucu deney grubu 4/B sınıfı, karşılaştırma grubu 4/A sınıfı olarak belirlenmiştir. Deney grubu 4/B

sınıfında yirmi bir (21) öğrenci, karşılaştırma grubu 4/A sınıfında yirmi üç (23) öğrenci bulunmaktadır. Araştırmacı tarafından bilgilendirilen velilerden Veli İzin Belgesi (Ek-1) ile öğrencilerin araştırmaya katılımının sağlanması için veli oluru alınmıştır. Gerekli tedbirler alınarak hem deney grubu hem de karşılaştırma grubu için on dokuz (19) öğrencinin gerekli izinleri alınmış ve öntest uygulaması ile çalışmaya dahil edilmiştir.

Araştırmanın sekiz haftalık uygulama sürecinde deney ve karşılaştırma grubundan birer öğrenci yapmış olduğu devamsızlıktan dolayı araştırmadan çıkarılmıştır. Araştırma, deney grubundan on sekiz (18), karşılaştırma grubundan on sekiz (18) öğrenci ile tamamlanmıştır. Pandeminin getirdiği birtakım güçlükler yaşansa da gerekli maske, mesafe ve hijyen tedbirleri alınarak çalışmanın uygulanabilirliğini sağlamaya azami derecede özen gösterilmiştir.

Tablo 5

Deney ve Karşılaştırma Grubu Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

	Kız		Erkek		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Deney Grubu	4	22.22	14	77.78	18	100
Karşılaştırma Grubu	5	27.77	13	72.23	18	100

Araştırmaya katılan otuz altı (36) öğrenciden; deney grubu sınıfının % 22.22 kız, % 77.78 erkek öğrencilerden; karşılaştırma grubu sınıfının ise % 27.77'si kız, % 72.23'ü erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Her ne kadar araştırmaya katılan kız erkek dağılımında büyük farklar olsa da bu durum grupların cinsiyet dağılımında büyük farklar oluşturmamaktadır.

Deney ve karşılaştırma grubu ön bilgilerinin ve akademik başarı düzeylerindeki farklılığın araştırmanın sonuçları üzerinde bir fark oluşturabileceği düşüncesiyle grupların denk ya da yakın olması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın yapılacağı kurum müdürlüğünden deney ve karşılaştırma grubunu oluşturacak ilgili sınıfların 2020-2021 eğitim öğretim yılı I. dönem sonu akademik başarı puan çizelgesi talep edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrenci gruplarının akademik başarı puanları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını anlamak için sınıf mevcutları dikkate alınarak ($n < 30$) parametrik olmayan testlerden Mann Withney U Testi uygulanmıştır.

Tablo 6

Deney ve Karşılaştırma Gruplarının Akademik Başarı Puanlarının Karşılaştırması

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamları	U	P
DG	27	75,44	131,00		
KG	25	78,83	122,00	158,00	0,79
Toplam	52				

p>.05

Tabloya göre deney ve karşılaştırma gruplarının akademik başarılarını gösteren ders başarı puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p=0.797$, $p>.05$). Deney grubu öğrencileri ile karşılaştırma grubu öğrencilerinin ön bilgi ve akademik başarıları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını göstermektedir.

3.3. Araştırmanın Uygulama Süreci

Araştırmaya yönelik yerli ve yabancı kaynaklarla geniş bir alanyazın taraması yapılmış, mizah ve gülmeceye dair sadece yazılı kaynaklar değil aynı zamanda görsel, işitsel, seyirsel kaynaklar da incelenmiştir. Mizah ve gülmece üzerine araştırma yapan çok sayıda akademisyen ve çocuk öykü yazarı ile görüş alışverişinde bulunulmuştur. Bu süreçte Beyazıt Devlet Kütüphanesi ile Atatürk Kitaplığı ziyaret edilmiş araştırmaya dönük yayınların incelemesi yapılmıştır. Müjdat Gezen ve Kandemir Konduk tarafından kurulan Güldürü Üretim Merkezi, Aziz Nesin Vakfı ve Bilgi Yayınevi ile telefon aracılığıyla iletişim kurulmuş araştırmaya dair görüşler alınmıştır.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphanecilik Standartları Daire Başkanlığı tarafından elde edilen *Cumhuriyet'ten Günümüze Türkiye'de Yayınlanmış Çocuk Öyküleri* (Ek-2) yazılı metni incelenmiş ve yüz otuz iki (132) çocuk öykü yazarı ve bu yazarların çocuk öyküleri taranmıştır. Tüm incelemeler ve görüşmeler neticesinde mizahın kültürel bir değer taşımasından dolayı araştırmaya temel oluşturması düşünülen öykülerin yerli yazarlardan seçilmesi kararlaştırılmıştır. İlkokul öğrencilerinin dikkatlerini toplamakta zorlanacağı düşünüldükçe çok sayfalı öykülerin seçiminden kaçınılmıştır.

Öykülerin belirlenmesinde deney grubu için gülmece unsurların sayıca fazla olduğu öyküler seçilmiş, aynı öykü yazarlarının gülmece unsur içermeyen öyküleri de karşılaştırma grubu için seçilmiştir. Seçilen yazarların popüler olması, çocuk edebiyatı

öykücülüğü alanında seçkin-etkin olması, mizah ve gülmece unsurlarla öykülerini zenginleştirmesi ve kitaplarının çok satanlar listesinde bulunması kriterlerini dikkate alarak öykülerin seçimi yapılmıştır. Bu araştırmada Aziz Nesin, Muzaffer İzgü, Behiç Ak ve Sevim Ak mizahi çocuk öykü yazarları olarak belirlenmiştir. Her bir yazara ait deney grubu için iki mizahi öykü, karşılaştırma grubu için iki mizahi olmayan öykü belirlenmiştir.

Araştırmanın nitel bölümünde, araştırmacı tarafından belirlenen sekiz (8) mizah içerikli, sekiz (8) mizah içerikli olmayan toplam on altı (16) çocuk öyküsü için Uzman Görüşü Formu (Ek-3) ile üç (3) uzmandan görüş alınmıştır. Birinci uzman Türkçe Eğitimi alanında yüksek lisans eğitimi almış ve Çocuk Edebiyatı alanında eserler vermiş bir yazardır. İkinci ve üçüncü uzman on (10) ile on beş (15) yıl arasında sınıf öğretmenliği yapmış ve aynı alanda yüksek lisans eğitimi görmüştür. Alınan görüşler sonucu belirlenen öykülerin deney ve karşılaştırma grupları için okunabilir nitelikte olduğu sonucuna varılmıştır. Uzman görüşü alınarak belirlenen sekiz adet gülmece unsurlar içeren çocuk öyküleri üç (3) okur tarafından Mizah Teorileri ve Mizah Yaratma Yöntemleri'ne göre analiz edilmiştir. Belirlenen birinci okur araştırmacının kendisidir. İkinci ve üçüncü okur, sınıf öğretmenliği alanında deneyimli ve yüksek lisans eğitimi olan ikinci ve üçüncü uzman oluşturmaktadır.

Araştırmanın uygulama süreci “Pilot uygulama” ve “asıl uygulama” olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Bir araştırmada asıl uygulama sürecine geçmeden, araştırmanın amacına ulaşabilmek, uygulama sürecinde ortaya çıkabilecek birtakım eksiklikleri giderebilmek için yapılan ön çalışmalar pilot uygulama olarak ifade edilir (Fraenkel ve Norman, 1993). Bu araştırmada da asıl uygulamaya geçmeden önce yaşanabilecek birtakım eksiklikleri fark etmek, önlemler alabilmek ve gerekli düzenlemeleri yapabilmek için pilot uygulama yapılması uygun görülmüştür.

Araştırmanın pilot uygulaması ile asıl uygulaması farklı okullarda yapılmıştır. Pilot uygulama 2019-2020 eğitim öğretim yılının bahar döneminde, asıl uygulama ise 2020-2021 eğitim öğretim yılının bahar döneminde gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama süreci, 4 hafta, asıl uygulama süreci ise 8 hafta sürmüştür. Gerek pilot uygulama gerekse asıl uygulama öncesi gerekli yazışmalar yapılmış ve yasal izinler alınmıştır.

3.3.1. Pilot Uygulama Süreci

Araştırmanın pilot uygulamasında asıl uygulama için belirlenmiş ilk dört öykü (Kahkahacı Sınıf, Alaaddin'in Geveze Su Boruları, Dörtgöz, Ay'a Gidiyoruz) üç okur tarafından Mizah Teorileri ve Mizah Yaratma Yöntemlerine göre detaylı olarak tahlil edilmiş ve öyküde geçen gülmece unsurlar belirlenmiştir. Sonrasında deneysel çalışmaya geçilmiş 4 adet mizah içerikli öykü okuma uygulaması yapılmıştır.

Pilot uygulamanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim öğretim yılında Mersin ili Erdemli ilçesindeki bir ilkokulda 4/B ve 4/C şubelerinde öğrenim gören toplam otuz dört (34) öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrenciler iki ayrı grup olarak değerlendirilmiş; 4/B sınıfı deney grubu (17 öğrenci), 4/C sınıfı karşılaştırma grubu (17 öğrenci) olarak seçkisiz olarak atanmıştır. Okul yöneticilerine ve sınıf öğretmenlerine pilot çalışmanın uygulama süreci hakkında detaylı bilgilendirmeler yapılmıştır.

Pilot uygulamanın deney ve karşılaştırma gruplarının her birinde katılımcı öğrenci sayısı $n < 30$ olduğu için parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U Testi kullanılmıştır. Uygulama öncesi yapılan Mann Whitney U Testi ile grupların öntest puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Uygulama süreci araştırmacı tarafından hazırlanan ve araştırmanın yapılacağı okul yöneticileri ve sınıf öğretmenleri ile paylaşılan uygulama planına göre yürütülmüştür. Her bir hikaye bir ders saati (40 dk) içerisinde okunacak şekilde planlanmıştır. Okuma uygulaması öncesi öğrencilerin dikkatini çekebilmek için kitap ve yazar tanıtılmış, kitabın başlığı ve kapağı hakkında öğrencilerden fikir alınarak öğrencilerin okunacak olan öyküye ilgileri arttırılmıştır. Hem deney hem de karşılaştırma grubu öyküleri için gerekli vurgu ve tonlama yapılarak okuma uygulaması gerçekleştirilmiştir. Okuma sonrası anlaşılabilirliğini belirlemek için hikayenin ana karakteri, yardımcı karakterleri, olay, yer, zaman sorularını içeren hikaye haritası (Ek-5) ile geri dönütler alınmıştır.

Deney grubu ve karşılaştırma grubu Okuma Motivasyon Ölçeği ile Kitap Okumaya İlişkin Tutum Ölçeği son test puanları Mann Whitney U Testi ile analiz edilmiş ve gruplar arasında deney grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür. Yapılan pilot çalışma ile araştırmanın uygulamasına yönelik yaşanabilecek sorunlar tespit edilerek gerekli önlemler alınmıştır.

3.3.2. Asıl Uygulama Süreci

2020-2021 eğitim öğretim yılı birinci dönemi için planlanan sekiz (8) haftalık deneysel uygulama Covid 19 salgını ile uzaktan eğitime geçildiği için yürütülememiştir. Milli Eğitim Bakanlığı 2 Mart 2021 tarihi itibarıyla okulların iki (2) gün yüz yüze, üç (3) gün uzaktan eğitim yapma kararı almasıyla 2020-2021 eğitim öğretim yılı ikinci döneminde asıl uygulama sürecinin planlaması tekrar yapılmıştır. Bu süreçte deney ve karşılaştırma grubuna öntest uygulaması yapılmış ve aynı hafta içerisinde uygulama başlatılmıştır. Dört haftalık bir uygulama sürecinin ardından Covid vaka sayıları artış gösterdiği için tekrar uzaktan eğitime geçilmiştir. Kırk günlük bir aradan sonra 7 Haziran 2020 Pazartesi tarihinde yüz yüze eğitim başlatılmıştır. Araştırmanın kalan dört haftalık uygulama süreci de tamamlanmıştır.

Deney ve karşılaştırma gruplarına okunacak öyküler ve veri toplama araçları hazır hale getirildikten sonra gerekli yazışmalar yapılmış, Covid salgınına yönelik gerekli tedbirler alınmıştır. Her iki grup öğrencilerine de yapılacak olan çalışmanın planı ve süreci hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Araştırmada okuma etkinliği araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda hikayelerin doğru ve etkili okunabilmesi için gerekli diksiyon, artikülasyon, vurgu ve tonlama çalışması yapılmıştır.

Her iki gruba da *Okuma Motivasyon Ölçeği* ile *Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği* ön test olarak uygulanmıştır. Ölçekteki her bir madde araştırmacı tarafından sesli olarak okunmuş, maddelerin anlaşılabilirliği sağlanmış, sorulan sorular cevaplandırılmıştır. Ölçek uygulama yönergesi doğrultusunda tahtada olumlu ve olumsuz madde kökleri ile örnek işaretlemeler yapılmıştır. Böylece öğrenciler ölçeğin işaretleme tekniği konusunda tekrar bilgilendirilmiştir. Öğrencilerin motivasyon ve tutum ölçeğinden aldıkları ön test puanları hesaplanmış, her iki grup arasında okumaya yönelik tutum ve motivasyona yönelik anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Öntest yapıldıktan sonra araştırmanın uygulama sürecine geçilmiştir. Her hafta cuma günü deney grubu için ikinci ders saati, karşılaştırma grubu için üçüncü ders saati okuma etkinliği yapılmıştır. Tüm okuma etkinlikleri bir ders saati otuz (30) dakika olarak tasarlanmıştır.

Okuma etkinliği başlamadan önce okuma sonrası hikaye haritası ile birtakım dönütler alınacağı ifade edilmiştir. Okunacak her bir öykü kitabı ve yazarı tanıtılmıştır. Öğrencilerden kitap kapağı üzerindeki görselleri ve kitabın adını düşünerek öykünün içeriği hakkında tahminde bulunmaları istenmiştir. Böylece öğrencilerin dinlemeye hazırbulunuşlukları sağlanmış, öğrencilerin öyküye olan ilgileri arttırılmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nitel boyutunda Hikaye Değerlendirme Formu, nicel boyutunda ise Okuma Motivasyon Ölçeği ile Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği kullanılarak veriler toplanmıştır.

3.4.1. Hikaye Değerlendirme Formu

Araştırmacı tarafından seçilmiş ve uzman görüşü alınarak okunmasına karar verilmiş mizahi çocuk öykülerinin üç farklı okur tarafından değerlendirilebilmesi için mizaha ve mizah oluşumuna yönelik geniş bir alanyazın taraması yapılmıştır. Bu incelemeler doğrultusunda araştırmacı tarafından hikayelerin Mizah Teorileri'ne ve Mizah Yaratma Yöntemleri'ne göre değerlendirme yapılabilmesi için Hikaye Değerlendirme Formu oluşturulmuştur. Formun birinci bölümünde üç temel mizah teorisine göre, ikinci bölümünde on sekiz farklı mizah yaratma yöntemine göre hikayede geçen mizahi unsurların belirlenmesi istenmiştir. Okurlara sunulan Hikaye Değerlendirme Formu Ek-4'de sunulmuştur. Birinci okur araştırmacının kendisi olup ikinci ve üçüncü okur Çocuk Edebiyatı alanında çalışma yapmış ve Sınıf Eğitimi alanında master derecesine sahip kişilerden seçilmiştir. Deney grubu için belirlenen sekiz mizahi çocuk öyküsü, üç okur tarafından incelenmesi yapılarak Hikaye Değerlendirme Formu'na işlenmiştir. Okurların yaptığı değerlendirme sonucu ortaya çıkan her bir mizahi unsur ile ilgili okurlardan görüş alınmıştır. Karşılaştırma grubu için seçilen çocuk öykülerine dair herhangi bir işlem yapılmamıştır.

3.4.2. Okuma Motivasyon Ölçeği

Okuma Motivasyonu Ölçeği, Wigfield ve Guthrie (1997) tarafından geliştirilmiştir. Wang ve Guthrie (2004), ölçek üzerinde yaptıkları birtakım çalışmalar sonucunda çok faktörlü yapıdan içsel ve dışsal motivasyondan oluşan iki faktörlü yeni bir model geliştirmiştir. Ölçek Yıldız (2010) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılmıştır (Ek-6). Dörtlü likert derecelendirme yapısına sahip olan ölçek toplam 21 maddeden oluşmaktadır. Derecelendirme yapılırken maddelerin numaralandırması, 1 (benden çok farklı), 2 (benden biraz farklı), 3 (bana biraz benziyor) ve 4 (bana çok benziyor) şeklinde belirlenmiştir. 1'den 4'e doğru okumaya yönelik motivasyon artmaktadır. Yıldız (2010), uyarlama çalışmaları kapsamında ölçeği doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile yeniden modellemiş Güvenirlik analizleri sonucunda ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık

katsayısını .84 olarak belirlemiştir. Bu değerlere göre ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir.

3.4.3. Kitap Okumaya İlişkin Tutum Ölçeği

Öğrencilerin kitap okumaya ilişkin tutumlarını ölçmek için Darıcan (2014) tarafından geliştirilmiş *Kitap Okumaya İlişkin Tutum Ölçeği* kullanılmıştır. İki bölüm olarak hazırlanan ölçeğin birinci bölümü öğrencilerin okuma alışkanlığına etki eden faktörlere yönelik on üç (13) sorudan oluşmaktadır. İkinci bölüm öğrencilerin okumaya ilişkin tutumlarını belirlemeye yönelik yirmi ikisi (22) olumlu, dördü (4) olumsuz toplam yirmi altı (26) maddeden oluşmaktadır. 23, 24, 25, 26. maddeleri olumsuz, diğer maddeler olumlu cümle kalıbı ile yazılmıştır. Üçlü likert derecelendirme ile tasarlanmış ölçeğin maddeleri, Tamamen Katılıyorum (3), Kararsızım (2), Hiç Katılmıyorum (1) seçenekleri ile puanlanmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0.853 bulunmuştur. Kitap okumaya ilişkin tutum ölçeğinde 1-1.66 arasındaki ortalama puanlar düşük tutumu; 1.67-2.33 orta düzeyde tutumu ve 2.34-3 yüksek düzeyde tutumu ifade etmektedir. Darıcan (2014) tarafından yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) istatistiksel değeri 0.866 olarak belirlendiği için Bartlett test sonucu anlamlı çıkmıştır. Ortaya konulmuş olan bulgular ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. Kitap Okumaya İlişkin Tutum Ölçeği formu Ek-7’de sunulmuştur.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışma, nitel ve nicel araştırmanın birlikte kullanıldığı karma yöntem araştırmalarından sıralı dönüşümsel tasarım deseni ile yürütüldüğü için elde edilen veriler nitel ve nicel veri analiz yöntemleri ile gerçekleştirilmiştir.

3.5.1. Nitel Veri Analizi

Araştırmanın nitel yöntem boyutunda araştırmacı tarafından belirlenmiş sekiz (8) adet çocuk öyküsünde yer alan mizahi unsurlar, üç (3) temel gülme teorisi (Üstünlük Teorisi, Uyumsuzluk Teorisi, Rahatlama Teorisi) ile on sekiz (18) farklı mizah yaratma yöntemlerine göre analiz edilmiştir. Her üç okur tarafından analizi yapılan öykülerden elde edilen veriler hikaye değerlendirme formu’na kaydedilmiştir. Öykülerde gülmece

oluşturabilecek durumlar ve olaylarla ilgili gülme teorilerine yönelik kodlamalar yapılırken, üstünlük teorisi için Ü1, Ü2, Ü3,.....Uyumsuzluk teorisi için U1, U2, U3,.....Rahatlama Teorisi için R1, R2, R3,.... şeklinde öykü üzerinde kodlamalar yapılmış, kodlar forma özenle kaydedilmiştir. Ayrıca öykülerde yer alan mizahi unsurlar, mizah yaratma yöntemlerine göre ardışık sayı sırasına göre (1, 2, 3, 4, 5,) kodlanmış ve bu sayılar, hikaye değerlendirme formunun ikinci bölümünde yer alan mizah yaratma yöntemleri tablosuna işlenmiştir.

Öykülerde yer alan her bir mizah unsuru kuramsal alt yapısı düşünülerek betimsel olarak analiz edilmiştir. Öykülerde yer alan mizahi unsurlar; 1) Her üç okur tarafından ortak görüşte bulunulan unsurlar, 2) iki okur tarafından ortak görüşte bulunan unsurlar ve 3) tek okur tarafından belirlenen unsurlar olarak sınıflandırılmış ve tablolaştırılmıştır. Belirlenen her bir mizahi unsur, okurların görüşü de alınarak betimsel olarak analiz edilmiştir.

3.5.2. Nicel Veri Analizi

Araştırmanın ikinci bölümü *Öntest Sontest Karşılaştırma Gruplu Yarı Deneysel Desen* olarak tasarlanmış, deney ve karşılaştırma grubuna öntest – sontest uygulanarak veriler iki aşamada toplanmıştır. Öntest-sontestlerden elde edilen veriler istatistiksel paket programı kullanılarak veriler girilmiş ve uygun istatistiksel teknikler belirlenerek analizler yapılmıştır. Verilerin analizi yapılmadan önce verilerin parametrik test koşullarını sağlayıp sağlamadığı incelenmiştir. Araştırmada kullanılan istatistiksel işlemlerde anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

Veri ölçümle elde edilmiş olmalı
Gruplardaki kişi (denek) sayısı 30'dan fazla
Veriler normal dağılıma uymalı
Gruplardaki kişiler birbirine yakın
Varyanslar eşit olmalı

Şekil 2. Parametrik Test Varsayımları

Parametrik istatistiklerin kullanımında gerekli olan mutlak minimum örneklem büyüklüğü üzerinde anlaşmaya varılmış bir standart yoktur. Parametrik testlerle analiz yapılabilmesi için denek sayısının 30'un üzerinde olması ve verilerin normal dağılım göstermesi beklenir (Can, 2013; Cohen ve Manion, 1994). Araştırmada denek sayısı (n) 20'den küçük olduğunda parametrik olmayan testler düşünülmeli, 10'dan küçük olduğunda ise kesinlikle parametrik olmayan testleri kullanılmalıdır (Warner, 2013, s.60). Araştırmanın çalışma grubu 30'dan az olduğu için Non-parametrik testlerden yararlanılmıştır.

Gülmece öykülerin okunduğu deney grubu ile gülmece içermeyen öykülerin okunduğu karşılaştırma grubunun, deneysel işlem öncesi öğrencilerin okumaya karşı tutum ve motivasyon düzeylerini belirlemek için deney ve karşılaştırma gruplarının öntest puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla iki bağımsız grup arasındaki oluşabilecek farkı test etmek için parametrik olmayan testlerden Mann-Withney U testi kullanılmıştır. Gülmece içerikli öykülerin okunduğu deney grubu ile gülmece içermeyen öykülerin okunduğu karşılaştırma grubunun deneysel işlem sonrası okumaya ilişkin tutumları ve motivasyonları arasındaki farklılığı belirlemek için iki bağımsız grup arasındaki farkı test etmek için parametrik olmayan Mann-Withney U Testi kullanılmıştır.

3.6. Nitel Çalışmaya Yönelik Geçerlik ve Güvenirlik Önlemleri

Nitel bir araştırmada geçerlik, araştırmacının tarafsızlığını ortaya koyması ve doğru bilgiye ulaşmak için gerekli önlemlerin alınması olarak tanımlanırken güvenilirlik ise verilerin açık, anlaşılır, tutarlı ve ayrıntılı bir şekilde tanımlanması olarak ifade edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 289; Altunışık ve Ark., 2020, s. 124). Nicel araştırmalarda kullanılan geçerlik ve güvenilirlik kavramlarının yerine nitel araştırmalarda inanılabilirlik ve aktarılabirlik kavramları kullanılması gerekmektedir. Araştırmanın nitel boyutunda inandırıcılığı sağlamak için iyi bilinen araştırma yöntemlerinin kullanılması, uzun süreli irtibat kurma, süreli gözlem, katılımcıların tesadüfi örnekleme yoluyla seçilmesi, tekrarlı sorgulamalar, olumsuz durum analizi, kısa aralıklı toplantılar, meslektaş değerlendirmesi, araştırmacının yansıtıcı yorumları, araştırmacının özgeçmişi, nitelikleri, deneyimleri, katılımcı kontrolü, kodlayıcılar arası güvenilirlik, fenomenin ayrıntılı bir şekilde betimlenmesi, önceki araştırma bulgularıyla betimlenmesi gerekmektedir (Guba, 1981, Akt. Arastaman, Fidan ve Fidan, 2018).

Araştırmanın inandırıcılığını sağlamak için süreç ayrıntılı bir anlatımla sunulmuştur. Araştırmaya başlamadan önce pilot çalışma gerçekleştirilmiş, hipotezin doğruluğuna dair veriler elde edilmiştir. Araştırmanın uygulama süreci, amacı, gerekçesi, problem cümlesi, yöntemi, veri analizleri, veri toplama araçları detaylı olarak anlatılmıştır.

3.7. Nicel Çalışmaya Yönelik Geçerlik ve Güvenirlik Önlemleri

Araştırmanın geçerliliğinin sağlanması deneysel çalışmanın sonuçlarını etkileyebilecek durumların, tehditlerin önlenmesi için tedbirler alınmasını gerektirir (Cresswell, 2012). Bu durumda da araştırmanın iç ve dış geçerliliğini sağlamak son derece önemlidir.

3.7.1. İç Geçerlik

- Katılımcılara uygulanan testler bizzat araştırmacının kendisi tarafından yapılmış, gerekli açıklamalar ve yönergeler anlaşılır şekilde okunmuştur.
- Katılımcıların tarafsız olarak seçilmesi, yaşanacak birtakım olumsuzlukların giderilmesine yardımcı olmuştur.
- Sınıfların akademik başarıları, sosyo ekonomik durumları dikkate alınarak mümkün olduğunca benzer özellikteki sınıflar seçilmiştir.
- Araştırmanın deneysel uygulama sürecine iki (2) haftadan fazla devamsızlık yapanlar çalışmadan çıkarılmıştır.
- Araştırmada deneysel uygulama sadece deney grubunda değil aynı zamanda karşılaştırma grubunda da yürütülmüştür. Böylece karşılaştırma grubundaki öğrenciler herhangi bir değersizlik hissine veya rekabet duygusuna kapılmamıştır.

3.7.2. Dış geçerlik

Araştırma sonuçlarının deneklerin/katılımcıların seçildiği büyük gruplara, evrene genellenebilirlik derecesi dış geçerlik olarak tanımlanır (Büyüköztürk vd., 2016, s. 174). Araştırmada bağımsız değişkeni (mizahi unsurlar) kontrol edebilmek için her iki gruba da okuma etkinliği bizzat araştırmacının kendisi tarafından gerçekleştirilmiştir. Bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisini sınavabilmek için uygulama sürecinde herhangi bir bağımsız değişkenin desteği olmamıştır. Uygulama süreci araştırmacının kontrolü ile sürdürülmüştür. Karşılaştırma grubuna da aynı şartlar altında mizahi olmayan

öykülerle uygulama yapılması, bağımsız değişkenin etkisini gözlemlemek ve gruplar arasında karşılaştırma yapma olanağı sunması açısından oldukça önemlidir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, toplanan verilerin istatistiksel analizleri sonucunda araştırmanın soruları ve hipotezlerine ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Nitel Verilere İlişkin Araştırma Bulguları

4.1.1. Öykü Analizlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde birinci ve ikinci araştırma sorularına ilişkin elde edilen nitel verilerin analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Çalışmada hem deney hem de karşılaştırma grubu için sekizer adet çocuk öyküsü belirlenmiştir. Araştırmanın alt problemleri doğrultusunda deney grubu için belirlenen gülmece içerikli öykülerde tahliller yapılmıştır. Hikaye tahlilleri ile gülmece içerikli öykülerde yer alan gülme unsurları üç farklı okur tarafından hem mizah teorilerini hem de mizah yaratma yöntemleri dikkate alınarak derinlemesine incelemesi yapılmıştır. Öykülerde belirlenen gülmece unsurları; her üç okurun fikir birliği yaptığı unsurlar, yalnız iki okurun fikir birliği yaptığı unsurlar ve yalnız bir okur görüşüne göre elde edilen unsurlar oluşturmaktadır. Aşağıda sırasıyla her bir öykü için elde edilen nitel bulguların sayısal değerleri verilmiş, derinlemesine yapılan betimsel analizler ekler bölümünde sunulmuştur.

4.1.1.1. Kahkahacı Sınıf

Kahkahacı Sınıf adlı öyküde yer alan gülmece unsurlar üç okur tarafından Mizah Teorileri ve Mizah Yaratma Yöntemleri'ne göre tahlil edilmiştir. Hikayede her üç okurun ve iki okurun fikir birliği yaptığı gülmece unsurlar olduğu gibi yalnız bir okurun bağımsız görüş belirttiği gülmece unsurlar da belirlenmiştir. Mizah Teorileri'ne göre belirlenen gülmece unsurların sayısal değerleri Tablo 7'de, betimsel analizleri ise Ek 8'de verilmiştir.

Tablo 7

Mizah Teorilerine Göre Kahkahacı Sınıf Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar

Mizah Teorileri	Birinci Okur	İkinci Okur	Üçüncü Okur
Üstünlük Teorisi	1	1	1
Uyumsuzluk Teorisi	1	2	1
Rahatlama Teorisi	9	11	10
Toplam	11	14	12

Kahkahacı Sınıf adlı öyküde her üç okurun Mizah Teorileri bağlamında yaptığı değerlendirmeler sonucunda toplam on sekiz (18) farklı gülmece unsur belirlenmiştir. Tablo 7'ye göre, mizah teorilerine dair toplam birinci okur on bir (11), ikinci okur on dört (14) ve üçüncü okur on iki (12) gülmece unsur niteliği taşıyan görüş belirtmiştir. Kahkahacı Sınıf adlı öyküde geçen üstünlük teorisi oluşturabilecek gülmece unsurlara her üç okur da birbirinden bağımsız olarak birer görüş belirtmiştir. Uyumsuzluk teorisine dair birinci ve üçüncü okur bir (1), ikinci okur iki (2) görüş belirtmiştir. Rahatlama teorisine dair, birinci okur dokuz (9), ikinci okur on bir (11), üçüncü okur on (10) farklı görüş belirtmiştir.

Kahkahacı Sınıf adlı öyküde yer alan gülmece unsurlar Mizah Yaratma Yöntemleri'ne göre okurlarca tahlil edilmiş ve belirlenen gülmece unsurların sayısal değerleri Tablo 8'de, betimsel analizleri Ek 8'de verilmiştir.

Tablo 8.

Mizah Yaratma Yöntemleri'ne Göre Kahkahacı Sınıf Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar

Mizah Yaratma Yöntemleri	1. Okur	2. Okur	3. Okur	Mizah Yaratma Yöntemleri	1. Okur	2. Okur	3. Okur
1. Komik	-	1	1	7. Kişileştirme	1	1	1
2. Hiciv (Satir)	1	1	1	8. Benzetme	1	1	4
3. Hümor	-	1	-	9. Kalıp Sözü	2	3	7
4. Mübalağa	3	1	2	10. Alay	1	2	1
5. Ağız-Lehçe	2	3	1	11. Yansıma	-	1	-
6. Argo	1	1	2				

Tablo 8'e göre Kahkahacı Sınıf adlı öyküde üç okur tarafından yapılan inceleme sonucu on bir (11) farklı mizah yaratma yöntemi ve otuz üç (33) adet gülmece unsur belirlenmiştir. Öyküde en sık kullanılan mizah yaratma yöntemi, Kalıp Sözcük

Kullanımı, Benzetme ve Mübalağa olarak belirlenmiştir. Ayrıca okurlar Kahkahacı Sınıf adlı öyküde Alay, Komik, Yansıma, Hiciv, Kişileştirme, Hümor ve Cinaz yöntemlerine dair bulgular belirlemiştir.

4.1.1.2. Alaaddin'in Geveze Su Boruları

Alaaddin'in Geveze Su Boruları adlı öyküde yer alan gülmece unsurlar üç okur tarafından Mizah Teorileri ve Mizah Yaratma Yöntemleri'ne göre tahlil edilmiştir. Hikayede her üç okurun ve iki okurun fikir birliği yaptığı gülmece unsurlar olduğu gibi yalnız bir okurun bağımsız görüş belirttiği gülmece unsurlar da belirlenmiştir. Mizah Teorileri'ne göre belirlenen gülmece unsurların sayısal değerleri aşağıdaki Tablo 9'da, betimsel analizleri ise Ek 8'de verilmiştir.

Tablo 9.

Mizah Teorilerine Göre Alaaddin'in Geveze Su Boruları Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar

Mizah Teorileri	Birinci Okur	İkinci Okur	Üçüncü Okur
Üstünlük Teorisi	12	13	16
Uyumsuzluk Teorisi	24	39	20
Rahatlama Teorisi	5	10	3
Toplam	41	62	39

Alaaddin'in Geveze Su Boruları adlı öyküde yer alan gülmece unsurlar üç temel mizah teorisi kapsamında değerlendirilmiş ve toplam seksen altı (86) gülmece unsur belirlenmiştir. Tablo 9'a göre birinci okur kırk bir (41), ikinci okur altmış iki (62) ve üçüncü okur otuz dokuz (39) gülmece unsur belirtmiştir. Öyküde üstünlük teorisine ilişkin birinci okur on iki (12), ikinci okur on üç (13), üçüncü okur on altı (16) görüşte bulunmuştur. Uyumsuzluk Teorisine göre birinci okur yirmi dört (24), ikinci okur otuz dokuz (39), üçüncü okur yirmi (20) adet gülmece unsur belirtmiştir. Rahatlama Teorisi kapsamında birinci okur beş (5), ikinci okur on bir (10), üçüncü okur üç (3) gülmece unsur belirtmiştir.

Alaaddin'in Geveze Su Boruları adlı öyküde yer alan gülmece unsurlar Mizah Yaratma Yöntemleri'ne göre okurlarca tahlil edilmiş ve belirlenen gülmece unsurların sayısal değerleri aşağıdaki Tablo 10'da, betimsel analizleri ise Ek 8'de verilmiştir.

Tablo 10

Mizah Yaratma Yöntemleri'ne Göre Alaaddin'in Geveze Su Boruları Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar

Mizah Yaratma Yöntemleri	1. Okur	2. Okur	3. Okur	Mizah Yaratma Yöntemleri	1. Okur	2. Okur	3. Okur
1. Nükte (Espri)	3	4	2	11. Benzetme	3	5	5
4. Komik	8	7	10	12. Eğretileme	2	2	3
5. Hiciv (Satir)	2	2	4	13. Kişileştirme	5	6	7
6. İroni	2	1	2	14. Tezat	4	4	3
7. Hümor	4	3	1	15. Saçmalama	1	2	1
8. Mübalağa	16	13	18	16. Kalıp Söz.	1	1	1
9. Ağız-Lehçe	1	1	2	17. Alay	6	8	8
10. Argo	2	1	2	18. Yansıma	1	1	2

Tablo 10'a göre, Alaaddin'in Geveze Su Boruları adlı öyküde üç okur tarafından yapılan inceleme sonucu on sekiz (18) farklı mizah yaratma yöntemi ve doksan üç (93) adet mizah yaratma yönteminin kullanıldığı gülmece unsur belirlenmiştir. Mizah yaratma yöntemleri bağlamında birinci ve ikinci okur altmış bir (61), üçüncü okur yetmiş bir (71) farklı gülmece unsur belirtmiştir. Öyküde en sık kullanılan mizah yaratma yöntemi, Mübalağa, Komik ve Alay olarak belirlenmiştir. Diğer mizah yaratma yöntemlerinin hikayedeki kullanımı Kişileştirme, Nükte, Tezat, Benzetme, Hiciv, Hümor, Eğretileme, İroni, Saçmalama, Argo, Kalıp Sözcük, Ağız-Lehçe ve Yansıma olarak belirlenmiştir.

4.1.1.3. Dörtgöz

Dörtgöz adlı öyküde yer alan gülmece unsurlar üç okur tarafından Mizah Teorileri ve Mizah Yaratma Yöntemleri'ne göre tahlil edilmiştir. Hikayede her üç okurun ve iki okurun fikir birliği yaptığı gülmece unsurlar olduğu gibi yalnız bir okurun bağımsız görüş belirttiği gülmece unsurlar da belirlenmiştir. Mizah Teorileri'ne göre belirlenen gülmece unsurların sayısal değerleri aşağıdaki Tablo 11'de, betimsel analizleri ise Ek 8'de verilmiştir.

Tablo 11

Mizah Teorilerine Göre Dörtgöz Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar

Mizah Teorileri	Birinci Okur	İkinci Okur	Üçüncü Okur
Üstünlük Teorisi	6	4	5
Uyumsuzluk Teorisi	-	-	-
Rahatlama Teorisi	2	-	3
Toplam	8	4	8

Dörtgöz adlı öyküde yer alan gülmece unsurlar üç temel mizah teorisi dikkate alınarak değerlendirilmiş ve toplam on (10) gülmece unsur belirlenmiştir. Tablo 11'e göre, öyküde toplam birinci okur sekiz (8), ikinci okur dört (4), üçüncü okur sekiz (8) görüş belirtmiştir. Her üç okur uyumsuzluk teorisi oluşturabilecek herhangi bir görüş belirtmemiştir. Dörtgöz adlı öyküde üstünlük oluşturabilecek gülmece unsurlara her üç okur bir (1) ortak görüşte bulunmuştur. Rahatlama Teorisine dair birinci okur iki (2), üçüncü okur üç (3) görüşte bulunurken ikinci okur herhangi bir gülmece unsur belirtmemiştir.

Dörtgöz adlı öyküde yer alan gülmece unsurlar Mizah Yaratma Yöntemleri'ne göre okurlarca tahlil edilmiş ve belirlenen gülmece unsurların sayısal değerleri aşağıdaki Tablo 12'de, betimsel analizleri ise Ek 8'de verilmiştir.

Tablo 12

Mizah Yaratma Yöntemleri'ne Göre Dörtgöz Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar

Mizah Yaratma Yöntemleri	Birinci Okur	İkinci Okur	Üçüncü Okur
1. Alay	5	4	4
2. Nükte (Espri)	1	-	-
3. Komik	1	-	1
4. Hiciv (Satir)	2	1	-
5. İroni	1	1	1
6. Hümor	1	-	-
7. Tecahül-ü Arif	1	1	-

Tablo 12'ye göre, Dörtgöz adlı öyküde geçen gülmece unsurlar, Mizah Yaratma Yöntemleri'ne göre üç okur tarafından değerlendirilmiş; yedi (7) farklı mizah yaratma yöntemi ve on üç (13) adet gülmece unsur belirlenmiştir. Öyküde birinci okur on iki (12),

ikinci okur yedi (7), üçüncü okur altı (6) adet gülmece unsur belirtmiştir. Dörtgöz adlı öyküde üç okur tarafından yapılan inceleme ile en çok mizah yaratma yöntemi olarak Alay unsuruna ulaşılmıştır. Öyküde geçen diğer mizah yaratma yöntemleri Nükte, Komik, Hiciv, İroni, Hümor ve Tecahül-ü Arif olarak belirlenmiştir.

4.1.1.4. Ay'a Gidiyoruz

Ay'a Gidiyoruz adlı öyküde yer alan gülmece unsurlar üç okur tarafından Mizah Teorileri ve Mizah Yaratma Yöntemleri'ne göre tahlil edilmiştir. Hikayede her üç okurun ve iki okurun fikir birliği yaptığı gülmece unsurlar olduğu gibi yalnız bir okurun bağımsız görüş belirttiği gülmece unsurlar da belirlenmiştir. Mizah Teorileri'ne göre belirlenen gülmece unsurların sayısal değerleri aşağıdaki Tablo 13'de, betimsel analizleri ise Ek 8'de verilmiştir.

Tablo 13.

Mizah Teorilerine Göre Ay'a Gidiyoruz Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar

Mizah Teorileri	Birinci Okur	İkinci Okur	Üçüncü Okur
Üstünlük Teorisi	-	2	2
Uyumsuzluk Teorisi	8	4	9
Rahatlama Teorisi	8	5	5
Toplam	16	11	16

Ay'a Gidiyoruz adlı öyküde yer alan gülmece unsurlar mizah teorileri kapsamında değerlendirilmiş ve toplam on dokuz (19) gülmece unsur belirlenmiştir. Tablo 13'e göre, öyküde birinci ve üçüncü okur toplam on altı (16), ikinci okur on bir (11) gülmece unsur belirlemiştir. Bu kapsamda üstünlük teorisine ilişkin birinci okur görüş belirtmemiş, ikinci ve üçüncü okur iki (2) gülmece unsur belirtmiştir. Uyumsuzluk teorisine ilişkin birinci okur dokuz (8), ikinci okur dört (4) ve üçüncü okur dokuz (9) gülmece unsur belirtmiştir. Rahatlama teorisine ilişkin birinci okur sekiz (8), ikinci ve üçüncü okur beş (5) noktada gülmece unsur belirtmiştir.

Ay'a Gidiyoruz adlı öyküde yer alan gülmece unsurlar Mizah Yaratma Yöntemleri'ne göre okurlarca tahlil edilmiş ve belirlenen gülmece unsurların sayısal değerleri Tablo 14'de, betimsel analizleri ise Ek 8'de verilmiştir.

Tablo 14.

Mizah Yaratma Yöntemleri'ne Göre Ay'a Gidiyoruz Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar

Mizah Yaratma Yöntemleri	Birinci Okur	İkinci Okur	Üçüncü Okur
1. Mübalağa	2	3	5
2. Komik	4	1	1
3. Nükte (Espri)	2	-	-
4. Hiciv (Satir)	1	1	1
5. İroni	1	-	-
6. Hümor	2	1	1
7. Tezat	1	-	-
8. Saçmalama	-	-	1
9. Argo	1	1	2

Tablo 14'e göre, Ay'a Gidiyoruz adlı öyküde dokuz (9) adet mizah yaratma yöntemi ve yirmi (20) adet gülmece unsur belirlenmiştir. Bu doğrultuda birinci okur on dört (14), ikinci okur yedi (7), üçüncü okur on bir (11) gülmece unsur belirtmiştir. Öyküde en sık kullanılan mizah yaratma yöntemi, Mübalağa ve Komik olarak belirlenmiştir. Öyküde geçen diğer mizah yaratma yöntemleri Nükte, Hiciv, İroni, Hümor, Tezat, Saçmalama ve Argo olarak belirlenmiştir.

4.1.1.5. Hamhumlup

Hamhumlup adlı öyküde yer alan gülmece unsurlar üç okur tarafından Mizah Teorileri ve Mizah Yaratma Yöntemleri'ne göre tahlil edilmiştir. Hikayede her üç okurun ve iki okurun fikir birliği yaptığı gülmece unsurlar olduğu gibi yalnız bir okurun bağımsız görüş belirttiği gülmece unsurlar da belirlenmiştir. Mizah Teorileri'ne göre belirlenen gülmece unsurların sayısal değerleri aşağıdaki tablo 15'de, betimsel analizleri ise Ek 8'de verilmiştir.

Tablo 15

Mizah Teorilerine Göre Hamhumlup Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar

Mizah Teorileri	Birinci Okur	İkinci Okur	Üçüncü Okur
Üstünlük Teorisi	24	16	17
Uyumsuzluk Teorisi	2	3	5
Rahatlama Teorisi	4	3	4
Toplam	30	22	26

Hamhumlup adlı öyküde her üç okurun mizah teorileri bağlamında yaptığı değerlendirmeler sonucu toplam otuz dokuz (39) farklı gülmece unsur belirlenmiştir. Tablo 15'e göre, öyküde yer alan mizah teorilerine dair toplam birinci okur yirmi dokuz (30), ikinci okur yirmi iki (22) ve üçüncü okur yirmi altı (26) gülmece unsur belirtmiştir. Hamhumlup adlı öyküde üstünlük teorisine ilişkin birinci okur yirmi dört (24), ikinci okur on altı (16), üçüncü okur on yedi (17) görüş belirtmiştir. Uyumsuzluk Teorisi kapsamında birinci okur iki (2), ikinci okur üç (3), üçüncü okur beş (5) görüş belirtmiştir. Rahatlama Teorisi kapsamında birinci okur dört (4), ikinci okur üç (3), üçüncü okur dört (4) gülmece unsur belirtmiştir.

Hamhumlup adlı öyküde yer alan gülmece unsurlar Mizah Yaratma Yöntemleri'ne göre okurlarca tahlil edilmiş ve belirlenen gülmece unsurların sayısal değerleri Tablo 16'da, betimsel analizleri ise Ek 8'de verilmiştir.

Tablo 16.

Mizah Yaratma Yöntemleri'ne Göre Hamhumlup Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar

Mizah Yaratma Yöntemleri	Birinci Okur	İkinci Okur	Üçüncü Okur
1. Komik	10	10	12
2. Mübalağa	6	5	6
3. Hiciv (Satir)	-	1	-
4. Benzetme	2	2	2
5. Argo	1	-	-
6. Kalıp Sözcük	2	1	2
7. Alay	1	2	2

Tablo 16'ya göre, Hamhumlup adlı öyküde yedi (7) adet mizah yaratma yöntemi ve yirmi dokuz (29) adet mizah yaratma yönteminin kullanıldığı gülmece unsur belirlenmiştir. Bu doğrultuda birinci okur yirmi iki (22), ikinci okur yirmi bir (21), üçüncü okur yirmi dört (24) gülmece unsur ifade etmiştir. Öyküde en sık kullanılan mizah yaratma yöntemi Komik ve Mübalağa olarak belirlenmiştir. Öyküde yer alan diğer mizah yaratma yöntemleri Benzetme, Alay, Kalıp Sözcük, Hiciv ve Argo olarak belirlenmiştir.

4.1.1.6. Rol

Rol adlı öyküde yer alan gülmece unsurlar üç okur tarafından Mizah Teorileri ve Mizah Yaratma Yöntemleri'ne göre tahlil edilmiştir. Hikayede her üç okurun ve iki okurun fikir birliği yaptığı gülmece unsurlar olduğu gibi yalnız bir okurun bağımsız görüş belirttiği gülmece unsurlar da belirlenmiştir. Mizah Teorileri'ne göre belirlenen gülmece unsurların sayısal değerleri aşağıdaki Tablo 17'de, betimsel analizleri ise Ek 8'de verilmiştir.

Tablo 17

Mizah Teorilerine Göre Hamhumlup Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar

Mizah Teorileri	Birinci Okur	İkinci Okur	Üçüncü Okur
Üstünlük Teorisi	1	1	1
Uyumsuzluk Teorisi	2	2	2
Rahatlama Teorisi	2	1	1
Toplam	5	4	5

Rol adlı öyküde her üç okurun mizah teorileri bağlamında yaptığı değerlendirmeler sonucu toplam beş (5) farklı gülmece unsur belirlenmiştir. Tablo 17'ye göre, öyküde yer alan mizah teorilerine dair toplam birinci okur beş (5), ikinci ve üçüncü okur dört (4) gülmece unsur belirtmiştir. Rol adlı öyküde geçen üstünlük teorisi oluşturabilecek bir (1) gülmece unsur belirlenmiş ve her üç okur da bu unsur üzerinde ortak görüş belirtmiştir. Uyumsuzluk teorisine dair her üç okur iki (2) farklı gülmece unsur üzerinde ortak görüşte bulunmuştur. Rahatlama teorisine dair birinci okur iki (2), ikinci ve üçüncü okur bir (1) gülmece unsur belirtmiştir.

Rol adlı öyküde yer alan gülmece unsurlar Mizah Yaratma Yöntemleri'ne göre okurlarca tahlil edilmiş ve belirlenen gülmece unsurların sayısal değerleri aşağıdaki tablo 18'de, betimsel analizleri ise Ek 8'de verilmiştir.

Tablo 18

Mizah Yaratma Yöntemleri'ne Göre Rol Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar

Mizah			
Yaratma Yöntemleri	Birinci Okur	İkinci Okur	Üçüncü Okur
1. Komik	1	1	1
2. Hümor	1	-	-
3. Mübalağa	1	1	1
4. Benzetme	1	-	1
5. Alay	1	1	-

Tablo 18’de belirtildiği gibi Rol adlı öyküde, üç okur tarafından yapılan inceleme sonucu beş (5) farklı mizah yaratma yöntemi ve altı (6) adet gülmece unsur belirlenmiştir. Öyküde birinci okur beş (5), ikinci ve üçüncü okur üç (3) mizah yaratma yöntemi belirlemiştir. Komik ve Mübalağa üzerinde her üç okur bir (1) gülmece unsur belirtmiştir. Öyküde yer alan diğer mizah yaratma yöntemleri Hümor, Benzetme ve Alay olarak belirlenmiştir.

4.1.1.7. Dayak Yemeden Duramıyorum

Dayak Yemeden Duramıyorum adlı öyküde yer alan gülmece unsurlar üç okur tarafından Mizah Teorileri ve Mizah Yaratma Yöntemleri’ne göre tahlil edilmiştir. Hikayede her üç okurun ve iki okurun fikir birliği yaptığı gülmece unsurlar olduğu gibi yalnız bir okurun bağımsız görüş belirttiği gülmece unsurlar da belirlenmiştir. Mizah Teorileri’ne göre belirlenen gülmece unsurların sayısal değerleri aşağıdaki tablo 19’da, betimsel analizleri ise Ek 8’de verilmiştir.

Tablo 19

Mizah Teorilerine Göre Dayak Yemeden Duramıyorum Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar

Mizah Teorileri	Birinci Okur	İkinci Okur	Üçüncü Okur
Üstünlük Teorisi	3	2	2
Uyumsuzluk Teorisi	9	9	9
Rahatlama Teorisi	1	1	1
Toplam	13	12	12

Dayak Yemeden Duramıyorum adlı öyküde yer alan gülmece unsurlar üç mizah teorisi kapsamında değerlendirilmiş ve toplam on yedi (17) gülmece unsur belirlenmiştir. Tablo 19'a göre, öyküde yer alan mizah teorilerine dair toplam birinci okur on üç (13), ikinci ve üçüncü okur on iki (12) gülmece unsur belirtmiştir. Öyküde üstünlük teorisine ilişkin birinci okur üç (3), ikinci ve üçüncü okur iki (2) gülmece unsur belirtmiştir. Uyumsuzluk teorisine ilişkin her üç okur dokuz (9) görüşte bulunmuş, ayrıca her bir okur bir (1) farklı görüşte bulunmuştur. Rahatlama teorisine ilişkin her üç okur bir (1) bağımsız görüş belirtmiştir.

Dayak Yemeden Duramıyorum adlı öyküde yer alan gülmece unsurlar Mizah Yaratma Yöntemleri'ne göre okurlarca tahlil edilmiş ve belirlenen gülmece unsurların sayısal değerleri aşağıdaki Tablo 20'de, betimsel analizleri ise Ek 8'de verilmiştir.

Tablo 20.

Mizah Yaratma Yöntemleri'ne Göre Dayak Yemeden Duramıyorum Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar

Mizah Yaratma Yöntemleri	Birinci Okur	İkinci Okur	Üçüncü Okur
1. Komik	7	4	7
2. Hümor	-	1	-
3. Mübalağa	1	1	2
4. Alay	1	-	1
5. Eğretileme	1	-	-

Tablo 20'ye göre, Dayak Yemeden Duramıyorum adlı öyküde, üç okur tarafından yapılan inceleme sonucu beş (5) farklı mizah yaratma yöntemi ve on dört (14) adet gülmece unsur belirlenmiştir. Birinci ve üçüncü okur on (10), ikinci okur altı (6) adet mizah yaratma yöntemi belirtmiştir. Öyküde en çok Komik ve Mübalağa unsurları yer alırken Hümor, Alay ve Eğretileme oluşturan mizah yaratma yöntemleri de belirlenmiştir.

4.1.1.8. Ben Ne Zaman Doğdum?

Ben Ne Zaman Doğdum? adlı öyküde yer alan gülmece unsurlar üç okur tarafından Mizah Teorileri ve Mizah Yaratma Yöntemleri'ne göre tahlil edilmiştir. Hikayede her üç okurun ve iki okurun fikir birliği yaptığı gülmece unsurlar olduğu gibi yalnız bir okurun bağımsız görüş belirttiği gülmece unsurlar da belirlenmiştir. Mizah

Teorileri'ne göre belirlenen gülmece unsurların sayısal değerleri aşağıdaki Tablo 21.'de, betimsel analizleri ise Ek 8'de verilmiştir.

Tablo 21

Mizah Teorilerine Göre Ben Ne Zaman Doğdum adlı öyküde yer alan gülmece unsurlar

Mizah Teorileri	Birinci Okur	İkinci Okur	Üçüncü Okur
Üstünlük Teorisi	4	4	4
Uyumsuzluk Teorisi	2	3	2
Rahatlama Teorisi	1	1	-
Toplam	7	8	6

Ben Ne Zaman Doğdum adlı öyküde yer alan gülmece unsurlar üç temel mizah teorisi kapsamında üç okur tarafından detaylı olarak değerlendirilmiş ve toplam sekiz (8) gülmece unsur belirlenmiştir. Tablo 21'e göre, öyküde mizah teorilerine göre birinci okur yedi (7), ikinci okur sekiz (8) ve üçüncü okur altı (6) gülmece unsur belirtmiştir. Üstünlük teorisine ilişkin her üç okur dört (4) görüşte bulunmuştur. Uyumsuzluk teorisine ilişkin birinci ve üçüncü okur iki (2), ikinci okur üç (3) görüşte bulunmuştur. Rahatlama teorisine ilişkin birinci ve ikinci okur bir (1) görüşte bulunurken üçüncü okur herhangi bir görüşte bulunmamıştır.

Ben Ne Zaman Doğdum adlı öyküde yer alan gülmece unsurlar Mizah Yaratma Yöntemleri'ne göre okurlarca tahlil edilmiş ve belirlenen gülmece unsurların sayısal değerleri aşağıdaki Tablo 22.'de, betimsel analizleri ise Ek 8'de verilmiştir.

Tablo 22

Mizah Yaratma Yöntemleri'ne Göre Ben Ne Zaman Doğdum Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurlar

Mizah Yaratma Yöntemleri	Birinci Okur	İkinci Okur	Üçüncü Okur
1. Nükte	-	-	1
2. Komik	3	2	3
3. Hümor	-	1	-
4. Mübalağa	1	-	-
5. Alay	1	2	1

Tablo 22'ye göre, Ben Ne Zaman Doğdum adlı öyküde altı (6) farklı mizah yaratma yöntemi ve on (10) adet gülmece unsur belirlenmiştir. Öyküde mizah yaratma

yöntemi bağlamında birinci, ikinci ve üçüncü okur beş (5) gülmece unsur belirtmiştir. Öyküde en sık yer alan mizah yaratma yöntemi olarak Komik unsurlar yer alırken Alay, Abartı, Nükte, Hümor ve İroni unsurları da gülmece oluşturan mizah yaratma yöntemleri olarak öyküde belirlenmiştir.

4.2. Nicel Verilere İlişkin Araştırma Bulguları

Çocuk öykülerinde yer alan gülmece unsurların çocuğun okuma motivasyonu ve tutumuna olan etkisini belirlenmek amacıyla araştırmanın alt hipotezlerine ilişkin sonuçlara ulaşmak için okuma motivasyon ölçeği ve kitap okumaya ilişkin tutum ölçeği ile toplanan verilerin istatistiksel çözümlenmeleri ve bulguları verilmiştir.

4.2.1. Kitap Okuma Motivasyonuna İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan deney ve karşılaştırma grubu öğrencilerinin okuma motivasyonlarına yönelik hazırbulunuşluk düzeyleri değerlendirilerek grupların denk olma şartını sağlayıp sağlamadığı belirlenmek istenmiştir. Gülmece içerikli çocuk öykülerinin okunduğu deney grubu ile gülmece içermeyen öykülerin okunduğu karşılaştırma grubunun deneysel işlem öncesi hazırbulunuşluklarını belirlemek için uygulanan okuma motivasyon ölçeği öntest puanları Mann Whitney U Testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar aşağıdaki Tablo 23’de sunulmuştur.

Tablo 23

Deney ve Karşılaştırma Grubu Okuma Motivasyon Ölçeği Öntest Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
DG	18	16.36	294.00	123.500	0.223
KG	18	20.64	371.00		

($p > 0.05$)

Tablo 23 incelendiğinde grupların okuma motivasyonlarına ilişkin öntest puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir ($P=0,223$; $p> 0,05$). Elde edilen bu bulgu, deneysel uygulama öncesi deney grubu (Gülmece unsur içeren öykülerin okunduğu grup) ile karşılaştırma grubu (Gülmece unsur içermeyen öykülerin okunduğu grup) öğrencilerinin okuma motivasyonlarının denk olduğunu göstermiştir.

Mizah içerikli öykülerin okunduğu deney grubu ile mizah içermeyen öykülerin okunduğu karşılaştırma grubunun deneysel işlem sonrası okuma motivasyonları arasındaki farklılığı belirlemek için Mann Whitney U Testi sonuçları Tablo 24’de sunulmuştur.

Tablo 24

Deney ve Karşılaştırma Grubu Okuma Motivasyon Ölçeği Sontest Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
DG	8	23,00	414,00	13,000	0,010
KG	8	14,00	252,0		

(P < 0.05)

Tablo 24 incelendiğinde gülmece içerikli öykülerin okunduğu deney grubu ile gülmece içermeyen öykülerin okunduğu karşılaştırma grubunun deneysel işlem sonrası okuma motivasyonları arasında deney grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($P = 0,010$; $p < 0.05$). Tabloda gülmece içerikli öykülerin okunduğu deney grubu okuma motivasyon düzeyi sıra ortalamalarının ($X_{\bar{}} = 23,00$), karşılaştırma grubu okuma motivasyon düzeyleri sıra ortalamasına ($X_{\bar{}} = 14,00$) göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum uygulanan mizahi öykü okuma uygulamalarının öğrencilerin okuma motivasyonlarını arttırmada etkili olduğunu göstermiştir.

4.2.2. Kitap Okuma Tutuma İlişkin Bulgular

Gülmece içerikli öykülerin okunduğu deney grubu ile gülmece içermeyen öykülerin okunduğu karşılaştırma grubunun, deneysel işlem öncesi kitap okumaya ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu amaç doğrultusunda gruplara uygulanan kitap okumaya ilişkin tutum ölçeği öntest puanları arasındaki farklılığa ilişkin Mann Whitney U Testi sonuçları aşağıdaki Tablo 25’de verilmiştir.

Tablo 25

Deney ve Karşılaştırma Grubu Kitap Okumaya İlişkin Tutum Ölçeği Öntest Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	P
DG	18	18.50	333,00	162,00	1,000
KG	18	18.50	333,00		
P>0.05					

Tablo 25 incelendiğinde mizah içerikli öykü okuma etkinlik uygulamasından önce deney ve karşılaştırma grubunun kitap okumaya ilişkin tutum ölçeği öntest puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($P = 1,000$; $p > .05$). Bir başka ifade ile öykü okuma etkinliği öncesi grupların kitap okumaya ilişkin tutumlarının benzer olduğu anlaşılmıştır. Uygulama öncesi her iki grup katılımcı öğrencilerin kitap okumaya yönelik tutumları arasında fark olmadığı, birbirine denk olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Mizah içerikli öykülerin okunduğu deney grubu ile mizah içermeyen öykülerin okunduğu karşılaştırma grubunun deneysel işlem sonrası okumaya ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını belirlemek için Mann Whitney U Testi uygulanmış ve sonuçlar tablo 26’da sunulmuştur.

Tablo 26

Deney ve Karşılaştırma Grubu Kitap Okumaya İlişkin Tutum Ölçeği Sontest Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	P
DG	18	21,14	380,50	162,000	0,131
KG	18	15,86	285,50		
P>0.05					

Tablo 26 incelendiğinde mizahi öykü okuma etkinliği gerçekleştirildikten sonra grupların kitap okumaya ilişkin tutum ölçeği sontest puanları incelenmiştir. Gülmece içerikli öykülerin okunduğu deney grubu ile gülmece içermeyen öykülerin okunduğu karşılaştırma grubunun kitap okuma tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı bulunmuştur ($P = 0,131$; $p > 0.05$). Buna göre mizah içerikli öykü okuma uygulamasının deney grubu öğrencilerinin kitap okumaya yönelik tutumlarını

değiştirmede etkili olmadığı söylenebilir. Araştırmanın alt hipotezinde deney grubu (Gölmece unsur içeren öykülerin okunduğu grup) ile karşılaştırma grubunun (Gölmece unsur içermeyen öykülerin okunduğu grup) kitap okumaya ilişkin tutumlarında anlamlı bir farklılık olması beklenirken bu hipotezin gerçekteşmediği görölmüştür.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgulara bağlı kalarak araştırmanın alt problemlerine ilişkin tartışma ve yorumlara yer verilmiştir. Mizah içerikli öykülerin dördüncü sınıf öğrencilerinin okuma motivasyon ve tutumlarına etkisi'ne yönelik yapılan araştırma kapsamında nitel ve nicel bulgulara ulaşılmış ve bu doğrultuda alanyazındaki ilgili araştırmalarla tartışılmış ve yorumlanmıştır.

5.1. Nitel Bulgulara İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırmanın nitel bölümünde mizah teorileri'ne ve mizah yaratma yöntemleri'ne göre çocuk öykülerinde yer alan gülmece unsurları belirlemek ve bu gülmece unsurların hangi mizah teorilerine ve mizah yaratma yöntemlerine göre yapılandırıldığını ortaya koymak amacıyla detaylı öykü tahlilleri yapılmıştır. Gülmeyi ortaya çıkaran birçok neden olduğu için mizah tek bir tanımla açıklanamaz. Mizah yapmak, gülmek karmaşık bir olgu ve çok yönlü dışavurum eylemidir. Mizahın psikolojik, sosyolojik, kültürel, akademik ve popüler bakımdan birçok disiplinle bağı bulunmaktadır. Mizah unsurlarını açıklayabilmek için tek bir teori veya yöntem ile değerlendirme yapmak mümkün değildir. Bu araştırma kapsamında insanları gülmeye sevk eden anlayışı kavramak, gülme yaratan durumları belirlemek amacıyla mizah unsurları bütüncül bir yaklaşımla belirlenmek istenmiştir. Bu araştırma ile mizah içerikli öyküler, mizah teorilerine ve mizah yaratma yöntemlerine göre detaylı olarak tahlil edilerek gülmece unsur niteliği taşıyan çok sayıda bulguya ulaşılmıştır. Bayraktar'a (2010) göre sadece mizah teorilerine bağlı kalarak mizah açıklanamaz. Hança (2015) Karacaoğlu şiirlerini modern mizah teorileri bağlamında bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirmiştir.

Mizah içerikli sekiz öykü kitabı mizah teorileri açısından incelendiğinde çocuk öykü yazarlarının üstünlük, uyumsuzluk ve rahatlama teorilerinin her üçünü de kullandığı görülmüştür. Fakat bazı hikayeleri belli mizah kuramlarıyla açıklamak daha uygun olmuştur. Demir Solak (2018) yaptığı araştırmada Haldun Taner'in oyunlarının üstünlük kuramıyla açıklarken, Kanat (2017) Bektaş Fıkraları üzerine yaptığı tez çalışmasında her mizah teorisine örnek teşkil edecek fıkraların varlığına işaret etmiştir. Abalı (2016) yörük fıkraları üzerine yaptığı araştırmada benzer sonuca ulaşmıştır. Deveci (2016) fıkralarda

gölmeceyi yaratan karşıtlık verilirken eksikliğin telafisine dönük ortaya çıkan üstünlük ve rahatlama eşzamanlı olarak gülmeze zemin hazırlamaktadır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre mizah içerikli öykülerde Üstünlük Teorisi ve Uyumsuzluk Teori'sinin Rahatlama Teorisi'ne göre daha sıklıkta kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu durum çocuk öykülerinde çelişkili durumlar, zıtlıklar, atışmalar, alışılmışın dışında verilen aykırı anlatımların daha sıklıkla yer aldığını göstermektedir. Benzer şekilde Tarhan (2020) Adana'da anlatılan fıkraları mizah teorileri açısından incelemiş ve fıkraların %72'si uyumsuzluk teorisi, %27'si üstünlük teorisi ve %1'i rahatlama teorisine göre değerlendirilmesi uygun görülmüştür. Günkızıl (2005) bölge ve yörelerle ilgili fıkra tipleri üzerine yaptığı araştırmada Çukça ve Karadeniz fıkralarını mizah teorilerine göre incelemiş ve fıkraların büyük bir kısmının uyumsuzluk ve üstünlük teorisine göre incelemesini yapmıştır. Emedov (2004) Türkmen fıkra tipleri üzerine yaptığı araştırmada yüz adet Türkmen fıkrasını mizah teorilerine göre incelemiş ve 33 fıkra üstünlük, 29 fıkra uyumsuzluk ve 27 fıkra rahatlama teorisine göre açıklamıştır.

Araştırma için belirlenen öykülerde mizah yaratma yöntemlerinden komik unsurlar, alay içerikli söylemler, abartılı söz ve anlatımlar ve benzetme yapma gibi yöntemlerin oldukça fazla yer aldığı görülmüştür. Kanat (2017) yaptığı araştırmada Bektaşî fıkralarında hiciv, ironi, nükte, hümör yöntemlerine başvurarak mizahî saptamalarda bulunmuştur. Akıncı (2015) incelediği resimli çocuk kitaplarında en fazla mizahi unsur olarak kavramsal tutarsızlık, rol değiştirme, uçuk abartı, kafiye kullanımlarının yer aldığı sonucuna ulaşmıştır. Eroğlu (2008) Muzaffer İzgü'nün çocuk kitaplarındaki mizah unsurları üzerine yaptığı araştırmada yazarın argo, küfür ve karalamalara asla yer vermediği, mizahi anlatımı benzetme, abartı, alay, ikileme ve kişileştirme yöntemlerini kullanarak sunduğunu ifade etmiştir. Alberghene (1988) metinlerarası bağlantıları ironik ve parodik bir şekilde ortaya çıkarmıştır.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular göstermiştir ki mizahi öykülerde çelişkili durumlar, zıtlıklar, atışmalar, alışılmışın dışında verilen aykırı anlatımlarla gülmece unsurlar yaratılmıştır. Türk edebiyatında mizahi unsurlar hiciv ağırlıklı bir zeminde şekillenmektedir (Aydın, 2002). Temel fıkraları, Nasrettin Hoca fıkraları, Bektaşî fıkraları, Hacivat ve Karagöz gibi seyirlik oyunlarda da birtakım zıtlıklar, alaysama, atışma ve hiciv içerikli çağın eğlence anlayışını ortaya konmuştur (Tanrıbuyurdu, 2007).

Araştırmanın nitel bulgularından elde edilen sonuçlara göre mizah yaratma yöntemlerinden ironi, hiciv, komedi, tezat ve mübalağa yaratan mizah unsurları salt güldürmeyi değil aynı zamanda düşündürmeyi de amaçlamaktadır. Akpınar ve Çakan Evcen'e (2021) göre sanatçı salt güldürmeyi hedeflemez, gülme sonrası başka duyguların filizlenmesini ister. Şahin (2016, s.296) ilköğretim kurumları yöneticileri ile yaptığı araştırmada mizahın hem düşündüren hem de güldüren bir yanı olduğu üzerinde yoğunlaşıldığını ifade etmiştir. Çetin ve Akbaba Altun (2018) mizah üzerine yönetici görüşleri almış ve yöneticilerin mizahı zeka, yaratıcılık ve nüktedanlık olarak tanımlamıştır.

5.2. Nicel Bulgulara İlişkin Tartışma ve Yorum

Bu bölümde, araştırmanın hipotezleri çerçevesinde deney ve karşılaştırma grubunun okumaya yönelik motivasyon ölçeği ile kitap okumaya yönelik tutum ölçeği son test puanlarına ilişkin tartışma ve yorumlara yer verilmiştir.

5.2.1. Öğrenci Okuma Motivasyonuna İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırmanın deney grubu okuma motivasyon ölçeği ön test puanları ile deneysel işlem sonrası son test puanları arasında dikkate değer bir artış görülmüştür. Bu sonuç göstermiştir ki öğrencinin okuma motivasyonunun sağlanmasında ve arttırılmasında, mizah içeren öykülerin önemli bir yeri vardır. Bu durum deneysel işlem sürecinde uygulanan mizahi öykü okuma uygulamalarının öğrenci okuma motivasyonuna pozitif yönde etki ettiğini ortaya koymaktadır. Benzer sonuca Tang (2019) mizah hikayeleri ile yaptığı araştırmada deney grubunun ön test ve son test puanları arasında gözle görülür bir artış görmüş; mizah hikayelerinin öğrencilerin okuduğunu anlamalarına ve okumaya olan ilgilerini arttırmalarına yönelik büyük katkı sağladığı sonucuna varmıştır.

Öğretmenlerin okuma sevgisini ve sempatisini arttırabilmesi için eğlenceyi okuma öğretimine entegre etmeleri gerekmektedir (Takaloo ve Ahmadi, 2017). Okuma motivasyonu sağlanmış bir öğrencinin anlama ve anlamlandırma yeteneklerinin de gelişmiş olduğu görülmüştür (Wigfield ve Guthrie, 1997). Okuma motivasyonu ve akademik başarı üzerine çalışan Kızılgın (2019) ise dördüncü sınıf öğrencilerinin akademik başarıları ile okuma motivasyonları arasında zayıf bir ilişki olduğu sonucuna varmıştır.

Rahmasari (2021) okuma öğretiminde komik hikayelerin kullanımı üzerine yaptığı araştırmada komik hikayelerin öğrencilerin okumaya olan ilgisini arttırdığını, motivasyonlarını geliştirdiğini, onlara daha fazla kültürel bilgi, kelime ve kavram sağladığını, daha fazla eğlence sunduğunu belirlemiştir. Meyer (2006) mizah içerikli öykülerin duygusal enerjiyi serbest bıraktığını ve okumaya karşı olumlu bir motivasyon görevi gördüğünü ifade etmiştir. Mizah içerikli öyküler öğrencinin okuma motivasyonunu sağladığı gibi dolaylı olarak öğrenme motivasyonuna da katkı sağlaması beklenmektedir. Chik (2005) derse aktif katılım sağlayabilmek için öğrencilere komik hikayeler okumak onların derse katılımını arttıracak, öğrenme deneyimini daha zevkli hale getirmede yardımcı olacak ve onları okumaya karşı motive edebilecektir. Öğrenciler okumayı zevkli bir aktivite olarak deneyimlemedikçe okumayı bırakacak ve daha keyifli alternatiflere yöneleceklerdir (Clark ve Rumbold, 2006).

Araştırmayı destekler nitelikte Gökçe (2012) yaptığı çalışmada öğrencilerin en çok okuduğu kitap türlerinden birinin de mizah içerikli kitaplar olduğunu ifade etmiştir. Yangın Ersanlı (2010) mizah metinleri kullanımının öğrencilerin okuma derslerindeki motivasyonunu sağlamada olumlu etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Öğrencilerin mizahı sevdikleri düşünülürse Uysal Dede (2019) ilkökuller öğrencilerinin sevdikleri karakterlerin yer aldığı metinlerin okuma motivasyonuna yönelik pozitif yönde katkı sağladığını ifade etmiştir.

İlkokul dönemi (7-12), çocuklar için okumanın öğrenildiği ve alışkanlığa dönüştüğü kritik bir evredir. Bu evrede çocuk, macera arzusu, eğlenme ve gülme ihtiyacı içerisindedir. Bu ihtiyaç çocuğun daha çok çizgi ve dedektif romanları ile gülmece türü kitapları okuyarak eğlenmesini ve gülme ihtiyacını karşılamasını sağlar (Turgut Bayram, 2009). Öğrenme sürecine pozitif bir etki aracı olan mizah, okuma, yazma, dinleme ve konuşma gibi temel dilsel becerilerin kazandırılmasına ve Türkçe'nin söz varlığının kullanılmasına olanak sağlamaktadır (Özkara, 2013). Çağımızın en büyük eğitim sorunlarından biri olan kitap okumaya karşı tarih, edebiyat ve sanat kitaplarının çizgi roman, karikatür ve mizahi öğeler haline getirilerek sunulması önerilmiştir (Çetin ve Karaata, 2010).

Memiş ve Bozkurt (2014) "Hangi tür kitapları severek okursunuz?" sorusuna öğrencilerin en çok ifade ettiği kitap türleri arasında hikaye kitapları ile eğlence-mizah kitaplarının yer aldığını ifade etmiştir. İlkokul çağı öğrencilerinin okumayı öğrenmesinde

ve alışkanlığa dönüştürme sürecinde hikaye kitapları önemli bir araç görevi görmektedir. Bu Araştırma sonuçlarına göre ilkokul öykü kitaplarının mizahi içerikler taşıması çocuğun okuma motivasyonuna önemli katkı sağlamaktadır. Öykü kitaplarının yanında fıkra anlatan metinler, bilmece kitapları espriye duyarlı okuyucuların okurken eğlenmesini ve öğrenmelerini kolaylaştırır (Ness, 2009). Ayrıca bilmece anlatan metinlerin çocukların ilgisini çekerek gülmece kemiklerini gıdıkladığı için okuma motivasyonuna yardım ederek eğitici bir içerik sunmaktadır (Anderson, 2009).

Huss ve Estep (2016), mizahın öğretim sürecine katılarak bir öğretim yöntemi olarak kullanılması öğrenmede, öz motivasyonda, derse katılımı, test performansında, farklı düşünmede öğrenmeye olan ilgi ve tutumda artma; kaygı ve strese ise azalma olduğunu belirlemiştir. Böylece mizahın olumlu bir sosyal ve duygusal öğrenme ortamı yarattığı ifade edilebilir (Banas vd., 2006; Rodriguez ve Liu, 2011).

Araştırmadan elde edilen bulgular okuma motivasyonunun sağlanmasında seçilen metin faktörlerinin ve metinlerin içerik seçiminin oldukça önemli olduğunu göstermiştir. Gerek ana dil gerekse yabancı dil eğitiminin bir parçası olan okuma becerisinin gelişiminde mizah kullanımının önemli bir yeri vardır. Yangın Ersanlı ve Çakır'a (2017) göre mizahın taşıdığı olumlu çağrışımlar ve sunduğu malzemeler mizahi metinlerin yabancı dil öğretiminde de kullanılmasını verimli hale getirmektedir. Hayati vd. (2011) yaptığı araştırmada şaka içerikli yayınların içsel bir motivasyon ve ilgi sağladığı için okuyucu metni daha büyük bir coşkuyla okumaya devam eder ve içerik daha fazla dikkat çeker. Öğretmenlerin öğrencileri okumaya motive edebilmesi ve dikkatlerini metni okumaya çekebilmesi için hazırlanan programların, yazılan öykülerin ve tasarlanan materyallerin birtakım mizah içerikli öğeler taşıması gerekmektedir.

Mizah içerikli öykülerin ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin kitap okuma motivasyonlarını arttırdığına yönelik elde edilen bulgulara benzer şekilde Octaberlina ve Asrifan (2021) yaptığı araştırmada en yüksek okuma ve anlama puanına sahip grubun mizah hikayesi okuyan grup olduğunu bulmuştur. Öğrencilerin bir kitaba ilgi duyması, kendisini okumaya motive edebilmesi için seçtikleri kitabın türü ve özellikleri doğrudan ilişki gösterir. Öğrencileri okumaya motive etmek için onların okumaya yönelik ilgi ve isteğini arttırabilecek nitelikte eğlenceli kitaplar seçilmelidir.

5.2.2. Öğrenci Okuma Tutuma İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırma kapsamında deney grubu ile karşılaştırma grubu öğrencilerinin kitap okumaya ilişkin tutum ölçeği son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Mizahi öykü okuma uygulamasının dördüncü sınıf öğrencilerinin kitap okuma tutumuna ne denli etki ettiği araştırılmış fakat sekiz haftalık uygulama sürecinin okuma tutumunu değiştirmeye etki etmediği görülmüştür. Araştırmanın uygulama sürecinin artırılması ile okuma tutumunun da sağlanacağı öngörülebilir. Seçkin Aydın (2006) Türkçe derslerinde mizah kullanmanın öğrenci tutum ve başarısına olan etkisi üzerine yaptığı çalışmada sekizinci sınıf öğrencilerine on haftalık bir deneysel uygulamada bulunmuş fakat deney grubu lehine öğrenci tutumlarında anlamlı bir farklılaşmaya ulaşamamıştır.

Uysal Dede (2019) tutumun zor değiştirildiğini, okumaya yönelik olumlu tutum geliştirebilmek için erken yaşlardan itibaren kitaplarla etkileşimin sağlanması gerektiğini ifade etmektedir. Fındık Dönmez (2013) mizah içerikli karikatür metinleri kullanarak yaptığı deneysel çalışmada okuma kazanımlarının sağlanmasında deney grubunun daha yüksek bir eğilim gösterdiği sonucuna varmıştır. Öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanabilmesinin en önemli noktalarında biri de mizahtan yararlanmaktır (Dökmen, 1994). Gerek anadili eğitiminde gerekse yabancı dil eğitiminde mizah içerikli metinler çok sık kullanılmaktadır. Karagül ve Aşlıoğlu (2018) İngilizce mizah metinlerinin İngilizce öğretiminde öğrencilerin tutumlarında önemli bir değişim yaratabileceği sonucuna varmıştır.

Mizah içerikli öykülerin öğrenci okuma tutumuna yönelik alanyazında doğrudan bir çalışma yer almamaktadır. Fakat mizah, şaka, komik unsurların eğitimsel uygulamalara etkisinin incelendiği birçok araştırma yapılmış ve bu çalışmalarda mizahın eğitim öğretim üzerinde pozitif bir yansımasının olduğu görülmüştür. Çelik (2006) yaptığı çalışmada karikatürleri kullanmış ve bilgisayar destekli mizahın öğrencilerin fizik dersi akademik başarısında artış olduğunu bulmuştur. Benzer şekilde Demirci (2013) eğitimde mizah ve karikatür kullanmanın öğrenci motivasyonunu arttırdığını fakat geleneksel öğretime göre anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varmıştır.

Öğrencilerin kitap okumayı bir ihtiyaç ve alışkanlık haline getirebilmesi için okumaya yönelik olumlu tutum geliştirmesi gerekmektedir. Okumaya karşı olumlu tutum geliştirmek için ilköğretim çağındaki öğrencilerin nitelikli, eğlenceli, ilgi ve merak uyandırıcı

çocuk kitapları ile tanışmaları sağlanmalıdır. Dalboy'a (2014) göre, çocuklara okuma tutumu kazandırmada çocuk edebiyatı eserlerinin önemli bir yeri vardır. Çocukların okuduğu kitapların ilgilerini çekecek seviyesine uygun olması okuma tutumu edinmelerinde son derece önemlidir. Çelik (2014) mizah ve karikatür kullanımının öğrenci başarı ve tutumuna etkisi üzerine yaptığı araştırmada mizah ve kavram karikatürleri ile yapılan öğretimin teknoloji dersine yönelik tutuma ve öğrenilen bilgilerin kalıcılığına olumlu yönde etki ettiği sonuçlarına ulaşmıştır.

Oruç (2010) Sosyal Bilgiler öğretiminde mizah kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve tutumlarına olan etkisini incelediği araştırmada Sosyal Bilgiler dersinde mizaha bağlı olarak gerçekleştirilen öğretimin öğrencilerin hem akademik başarılarında artış hem de Sosyal Bilgiler dersine karşı olumlu tutum geliştirdikleri sonucuna varmıştır. Eğitim öğretim sürecinde, derse ilişkin kullanılan materyallerin seçiminde mizah dilini hakim kılmak öğrenenler üzerinde hem psikolojik hem de fizyolojik olarak olumlu etkileri bulunmaktadır (Berk, 1996). Eğitim ortamında mizahın etkili kullanılması dersin işlenişini kolaylaştıracak, verimi arttıracak ve dersi daha eğlenceli hale getirecektir (Filiz ve Karaca, 2021).

Yılmaz Korkut ve Şaşmaz Ören (2018) karikatürlerle desteklenmiş bilimsel hikayelerin öğrenci motivasyon ve tutumuna etkisini incelemiştir. Elde edilen sonuçlar göz önüne alındığında araştırmanın değişkenlerinden olan tutum ve motivasyonun dikkate değer bir artış göstermediğini fakat daha uzun süreli bir uygulama ile motivasyon ve tutum lehine bir değişiklik gerçekleşeceği ifade edilmiştir. Kocakavak ve Erökten (2021) karikatürlerle zenginleştirilmiş Fen Bilimleri öğretiminin öğrenci başarısına ve tutumuna etkisinin incelendiği araştırmada karikatürlerin öğrencilerin akademik başarılarını arttırdığını ancak Fen Bilimleri dersine karşı tutumlarında anlamlı bir farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Gerek araştırmadan elde edilen bulgular gerekse alan yazındaki ilgili çalışmalar göstermiştir ki tutumun değişmesi zaman alan, oldukça uzun bir süreç gerektiren uygulamalar ve etkinliklerin yapılmasını gerekli kılmaktadır.

İlkokul eğitimi ile başlayan okumanın devamlılığının sağlanması, beceriye dönüşmesi eğitim öğretim sürecinde birtakım dikkat çekici, ilgi uyandırıcı, mutluluk verici etkinlikler ve uygulamalarla sürdürülmesi gerektirmektedir. Çocuğun en önemli okuma materyali olarak görülen çocuk öykülerinin doğru seçilmesi, onlar için cazip olması, kahramanlarının ve konularının ilgi uyandırması beklenir. Dönüş Eroğlu'na

(2016) göre çocuk kitaplarının çocuğa çok güzel duygular, hazlar vermeli, çocuğun zevklerine, tercihlerine, hayallerine, duygularına ve yaşına uygun olmalıdır. Bu denli önemli etkisi olan çocuk kitaplarının “Çocuğa Görelik” ilkesi ile hazırlanmalı ve eğitici, eğlendirici, mutluluk verici nitelikleri ile mizahın izlerini taşımalıdır.

Çocuk öykülerinde önemli bir anlatım tarzı olan mizah, çocukların okuma sevgisi kazanmasında ayrı bir yere sahiptir. Kaya ve Şimşek (2021) çocuk kitaplarında olumlu mizah uygulamalarına daha sık yer verilmesini, mizahi anlatım tarzının göz ardı edilmemesini ifade etmiştir. İnci Samur ve Arıkan (2018) Behiç Ak'ın çocuk kitaplarındaki çatışmaların bazen güldüren bazen düşündüren mizahi anlatım öğeleri kullanılarak okura sunulduğu belirlenmiştir.

Bir dilin öğrenilmesinde mizahi öğeler önemli bir öğrenme aracı olarak görülürken eğitim öğretim ortamında ve anadil eğitiminde öğrencilere eğlenceli bir eğitim geçirmelerini sağlamak, sözlü ve yazılı anlatımı etkili sunabilmek için eğitim uygulamalarının mizahi bir anlayışla ele alınması gerekir (Aşılıoğlu, 2013).

Bu araştırma sonucu elde edilen bulgular ile alan yazında yer alan ilgili araştırmalar göstermiştir ki mizahın okuma motivasyonunun sağlanmasında ve dolaylı olarak okuma motivasyonu ile gelen akademik başarının gerçekleşmesinde önemli bir yeri vardır. Zaman alıcı bir durum olan okuma tutumunun sağlanması yapılan uygulama sürecinin arttırılması ile daha olası bir pozitif sonuç alınması beklenmektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Mizah unsuru içeren öykülerin dördüncü sınıf öğrencilerinin okuma motivasyonu ve tutumlarına etkisine yönelik yapılan araştırma kapsamında dördüncü sınıf öğrencilerinin kitap okuma motivasyon ve tutumlarının ne düzeyde olduğu tespit edilmiş ve belirlenen sonuçlar aşağıda ayrıntılı olarak sunulmuştur.

6.1. Sonuçlar

Araştırmanın nicel ve nitel boyutlarından elde edilen sonuçlar aşağıda maddeler halinde sunulmuştur:

1. Mizah içerikli öyküler hem Mizah Teorileri'ne hem de Mizah Yaratma Yöntemleri'ne göre tahlil edilerek öykülerde yer alan gülmece unsurlar derinlemesine incelenmiş ve Mizah teorileri ile açıklanamayan birçok gülmece unsur, mizah yaratma yöntemleri ile açıklama bulmuştur. Öykülerde her iki tahlil metodu kullanılarak çok sayıda gülmece unsur belirlenmiştir. Mizah teorileriyle öykülerdeki mizah olgusu ve gülme eylemi tahlil edilmiştir. Mizah Yaratma Yöntemleri ile öykülerin gerek şekil gerekse içerik bakımından ortaya çıkabilecek mizah durumları belirlenmiştir.

2. Öykülerde yalnız bir mizah teorisi ile açıklanabilen gülmece unsurlar olmakla birlikte birden fazla teorik bakış gerektiren gülmece unsurlar da tespit edilmiştir.

3. Araştırma kapsamında tahlil edilen sekiz adet mizah içerikli öykülere Mizah Teorileri açısından bakıldığında Üstünlük Teorisi ve Uyumsuzluk Teori'sinin Rahatlama Teorisi'ne göre daha sıklıkta kullanıldığı görülmüştür. Bu durumda çocuk öykülerinde çelişkili durumlar, zıtlıklar, atışmalar, alışılmışın dışında verilen aykırı anlatımların daha sıklıkla yer aldığı tespit edilmiştir. Öyküler Mizah Yaratma Yöntemleri açısından değerlendirildiğinde en sık komik, alay, mübalağa ve benzetme yöntemlerinin kullanıldığı görülmüştür.

4. Yapılan öykü tahlilleri sonucu her üç okurun öyküde geçen gülmece unsurlar üzerinde büyük ölçüde fikir birliğine vardığı belirlenmiştir. İki ve üç okurun üzerinde ortak düşünce belirttiği gülmece unsurlar olduğu gibi bireysel olarak her bir okurun bağımsız gülmece unsur belirttiği de görülmüştür.

5. Deneyisel uygulama öncesi gülmece unsurlar içeren öykülerin okunduğu deney grubu ile gülmece unsur içermeyen öykülerin okunduğu karşılaştırma grubu öğrencilerinin okuma motivasyonlarını karşılaştırmak amacıyla okuma motivasyon ölçeği öntest puanları analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre deney ve karşılaştırma grubunun öntest puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bir başka ifade ile deney ve karşılaştırma gruplarının okuma motivasyon düzeylerini gösterir hazırbulunuşlukları arasında dikkate değer bir farklılık görülmemiştir.

6. Araştırmanın en önemli sonuçlarından biri gülmece içerikli öykülerin okuma motivasyonu üzerindeki etkisine ilişkin elde edilen sonuçtur. Gülmece içerikli öykülerin okunduğu deney grubu ile gülmece içermeyen öykülerin okunduğu karşılaştırma grubu öğrencilerinin okuma motivasyon ölçeği sontest puanları, gülmece içerikli öykülerin okunduğu deney grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

7. Gülmece unsur içeren öykülerin okunduğu deney grubu ile gülmece unsur içermeyen öykülerin okunduğu karşılaştırma grubu öğrencilerinin okumaya ilişkin tutumlarını karşılaştırmak amacıyla uygulanan kitap okumaya ilişkin tutum ölçeği öntest puanlarının sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

8. Araştırmanın bir diğer sonucu gülmece unsur içeren çocuk öykülerinin okuma tutumu üzerindeki etkisine ilişkin elde edilen sonuçtur. Mizah içerikli öykülerin okunduğu deney grubu ile mizah içermeyen öykülerin okunduğu karşılaştırma grubu öğrencilerinin kitap okumaya ilişkin tutum ölçeği sontest puanları karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucu gülmece unsur içeren öykülerin okunduğu deney grubu okuma tutumları ile gülmece unsur içermeyen öykülerin okunduğu karşılaştırma grubu okuma tutumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan araştırmada, sekiz hafta ve sekiz oturumda tamamlanan mizah içerikli öykü okuma uygulamasının öğrencilerin kitap okumaya ilişkin tutumunu değiştirmede yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır.

6.2. Öneriler

6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Çocuk Edebiyatında mizaha daha çok önem verilmelidir. Mizahi öğeler Mizah Teorileri ve Mizah Yaratma Yöntemlerine uygun olarak öykü, roman, karikatür, bilmece gibi çocuk yayınlarında daha fazla yer alması sağlanabilir.

2. İlkokul dönemi öğrencilerin okuma motivasyonlarının ve tutumlarının artırılması için çocuk edebiyatı eserlerinin (öykü, roman, bilmece vb.) mizah içerikli öğeler taşıması ve bu mizahi öğelerin çocuğun yaşına göre olmasına dikkat edilebilir.
3. İlkokullar için oldukça etkili bir okuma aracı olan çocuk öyküleri için seçilen unsurlar; kahramanlar, olay, yer, zaman, kelime ve kalıp cümleler çocukta hoşnutluk yaratacak, neşe ve sevinç uyandıracak nitelikte seçimler yapılabilir ve açık anlaşılır bir dil kullanılabilir.
4. Çocuğun okuma motivasyonunu ve tutumunu sağlayabilmek için öğretim programında mizahi öğeler içeren metin ve öykülere yer verilebilir ve çocukta ilgi ve mutluluk uyandıracak metinlerle okuma alışkanlığının kazanılması sağlanabilir.
5. Eğitim öğretim sürecinde mizah bir öğretim yöntemi olarak da kullanılabilir. Gerek Türkçe öğretiminde gerekse diğer derslerin öğretilmesinde belli bir plan doğrultusunda mizahi metinlere, etkinliklere ve uygulamalara yer verilmelidir. Böylece öğrencilerin okumaya karşı tutum ve ilgileri artırılabilir.

6.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Mizahın/gülmecenin okumaya yönelik tutuma etkisini araştırarak daha geniş zamanlı bir araştırma tasarlanabilir.
2. Mizahın sadece okuma değil aynı zamanda yazma, dinleme, konuşma gibi Türkçe'nin temel öğeleri üzerindeki etkisi araştırılabilir. Dahası akademik başarı, sınıf yönetimi, okul ve derslere karşı motivasyon ve tutum üzerine araştırmalar yürütülebilir.
3. Mizahın etkisi okul öncesi dönemden yüksek öğretim kademelerine kadar her eğitim öğretim döneminde etkisi ve etkinliği öğrencinin mizahi gelişimlerine uygun olarak araştırılabilir, elde edilen çıktılarla eğitim öğretim programları yeniden yapılandırılarak öğretim sürecinin etkin kılınması sağlanabilir.
4. Çocuk edebiyatı alanında öykü yazarlarının eserleri üzerine daha detaylı çalışmalar yapılabilir. Çocuk edebiyatı alanında yayınlanmış mizah içerikli eserlerin çocuk eğitimindeki yeri ve önemi araştırılabilir.
5. Ders kitaplarında yer alan metinler ve etkinlikler mizahi açıdan değerlendirilmesi yapılabilir. Mizah teorileri ve mizah yaratma yöntemleri dikkate alınarak

öğrencilerin mizahi gelişimine uygun gülmece unsurlar içeren metin ve öyküler belirlenebilir.

6. Gerek eğitimde gerekse çocuk yayınlarında mizahi dilin nasıl kullanılacağına yönelik araştırmalar yapılarak elde edilen bulgular farklı disiplinlerdeki çalışmalarla desteklenip bütünleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Abalı, İ. (2016). Mizah teorileri bağlamında yörük fıkraları. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 9(17), 113-132.
- Abderson, D. (2009). Reading is funny! Motivating kids to read with riddles. <https://dokumen.pub/reading-is-funny-motivating-kids-to-read-with-riddles-9780838909577-0838909574.html> 06 Mart 2022 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Akıncı, Ş. (2015). *Resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akpınar, S., Çakan ve Evcen, R. (2021). Sulhi dölek öykülerinde kara mizah. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 52, 256-270.
- Aksan, D. (1995). *Şiir dili ve Türk şiir dili*. Engin Yayınları: Ankara.
- Akseven, D. (2012). *3-5 yaş çocuklarında zihin teorisi gelişiminin mizah anlayışı üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akün, D. (1997). *9-11 yaş çocuklarında mizah duygusunun gelişimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Alan, H. & Tiryaki Şen, H. (2016). Yöneticilerin kördüğümü: mizah. *Psikiyatri Hemşireliği Derneği*, 7(3), 152-156.
- Alay, O. (2019). Mizah kavramı ve mizahın tarihsel süreci. *Eleştiri/İnceleme, Türk Dili, Dil Ve Edebiyat Dergisi*, 116(808), 22-30.
- Alberghene, J. (1988). Humor in children's literature (Ed. In P. McGhee). *Humor and Children's Development*, New York: Haworth, 123-146.
- Altunbay, M. ve Soylu, Ş. (2020). Çocuk edebiyatının disiplinler arası öğrenmeye etkisi: hikaye ile matematik öğrenimi ve bir kitap incelemesi. *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 5(1), 16-24.
- Altıparmak, A. (2015). *Türkçe konuşmada akıcısızlık: psikodilbilimsel bir inceleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Alwermann, D. E. ve Moore, D. W. (1991). Secondary school reading (Ed. R. Barr, M. L. Kamil, P. B. Mosenthal ve P. D. Pearson). *Handbook of Reading Research*, (2), 951-983.

- Akıncı, Ş. (2015). Resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akyol, H. (2018). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2020). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri spss uygulamalı (10. baskı)*. Sakarya Yayıncılık: Sakarya.
- Amalia, A. R. & Devanti, Y. M. (2016). The Use of questioning strategy to improve students reading comprehension. *Journal Of English Language, Literature And Teaching*, 1(2), 81-88.
- Anderson, R. C., Hiebert, E. H., Scott, J. A. ve Wilkinson, I. A. G. (1985). Becoming a nation of readers: a report of the commission on reading. *National Institute Of Education*, Washington DC.
- Anılan, S. O. (2020). Türk ve dünya çocuk edebiyatında seçkilerle gülme teorilerinin karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Aras, G. (2017). Edebiyat ve kültür: Bireysel ve toplumsal gelişmede okuma ve kütüphane alışkanlığı üzerine. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (2), 945-968.
- Arastaman G., Fidan İ. Ö. ve Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenirlik: kuramsal bir inceleme. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75.
- Arendt, L. A. (2006). *Leaders' use of positive humor: effects on followers' self-efficacy and creative performance* (Unpublished Dissertation Of Doctor Of Philosophy). The University Of Wisconsin-Milwaukee, USA.
- Arık, M. B. (2002). Kemal Sunal, Levent Kırca ve Cem Yılmaz'ın mizahına teori bir bakış. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (14), 111-129.
- Aşılıoğlu, B. (2013). Mizahın anlamı ve eğitimdeki yeri. *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Eğitim Felsefesi Özel Sayısı I*, 208-243.
- Atalay, M. (2022). Resimli çocuk kitaplarının üçüncü sınıf öğrencilerinin problem çözme becerileri üzerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Avcı, N. (2012). *Üniversite öğrencilerinin mizah tarzlarının psikolojik belirtiler ve ölüm kaygısı ile ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Aydın, B. (2002). Mizah yaratma eyleminde Nasrettin Hoca. *Milli Folklor*, 14(55), 25-30.

- Aydın, İ. S. (2006). Türkçe derslerinde mizah kullanımının öğrenci tutum ve başarısına etkisi (izmir ilköğretim 8. sınıf örnekleminde). Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi: İzmir.
- Aydın, N. (2016). Erişkin bireylerde mizah tarzları ile dikkat eksikliği ve hiperaktivite arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Aydın, A. (2005). Hemşirelik ve mizah. *C. Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 9(1), 1-5.
- Azizifard, F. & Jalali, S. (2012). *Context and humor in teaching language functions. Theory And Practise In Language Studies*, 2(6), 1191-1198.
- Baki, A. ve Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 1-21.
- Balta, E. E. (2006). Eğitimde mizahın kullanımına ilişkin öğretmen tutumları. *İlköğretim Online*, 15(4), 1268-1279.
- Bakhtin, M. (2001). *Karnaval dan romana, edebiyat teorisinden dil felsefesine seçme yazılar* (Çev. Cem Soydemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Banas, J. A., Dunbar, N., Rodriguez, D. ve Liu, S. (2011). A review of humor in education settings: four decades of research. *Communication Education*, 60(1), 115-144.
- Barber, A. M. T. & Klauda, S. L. (2020). How reading motivation and engagement enable reading achievement: Policy implications. *Policy Insights From The Behavioral And Brain Science*, 7(1), 27-34.
- Bars, M. E. (2019). Geçmişten günümüze meddahlık geleneğindeki değişim/dönüşümler: meddahlıktan stand-up'a. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (30), 7-25.
- Baş, B. ve Ulu, E. (2020). Mizahın sınırları: Gülmenin memleketi olur mu? *Milli Folklor*, 16(127), 143-155.
- Başaran, M. ve Ateş, S. (2009). *İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okumaya ilişkin tutumlarının incelenmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 73-92.
- Barth, R. S. (1990). A personal vision of a good school, *Phi Delta Kappan*, (71), 512–516.
- Bayraktar, Z. (2010). Mizah teorileri ve mizah teorilerine göre nasrettin hoca fıkralarının tahlili. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Bayis, S. (2010). Dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci sınıf ilköğretim öğrencilerinin okuma ve kütüphane kullanım alışkanlıklarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Bentley, T. (2008). *İnsanları motive etme* (Çev. O. Yıldırım). Hayat Yayıncılık: İstanbul.
- Bergson, H. (2013). *Gülme* (Çev. D. Çetinkasap). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları (Orjinal Eserin Yayım Tarihi 1924).
- Berk, R. A. (1996). Student ratings of ten strategies for using humor in college. *Teaching Journal On Excellence in College Teaching*, 7(3), 71-92.
- Bihar, R. (2012). Enrique jardiel poncela'nın romanlarında mizah anlayışının incelenmesi. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Bilge, E. (2008). Cem yılmaz anlatıları üstünlük kuramı bağlamında. *Türkbilig*, (16), 16-23.
- Brown, H. D. (2000). *Principles of language learnig and teaching* 4th edition. New York, Longman.
- Bolelli, N. & Bedava, A. (2019). İbn âşûr'un tefsirinde kelimelerin farklı köklerden türetilmesi ve anlama yansımaları. *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (13), 59-75.
- Bojovic, M. (2010). Reading skills and reading comprehension in english for specific purposes. *The International Language Conference On The Importance Of Learning Professional Foreign Languages For Communication Between Cultures* 2010, 1–5.
- Bolkan, S., Griffin, D. J. & Goodboy, A. K. (2018). Humor in the classroom: the effects of integrated humor on student learning. *Communication Education*, 67(2), 144-164.
- Boylan, M. E. (2015). Mizahçının sosyal rolü üzerine anlatımları tarihi bir bakışta Türkiye'de mizah. Doktora Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Bozgün, K. ve Kösterelioğlu, M. A. (2020). Variables affecting social-emotional development, academic grit and subjective well-being of fourth-grade primary school students. *Educational Research And Reviews*, 15(7), 417-425.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (20. Baskı). Pegem Akademi: Ankara.
- Can, A. (2013). *Spss ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi (1. baskı)*. Pegem Akademi: Ankara.
- Calp, M. (2005). *Özel öğretim alanı olarak Türkçe öğretimi*, Konya: Eğitim Kitabevi.

- Ceyhan Coştı, F. (2020). Gülme üzerine bir deneme: Bergson ve Freud. *Felsefe Dünyası Dergisi*, (71), 135-154.
- Chik, P. (2005). Humor And Reading Motivation In Hongkong Elementary School Children. *Proceedings of the international conference on imagination & education conducted at simon fraser university*, Canada, July, 13-16.
- Clark, C. & Rumbold, K. (2006). *Reading for pleasure: A research overview*. National Literacy Trust: London.
- Creswell, J. W. & Plano Clark, V. L. (2011). *Designing and conducting mixed methods research* (2.bakı). London: Sage Publications Ltd.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research*. Boston: Pearson Education.
- Cohen, L. & Manion, L. (1994). *Research methods in education* (4. baskı). London: Routledge.
- Craumer, M. (2002). Getting serious about workplace humor. *Harvard Management Communication News*. 2(1), 3–4.
- Crowe, J. Allen, J. A. & Willenbrock, N. L. (2017). *Humor in workgroups and teams*. Humor At Work: A Psychological Perspective. 96-108.
- Conger, J. A. (1989). *The charismatic leader: Beyond the mystique of exceptional leadership*. San Francisco, Ca: Jossey–Bass.
- Coşkun, E. (2002). Okumanın hayatımızdaki yeri ve okuma sürecinin oluşumu. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, (11), 231- 244.
- Couder, O. (2019). Problem solved? absurdist humour and incongruity resolution. *Journal Of Literary Semantics*, 48(1), 1–21.
- Çankal, A. O. (2018). Türkçe derslerinde okuduğunu anlama becerisine ve okuma motivasyonuna etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Çelik, A. (2020). Sosyal medyadan hareketle türkçe’de formüsel kalıp ifadeler: “Snowclone” ve “Muzip İma” örnekleri. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları (DEA)*, (22), 159-183.
- Çelik, E. (2006), *Fizik öğretiminde bilgisayar destekli mizahın öğrenci başarısına ve tutumuna etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Çetin, Y., Karaata, C. (2010). Türk öğrencilerin kitap okumama sorununa çözüm önerileri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 202-215.
- Çiftçi, H. (1998). Klasik islam edebiyatında hiciv ve mizah. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (10), 139-162.
- Dalboy, N. (2014). Çocuk edebiyatı eserlerinin okumaya yönelik tutuma etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Davis, G. (2016). *Why is reading important?*
<https://www.learn-toread-prince-george.com/why-is-reading-important.html>
- Dark, G. (2005). *The on-line medical dictionary*.
<http://cancerweb.ncl.ac.uk/cgi-bin/omd?attitude>.
- Darıcan, A. M. (2014). İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Dereli, K. (2017). Rıfat ılgaz'ın romanlarındaki mizah unsurlarının çocuk edebiyatı açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Adıyaman Üniversitesi, Adıyaman.
- Devellioğlu, F. (1986). *Osmanlıca-türkçe ansiklopedik lûgat*, Aydın Kitabevi: Ankara.
- Demir, S. (2015). Türkiye üniversite öğrencilerinin okuma tutum ve alışkanlıkları üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(4), 1657-1671.
- Demirci, G. (2013). Eğitimde mizah ve karikatür kullanımının öğrenci başarısı ve motivasyonuna etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Demirci, H. G. (2006). Öğrencilerinin internete yönelik tutumları ile internet ve ağ sistemleri dersindeki akademik başarıları arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Demirel, Ö. (2000). *Türkçe öğretimi*. Pegem Yayınları: Ankara.
- Demir Solak, N. (2018). Haldun Taner'in oyunlarının üstünlük kuramı bağlamında incelenmesi. *Sanat Dergisi*, (32), 43-51.
- Demirtaş, G. (2016). Dördüncü sınıf okuma güçlüğü çeken öğrencilerle ilgili bir vaka çalışması. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Devrimci, H. (1993). *İlkokul beşinci sınıf çocuklarında okuma alışkanlığının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Dinç, Ü. G. Ve Cemaloğlu, N. (2018). İlkokul yöneticilerinin mizah kullanma tarzları ile öğretmenlerin stres yaşama düzeyleri arasındaki ilişkinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 5(2), 1-37.
- Dilçin, C. (2013). *Örneklerle türk şiir bilgisi*. Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.
- Donaldson, N. (2010). The fourth grade slump: the relationship between reading attitudes and frequency of reading (Master's Thesis). Bowling Green State University, Ohio.
- Dökmen, Ü. (1994). *Okuma becerisi, ilgisi ve alışkanlığı üzerine psiko-sosyal bir araştırma*. Milli Eğitim Basımevi: İstanbul.
- Duru, K. (2007). *İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki aktif kelime servetinin belirlenmesi (Uşak/Sivaslı örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Duru, M. K. (2007). İlköğretim fen bilgisi dersinde beyin fırtınası ile öğretimin başarıya, kavram öğrenmeye ve bilişüstü becerilere etkisi. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Eliav, E., Miron-Spektor, E., & Bear, J. (2016). Humor and creativity (Ed. C. Robert). *Humor in The Workplace: A Psychological Perspective. Psychology Press*, 60-75.
- Eliav, E., Miron-Spektor, E., & Bear, J. (2017). Taking women seriously: The effect of humor expression and gender on social influence. *Israel Organizational Behavior Conference (Iobc)*, Tel Aviv.
- Emedov, Ş. (2004). Türkmen fıkra tipleri üzerine bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Erdem, E. (2018). Reklamların tüketici davranışları açısından değerlendirilmesi: kamu çalışanları üzerinde bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Erdoğan, F. (2019). Çevrimiçi öğrenme ortamlarında mizah kullanımının derse bağlılığa etkisinin incelenmesi. Doktora Tezi. Trabzon Üniversitesi, Trabzon.
- Eroğlu, E. (2008). *Muzaffer İzgü'nün çocuk kitaplarının mizah unsurları yönüyle incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Eroğlu, Z. D. (2016). Çocuk kitapları ve okuma alışkanlığı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(44), 105-115.

- Ersanlı, C. Y. (2010). *İngilizce öğretmen adaylarının içinde mizahi öğeler bulunan metinleri algılamalarını geliştirmek*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Epstein, R. & Joker, V. R. (2007). A threshold theory of humor response. *The Behavior Analyst*, 30(1), 49-58.
- Ergin, M. (1977). *Türk dil bilgisi*. Minnetoğlu Yayınları: İstanbul.
- Esentürk, O. K. (2014). *Lise düzeyinde öğrenim gören ve okullararası spor müsabakalarına katılan sporcu öğrencilerin güdülenme ve saldırganlık düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Etimoloji Türkçe, 2021. Türkçe Etimoloji Sözlüğü. <https://www.etimolojiturkce.com/> (Ziyaret Tarihi: 02/04/2022)
- Fedekar, S. (2020). Mizah teorilerinin sınıflandırılması üzerine bir değerlendirme. *Milli Folklor*, 32(16), 52-62.
- Freud, S. (1960). *Jokes and their relation to the unconscious*. New York: W. W. Norton.
- Freud, S. (2019). *Espriler ve bilinçdışı ile ilişkileri* (Çev. Emre Kapkın). Payel Yayınları: İstanbul.
- Ford, T. E., Wentzel, E. R., & Lorion, J. (2001). Effects of exposure to sexist humor on perceptions of normative tolerance of sexism. *European Journal of Social Psychology*, 31(6), 677-691.
- Fırat, T. E. (2020). Mizahın arka sokakları: Gülmece kültürü ve argo üzerinden karikatürü yeniden okumak. *Gaziantep Üniversitesi Journal Of Social Sciences*, 19(2), 289-310.
- Fındık Dönmez, A. (2013). *İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin türkçe öğretiminde okuduğunu anlama ve yazma becerilerinin gelişmesinde karikatürün etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Fırat, T. E. (2013). Mizah basınında egemen söylem olarak argo kullanımı: penguen dergisi örneği. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Filiz, B., Karaca, Y. (2021). Beden eğitimi öğretmenlerinin eğitimde mizah kullanımına yönelik tutumları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 54(3), 701-720.
- Galloway, G. & Cropley, A. (1999). Humour and mental health: Implications for psychotherapy. *Journal Of Baltic Psychology*, (2), 5-14.

- Gardner, M. K. (2012). *Mixed-methods research* (Ed. J. R. Fraenkel, N. E. Wallen & H. H. Hyun). How to design and evaluate research in education. McGraw-Hill.
- Garner, R. L. (2006). Humor in pedagogy: how ha-ha can lead to aha! *College Teaching New Jersey: Lawrence Erlbaum*, 54(1), 177-180.
- Girgin, M. ve Güner Canbey, E. (2019). Operada bir tür olarak “komik” kavramına ilişkin yanılsamalar. *Eurasion Journal Of Music And Dance*, (14), 239-248.
- Goldstein, J. H. (1976). Mizah üzerine teorik notlar. *İletişim Dergisi*, 26 (3), 104–112.
- Gonot Schoupinsky, F. N. ,Garip, G., Sheffield, D. (2020). Laughter and humour for personal development: a systematic scoping review of the evidence. *European Journal Of Integrative Medicine*. 1-57.
- Gordon, M. (2010). *Learning to laugh at ourselves: humor, self-transcendence and the cultivation of moral virtues. Education Theory*, 60(60), 735-749.
- Göçgün, Ö. (2009). Süleyman Nazif’te nükte ve hazırcevaplılık. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (Prof. Dr. Hüseyin Ayan Özel Sayısı)*, (39), 173-186.
- Gökçe, E. (2012). İlköğretim öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıkları. *Üçüncü Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu: Ankara*, 825-833.
- Gömlüksiz, M. N. & Pullu, E. K. (2017). Toondoo ile dijital hikâyeler oluşturma öğrenci başarısına ve tutumlarına etkisi. *Turkish Studies*, 12(32), 95-110.
- Gönel, H. (2011). Nükte ve nüktenin aracı olan edebî sanatlar. *Turkish Studies*, 6(4), 163-182.
- Gökdoğan, D. (2019). İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının geliştirilmesine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Guo, J., Zhang, X., Wang, Y. & Xeromeritou, A. (2011). Humour among chinese and greek preschool children in relation to cognitive development. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 3(3), 153-170.
- Guthrie, J. T. & Wigfield, A. (2000). *Engagement and motivation in reading* (Eds. M. L. Kamil, P. B. Mosenthal, P. D. Pearson & R. Barr), Handbook of reading research, 403-422. New York: Longman.
- Guthrie, J. T., Hoa, A. L., Wigfield, A., Tonks, S. M., Humenick, N. M. & Littles, E. (2007). Reading motivation and reading comprehension growth in the later elementary years. *Contemporary Educational Psychology*, (32), 282–313.

- Guthrie, J. T. & Wigfield, A. (2000). *Engagement And Motivation in Reading* (Eds. M. L. Kamil, R B. Mosenthal, R D. Pearson, & R. Barr). Reading Research Handbook III, Mahwah, Nj: Lawrence Erlbaum.
- Guthrie, J. T., Wigfield, A. & Kathleen, C. P. (2004). *Motivating reading comprehension*. London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Guthrie, J. T., Wigfield, A., Barbosa, P., Perencevich, K. C., Barber, A. M., Davis, M, Scaffiddi, N. T. & Tonks, S. M. (2004). İncrasing reading comprehension and engagement through concept-oriented reading instruction. *Journal Of Educational Psychology*, 96(3), 403-423.
- Güleç, R. ve Öncül, M. S. (2019). Yöneticilerin mizah tarzlarının iş yaşam kaliteleri üzerine etkisinde psikolojik sermayenin aracı rolü. *KMÜ Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 21(37), 157-185.
- Güler, Ç. ve Güler, B. U. (2010). *Mizah, gülme ve gülme bilimi*. Ankara: Yazıt Yayıncılık.
- Güler, Ç. ve Güler, B. (2010). *Mizah, gülme ve gülme bilimi*, Ankara: Yazıt Yayınları.
- Gür, Ö. (2010). *Yetişkinlere yönelik yabancı dil olarak almanca öğretiminde gülerek öğrenmenin başarıya etkisi*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Günay Doğan, V. (2007). *Sözcükbilime giriş*. Multilingual Yayınları: İstanbul.
- Güneş, F. (2014). *Sınıf yönetimi yaklaşım ve modeller*. PegemAYayınları: Ankara.
- Günkızıl, D. (2005). Bölge ve yörelerle ilgili fıkra tipleri üzerine bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, İzmir.
- Han, J. H., Park, K. M. & Park, H. (2017). Effects of laughter therapy on depression and sleep among patients at long-term care hospitals. *Korean Journal Of Adult Nursing*, 29(5), 560-568.
- Hancı, M. (2017). Reklam ve stratejik marka iletişimi. Yüksek Lisans. İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
- Hança, B. B. (2015). Karacaoğlan şiirlerine modern mizah teorileri bağlamında bir bakış. *The Journal of Academic Social Science Studies*, (38), 109-119.
- Harmancı, A. (2013). Cemal Süreya şiirinde dil sapmaları. *Turkish Studies*, 8(4), 909-918.
- Harris, A. J. & Sipay, E. R. (1990). *How to increase reading ability: A guide to developmental ve remedial methods* (9. Baskı). London: Longman.
- Hayati, A. M., Shooshtari, Z. G. & Shakeri, N. (2011). Using humorous texts in improving reading comprehension of efl learners. *Theory Nd Practice İn Language Practice*, 1(6), 652-661.

- Hayes, M. T. (2000). *The relationship between gender, grade level, and attitude toward reading for first through fourth grade students*. Master of Science In Teaching Degree. Rowan University, New Jersey, USA.
- Hayes, N. (2000). *Doing psychological research: gathering and analysing data*. Open University Press.
- Heath, J. D. (2011). *An examination of the relationship between leadership style and sense of humor: a correlation study of federal probation officers*. Unpublished Doctorate Dissertation. Dallas Baptist University, USA.
- Heggie, B. A. (2018). *The benefits of laughing in the office*. Harvard Business Review. https://scholarship.claremont.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1097&context=pitzer_theses
- Hines, P., Holweg, M. & Rich, N. (2004). Learning to evolve: a review of contemporary lean thinking. *International Journal of Operations & Production Management*, 24(10), 994-1011.
- Hlaing, N. N., Soe, T. & Oo, Y. C. (2016). *The attitudes of english language teachers and learners towards humour in language classrooms*. University Of Mandalay.
- Hobbes, T. (2020). *Behemoth ya da ingiltere iç savaşının içyüzü* (Çev. Abdullah Yılmaz). İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları.
- Huang, L., Gino, F. & Galinsky, A. D. (2015). The highest form of intelligence: sarcasm increases creativity for both expressers and recipients. *Organizational Behavior And Human Decision Processes*, (131), 162-177.
- Huang, S. (2013). Factors affecting middle school students' reading motivation in taiwan. *Reading Psychology*, 34(2), 148-181.
- Huss, J. ve Eastep, S. (2016). The attitudes of university faculty toward humor as a pedagogical tool: can we take a joke? *Journal of Inquiry & Action in Education*, 8(1), 39-65.
- İleri, Z. (2011). *Ekrandan Okumanın İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama Ve Okuma Motivasyonu Düzeylerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- İlhan, T. (2005). *Öznel İyi Oluşa Dayalı Mizah Tarzları Modeli* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İnce Samur, A. Ö. Ve Arıkan, Y. (2018). Behiç Ak'ın çocuk kitaplarındaki çatışmaların mizah ögesi bakımından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27(1), 165-182.

- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum, Algı, İletişim (6. Baskı)*. Beykent Üniversitesi Yayınları: İstanbul.
- Jeder, D. (2015). Implications of using humor in the classroom. *Procedia-Social And Behavioral Sciences*, (180), 828-833.
- Junisy, M. (2017). The use of humor text to motivate the students in developing reading interest at darul ihsan boarding school (Thesis Article). *Yavana Bhasha: Journal Of English Language Education*, 2(2), 46-54.
- Kahya, Y. (2019). *Mizah kitabı*. Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları: İstanbul.
- Kanat, N. D. (2017). Mizah teorileri bağlamında beктаşı fıkraları. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul.
- Kanmaz, A. (2012). *Okulduğunu anlama stratejisi kullanımının, okuduğunu anlama becerisi, bilişsel farkındalık, okumaya yönelik tutum ve kalıcılığa etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Kantemir, E. (1997). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Engin Yayınevi: Ankara.
- Karahüseyinoğlu, B. (2002). *Okuma zorluklarını gidermede bireyselleştirilmiş öğretim materyallerinin etkililiği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Karakuş, C. (2019). Din Eğitiminde Mizah Algısı (Edebü'd-Dünya Ve'd-Dîn ve Ahlak-I Alâî Kitapları Çerçevesinde). Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Karaman, B. İ. (2012). Eğretileninin çevirisi. *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*, 102(725), 327-336.
- Karapınar, M. (2021). Örgütlerde mizahi faktörler aracılığıyla sorun çözme: Kardemir aş örneği. Yüksek Lisans Tezi. Karabük Üniversitesi, Karabük.
- Karagül, A. (2018). Mizah metinlerinin dokuzuncu sınıf öğrencilerinin ingilizce dersine yönelik tutumlarına etkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Karataş, T. (2004). *Edebiyat terimleri sözlüğü*. Akçağ Yayınları: Ankara.
- Karasar, N. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemi* (34. Basım). Nobel Yayıncılık: Ankara.
- Karagül, A. ve Aşılıoğlu, B. (2018). İngilizce mizah metinlerinin dokuzuncu sınıf öğrencilerinin ingilizce dersine yönelik tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(14), 213-227.
- Katrancı, M. (2015). İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin kitap okuma motivasyonlarının incelenmesi. *Anadil Eğitim Dergisi*, 3(2), 49-62.

- Kaya, M. (1995). The relationship of motivation, anxiety, self-confidence, and extroversion/introversion to students' active class participation in an efl classroom in Turkey. Master's Thesis. Bilkent Üniversitesi, Ankara.
- Kılıç, Z. (2012). Türk edebiyatında birbirine yakın üç kelime: hiciv, medih ve hezel. *Turkish Studies*, 7(3), 1741-1750.
- Kılıç, M. (2021). *Öğrenmenin doğası: Gelişim ve öğrenme psikolojisi* (7. Baskı), Pegem Akademi : Ankara.
- Kırtay, O. (2012). Reklam iletilerinde mizah kullanımı: öğeler, teknikler ve uygulama örnekleri. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul.
- Kızgın, A. (2019). Okuma motivasyonu ve okuduğunu anlamanın akademik başarıya etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde.
- Kızgın, A. ve Baştuğ, M. (2020). Okuma motivasyonu ve okuduğunu anlama becerilerinin akademik başarıyı yordama düzeyi. *Journal of Language Education and Research*, 6(2), 601-612.
- Kierkegaard, S. (2003). *İroni kavramı* (Çev. Sıla Okur). İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul.
- Kierkegaard, S. (2009). *İroni kavramı Sokrates'e yoğun göndermelerle* (Çev. Sıla Okur). İmge Kitabevi: Ankara.
- Klein, A. (1999). *Mizahın iyileştirici gücü* (Çev. Sibel Karayusuf). Epsilon Yayıncılık: İstanbul.
- Kocakavak, D. ve Erökten, S. (2021). Karikatürlerle zenginleştirilmiş fen bilimleri öğretiminin öğrenci başarısına ve tutumuna etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (53), 1-20.
- Koestler, A. (1964). *The act of creation: a study of conscious and unconscious processes of humor, scientific discovery and art*. Ney York: The Macmillan Company.
- Kök, J. (2019). Popüler batı müziği şarkı sözlerinde argo kullanımı ve dil bilimsel analizi. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Köroğlu, M. (2021). Türkçe öğretmenlerinin türkçe dersi öğretimi sürecinde anlama okuma öğretimine yönelik uygulamaları. Doktora Tezi. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Kristianto, B. (2019). *Celt: A journal of culture, english language teaching & literature*. 21(2), 126-143. <https://sinta.kemdikbud.go.id/journals/detail?id=745#>

- Kruczek, A. (2018). Coping humour and chronic fatigue in group of teachers. *International Conference Chronic Fatigue Medical And Psychosocial Aspects*. Kazimierz Wielki University İn Bydgoszcz.
- Kuruoğlu, H. ve Boz, M. (2016). *Medya ve mizah*. Nobel Yayınları: İstanbul.
- Kuipers, G. (2008). *The sociolohy of humor* (Ed. Victor Raskin). *The Primer Of Humor Research*, 365-402.
- Kulka, T. (2007). The incongruity of incongruity theories of humor. *Organon f* 14(3), 320-333.
- Kurudayıoğlu, M. ve Tüzel, S. (2010). Yirmi birinci yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve türkçe eğitimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (28), 0-129.
- Küçük, S. ve Ünal, Ü. (2015). Deyimlerde mizahi unsurlar. *Dede Korkut, Türk Dili Ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 4(8), 69–83.
- Lai, E. R. (2011). Critical thinking: A literature review. *Pearson's Research Report*. (6), 40-41.
- Larasati, D. ve Hum S. S. M. (2018). Slang as social identity in stand-up comedy academy indosiar: A sociolinguistics study. *International Journal Of Languages, Literature And Linguistics*, 4(3), 236-241.
- Lintott, S. (2016). Superiority in humor theory. *Journal Of Aesthetics And Art Criticism*, 74(4), 347-358.
- Lynch, O.H. (2002). Humorous communication: Finding a place for humor in communication research. *Communication Theory*, 12(4): 423-445.
- Madam, C. R. (2017). Motivated cognition: effects of reward, emotion and other motivational factors across a variety of cognitive domains. *University Of Nottingham: Collabra School Of Psychology*, 3(1), 1-14.
- Marra, J. (2019). Humor, power and culture: A new theory on the experience and ethics of humor. Degree Of Doctor. Marquette University, Milwaukee.
- Martin, D. M., Rich, C. O. & Gayle, B. M. (2004). Humor works: communication style and humor functions in manager/subordinate relationships. *Southern Communication Journal*, (69), 206-222.
- Martin, R. A. (2003). *Sense of humor* (Eds. S. J. Lopez, & C. R. Snyder). Positive Psychological Assessment: A Handbook Of Models And Measures, 313-326.
- Martin, R. A. (2007). *The psychology of humor: An integrative approach*. Department Of Psychology University Of Western, London.

- Martinez, R. S., Aricak, O. T. & Jewell, J. (2008). Influence of reading attitude on reading achievement: a test of the temporal-interaction model. *Psychology in the Schools*, 45(10), 1010-1023.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, (50), 370-396.
- McGhee, P. E. & Goldstein, J. H. (1983). Handbook of humor research. *Springer-Verlag*, 159-181.
- Meyer, J. C. (2000). Humor as a double edged sword: four functions of humor in communication. *Communication Theory*, 10(3), 310-331.
- Monro, D. H. (1988). Theories of humor (Eds. L. Behrens & L. J. Rosen). *Writing And Reading Across The Curriculum* (3rd Edition). 349-355.
- Morrell, J. (1997). *Gülmeyi ciddiye almak* (Çev. Ş. Aysevener ve Ş. Soyer). İris Yayıncılık: İstanbul.
- Neenan, M. & Dryden, W. (2020). *Cognitive behaviour therapy: 100 key points and techniques* (3rd. Edition). Routledge: London.
- Nesin, A. (2001). *Cumhuriyet dönemi türk mizahı* (Ed. T. Çeviker). İstanbul: Adam Yayınları.
- Nezlek, J. B., & Derks, P. (2001). Use of humor as a coping mechanism, psychological adjustment and social interaction. *Humor: International Journal Of Humor Research*, 14(4), 395-413.
- Nietzsche, F. (2003). *İyinin ve kötünün ötesinde* (Çev: Ahmet İnam). Say Yayınları: İstanbul.
- Orekoya, O. S., Chan, E. S. & Chik, M. P. (2014). Humor and reading motivation in children: does the tickling work? *International Journal Of Education*, 6(1), 61.
- Oruç, Ş. (2007). *Sosyal bilgiler öğretiminde mizah*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Oruç, Ş. (2010). Sosyal bilgiler öğretiminde mizah kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2(3), 56-73.
- O'quin, K. & Derks, P. (1997). *Humor and creativity: a review of the empirical literature* (Ed. M. A. Runco). *Creativity Research Handbook*, (1), 223-252.
- Ozoliņa, Z., Skilters, J. & Struberga, S. (2018). Humour as a communication tool: the case of new year's eve television in Russia. *Defence Strategic Communications* 4: 105-132.
- Öğüt Eker, G. (2014). *İnsan kültür mizah* (2. Baskı). Grafiker Yayınları: Ankara.

- Öğüt Eker, G. (2017). Mizah tanrıdan bir armağan mı yoksa şeytanın getirdiği bir ceza yöntemi mi? Sosyal normların cezalandırma yaptırım boyutunda “sosyal ceza olarak gülme. *Folklor Edebiyat*. 23(92), 49-62.
- Öngören, F. (1998). *Türk mizahı*. İş Bankası Yayınları: İstanbul.
- Öngören, F. Balcıoğlu, S. (1973). *Cumhuriyetin 50. yılında Türk mizah ve karikatürü*. İş Bankası Yayınları: Ankara.
- Öngören, F. (1983). *Cumhuriyet dönemi Türk mizahı ve hicvi (1923-1983)*. İş Bankası Kültür Yayınları: Ankara.
- Örge Yaşar, F. (2010). Mizahta uyumsuzluk kuramı bağlamında tekerlemeler. *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken/Journal Of World Of Turks*, 2(1), 49-57.
- Örken, A. B. (2010). Seramik sanatında mizah. Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Anfyonkarahisar.
- Özarallı, N., Turnalar Çetinkaya, N., Göksel, E., Çitli, İ., ve Uzunkoca, Ü. (2019). Örgütlerde mizah ortamı yaratmada liderin rolü ve işe ilişkin iyilik hali. *Research presented at the 7th Organizational Behavior Congress*, Burdur, Turkey.
- Özkan, U. B. (2019). *Eğitim bilimleri araştırmaları için doküman inceleme yöntemi* (4.Baskı). Pegem Akademi: Ankara.
- Özkara, Y. (2013). İlköğretim Türkçe eğitimi sürecinde mizah unsurlarından yararlanma. *Milli Folklor*, 25(100), 182-188.
- Özmen, H. (2015). *Deneysel araştırma yöntemi* (Ed. Mustafa Metin). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*, Pegem Akademi: Ankara.
- Partin, K. & Gillespie, C. (2002). The relationship between positive adolescent attitudes toward reading and home literary environment. *Reading Horizons*, 43(1), 61–84.
- Petscher, Y. (2010). A meta-analysis of the relationship between student attitudes towards reading and achievement in reading. *Journal Of Research In Reading*, 33(4), 335-355.
- Poyraz, Y. (2014). Bıçak sırtında yürümek: hiciv şiirleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (41), 1-27.
- Rahmasari, B. S. (2021). The use of funny story in teaching reading. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research, 5th International Conference on Arts Language and Culture (ICALC 2020)*, 69-75.
- Randhawa, B. S. ve Gupta, A. (2000). Cross national gender differences in mathematics achievement, attitude and self efficacy within a common intrinsic structure. *Canadian Journal Of School Psychology*, 15(2), 51-56.

- Raskin, V. (1985). *Semantic mechanisms of humor*. Netherlands: D. Reidel Publishing Company.
- Robert, C. & Da Motta Veiga, S. P. (2017). Conversational humor and job satisfaction at work: Exploring the role of humor production, appreciation and positive affect. *Humor: International Journal Of Humor Research* 30(4), 417-438.
- Ruşen, M. (2006). *Hızlı okuma*. Alfa Yayınları: İstanbul.
- Saban, A. (2004). *Öğrenme öğretme süreci: Yeni teori ve yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sanders, B. (2001). *Kahkahanın zaferi: Yıkıcı tarih olarak gülme* (Çev: K. Atakay). Ayrıntı Yayınları: İstanbul.
- Sam, E. F. & Sam, L. G. (2014). The relationship between attitude towards reading and academic achievement. *Distance Forum, A Multidisciplinary Journal Of The Arts And Humanities*, (4), 122-131.
- Sancı, D. (2002). *İlköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin toplumsal, ekonomik ve kültürel durumlarının okuma motivasyonlarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Saracaloğlu, A. S., Gündoğdu, K., Çelik, B. ve Altın, M. (2013). Eğitim ve öğretimde mizah. *Uluslararası Eğitimde Değişim Ve Yönelimler Sempozyumu*. Ağustos 2013: https://www.researchgate.net/publication/341781795_egitim_ve_ogretimde_mizah_-_humour_in_education_training
- Saraç, Y. (2013). *Klasik edebiyat bilgisi: Belagat*. 3F Yayınevi: İstanbul.
- Sarı, İ. (2017). Bir dil sürçme türü olarak çaprazlama ve Türkçe örnekler bağlamında yapısal özellikleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (42), 85-95.
- Savage, B. M., Lujan, H. L., Thipparthi, R. R. & Dicarlo, S. E. (2017). Humor, laughter, learning, and health! a brief review. *Advances In Physiology Education*. 41(3), 341-347.
- Savaş, S. 2009. İlköğretim yedinci sınıf türkçe derslerinde mizah kullanımının öğrenci tutum ve başarısına etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Karaelmas Üniversitesi, Zonguldak.
- Savaş, S. (2014). İlköğretim yedinci sınıf türkçe derslerinde mizah kullanımının derse yönelik öğrenci tutumuna etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(1), 73-88.

- Sayar, B. (2012). *Üniversite öğrencilerinin mizah tarzları ile umutsuzluk ve boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Schatz, A., & Krashen, S. (2006). Attitudes toward reading in grades 1-6: some decline in enthusiasm but most enjoy reading. *Knowledge Quest*, 35(1), 46-48.
- Schneider, R. J. (2006). *Sigmund Freud und der humor*. University Of Potsdam, Institute Für Künste Und Medien, München Grin Verlag.
- Schmitz, J. R. (2002). Humor as a pedagogical tool in foreign language and translation courses. *International Journal Of Humor Research*, 15(1), 89-113.
- Schopenhauer, A. (2011). *The world as will and idea* (Çev. E. F. J. Payne). Dover Publications: New York.
- Schopenhauer, A. (2014). *İsteme ve tasarım olarak dünya* (Çev. Levent Özşar). Biblos Kitapevi Yayınları: Bursa.
- Seçkin Aydın, İ. (2006). Türkçe derslerinde mizah kullanımının öğrenci tutum ve başarısına etkisi (İzmir ilköğretim 8. sınıf örnekleminde). Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Şener, S. (2018). Dilin mizahta kullanımı ve uyumsuzluk kavramı. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (AUJEF)*, Prof. Dr. Seyyare DUMAN (Özel Sayı), 128-137.
- Shaw, J. (2010). *Philosophy of humor*. *Philosophy Compass*, 5(2), 112-126.
- Sideki, S. ve Coşkun İ. (2014). *Yapılandırmacılık ve okuma yazma* (Ed. M. Elkatmış). Türkçe İlkokuma Ve Yazma Öğretimi, Maya Akademi: Ankara.
- Sidekli, S., Er, H., Yavaşer, R. ve Aydın, E. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde alternatif bir yöntem: Karikatür. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2014(2), 151-163.
- Sing, R. K. (2012). Humour, irony and satire in literature. *International Journal Of English And Literature (IJEL)*, 65-72.
- Sirem, Ö. (2020). *Okuma destek programının ilkokul öğrencilerinin okuma güçlüğü sağaltımına etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Solak, N. D. (2018). Haldun Taner'in oyunlarının üstünlük kuramı bağlamında incelenmesi. *Sanat Dergisi*, (32), 43-51.

- Sousa L. M. M., Antunes A. V., Marques-Vieira C. M. A., Silva P. C. L., Severino S. S. P., José H. M. G. (2019). Effect of humor intervention on well-being, depression, and sense of humor in hemodialysis patients. *Enferm Nefrol*, 22(3), 256-265.
- Sousa, L. M. M., Marques-Vieira, C. M. A., Antunes, A. V., Frade, F., Severino, S. S. P., & Valentim, O. S. (2019). Humor intervention in the nurse-patient interaction. *Revista Brasileira De Enfermagem*, 72(4).
- Spanakaki, K. (2007). Translating humor for subtitling. *Translation Journal*, 11(2).
- Smith, M. B. (1968). *Attitude change* (Ed. In D. L. Sills). International Encyclopedia Of The Social Sciences, 1(17), 458-467.
- Stewart, P. A. (2011). The influence of self- and other-deprecatory humor on presidential candidate evaluation during the 2008 us election. *Social Science Inform*, (50), 201-222.
- Starko, A. J. (2013). *Creativity in the classroom: Schools of curious delight* (5th Ed.). New York, Routledge.
- Sünbül, M., Çalışkan, M., Çintaş, D., Demirer, V., Yılmaz, E., Alan, S. ve Ceran, D. (2010). *Lise öğrencileri kitap okuma alışkanlıkları: konya ili araştırma raporu (9-10-11-12. sınıflar)*. Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Konya.
- Sundari, H. (2013). Efl adult learners reading attitude and reading comprehension: a preliminary study, *Researchgate*, 1-11.
- Şahin, H. İ. (2010). Bektaşî fıkraları ve gülme teorileri. *Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Sayı: 55, 255-268.
- Şener, S. (2018). Dilin mizahta kullanımı ve uyuşmazlık kavramı. *A. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Seyyare Duman Özel Sayısı)*. 128-137.
- Şentürk Leylek, B. (2018). İlkokul üçüncü sınıf öğrencilerinin okuma becerilerinin gelişiminde ve okumaya yönelik tutumlarında dijital hikayelerin incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Şentürk, R. (2016). *Gülme teorileri*. Küre Yayınları: İstanbul.
- Şimşek, E. ve Kaya, A. İ. (2021). Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında bir anlatım tarzı olarak mizah. *Türkbilig*, (42), 291-302.
- Şişman, B. (2010). Nasreddin Hoca fıkralarındaki şahısların sosyal statülerine göre sınıflandırılması ve değerlendirilmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (28), 131-150.
- Tang, S. (2019). The humor story in teaching reading comprehension. *Journal of Advanced English Studies*, 2(2), 77-87.

- Tarhan, E. (2020). Adana’da anlatılan fıkraların mizah teorileri, bağlam, işlev ve yapı açısından incelenmesi. Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Taşdelen, P. (2016). Laughing at knights: representations of humour in sir perceval of galles, sir beues of hamtoun, lybeaus desconus and geoffrey chaucer’s tale of sir thopas. *Mediterranean Journal Of Humanities*, 6(1), 309-322.
- Tekin, M. S. (2019). *Mizah anlayışının şekillenmesinde ve mizaha yönelmede sosyal ve kültürel çevrenin rolü: karikatüristler ve stand-up komedileri ile yapılan niteliksel çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Temizkan, M. ve Erdem, İ. (2007). Dil edinimi sürecinde okuma alışkanlığı ve işlevsel okuryazarlık kavramları. *Uluslararası 38. İcanas Kongresi Bildiri Kitapçığı*. 1071-1712.
- Topuz, S. (1995). The relationships among popularity, sense of humor and akademik achievement. Thesis Of Master. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Turgut Bayram, Z. (2009). Resimli çocuk kitaplarının okuma alışkanlığı üzerindeki etkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Tuğluk, A. (2017). *İroni nedir? İdil Dergisi*, 6(29), 441-467.
<http://tdk.gov.tr/sureli-yayinlar-veri-tabani/>, (erişim tarihi: 11.12.2021)
- Türk Dil Kurumu, (2022, 09 Nisan). *Gülmece*. <https://sozluk.gov.tr/>.
- Türk Dil Kurumu, (2022, 09 Nisan). *Gülmek*. <https://sozluk.gov.tr/>.
- TDK (2011). *Büyük Türkçe Sözlük (11.Baskı)*. Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.
- Türkmen, F. (1996). Mizahta üstünlük teorisi ve nasrettin hoca fıkraları. *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi*, Ankara.
- Uğur, N. (2014). Eğretilene mi değışmece mi? Benzetmenin sınırları nerede bitiyor? *Mor Taka Dergisi*, 9(17), 179-198.
- Ulukoz, C. (2014). M. cemil’in hande adlı letaif kitabının gülme teorilerine göre incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Ulus, L., Yaman, Y. ve Sezgin, E. (2019). Üstün yetenekli çocukların mizah anlayışları. *Türk Üstün Zeka ve Eğitim Dergisi*, 9(1), 61-78.
- Usta, Ç. (2009). *Mizah dilinin gizemi*. Akçay Yayınları: Ankara.
- Uwanamodo, D. (2019). Sociology of laughter and humor. *The Rice Examiner, Rice University*, 2(1), 149–167.
- Uysal Dede, K. (2019). İlkokul öğrencilerinin sevdikleri karakterlerin yer aldığı metinlerin okuma motivasyonuna ve okumaya yönelik tutuma etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

- Uz, E. ve Efil, M. (2019). Arap nevâdir eserleri örneklğinde mizahın toplumsal ve siyasal işlevi. *Bilimname* 37, (1), 189-320.
- Ürün Karahan, B. ve Taşdan, M. (2016). 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin okumaya karşı tutum ve motivasyonlarının okuduğunu anlama becerileri ile ilişkisi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(2), 949-969.
- Wang, J. H. ve Guthrie, T. J. (2004). Modeling the effect of intrinsic motivation, extrinsic motivation, amount of reading and past reading achievement on text comprehension between u.s. and chinese students. *Reading Research Quarterly*, 39(2), 162-186.
- Wicks, R. (2018). *All too human, laughter, humor and comedy in nineteenth-century philosophy*. Boston: Springer. 89-104.
- Wigfield, A. & Guthrie, J. T. (1997). Relations of children's motivation for reading to the amount and breadth of their reading. *Journal Of Educational Psychology*, (89), 420-432.
- Williams, M. & Burden, R. L. (1997). *Psychology for language teachers: A socail constructivist approach*. Cambridge University Press.
- Williams, M. & Farajnezha, Z. (2021). *Psychology for language teachers: a social constructivist approach* (Cambridge Language Teaching Library), Cambridge University Press: Cambridge.
- Warner, R. M. (2013) *Applied statistics: From bivariate through multivariate techniques*. Sage Publications, Thousand Oaks.
- Worthy, J., Moorman, M. & Turner, M. (1999). What johnny likes to read is hard to find in school. *Reading Research Quarterly*, (34), 12-27.
- Vivona, B.D. (2013). *İnvestigating humor within a context of death and tragedy: the narratives of contrasting realities*. *The Qualitative Report*, (18), 1-22.
- Yam, K. C., Christian, M. S., Wei, W., Liao, Z. & Nai, J. (2018). The mixed blessing of leader sense of humor: Examining costs and benefits. *Academy of Management Journal*, 61(1), 348-369.
- Yangın Ersanlı, C. (2010). Developing prospective english language teachers' comprehension of texts with humorous elements. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yalçın, K. ve Şengül, M. (2007). Dilin iletişim süreci içerisindeki rolü ve işlevleri. *Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları*, (2), 742-768.

- Yangın Ersanlı, C. ve Çakır, A. (2017). Developing pre-service english language teachers' comprehension of texts with humorous elements. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 13(1), 123-145.
- Yardımcı, İ. (2010). Mizah kavramı ve sanattaki yeri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 1-41.
- Yaşar, Ş. (1993). Yabancı dilde okuma becerilerinin geliştirilmesinde küçük gruplarla öğretim yönteminin etkililiği. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları*, (34), 68-75.
- Yavalar, D. E. (2018). Bir muhalif mizah dergisi olarak “taş”. *İnef E-Dergi*, 3(2), 25-48.
- Yerlikaya, E. E. (2003). Mizah tarzları ölçeği'nin uyarlama çalışması. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Ankara.
- Yeşilyurt, E. (2020). Yaratıcılık ve yaratıcı düşünme: tüm boyut ve paydaşlarıyla kapsayıcı bir derleme çalışması. *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 15(25), 3874-3915.
- Yılar, Ö. ve Turan, L. (2015). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı* (5. Baskı). PegemA Akademi: Ankara.
- Yılmaz, B. (2012). *Okuma alışkanlığının okuma başarısına etkisi: ankara keçiören atapark ilköğretim okulu öğrencileri üzerine bir araştırma* (Prof. Dr. K. Gülbün Baydur'a Armağan). 209-218.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Yıldız, M. (2010). İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama, okuma motivasyonu ve okuma alışkanlıkları arasındaki ilişki. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yıldız, M. (2011). Geleneksel türk tiyatrosu orta oyunu tiplerinin ferhan şensoy oyunlarına yansması. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Yıldız, M. (2013). Okuma motivasyonu, akıcı okuma ve okuduğunu anlamamanın beşinci sınıf öğrencilerinin akademik başarılarındaki rolü. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of TurkishorTurkic*, 8(4), 1461-1478.
- Yıldız, B. (2016). İlkokul öğrencilerinin akademik başarılarının arttırılmasında öğretmen, okul idaresi ve öğrenci veli durumunun incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Mersin.

- Yılmaz Korkut, T. ve Şaşmaz Ören, F. (2018). Kavram karikatürleriyle desteklenmiş bilimsel hikayelerin öğrencilerin akademik başarıları, tutumları ve motivasyonları üzerine etkisi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 38-52.
- Yumurtacı, G. (2017). *Toplumsal eleştirinin mizahtaki temsili: uykusuz mizah dergisi Örneği*. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Zalta, E. N., Nodelman, U., Allen, C. & Anderson, R. L. (2018). *Stanford encyclopedia of philosophy*. California, Ca: Stanford University Press.

EKLER**Ek 1. VELİ İZİN BELGESİ**

Velisi olduğum 4/...sınıfı öğrencisi.....'ın okulunuzda yapılacak hikaye okuma etkinliğine katılmasına izin veriyorum. Çalışmayı istediğim zaman yarıda kesip bırakabileceğimi biliyorum ve verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı olarak kullanılmasını kabul ediyorum.

(Kabul etmiyorsanız formu doldurmanıza gerek yoktur.)

Öğrenci Velisinin Adı-Soyadı

..../...../2021

İmza

Katılımcı Öğrencinin;

Adı-Soyadı:

Sınıf/Şube :

Okul No :

Ek 2. Cumhuriyetten Günümüze Türkiye’de Yayınlanmış Çocuk Öyküleri*(email)*

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI KÜTÜPHANECİLİK
STANDARTLARI DAİRE BAŞKANLIĞI

Sayın Bekir YILDIZ

Doktora teziniz için yapmış olduğunuz CİMER başvurusu üzerine, Milli Kütüphane koleksiyonunda yer alan ‘‘Cumhuriyetten günümüze Türkiye’de yayınlanmış çocuk öykülerine’’ ilişkin Kaşif veri tabanımızda yapılan tarama sonucunda; 37.774 adet eser olduğu tespit edilmiş, söz konusu eserlerin yazarları ve Milli Kütüphanedeki depo yer numaraları ile birlikte oluşturulan veriler gmailinize gönderilmiştir.

Bilgilerinize sunulur.

Not: Cimer üzerinden bilgi edinme hakkının kullanılmasına yönelik ilgili kurumun verdiği mail cevabıdır.

Ek 3. Uzman Görüşü Formu

MİZAHİ ÖYKÜ BELİRLEMeye YÖNELİK UZMAN GÖRÜŞ FORMU

Değerli Uzman,

Bu Anket, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bölümü'nde Prof. Dr. Filiz Yurtal danışmanlığında yürütülen mizahi unsurlar içeren çocuk öykülerinin ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin okuma motivasyon ve tutumuna etkisini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Anket, üç sayfa ve iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde verilen tabloda mizahi unsurlar içeren çocuk öykülerine ilişkin beş maddeden oluşan üçlü likert türünde uzman değerlendirmesine yer verilmiştir. İkinci bölümde verilen tabloda ise mizahi olmayan çocuk öykülerine ilişkin beş maddeden oluşan üçlü likert türünde uzman değerlendirmesine yer verilmiştir. Bu çalışmadan beklentimiz sizlere verilen sekiz (8) adet mizahi çocuk öyküsünü okuduktan sonra ankette yer alan sorularla öykü değerlendirmesini yapmanızdır. Ayrıca görüş ve önerileriniz varsa açıklama bölümünde belirtmenizdir.

Katılımınız ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Bekir YILDIZ

Sınıf Öğretmenliği Bölümü Doktora Öğrencisi

e-posta: yildizbekir086@gmail.com

Aşağıda verilen öykülerin için belirlenmiş maddelere Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum seçenekleri ile değerlendiriniz.

MİZAH İÇERİKLİ ÇOCUK ÖYKÜLERİ	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum
Kahkahacı Sınıf			
Öykü yeterince mizah içermektedir.			
Öyküdeki mizahi unsurlar çocuğun mizah gelişimine uygundur.			
Öykü dördüncü sınıf için okumaya uygundur.			
Öykünün sade bir dili vardır.			
Öykü eğitsel bir değer taşımaktadır.			
A. Geveze Su Boruları			
Öykü yeterince mizah içermektedir.			
Öyküdeki mizahi unsurlar çocuğun mizah gelişimine uygundur.			
Öykü dördüncü sınıf için okumaya uygundur.			
Öykünün sade bir dili vardır.			
Öykü eğitsel bir değer taşımaktadır.			
Dörtgöz			
Öykü yeterince mizah içermektedir.			
Öyküdeki mizahi unsurlar çocuğun mizah gelişimine uygundur.			
Öykü dördüncü sınıf için okumaya uygundur.			
Öykünün sade bir dili vardır.			
Öykü eğitsel bir değer taşımaktadır.			
Ay'a Gidiyoruz			
Öykü yeterince mizah içermektedir.			
Öyküdeki mizahi unsurlar çocuğun mizah gelişimine uygundur.			
Öykü dördüncü sınıf için okumaya uygundur.			
Öykünün sade bir dili vardır.			
Öykü eğitsel bir değer taşımaktadır.			
Hamhumlup			
Öykü yeterince mizah içermektedir.			
Öyküdeki mizahi unsurlar çocuğun mizah gelişimine uygundur.			
Öykü dördüncü sınıf için okumaya uygundur.			
Öykünün sade bir dili vardır.			
Öykü eğitsel bir değer taşımaktadır.			
Rol			
Öykü yeterince mizah içermektedir.			
Öyküdeki mizahi unsurlar çocuğun mizah gelişimine uygundur.			
Öykü dördüncü sınıf için okumaya uygundur.			
Öykünün sade bir dili vardır.			

Öykü eğitsel bir değer taşımaktadır.			
Dayak Yemeden Duramıyorum			
Öykü yeterince mizah içermektedir.			
Öyküdeki mizahi unsurlar çocuğun mizah gelişimine uygundur.			
Öykü dördüncü sınıf için okumaya uygundur.			
Öykünün sade bir dili vardır.			
Öykü eğitsel bir değer taşımaktadır.			
Ben Ne Zaman Doğdum			
Öykü yeterince mizah içermektedir.			
Öyküdeki mizahi unsurlar çocuğun mizah gelişimine uygundur.			
Öykü dördüncü sınıf için okumaya uygundur.			
Öykünün sade bir dili vardır.			
Öykü eğitsel bir değer taşımaktadır.			
Öyküler Hakkında Genel Değerlendirme:			

MİZAH İÇERMEYEN ÇOCUK ÖYKÜLERİ	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum
Atatürk'ü Gördüm			
Öyküde herhangi bir mizahi unsur yer almamaktadır.			
Öykü okuma sürecinde güldüğümü hatırlamıyorum.			
Öykü dördüncü sınıf için okumaya uygundur.			
Öykünün sade bir dili vardır.			
Öykü eğitsel bir değer taşımaktadır.			
Vapurları Seven Çocuk			
Öyküde herhangi bir mizahi unsur yer almamaktadır.			
Öykü okuma sürecinde güldüğümü hatırlamıyorum.			
Öykü dördüncü sınıf için okumaya uygundur.			
Öykünün sade bir dili vardır.			
Öykü eğitsel bir değer taşımaktadır.			

Kayıp Eşya Bürosu			
Öyküde herhangi bir mizahi unsur yer almamaktadır.			
Öykü okuma sürecinde güldüğümü hatırlamıyorum.			
Öykü dördüncü sınıf için okumaya uygundur.			
Öykünün sade bir dili vardır.			
Öykü eğitsel bir değer taşımaktadır.			
Köprülü Hamdi Bey			
Öyküde herhangi bir mizahi unsur yer almamaktadır.			
Öykü okuma sürecinde güldüğümü hatırlamıyorum.			
Öykü dördüncü sınıf için okumaya uygundur.			
Öykünün sade bir dili vardır.			
Öykü eğitsel bir değer taşımaktadır.			
Zıp zıp Selim'in Vefası			
Öyküde herhangi bir mizahi unsur yer almamaktadır.			
Öykü okuma sürecinde güldüğümü hatırlamıyorum.			
Öykü dördüncü sınıf için okumaya uygundur.			
Öykünün sade bir dili vardır.			
Öykü eğitsel bir değer taşımaktadır.			
Kömürcü			
Öyküde herhangi bir mizahi unsur yer almamaktadır.			
Öykü okuma sürecinde güldüğümü hatırlamıyorum.			
Öykü dördüncü sınıf için okumaya uygundur.			
Öykünün sade bir dili vardır.			
Öykü eğitsel bir değer taşımaktadır.			
İdol Branski			
Öyküde herhangi bir mizahi unsur yer almamaktadır.			
Öykü okuma sürecinde güldüğümü hatırlamıyorum.			
Öykü dördüncü sınıf için okumaya uygundur.			
Öykünün sade bir dili vardır.			
Öykü eğitsel bir değer taşımaktadır.			
Bu İşten Bir Şey Anlamadım			
Öyküde herhangi bir mizahi unsur yer almamaktadır.			
Öykü okuma sürecinde güldüğümü hatırlamıyorum.			
Öykü dördüncü sınıf için okumaya uygundur.			
Öykünün sade bir dili vardır.			
Öykü eğitsel bir değer taşımaktadır.			
Öyküler Hakkında Genel Değerlendirme:			

Ek 4. Hikaye Değerlendirme Formu**HİKAYE DEĞERLENDİRME FORMU**

Gülme Teorilerine Göre; Öykülerde gülmece oluşturabilecek durumlar, olaylar ilgili gülme teorilerine yönelik kodlamalar yapılarak değerlendirme yapılacaktır. Üstünlük teorisi için Ü1, Ü2, Ü3,.....Uyumsuzluk teorisi için U1, U2, U3,.....Rahatlama Teorisi için R1, R2, R3,.... şeklinde kodlamalar yapılacak, kodlar ilgili boşluklara yazılacaktır.	
Üstünlük Teorisi Üstünlük teorisine göre gülmek, bir kişinin bir başka kişi üzerinde üstünlük duygusuna kapılarak, karşıdaki kişinin kendinden daha alt seviyede olduğunu düşünerek gerçekleşir.	
Uyumsuzluk Teorisi Uyumsuzluk teorisi, insanın gülme eylemini duygusal yanından ziyade düşünsel yanına yönelik olarak açıklar. İnsan zihninde oluşan uyumsuzluklar, çatışmalar, mantıksızlıklar, uygunsuz ya da umulmadık durumlar gülme eylemini oluşturmaktadır.	
Rahatlama Teorisi Rahatlama teorisi, gülmenin daha çok fizyolojik boyutu ile ilgilenmiş ve temel işlev olarak bireyde oluşan aşırı gerilim ve sıkıntıdan kurtulmayı temel ilke edinmiştir. Yoğun gerilim yaşayan birey ve toplumlarda, söz konusu gerilimin kalması veya esnemesi ile birlikte gülme patlaması ortaya çıkar. Gülmenin gerçekleşmesindeki temel unsur gerilimi ortadan kaldıran rahatlama duygusudur.)	

	Gülmece Yaratma Yöntemlerine Göre; Aşağıda belirtilen gülmece yaratma yöntemlerinden her biri için öykülerde yer alan gülmece unsurlar, ilgili yöntemlerle sayı sırasına göre (1, 2, 3, 4, 5,) kodlanacak ve bu sayılar tabloya işlenecektir. Aşağıda belirtilmeyen ama size göre gülmece oluşturan durumların olması durumunda ilgili yere eklemeler yapabilirsiniz.	
1.	Nükte(Espri) (İnce anlamlı güldürücü zarif söz)	
2.	Komik (Gülme duygusu uyandıran her şey)	
3.	Hiciv(Satir) (İğneleyici sözlerle alaylı ifadelerle eleştiri)	
4.	İroni (Anlatılmak istenenin tam tersini söyleyerek yapılan alay)	
5.	Hümor (Sözün bayağılığı kaçmadan, ciddi bir tutumla ama gülümseme yaratacak şekilde söylenmesi)	
6.	Mübalağa (Abartarak gülmece oluşturma)	
7.	Cinas(Eşadlılık) (Yazılışları aynı ama anlamları farklı iki kelimenin bir arada kullanılmasıyla oluşan gülmece durum)	
8.	Ağız-lehçe-kesimsel dil kullanımı	
9.	Argo (Kendine özgü sözcük ve deyimlerden oluşan ortak dil)	
10.	Benzetme (Bir varlığın başka bir varlığa benzetilmesiyle gülmece oluşturma)	
11.	Eğretileme (Bir gerçek anlamı ona benzerliği olan başka bir anlamla anlatma. Ör:İnatçı yerine katır, kurnaz yerine tilki demek gibi)	
12.	Kişileştirme (İnsan dışı varlıkları, insana özgü niteliklerle nitelendirerek gülmece oluşturma)	
13.	Tezat(Karşıtlık) (Zıt kavramları, düşünceleri bir arada kullanarak gülmece oluşturma)	
14.	İştikak (Türetme)	

	(Aynı kökten türeyen sözcükleri bir arada kullanarak gülmece oluşturma)	
15.	Dil Sürçmesi (Sözcüklerin yerli yerinde ve düzgün bir biçimde söylenmemesiyle oluşan gülmece)	
16.	Saçmalama (Anlamsız, gereksiz, tutarsız sözlerin söylenmesiyle oluşan gülmece)	
17.	Sapmalar (Anlatılmak istenenden farklı bir durumun anlaşılmasıyla oluşan gülmece)	

Ek 5. Hikaye Haritası Formu

HİKAYE HARİTASI

HİKAYENİN KAHRAMANLARI
--

HİKAYENİN GEÇTİĞİ YER

HİKAYENİN ZAMANI

HİKAYENİN OLAYI
--

HİKAYENİN ANA FİKRİ

Kahramanları aşağıdaki noktalı yere birkaç cümle ile anlatınız.

.....

.....

.....

.....

Ek 6. Okuma Motivasyonu Ölçeği

Adı ve Soyadı:

Sınıfı:

Numarası:

Sınıf: 3 () 4 () 5 ()

Cinsiyeti: Kız () Erkek ()

Okuma Motivasyonu Ölçeği-Türkçe Formu

Sevgili öğrenciler,

Aşağıdaki cümleler bazı öğrencilerin okuma hakkındaki duygularını anlatmaktadır. Her bir cümleyi dinleyerek, bahsedilen kişinin size benzeyip benzemediğine karar veriniz. Bu okunanlarda, doğru ya da yanlış cevap yoktur. Sadece okuma hakkındaki duygularınızı öğrenmek istiyoruz. Cümlelerin çoğunu, sınıfta okuduklarınızı düşünerek cevaplamalısınız.

Okuma hakkındaki sorulara başlamadan önce birkaç farklı soru deneyelim:

Dondurma severim.

Benden çok farklı	Benden biraz farklı	Bana biraz benziyor	Bana çok benziyor
1	2	3	4

Eğer cümle sizden çok farklıysa, 1'i yuvarlak içine alınız.

Eğer cümle sizden biraz farklıysa, 2'yi yuvarlak içine alınız.

Eğer cümle size biraz benziyorsa, 3'ü yuvarlak içine alınız.

Eğer cümle size çok benziyorsa, 4'ü yuvarlak içine alınız.

İspanak severim.

Benden çok farklı	Benden biraz farklı	Bana biraz benziyor	Bana çok benziyor
1	2	3	4

Evet, şimdi okuma hakkındaki cümlelere başlamaya hazırız. Unutmayınız, cevaplarınızı verirken sınıfta okuduklarınızı düşünmelisiniz. Doğru ya da yanlış cevap yoktur, sadece SİZİN okuma ile ilgili fikirlerinizle ilgileniyoruz. Cevabınızı vermek için, her bir satırda sadece BİR sayıyı yuvarlak içine alınız. Cevap satırları her bir cümlemin hemen altındadır.

Sayfayı çevirip başlayalım.

Ben okurken, her bir cümleyi lütfen benimle takip edin ve daha sonra cevabınızı yuvarlak içine alın.

1- Okuduklarımı arkadaşlarıma anlatırım.

Benden çok farklı	Benden biraz farklı	Bana biraz benziyor	Bana çok benziyor
1	2	3	4

2- Uzun ve sürükleyici hikâyeler, romanlar hoşuma gider.

Benden çok farklı	Benden biraz farklı	Bana biraz benziyor	Bana çok benziyor
1	2	3	4

3- Farklı ülkelerdeki insanlarla ilgili kitaplar okumak hoşuma gider.

Benden çok farklı	Benden biraz farklı	Bana biraz benziyor	Bana çok benziyor
1	2	3	4

4- Okuduklarımızla ilgili sorulara arkadaşlarımdan daha fazla doğru cevap vermeye çalışırım.

Benden çok farklı	Benden biraz farklı	Bana biraz benziyor	Bana çok benziyor
1	2	3	4

5- Arkadaşlarım bazen iyi bir okuyucu olduğumu söylerler.

Benden çok farklı	Benden biraz farklı	Bana biraz benziyor	Bana çok benziyor
1	2	3	4

6- Okuma ile ilgili ödevlerimi her zaman öğretmenin tam istediği gibi yaparım.

Benden çok farklı	Benden biraz farklı	Bana biraz benziyor	Bana çok benziyor
1	2	3	4

7- Çok fazla macera hikâyesi okurum.

Benden çok farklı	Benden biraz farklı	Bana biraz benziyor	Bana çok benziyor
1	2	3	4

8- Okumada sınıfın en iyisi olmaktan hoşlanırım.

Benden çok farklı	Benden biraz farklı	Bana biraz benziyor	Bana çok benziyor
1	2	3	4

9- Yeni şeyler hakkında okumak hoşuma gider.

Benden çok farklı	Benden biraz farklı	Bana biraz benziyor	Bana çok benziyor
1	2	3	4

10- Arkadaşılarımdan daha iyi okumak için daha çok çalışmaya istekliyim.

Benden çok farklı	Benden biraz farklı	Bana biraz benziyor	Bana çok benziyor
1	2	3	4

11- Aileme ne okuduğumu anlatmak hoşuma gider.

Benden çok farklı	Benden biraz farklı	Bana biraz benziyor	Bana çok benziyor
1	2	3	4

12- Merak ettiğim konular hakkında yeni bilgiler elde etmek için okurum.

Benden çok farklı	Benden biraz farklı	Bana biraz benziyor	Bana çok benziyor
1	2	3	4

13- Annem ve babam sık sık bana ne kadar iyi okuduğumu söylerler.

Benden çok farklı	Benden biraz farklı	Bana biraz benziyor	Bana çok benziyor
1	2	3	4

14- Eğer öğretmen ilginç bir şeyler anlattırsa, bu konuda daha fazla okurum.

Benden çok farklı	Benden biraz farklı	Bana biraz benziyor	Bana çok benziyor
1	2	3	4

15- Arkadaşılarımla okumayla ilgili çalışmalarına yardım etmek hoşuma gider.

Benden çok farklı	Benden biraz farklı	Bana biraz benziyor	Bana çok benziyor
1	2	3	4

16- Birisi iyi okuduğumu fark edince mutlu olurum.

Benden çok farklı	Benden biraz farklı	Bana biraz benziyor	Bana çok benziyor
1	2	3	4

17- Okumayla ilgili ödevlerimi hep zamanında bitirmeye çalışırım.

Benden çok farklı	Benden biraz farklı	Bana biraz benziyor	Bana çok benziyor
1	2	3	4

18- İsmimi çok okuyanlar listesinde görmek benim için önemlidir.

Benden çok farklı	Benden biraz farklı	Bana biraz benziyor	Bana çok benziyor
1	2	3	4

19- Bazen aile bireylerime (anne, baba, kardeş vb.) kitap okurum.

Benden çok farklı	Benden biraz farklı	Bana biraz benziyor	Bana çok benziyor
1	2	3	4

20- Gizemli hikâyeler (esrarengiz, sürprizlerle ilerleyen) hoşuma gider.

Benden çok farklı	Benden biraz farklı	Bana biraz benziyor	Bana çok benziyor
1	2	3	4

21- Okuma ile ilgili her ödevimi bitirmek benim için çok önemlidir.

Benden çok farklı	Benden biraz farklı	Bana biraz benziyor	Bana çok benziyor
1	2	3	4

Ek 7. Kitap Okumaya İlişkin Tutum Ölçeği

KİŞİSEL BİLGİLER ANKET FORMU

Sevgili Öğrenciler,

Elinizdeki bu anket, sizin okuma alışkanlıklarınız konusunda yapılan bir bilimsel araştırma ile ilgilidir. Anket formunun üzerine adınızı yazmayınız. Anketteki soruları içtenlikle ve doğru bir şekilde yanıtlamanız araştırmanın sağlıklı olması açısından oldukça önemlidir. Bu soruları yanıtlarken size en uygun olan seçeneğin yanındaki kutucuğun içine (X) işareti koyunuz. Lütfen hiçbir soruyu boş bırakmayınız. Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

KİTAP OKUMAYA İLİŞKİN TUTUM ÖLÇEĞİ

Sevgili Öğrenciler, elinizdeki bu ölçek, okumaya yönelik tutumlarınızı belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekteki soruları içtenlikle ve sizi yansıtacak şekilde yanıtlamanız, araştırmanın değerini ve başarısını artıracaktır. Aşağıdaki maddelerin karşısındaki size en uygun olan seçeneğe (X) işareti koyunuz.

	KİTAP OKUMAYA İLİŞKİN TUTUM ÖLÇEĞİ	Tamamen Katılıyorum	Kararsızım	Hiç Katılmıyorum
1.	Birkaç gün kitap okumazsam içim rahat etmez.			
2.	Okuduklarımı arkadaşlarımla paylaşıyorum.			
3.	Öğretmenimin verdiği kitap okuma ödevinden mutlu oluyorum.			
4.	Kitap okumayı ekmek gibi temel bir ihtiyaç olarak görüyorum.			
5.	Boş zamanlarımda kitap okurum.			
6.	Kitap okurken eğlenceli zaman geçirdiğimi hissediyorum.			
7.	Yolculuk yaparken kitap, dergi ya da gazete okurum.			
8.	Öğrenmenin en iyi yolu kitap okumaktır diye düşünüyorum.			
9.	Kitapları birer arkadaş gibi hissediyorum.			
10.	Güncel olayları gazeteden veya dergilerden takip ederim.			
11.	Çevremdeki afişleri, broşürleri ve ilanları okurum.			
12.	Bir kitabı bitirdikten sonra içimden yeni bir kitaba başlamak geliyor.			
13.	Okulumdaki veya sınıftaki panoları, okul gazetesini vs. okurum.			
14.	Okuldaki okuma etkinliklerinin artırılmasını isterim.			
15.	Ödev verilme bile kitap okurum.			
16.	İlgi duyduğum şeylerin başında kitap gelir.			
17.	Kitap okumak için özellikle kendime zaman ayırıyorum.			
18.	Arkadaşlarımla kitap değiş tokuşu yaparım.			
19.	Tatil günlerinde kitap okumaktan hoşlanıyorum.			
20.	Kütüphanelerde veya kitapçılarda zaman geçirmeyi seviyorum.			
21.	Kitap okurken dinlendiğimi hissediyorum.			
22.	Kitap hediye etmekten ve almaktan hoşlanıyorum.			
23.	Kitap okumak beni sosyal ortamdan uzaklaştırıyor.			
24.	Kitap okumayı zaman kaybı olarak görüyorum.			
25.	Kitap okumayı sevmiyorum.			
26.	Kitap okumayı seviyorum.			

Ek 8. Gülmece Unsurlar

KAHKAHACI SINIF

Kahkahacı Sınıf adlı öyküde fotoğraf çekirme anında kendini tutamayan, sürekli gülen bir çocuğun hikayesi anlatılmaktadır. Öyküde birçok mizahi unsur belirlenmiş ve bu unsurlar üç okur tarafından Mizah Teorileri ve Mizah Yaratma Yöntemleri başlığı altında değerlendirilmiştir.

Kahkahacı Sınıf Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurların Mizah Teorilerine Göre Değerlendirilmesi

Kahkahacı Sınıf adlı öyküde yer alan gülme teorilerine dair toplam birinci okur on bir (11), ikinci ve üçüncü okur on dört (14) görüş belirtmiştir. Her üç okurun gülme teorileri bağlamında yaptığı değerlendirmeler sonucunda öyküde toplam on sekiz (18) farklı gülmece unsur belirlenmiştir.

Üstünlük Teorisi

1.Unsur:

Hakkahacı Sınıf adlı öyküde her üç okur da birbirinden bağımsız olacak şekilde üç farklı üstünlük oluşturabilecek mizahi unsur belirlemiştir. Birinci okur fotoğraf makinesi gören çocuğun aklında taşıdığı komik ve saf bir karakter olduğunu düşündüğü İbiş'i görmüş gibi gülmesi Üstünlük oluşturabilecek bir mizahi değer taşımaktadır.

“Hele fotoğraf makinesi gördüm müydü, sanki fotoğraf makinesi görmemişim de İbiş'i görmüşüm gibi kıkırdamaya başlıyorum.” (O1)

Çocuğun aklındaki İbiş karakterini düşünerek gülmesi onun İbişin saf olduğunu, kendisinin de böyle bir durumda olmadığını düşünerek gülmesi ile gerçekleşmiştir.” (O1)

2.Unsur:

Her yıl sınıfça çektirilen fotoğrafta nasıl gülmeden poz vereceğini düşünün kakahacı çocuk günlerce bunun kaygısını taşır. Eğer gülmeden poz verirse çok çirkin olacağını ve herkesin kendisi için olumsuz düşüneceğini söyler.

“Bütün anneler babalar soracaklar: “Bu da kim, ekşi suratlı çocuk?” diyecekler...” (O2)

“Fotoğrafa bakan insanların gülmeyen çocuk için ekşi suratlı yakıştırmaları yapması üstünlük oluşturarak ortaya çıkan bir gülmece yaratır.” (O2)

3.Unsur:

Fotoğraf çekmek için hazırlanan dayı, makinesini hazırlamış ve ciddi bir tutum içerisinde beklemektedir. Dayı başını biraz ileriye doğru uzatınca kahkahacı çocuğun gözünde başını ilerine doğru uzatmış bir horoz görüntüsü ortaya çıkar.

“Fotoğrafçı makinesini ayarlıyor. Hiç kıpırdamamamızı söylüyor. Makineyi karnına doğru çekip başını horoz gibi uzatıyor, tamam...”

İnsana özgü bir durum her hangi bir hayvana benzetilerek komiklik oluşturması üstünlük teorisini akla getirmektedir.”(O3)

Uyumsuzluk Teorisi

1.Unsur:

Kahkahacı Sınıf adlı öyküde dört (4) adet uyumsuzluk oluşturan mizah unsuru belirlenmiştir. Her üç okur bir (1) noktada ortak düşünce belirtmiş ve üç (3) adet bağımsız unsur belirlemiştir. Öykü kahramanı çocuğun kendi yaş gününde, fotoğraf karesinde yer almasını yasaklayan annesine karşı söylediği söz, tezatlık oluşturabilecek bir mizahi unsur olarak görülmüştür.

-“Ama yaş günü benim. Hiç kendi yaş günümde bensiz fotoğraf olur mu?”

“Olur, sen de gülme.” (O1, O2, O3)

“Yaş günü fotoğrafında mutlaka yaş günü kutlanan kişinin olması beklenir. Olmaması bir uyumsuzluktur.” (O1)

“Anne çocuğuna ceza olarak kendi yaş gününde fotoğraf çekirtmeyi yasaklar. Fakat aile bireyleri fotoğraf çektirir. Bu normal şartlarda olmaması gereken bir durumdur.” (O2)

“Yaş günü kutlanan kişinin fotoğrafta olmaması halinde, dışardan bakan bir kişi yaş günü kutlanan kişiyi fotoğraf karesinde arar.” (O3)

2.Unsur:

Fotoğraf çekilirken her defasında kahkahalar atan küçük çocuk anne ve babasını oldukça yorar. Abla da bu duruma bir hayli sinir olmuştur. Fotoğraf çekilmek için defalarca tekrarlanan hazırlıklar sonuç vermeyince baba ile abla arasında uyumsuzluk oluşturabilecek bir konuşma geçer.

Baba: -“Bu çocuğun bir zoru var ama neresinden?”

Abla: -“Neresinden olacak, kafasından.”

Abla, kardeşinin kahkahalar atarak fotoğrafta durmak istemesi ve kendini tutumaması karşısında birazda komik bir üslupla kardeşinin akıl sorunu yaşadığını belirten bir ifadede bulunmuştur.

“Abla fotoğraf çekilirken ciddi olmak gerektiğini düşünmektedir. Böyle bir anda yapılan hareketlerin, çıkarılan seslerin mantıksızlık olacağını savunmaktadır.” (O2)

3.Unsur:

Çocuk herkesin aksine fotoğraf çekilirken gülmenin hatta kahkahalar atmanın doğruluğuna inanmaktadır. Fotoğraf çekilmeyi eğlenceli, insanı mutlu eden bir etkinlik olarak görmektedir. Hem fotoğrafı çeken hem de çektiren kişi bu mutluluğu paylaşır. Böyle bir durumda sinirli hareketlerde bulunmak, kaşları çatmak komik bir görüntü ortaya çıkarmaktadır. Fotoğraf çekmek için tüm hazırlıklarını yapan Dayı'nın yay gibi kaşlarını çatıp makinenin arkasından bakınması gülmece oluşturabilecek bir uyumsuzluk ortaya çıkarmıştır.

“Ne o kaşlar öyle, fotoğraf mı çekiyorsun, birine mi kızılıyorsun?”

“Fotoğraf çekmek ve çektirmek toplum tarafından ciddi bir olay gibi algılansa da öykü kahramanı çocuk insanlardaki bu yanlış düşünceyi bir çelişki olarak görmüştür. Tabi o esnada yapılan tüm ciddi eylem ve duruşları da.” (O3)

4.Unsur:

Olay örgüsü içinde çocuğun gülmesini tetikleyen unsur fotoğraf makinesini görmesi iken başka bir komik karakter olan İbiş'i görmüş gibi gülme gerçekleştirmesi uyumsuzluk oluşturmaktadır.

“Hele fotoğraf makinesi gördüm müydü, sanki fotoğraf makinesi görmemişim de İbiş'i görmüşüm gibi kıkırdamaya başlıyorum.” (O3)

Fotoğraf makinesi ile bir başka gülmece karakter olan İbiş'in ilişkilendirilmesi uyumsuzluk oluşturmıştır.” (O3)

Rahatlama Teorisi

1.2.3.4.5.6.7.8.Unsur:

Öykünün ana kahramanı evdeki fotoğraf karelerinde en az yer alan kişidir. Bunun sebebi fotoğraf çekilme anında kendini tutumamasından kaynaklanmaktadır. Bu durum hikayede anlatılırken aşağıdaki mizah ifadeleri dikkat çekmektedir.

“Ben fotoğraf çekilirken kendimi tutamam, kıkır kıkır gülerim de ondan.” (O1, O2, O3)

“... bıraksalar kendimi yerlere atacağım, *debelene debelene güleceğim.*” (O1, O2, O3)

“Haydi fotoğraf çektirelim dedi miydi, benim *dudaklarım yayılmaya başlıyor.*” (O1, O2, O3)

“Sanki ben dayımın bu nooooooluyor’unu bekliyormuşum gibi, *kasıklarımı tuta tuta gülmeye başladım.*”(O1, O2, O3)

“Annemin elinden kurtuldum, yere çöktüm, *dizlerime vura vura gülmeye başladım: Hah hah hah haaaa, hah hah hah hah haaa...*” (O1, O2, O3)

“Ben yine halıların üzerindeyim, *orama burama vura vura katılıyorum, gülmekten çenem ağrıyor, kulaklarımın altı zonkluyor.*” (O1, O2, O3)

“*Hooop, ağzım gevşedi, kollarım gevşedi, göz kaslarım gevşedi, kaşlarım dağılıverdi, çınlattım ortalığı: Hah hah haaaaa!...*” (O1, O2, O3)

“*Koca göbeğini titrete titrete fotoğrafçı amca gülüyor.*” (O1, O2, O3)

Birinci, ikinci ve üçüncü okur tarafından “kıkır kıkır gülmek”, “debelene debelene gülmek” ve “dudakların yayılmaya başlaması”, “kasıklarını tuta tuta gülmek”, “dizlerine vura vura gülmek”, “gülmekten çenenin ağrması, kulağın zonklaması, birtakım organların gevşemesi ve yüksek sesle atılan kahkahalar” gülmece oluşturabilecek nitelikte rahatlık oluşturan unsurlar olarak ifade edilmiştir. Her üç okur tarafından hikayede geçen sekiz ortak yerde rahatlatma teorisi kapsamında değerlendirilebilecek gülmece unsur olduğu tespit edilmiştir. Hikaye kahramanları tarafından fotoğraf çekirme anında ciddi bir duruş sergilenmesi gerektiği düşüncesi ve bu duruş karşısında gülme eyleminin gerçekleşmesi okurda rahatlatma hissi uyandırmaktadır.

“*Herkesin ciddi bir duruşa sahip olduğu bir anda gülmenin gerçekleşmesi ve bunun insan bedeninde bir takım yansımalarının olması gülmenin fizyolojik bir boyut taşıdığı anlamına gelir.*” (O3)

“*Gülmenin gerektiğinden fazlaca bir yansımasının olması rahatlatma teorisi ile ilişkisinin olduğu sonucu çıkarılabilir.*” (O2)

9.Unsur:

Hikayede ailecek çekilmek istenen bir yaş günü fotoğrafında küçük çocuk gülmek için kendini sıkma, zorlasa, annesinin elini sımsıkı kavrasa da birden kendini bırakır ve ağzından pıhlama sesleri çıkarır. Ardından fotoğrafa katılan diğer aile bireyleri de pıhlama yaparak gülme eylemine katılır.

“Annem elimi daha fazla sıkmaya başladı. Ben pıhlayınca bu kez kardeşim gülmeye başladı.”

“Oluşan aşırı gerilim ve sıkıntıdan kurtulmak için beklenmedik gülmece hareketlerin ortaya çıkması gerginliğin azalmasına ve rahatlamanın gerçekleşmesine yönelik bir eylemdir.”(O2)

“Ciddi bir durum karşısında gülmek, rahatlama isteğinden doğar.”(O3)

10.Unsur:

Öyküde fotoğraf çekmek için defalarca deneme yapılır. Her defasında da hikayenin baş kahramanı çocuk, fotoğraf çekilme anında farklı gülme eylemleri gerçekleştirir. Bu durum aile bireylerinin sinirini arttırır. Fotoğraf çekmek için oldukça ciddi ve sert bir tutumla deklanşöre basmak üzere olan Dayı’nın bu hali karşısında çocuk kendini yine tutamaz ve kahkahayı patlatır.

“Dayım tam ayarlıyor, hop yay gibi kaşları makinenin arkasından çıkıyor, haydi... Hah hah hah...” (O1, O2)

11.Unsur:

Ablanın doğum günü kutlaması esnasında fotoğraf çekilmek için tüm aile bireyleri hazır hale gelir. Çocuk her zaman olduğu gibi fotoğraf çekilme anında yüksek sesle gülmeye kahkahalar atmaya başlar. Doğum günü fotoğrafı çekilirken kardeşinin yaptığı bu duruma ablanın bir hayli canı sıkılır. Kardeşine şu sözlerle kızgınlığını dile getirir:

“Gör bak, ben de senin yaş gününde dilimi çıkaracağım, nah böyle!”

Gerginlik yaşayan abla, içinde bulunduğu olumsuz ruh halinden kurtulmak için komikçe bir davranış sergileyerek gerginliğini, kızgınlığını yatıştırıyor.” (O2)

“Dil çıkarmak insanda özellikle çocuklarda oluşan bir rahatlama durumudur.” (O3)

Kahkahacı Sınıf Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurların Mizah Yaratma Yöntemlerine Göre Değerlendirilmesi

Kahkahacı sınıf adlı öyküde yer alan mizahi unsurlar üç farklı okur tarafından mizah yaratma yöntemlerine göre detaylı olarak incelenmiştir. Belirlenen mizahi unsurlar tabloda sunulmuştur. Kahkahacı Sınıf adlı öyküde üç okur tarafından yapılan inceleme sonucu on bir (11) farklı mizah yaratma yöntemi ve otuz üç (33) adet mizahi unsur belirlenmiştir. Öyküde en sık kullanılan mizah yaratma yöntemi, Kalıp Sözcük Kullanımı (8) ve Benzetme (5) olarak belirlenmiştir.

Kalıp Söz Kullanımı:

Mizah oluşturmak amacıyla birtakım kalıp söz kullanımı yapılır. Günlük konuşmalarda herhangi bir kalıp söz mizah niteliği taşımazken olay örgüsü içerisinde kullanıldığında mizah yaratan bir değer taşır.

1.Unsur:

“Ben fotoğraf çekilirken kendimi tutamam, *kıkır kıkır gülerim* de ondan.” (O1, O2, O3)

2.Unsur:

“... bıraksalar kendimi yerlere atacağım, *debelene debelene güleceğim*.” (O1, O2, O3)

“*Daha güçlü bir anlatım için, gülmenin kahkahaya varır derecede olduğunu anlatmak için mübalağa sanatı yapılmıştır.*” (O1)

3.Unsur:

“Sanki ben dayımın bu noooluyor’unu beklüyormuşum gibi, *kasıklarımı tuta tuta gülmeye başladım.*”(O2)

4.Unsur:

“Annemin elinden kurtuldum, yere çöktüm, *dizlerime vura vura gülmeye başladım: Hah hah hah haaaa, hah hah hah hah haaa...*” (O3)

5.Unsur:

“*Koca göbeğini titrete titrete fotoğrafçı amca gülüyor.*” (O3)

6.Unsur:

“Haydi fotoğraf çektirelim dedi miydi, benim *dudaklarım yayılmaya başlıyor...*” (O3)

7.Unsur:

“Ben yine halıların üzerindeyim, *orana burana vura vura katılıyorum, gülmekten çenem ağrıyor, kulaklarımın altı zonkluyor.*” (O3)

8.Unsur:

“Hooop, ağzım gevşedi, kollarım gevşedi, göz kaslarım gevşedi, kaşlarım dağılıverdi, çınlattım ortalığı: Hah hah haaaaa!...” (O3)

Kıkır kıkır gülmek, debelene debelene gülmek, dizlerine vura vura gülmek, ortalığı çınlatmak, dudakların yayılması normal şartların dışında anlatımı güçlendirmek için kullanılan abartılı ifadelerdir.” (O3)

Benzetme:

Benzetme kullanarak mizah yaratma yönteminde bir varlığın başka bir varlığa benzetilerek gülmece oluşturması sağlanır. Hikayede geçen kahramanlar, olaylar doğadaki canlı cansız her şeye benzetilebilir.

1.Unsur:

“Arkadaşlarım dikile dikile ağaç olmaz mı, fotoğrafçı yontu olmaz mı?” (O1, O2, O3)

“Ayakta kalan insanlar ağaca benzetilir veya yontulup kalıp haline getirilen heykellere. Hikayede geçen olayın akışı içinde yerli yerinde kullanılan gülme içerikli bir benzetme.”(O1)

2.Unsur:

“Dayım tam ayarlıyor, hop yay gibi kaşları makinenin arkasından çıkıyor, haydii...” (O3)

Ciddi bir tutum takınan insanlar kaşlarını çatarlar ve kaşlarıyla bir yay görüntüsü verirler. Her ne kadar burada ciddi bir durum oluşsa da ortaya çıkan görüntü benzetmeyle doğan bir gülmece ortaya çıkarmaktadır.” (O3)

3.Unsur:

“Bu da kim, ekşi suratlı çocuk?... diyecekler.” (O3)

4.Unsur:

“Makineyi karnına doğru çekip başını horoz gibi uzatıyor, tamam...” (O3)

“İnsana ait bir duruşun horoza ait bir özelliklerle anlatılması benzetmeyle ortaya çıkan bir gülme durumudur.”(O3)

Ağız-Lehçe Kullanımı:

1.Unsur:

“Haydi fotoğraf çekilelim dedi miydi, benim dudaklarım yayılmaya başlıyor.” (O1, O2, O3)

“İstanbul Türkçesi dışında gerçekleşen her konuşma zannımca ağız kullanımıdır.”(O1)

2.Unsur:

“Sanki fotoğraf makinesini değil de İbiş’i görmüşüm gibi kıkırdamaya başlıyorum.” (O1)

Gülme anında çıkarılan sesler kıkırdamak olarak ifade edilmiş olması yazı dilinde karşılığı olmayan fakat sözlü dilde sıkça kullanılan bir ifadedir.” (O1)

3.Unsur:

“Fotoğraf makinesinin karşısına geçince... İşte o zaman “pıh”” (O2)

4.Unsur:

“Dayım yay gibi kaşlarını makinenin arkasından çıkardı...” (O2)

“Herkes tarafından kabul edilen genel geçer bir gülme ifadesini bulmak güçtür. Bu durumda da gülme ifadeleri kişiden kişiye, bölgeden bölgeye değişen bir nitelik taşır.” (O2)

Mübalaga:

Hikayede yer alan olayların veya durumların olağanüstü anlatımlarla abartılarak yapılan mübalaga, yer yer gülmece nitelik de taşımaktadır. Anlatılmak istenen, olduğundan daha çok gösterilmek istenir.

1.Unsur:

“Sanki ben dayımın bu noooluyor’unu bekliyormuşum gibi, kasıklarımı tuta tuta gülmeye başladım.” (O1, O2, O3)

“Normal şartlarda insan kasıklarını tuta tuta gülmez. Abartılı bir anlatımda bu tür ifadelerin kullanımı tercih edilir.” (O1)

2.Unsur:

“... bıraksalar kendimi yerlere atacağım, *debelene debelene* güleceğim.” (O1)

3.Unsur:

“Annemin elinden kurtuldum, yere çöktüm, *dizlerime vura vura* gülmeye başladım: *Hah hah hah haaaa, hah hah hah hah haaa...*” O1)

4.Unsur:

“Ben yine halıların üzerindeyim, *orama burama vura vura katılıyorum*, gülmekten *çenem ağrıyor, kulaklarımın altı zonklıyor.*” (O3)

“Aşırı gülme durumlarını ifade eden *kahkaha* anında insan normal gülme halinden biraz daha farklı bir hale bürünür. Fakat yerlere vurmak, çenenin ağrması, kulakların zonklaması abartı oluşturan hallerdir.” (O3)

Alay:

Alay, hikayede geçen olay ve kahramanlara ilişkin komik ve eğlence oluşturmak amacıyla küçümseme yapmak için gerçekleşir. Eksiklik, kusur veya yanlışlık aranır.

1.Unsur:

“Dayım makineyi karnına doğru çekip başını horoz gibi uzatıyor, tamam...” (O1)

“Hikayede çocuk dayısının fotoğraf çekme anında başını uzatmasıyla oluşan görüntüyü horoza benzetir ve bir anlamda alaysı anlatım katar.” (O1)

2.Unsur:

“*Pıh...* arkasından *poh...* Onun arkasından *hah hah haaaa...*” (O2)

3.Unsur:

Baba: -“Bu çocuğun bir zoru var ama neresinden?”

Abla: -“Neresinden olacak, kafasından.” (O2)

“Çocuk fotoğraf çeklime anında oluşan ciddi tutumla dalga geçmektedir. Ama abla bu durumu anlatırken kardeşinin akıl sağlığının yerinde olmadığına dönük bir ifadeyle kafasından zoru olduğunu söylemekte bir anlamda kardeşiyle alay etmektedir.”(O2)

4.Unsur:

“Ama yaş günü benim. Hiç kendi yaş günümde bensiz fotoğraf olur mu?”

“Olur, sen de gülme.” (O3)

“Hikaye kahramanı çocuk kendi yaş gününde fotoğraf karesinde yer almasını istemediği annesiyle alay ederek gülmektedir.”(O3)

Komik:

Hikayede gülme eylemini gerçekleştirecek her şey komik olarak değerlendirilir. Eğlence oluşturabilecek durumlarda kullanılır.

1.Unsur:

“Ne o kaşlar öyle, fotoğraf mı çekiyorsun, birine mi kızılıyorsun?”(O2)

2.Unsur:

“Fotoğrafçı makinesini ayarlıyor. Hiç kıpırdamamamızı söylüyor. Makineyi karnına doğru çekip başını horoz gibi uzatıyor, tamam...” (O3)

“İnsana ait bir duruşun horoza ait bir özelliklerle anlatılması komiklik yaratır. Ortaya çıkan eğlenceli hal gülme eylemini gerçekleştirir.”(O3)

Yansıma:

Doğada var olan seslerin insanlara aktarılması yansıma ortaya çıkarmaktadır. Yansıma örneklerinin hikayeye olan aktarımları yer yer mizahi unsurlar oluşturabilmektedir.

1.Unsur:

“Hooop, ağzım gevşedi, kollarım gevşedi, göz kaslarım gevşedi, kaşlarım dağılıverdi, çınlattım ortalığı: Hah hah haaaaa!...” (O2)

Hiciv:

Hikayede yer alan kahramanların, olayların, durumların veya herhangi bir hikaye unsurunun iğneleyici ve alaylı bir dille eleştirerek mizah oluşturulması hiciv olarak değerlendirilmiştir.

1.Unsur:

Baba: -“Bu çocuğun bir zoru var ama neresinden?”

Abla: -“Neresinden olacak, kafasından.” (O1, O2, O3)

“Abla kardeşinin yaptıkları karşısında alaycı bir tutum takınmaktadır. Kendisini kardeşinden üstün görerek onu yermek istemektedir. Yaptıklarının normal bir insanın yapmayacağını düşünmekte ve onu sözlü dokundurmalar yapmaktadır.”(O2)

Kişileştirme:

Hikayede geçen insana ait özellikleri, insan dışındaki canlı veya cansız varlıklara aktararak onların insanmış gibi anlatılması kişileştirme olarak ifade edilmektedir. Bu aktarım yapılırken ortaya çıkan gülmece durumlarının yaşanması beklenmektedir.

1.Unsur:

“Hele fotoğraf makinesi gördüm müydü, sanki fotoğraf makinesi görmemişim de İbiş’i görmüşüm gibi kıkırdamaya başlıyorum.” (O1, O2, O3)

“Fotoğraf makinesinin ile İbiş karakteri arasında bir ilişkilendirme yapılmaktadır. Makine İbiş’e benzetilerek kişileştirme yapılmıştır.”(O3)

Hümor:

Sözü basitleştirmeden ciddi bir tutum takınılarak gülümseme yaratmak istenir. Hikayede geçen konuşmalarda veya anlatımlarda herkes tarafından normal karşılanan durumlara dikkat çekilerek humor yapılır.

1.Unsur:

“Ne o kaşlar öyle, fotoğraf mı çekiyorsun, birine mi kızılıyorsun?” (O2)

“Çocuk fotoğraf çeken insanların ciddi bir tavır takınarak çekim yapmalarını eleştirmekte ve okuru düşünmeye sevk etmektedir.” (O2)

Argo:

Hikayede geçen günlük konuşma ve yazı dilinden uzak, herkes tarafından anlaşılabilirliği olmayan kendine has bir dil aranır. Argonun kendine özgü bir kullanımı ve deyimlerden oluşan ortak bir sözcük yapısı vardır.

1.Unsur:

“Gör bak ben de senin yaş gününde dilimi çıkaracağım, nah böyle!” (O1, O2, O3)

2.Unsur:

“I-ıhh bilmem ki o fotoğraf çekilir mi acaba...” (O3)

“I-ıhh’lamak ve nah ifadeleri gündelik yaşamda hoş karşılanmaz. Bir argo söylemidir.(O3)

ALAADDİN’İN GEVEZE SU BORULARI

“Alaaddin’in Geveze Su Boruları” adlı öyküde mahalle yaşamı içerisinde su borularını dinleyen Alaaddin Bey’in ilginç ve mizah dolu öyküsü anlatılmaktadır. Yazar mahalle sakinlerinin dedikodu yaparak kurduğu iletişim diline mizah içeren anlatımlarla dolu alaycı bir yaklaşım sergilemiştir. Öyküde birçok mizahi unsur belirlenmiş ve bu unsurlar üç okur tarafından mizah teorileri ve mizah yaratma yöntemleri başlığı altında değerlendirilmiştir.

Alaaddin’in Geveze Su Boruları Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurların Mizah Teorine Göre Değerlendirilmesi

Alaaddin’in Geveze Su Boruları adlı öyküde yer alan mizahi unsurlar üç mizah teorisi kapsamında değerlendirilmiş ve toplam seksen altı (86) mizah unsuru belirlenmiştir. Bu kapsamda Üstünlük Teorisine ilişkin yirmi bir (21), Uyumsuzluk Teorisine ilişkin kırk dokuz (49), Rahatlama Teorisine ilişkin on altı (16) mizahi unsur belirlenmiştir.

Üstünlük Teorisi

Hikayenin giriş kısmında baş kahraman Alaaddin Bey’e ilişkin birtakım kişisel özellikler verilmektedir. Onun çok bilgili, kültürlü bir insan olmasından dolayı filozofluğundan bahsedilmektedir ve bu durumunu ortaya koyan en önemli özelliğin de saatlerce konuşmadan durabilmesi olduğu anlatılmaktadır. Filozof olarak kabul edilen kişilerden toplumu aydınlatması, yönlendirmesi beklenir ve konuşması istenir. Susarak filozof olunması bir çelişki oluşturmaktadır.

1.Unsur:

“Alaaddin Bey filozof gibiydi. Filozofluğu, konuşmasından değil, susmasından anlaşılırdı.” (O1, O2, O3)

“Filozof olmak susmakla değil konuşmakla anlaşılır. Tezatlık oluşturulmuştur.(O1)

“Çok bilgili, kültürlü ve insanları aydınlatan, sözleriyle onları aydınlatan insanlar filozof olarak kabul edilir. Filozofların konuşması beklenir.” (O1, O3)

2.Unsur:

Hikayede anlatıldığı üzere Alaaddin Bey, sessiz ve sakin bir yaşam sürmekte, mahalle halkı ile iletişim kurmaktan kaçınmaktadır. Okul Aile Birliği Başkanı seçimi için üyelerin Alaaddin Bey’i seçmek istemesi onun işi çok iyi yapacağından değil de konuşmamasından dolayı tercih edilmesi bir uyumsuzluk yaratmaktadır.

“Yıllardır üyeler, kimseye söz vermeyip, yalnızca kendisi konuşan başkanlardan o kadar sıkılmışlardı ki, sonunda oybirliğiyle onu başkan seçmişlerdi. Çok iyi fikirleri olduğu için mi?

Hayır. Hiç konuşmadan saatlerce durmayı başarabildiği için.” (O1, O2, O3)

Okul Aile Birliği Başkanı, okul yönetiminde sözü dilenen bir kişidir. Konuşmayan bir kişinin başkan seçilip üyelerin konuşmak istemesi komiklik oluşturmaktadır.”(O1)

İyi fikirler ortaya koymasından değil de konuşmamasından başkan seçilmek istemesi uyumsuzluk yaratan bir gülmece durumudur.” (O2)

3. ve 4. Unsur:

Alaaddin Beyin sessiz duruşu ve her gün bankta oturan bir insan olarak görülmesi onun işe yaramayan bir kişi olarak değerlendirilmesine neden olmuştur. Mahalle halkı bu durum karşısında Alaaddin Bey’e birtakım gülmece oluşturabilecek lakaplar takmıştır.

“Boş gezenin boş kalfası” (O1, O2, O3)

“Kaldırım mühendisi, n’olacak!” (O1, O2, O3)

“Lakap takmak, gülmek için yapılan yakıştırmalardır.”(O1)

“İşi gücü olmayan insanlar için kullanılır ve üstünlük oluşturulur.” (O2)

5.Unsur:

Mahalle çocukları, Alaaddin Bey’in uzaydan, yıldızdan, Merkür’den geldiğine dair birtakım düşünceler geliştirmektedir. Mert’in Alaaddin Bey’in Merkür’den geldiğini söyleyince Esra ona cevap olarak alaylı bir tutum takınarak üstünlük kurmaktadır.

“Astronomi bilgin yerlerde sürünüyor senin. Merkür bir yıldız değil, gezegen.” (O1, O2, O3)

“Bilginin yerlerde sürünmesi, alaycı bir dil kullanıldığını göstermektedir.” (O3)

“Esra bu ifadesiyle Mert ile dalga geçiyor ve ona bir anlamda üstünlük kuruyor.” (O2)

6.Unsur:

Alaaddin Bey, Memo ile yaptığı konuşmada kendisinin bir uzaylı olduğuna ve o anda uzayda neler olup bittiğine ilişkin muzip cevaplar vermiştir. Bu durum karşısında Memo kendisiyle dalga geçildiğini anlar ve arkadaşlarına durumu olduğu gibi anlatır.

“Hiç... Resmen benimle dalga geçti.” (O1, O2, O3)

Alaaddin Bey, uzaya dair Memo'dan daha bilgili olduğunu ortaya koymak için onun sorduğu sorular karşısında, uzayda yaşanması mümkün olmayan durumları, dünyadaki günlük yaşamdan kestilerle anlatarak dalga geçmektedir.”(O1)

“Dalga geçmek başlı başına bir üstünlük göstergesidir.”(O2)

7.Unsur:

Alaaddin Bey'in geçmiş yaşamını bilen mahalleliler, yaşanan su kaçağı sorununu ancak onun çözebileceğini belirtmiştir. Hatta Alaaddin Bey'in bir efsane olduğu ve ses dinleme aletiyle bu sorunu çok kısa sürede çözeceğini belirtmiştir. Bu ifadeler karşısında onu tanımayanlar hayretler içerisinde kalıp, şaşırtıcı, alaycı ve komik tepkilerde bulunmuşlardır.

“Alaaddin Bey mi? Hani şu güneşin doğuşunu ve batışını seyretmekten başka iş yapmayan Alaaddin Bey mi?” (O1, O2, O3)

“Sabahtan akşama kadar oturan ve hiçbir işe yaramayan insanların olağanüstü bir özelliği işitilince verilen tepki ortaya konmuştur. Kendisinde olması beklenmeyen bir durum olması halinde alaysı bir karşılık verilmiştir.” (O2)

“Alaaddin Bey, çok yetenekli bir insan olmasına rağmen bazı vatandaşlar buna inanmakta zorlanmaktadır.”(O3)

8.Unsur:

Alaaddin Bey, ses dinleme aleti ile birçok sesi duyabildiğinden ve çok sayıda insanın kendisini bilgi almak için rahatsız ettiğinden bahsetmektedir. Bu sayı gün geçtikçe artar ve Alaaddin Bey hiç durmadan konuşmak zorunda kalır. Alaaddin Bey geçmiş yaşamında konuşkan bir insan olduğunu için kendisine “geveze de diyebilirsiniz” diyerek kendisiyle dalga geçmiştir.

Alaaddin Bey: “Çekinmeyin Semiha Hanım. Konuşkan yerine geveze diyebilirsiniz.”(O1, O2)

Alaaddin Bey, kendisiyle dalga geçebilmiş, içinde bulunduğu durumu gereksiz ve hoş olmayan bir durum olarak anlatmıştır.”(O1)

“Burada Alaaddin Bey, kendisini diğer insanlardan daha düşük seviyede görmüş hatta kendisine geveze yakıştırmayı yapmıştır.”(O2)

9. ve 10.Unsur:

Alaaddin Bey, ses dinleme aleti ile mahallelinin birçok gizli sırlarını ve konuşmalarını su boruları aracılığıyla dinleyebiliyordu. Bu durum zamanla mahalleli tarafından öğrenilince herkes birbirinin gizli sırlarının öğreniyordu. Zamanla Alaaddin Bey mahallelinin hiç sevmediği, dedikoducu ve laf taşıyıcı biri olarak adlandırılmıştır. Alaaddin Bey’e mahalle halkının yakıştırdığı lakaplar onu küçük görecektir nitelikte söylenmiş üstünlük oluşturan ifadelerdir.

“Dedikoducu, sır çalan, ses röntgencisi gibi adlar takmaya başladılar bana.” (O1, O2)

“Alaaddin Bey’e mahalle halkının taktığı lakaplar, kendilerinde üstünlük oluşturma düşüncesi ile söylenmiştir.” (O1)

“Su borularına da “Alaaddin’in geveze su boruları” demeye başladılar.” (O1, O2)

“Mahalle halkı alaylı bir ifade ile su borularına Alaaddin’in geveze su boruları diyerek gevezelik yakıştırmaları yapmıştır.” (O2)

11. Unsur:

Alaaddin Bey, geçmişte yaşadıklarını düşünür ve tekrar aynı durumu yaşamak istemez. Mahallede yaşanan su kaçağı sorununu çözmek için ses dinleme aletini eline almaktan kaçınır. Çünkü aynı sorunları tekrar yaşamaktan korkar. Bu durum karşısında mahalle sakinlerinden biri, onu rahatsız etmeyeceklerini ayrıca meraklılık içerisinde olmadıklarını ifade eder.

“Hem biz öyle sizin bildiğiniz gibi meraklı insanlardan değiliz.” (O1, O3)

“Meraklı hareketlerde bulunmak veya meraklı olunmadığını söylemek insanların günlük hayatta çok da kabul görmediği hallerdir.” (O1)

12. Unsur:

Mahalle halkı, Alaaddin Bey’in duyduklarını merak etmeyeceklerini ve buna da gerek olmadığını söylerler. Çünkü internetten her şeyi öğrenebildiklerini, birçok yemek tarifinin de bir tuşluk mesafede olduğunu söylerler. Tarife bile gerek kalmadığını her şeyin bir tuşluk mesafede olduğunu ifade eden şakacı bir anlatım geliştirilmiştir.

“Hatta artık tarife de gerek yok! Tuşa bas, kadayıf kapına gelsin.” (O2, O3)

13. Unsur:

Alaaddin Bey’in kaçak su borusunu bulması için ikna edilemeyince mahalle halkı çocuklardan yardım isterler. Çünkü Alaaddin Bey’in çocukların isteğini geri çevirmeyeceğini düşünürler. Memo, Alaaddin Bey’i ikna etmek için gereksizce uzun uzun konuşunca Yasemin atılarak Memo’yu susturur.

“Yasemin bu beceriksiz konuşmanın bir çuval inciri berbat edeceğinden korktu ve Memo’yu susturdu.” (O2, O3)

“Memo’nun beceriksizliği Yasemin tarafından fark edilmiştir. Hikayenin genel akışı içerisinde Yasemin’in Memo’yu susturması üstünlük oluşturabilecek bir gülmece yaratmaktadır.” (O2)

Memo beceriksiz, ikna kabiliyeti düşük, Yaseminse daha cesur ve ikna edebilir durumdadır. Yasemin’in müdahalesi bir üstünlüktür. Bu üstünlüğü kurarken söylediği bir çuval inciri berbat edeceğine yönelik bir söylemde olaya bir mizah unsuru katmış olabilir.” (O3)

Uyumsuzluk Teorisi

1.Unsur:

Alaaddin Bey’in gerçekte ne iş yaptığını bilenler, onun hakkında hemen savunmaya geçmekte, hatta onun hakkında abartılı bir dil kullanarak övgüyle bahsetmektedirler.

“Aman susun, kulağına giderse çok üzülür. O bir efsanedir.” O1, O2, O3)

“Sabahtan akşama kadar boş oturan bir insanın efsane olarak anlatılması bir uyumsuzluktur.” (O1)

“Hikayenin giriş bölümünde Alaaddin Bey’in hiçbir iş yapmadan efsane olarak tanınması okur tarafından gülümseten bir durum yaşatmaktadır.” (O2)

“Hiç konuşmayan bir kişiden efsane olarak bahsedilmesi bir uyumsuzluktur.” (O3)

2.Unsur:

Alaaddin Bey’in en iyi arkadaşı mahalle çocuklarından Memo’ydu. Alaaddin Bey’in aksine Memo, çok konuşan hatta en küçük bir konudan bile saatlerce konuşmayı başarabilen bir çocuktur. Memo’nun sınıf arkadaşı Yasemin bu duruma oldukça hayret etmektedir. Az bilgi ile çok konuşmak Yasemin’de bir uyumsuzluk yaratmıştır.

“Bu kadar az şey bilerek bu kadar çok nasıl konuşabiliyorsun?! Pes doğrusu!” (O1, O2, O3)

“Memo’nun az bilgi ile çok konuşabilmesi Yasemin’de bir uyumsuzluk yaratan bir şaşkınlık oluşturmuştur.” (O1)

“Az bilen az konuşur, çok bilen çok konuşur. Bu mantığın dışında gelişen bir durum çelişki yaratır. Böylece çelişkiden doğan bir gülmece ortaya çıkar.” (O2)

3.Unsur:

Hikayede Memo'nun konuşmayı çok sevdiğini hatta küçük bir şeyden çok fazla anlatımlar yaptığı ifade edilmektedir. Küçük bir taş parçası üzerinden saatlerce konuşmanın beklenmesi güçtür. Bu durum insan zihninde uyumsuzluk oluşturmaktadır.

“O, küçücük bir taş parçasının üstündeki ufak bir sarı nokta için bile saatlerce konuşmayı başarabilen bir çocuktur.” (O1, O2, O3)

“Memo'nun saatlerce küçük bir taş parçası hakkında konuşabildiği söylenmiştir. Bu durum onun taş hakkında gerekli gereksiz, anlamlı anlamsızca konuştuğunu ve birtakım uyumsuzluklar oluşturduğunu ortaya koymuştur.” (O1)

“Saatlerce konuşmak mümkün değildir kaldı küçük bir konu veya varlık üzerinde.” (O2)

4.Unsur:

Alaaddin Bey, sabahları erkenden kalkıp iskelenin doğusundaki bankta oturur, güneşin doğuşunu seyreder, akşamları da iskelenin batısındaki bankta oturup günbatımını izlerdi. Onun ne iş yaptığını bilmeyen mahalleli bu hal karşısında güneşin doğuşunda ve batışında onun çok önemli bir görevi olduğunu o olmazsa bu hareketin gerçekleşmeyeceğini söyleyerek uyumsuzluk yaratan bir gülmece oluşturmuşlardır.

“Sanki o olmasa güneş doğup batmayacak!” (O1, O2, O3)

“Güneşin doğuşu ve batışı insandan bağımsız olarak gerçekleşmektedir. Bu döngünün gerçekleşmesinde insan faktörünü ortaya koyarak gülmece oluşturulmuştur.”(O1)

“Alaaddin Bey'in ne iş yaptığını bilmeyenler onun güneşin doğuşunu ve batışını takip etmesine alaycı bir tutumla yaklaşmıştır.” (O2)

5.Unsur:

Alaaddin Bey, konuşmayan, hiçbir iş yapmayan ve sadece güneşin doğuşunu ve batışını izleyen şişman, tembel bir adamdır. Bu özellikteki bir insanın efsane olması mahalle halkının zihninde uyumsuzluk oluşturmıştır.

“Bu hiç konuşmayan, banklarda oturmaktan başka bir işe yaramayan, okul aile birliği toplantılarında susan, şişman tembel adam nasıl efsane olur? (O1, O2, O3)

“Efsane olmak için kayda değer bir başarı ortaya koymak gerekir. Aksi durumda söylenen gülmecedan öteye geçmez.”(O1)

6.Unsur:

Alaaddin Bey, ses dinleme aleti ile yerin derinliklerinden gelen en hassas sesleri bile duyabilme özelliğine sahip bir kişidir. Onun bu halini bilenler ona derin bir saygı duymaktadır. Bilmeyenlerse onun hiçbir iş yapmadığını ve ne zaman işe yarayacağını

merak ederlerdi. Bu merak ve söylem karşısında onu tanıyanlar işe yaramamasının daha yarar bir durum olduğundan bahsederek uyumsuzluk oluşturan bir gülmece yaratmışlardır.

“Hani bir gün işe yarayacaktı? diye soranlara, mahallenin eskileri atılır; “Aman aman olmasın!” derlerdi.” (O1, O2, O3)

“Bir insanın işe yaramadan durmasının istenmesinde çelişkili bir durum vardır.” (O1)

“Mahalle halkı Alaaddin Bey’in iyi yarayacağı günün gelmesini istemiyor. Bu durum hikayenin ilk kısımlarında biraz saçma geliyor.” (O2)

7.Unsur:

Alaaddin Bey için mahalle halkı birtakım farklı yorumlar içerisine girmiş, hem olumlu hem de olumsuz düşünceler ortaya konulmuştur. Onu eskilerden tanıyanlar mizahi bir dil kullanarak onun çalışmaması ve ona hiçbir ihtiyacın duyulmamasını insanlık için en iyi durum olarak ifade etmiştir.

“İnsanlık için en iyi durum, Alaaddin Bey’e hiç ihtiyaç duyulmamasıdır.” (O1, O2, O3)

“Bu durum Alaaddin Bey’i olduğundan fazla göstermektedir. Gereğinden fazla kıymet atfedilen bu durum çelişki doğurmaktadır.” (O2)

8.Unsur:

Alaaddin Bey hakkında söylenen olumsuz sözler karşısında mahalle halkından bir kişi, onu savunmak için ifade ettiği söz ile aykırı bir anlatımda bulunmuştur. Hiç çalışmadan herkesten fazla iş yapmak olanaksız bir durumdur.

“Bence o hiçbir iş yapmasa da, herkesten fazla çalışır.” (O1, O2, O3)

“Yazar olanaksız bir anlatım yaparak gülmece yaratmıştır. Hiç çalışmadan herkesten fazla çalışmak gerçeğe aykırı bir durumdur.” (O1)

“Alaaddin Bey için yapılan bu olağanüstü anlatım, içerisinde bir farklılık taşıyor. Aslında abartı sanatı kullanılarak yapılan bir uyumsuzluk görülmekte.” (O2)

9. 10.11. 12. ve 13. Unsur:

Mahallenin çocuklarından Yasemin, Alaaddin Bey için geliştirilen olağanüstü anlatımlardan sonra arkadaşlarına içini döker. Arkadaşlarına Alaaddin Bey’in dünyaya ait bir insan olmadığına dair yaptığı anlatımla gerçekle bağdaşması mümkün olmayan bir konuşma ortaya koymuştur.

“Ben de kuşkulaniyorum Alaaddin Bey’den. Bana, bu dünyadanmış gibi gelmiyor O.” (O1, O2, O3)

“İnsanların bu dünyaya ait olmadığını söylemek başlı başına saçmalık taşıyan bir gülmececiir.”(O1)

Mahalle çocuklarından Yasemin, arkadaşlarının ilginç yorumlarından sonra gerçek dışı bir düşünceyle Alaaddin Bey’in dünya insanı olmadığını belirtir.”(O2)

Yasemin, Alaaddin Bey’e dair arkadaşları tarafından merak uyandıran çıkışının ardından onun bir uzaylı olduğunu söyleyerek uyumsuzluk oluşturan anlatımını sürdürmüştür.

“Bana uzaylıymış gibi geliyor.” (O1, O2, O3)

“Günlük hayatta insanlar arasında çok az farklılık gösteren, alışılmışın dışında bir hareket ve tavır gösteren kişilere uzaylı yakıştırması yapılır. Aslında bu yakıştırma insan zihninde yer bulan uygunsuz bir düşüncedir. Burada bu uygunsuzluk gülmece yaratmıştır.” (O1)

11.Unsur:

Yasemin’in yaptığı bu olağanüstü anlatımının ardından Esra, aslında onun yıldızlardan da gelmiş olabileceğini söyleyerek uyumsuz anlatımı sürdürmüştür. Bu uyumsuzluklar okur tarafından gülmeceler yaratmıştır.

“Bir yıldızdan gelmiş gibi.” (O1, O2, O3)

Esra’nın Alaaddin Bey’in yıldızlardan geldiğini söylemesi uyumsuzluk yaratarak oluşan bir gülmece halidir.” (O1)

12.Unsur:

Mahalle çocuklarından Mert, Alaaddin Bey için arkadaşlarının yaptığı uyumsuz durum yaratan gülmecelere onun Merkür’den geldiğini ifade ederek sürdürmüştür.

“Alaaddin Bey, Merkür’den gelmiş bir casus olmalı.” (O1, O2, O3)

“Şuana kadar gezegenlerde yaşayan insanın olmadığı bilindiği halde bir insanın başka bir gezegenden geldiğine dair ifadeler mantık dışı bir mizahi unsur oluşturur.”(O2)

13.Unsur:

Çocuklar güneş sistemindeki tek yıldızın güneşin kendisi olduğunu öğrenince hep birlikte Alaaddin Bey’in güneşten gelmiş biri olduğunu söylediler.

“O zaman güneşten gelmiş bir casus o.” (O1, O2, O3)

“Çocukların Alaaddin Bey’in güneşten geldiğini söylemesi tam olarak bir uyumsuzluk yaratmıştır.” (O1)

“Güneşten geldiğinin söylenmesi ve bir casus olarak anlatılması çelişki yaratan gülmece oluşturmuştur.”(O2)

14.Unsur:

Esra, Alaaddin Bey’in güneşten gelen bir casus olduğunu ifade etmiştir. Güneşten geldiği için sabahları güneşin doğuşuna büyük mutluluk duyuyor, akşamları da onun batışına hüznü olduğu ifade ediyor. Bu durum hayal sınırlarının zorlanmasıyla söylenmiş komik bir ifadedir.

“Görmüyor musunuz, sabahları büyük bir mutlulukla güneşin doğuşunu seyrediyor. Akşamları da onu hüznle yolcu ediyor. Geceleri çok mutsuz olduğuna eminim.” (O1, O2)

“Alaaddin Bey’in güneşten gelmiş bir casus olarak görülmesi, güneşin doğuşu ve batışını izlemesi, geceleri güneş olmadığı için mutsuzluk yaşamayı uyumsuzluk yaratan ifadelerdir.”(O1)

15.Unsur:

Mahalleli çocuklar Alaaddin Bey’i günlerce uzaktan uzağa izlemiştir. Onun hakkında geliştirdikleri fikirler oldukça hayal ürünü, komik ve insan zihninin kabul etmeyeceği uyumsuzluklarla doludur. Alaaddin Bey’in boyunun uzayıp kısılmasını da güneşteki akrabalarıyla kurduğu özel bir iletişim olarak düşünmüşlerdir.

“Gölgesinin uzayıp kısılmasına bakarak Alaaddin Bey’in Güneşteki akrabalarıyla mesajlaştığından emin oldular.” (O1, O2)

“Çocuklar, Alaaddin Bey’in boyunun uzayıp kısılmasına kendilerince bir yorum getirmiştir. Fakat bu yorum gerçek yaşamdan olabildiğince uzaktır. Bu uzaklık da düşünceye komiklik unsuru katmıştır.”(O1)

16.Unsur:

Çocukların Alaaddin Bey hakkında ortaya attıkları düşüncelere farklı yorumlar getirenler olmuştur. Alaaddin Bey’in güneşten geldiği için orda birçok akrabalarının olduğunu ve birbirlerini özlediklerini düşünürler. Ama dünya güneşe göre daha soğuk olduğu için üşüyecekleri düşünürler. Bu düşüncelerin tamamı insan zihnindeki var olan şekiller ve şemalarla çalışmaktadır.

“Hatta güneştekilerin de onu özlediğini, ama üşümekten korktukları için Dünya’ya gelmeye bir türlü cesaret edemediklerini düşündüler.” (O1, O2)

“Zihnim böyle bir şeyin varlığını kabul etmiyor. Hayaller fazla zorlanmış.” (O2)

17.Unsur:

Çocuklar arasında geçen konuşmaların sonucunda artık Alaaddin Bey'in güneşten gelen biri olduğuna olan inanç oldukça artar. Güneşte nasıl yaşandığına dair ortaya atılan soruya mahalleli bir çocuğun verdiği cevap dünya yaşamına benzer bir düşünce ile paralellik gösterir. Fakat güneşte yaşamın olması düşünülemeyeceği için çelişki doğuran bir gülmece unsur ortaya çıkarmıştır.

“Güneşte ancak kaloriferli evlerde yaşanır.”

“Akıllım, Güneşteki kalorifer borularında soğuk su dolaşıyor!” (O1, O2)

“Güneşte yaşamın olduğunun düşünülmesi ve burada ısınma sisteminden bahsedilmesi, üstelik buradaki kalorifer borularından soğuk suyun geçtiğinin söylenmesi, uyumsuzluk yaratan gülmece ortaya çıkarmıştır.”(O1

18.Unsur:

Memo, Alaaddin Bey'in güneşin doğuşunu izlediği bir günde yanına oturur ve ona aklından geçenleri doğrudan sorar.

“Afedersiniz Alaaddin Bey, siz güneşten gelmiş bir casus musunuz?” (O1, O3)

“Memo'nun Alaaddin Bey'e sorduğu soru oldukça garip. Böyle bir durumun olmasının mümkün değildir. Alaaddin Bey casus olsa dahi böyle bir sorunun sorulmasının da mantıksız olduğu görülmektedir.”(O3)

19.Unsur:

Konuşmayı oldukça seven ve muzip kişiliği ile dikkat çeken Memo, Alaaddin Bey'e başka yıldızlarda yaşamın olup olmadığını sorar. Evet cevabını alınca oldukça şaşırır ve olağanüstü bir cevap verir.

“İnsanlığın binlerce yıldır düşünüp de, bir türlü yanıtlayamadığı soruyu Alaaddin Bey şıp diye cevaplamıştı işte.” (O2, O3)

“Memo'nun aldığı cevap karşısında verdiği tepki oldukça abartılıdır. Bu denli bir abartı içinde uyumsuzluk da taşımaktadır.”(O2)

20.Unsur:

Memo, Alaaddin Bey'e sorduğu başka yıldızlarda hayat olup olmadığına dair soruya evet cevabını alınca bir hayli şaşırır ve bunun cevabını nereden bildiğini sorar. Alaaddin Bey, kulaklarının çok hassas olduğunu ve yıldızlardaki sesleri duyabildiğini söyler. Bu durum uyumsuzluk yaratan bir gülme oluşturmuştur.

“Alaaddin Bey “benim kulaklarım çok hassastır, çok uzaklardaki sesleri bile duyabiliyorum.” dedi.” (O2, O3)

“Alaaddin Bey'in çok uzaklardaki hatta yıldızlardaki sesleri duyabilmesi tamamen bir çelişkidir ve komiklik unsuru taşımaktadır.”(O3)

21.Unsur:

Alaaddin Bey ile Memo'nun konuşması devam eder. Alaaddin Bey, kulaklarının çok hassas olduğunu, kilometrelerce ışık yılı uzaklıktaki küçük bir fısıltıyı dahi duyduğunu anlatır. Memo bu durum karşısında oldukça şaşırır.

“Şu anda milyonlarca ışık yılı ötedeki bir yıldızdan, bir çocuğun çaldığı ıslığın sesini duyuyorum.” (O2, O3)

“Alaaddin Bey’in Memo’ya söyledikleri hayali bir durumdur. Zihin yapımda böyle bir durum gerçekleşmesine dair bir düşünce yoktur.” (O3)

22.Unsur:

Alaaddin Bey, Memo’ya uzaya dair anlattıklarından sonra belli bir evren takviminin olmadığını ve her gezegenin farklı takvimi uyguladığını söyler. Memo buna oldukça şaşırır ve bu durumun düzeltilmesi için bakanlığa dilekçe vereceğini söyler. Bakanlığa verilen bir dilekçe ile evrene ait bir sorunun çözebileceğine inanmak, mizahi bir unsur oluşturmuştur.

“Bu durumun değiştirilmesi için bakanlığa dilekçe vereceğim.” (O1)

“Evrene ait ortak bir takvim oluşturulması ve bakanlığa durumun düzeltilmesi için dilekçenin verilmesi oldukça komik.” (O1)

23.Unsur:

Alaaddin Bey, Memo’ya yıldızlardan haber aldığını ve orada yaşananları duyabildiğini söyler. Memo, yıldızlarda şuan ne olduğunu sorunca Alaaddin Bey, gündelik yaşamdan bir alıntı yaparak cevap verir. Söylenilenin gerçeklikle bir ilgisi bulunmamaktadır. Bu durum insan zihninde bir çelişki yaratmakta ve gülmece oluşturmaktadır.

-Peki biraz önce söz ettiğiniz yıldızda şu an ne oluyor?

-Belediye Başkanı halka pazar konuşması yapıyor.”

-Ne diyor?

-Birbirinizle konuşurken çok bağırıyorsunuz. Kafam şişti; biraz daha alçak sesle konuşun lütfen. Sesiniz ta öbür yıldızlardan duyuluyor! diyor.” (O1)

“Yıldızlarda belediye başkanının olması, halka konuşma yapması, bağırarak konuştukları için halka kızması ve burada yaşayan halkın sesinin diğer gezegenlerden duyulması insan zihnine ters durumlardır ve tüm bunlar gülmece bir değer taşımaktadır.” (O1)

24.Unsur:

Memo, Alaaddin Bey'e sorduğu "uzaylı mısınız?" sorusuna karşılık aldığı cevap karşısında ciddi şaşkınlık yaşamaktadır. Ardından kendisinin de bir uzaylı olduğunu söylemesi bu şaşkınlığı ve uyumsuzluğu oldukça arttırmıştır.

-Memo: Hiç uzaylı olduğunuzu düşündüğünüz oldu mu, Alaaddin Bey?

-Alaaddin Bey: Tabiki, hatta öyleyim. Yoksa sen bunu bilmiyor musun?

-Memo: Hayır, inanın bilmiyordum.

-Alaaddin Bey: Eee, sen de bir uzaylısın. Yoksa bunu da mı bilmiyorsun? "Dünya uzayda yol alan bir yuvarlak küre. Dünya üstündeki herkes uzaylıdır." (O1)

"Uzaylı olduğunu duyan Memo, oldukça kararsızlık ve şaşkınlık yaşamıştır. Hem Alaaddin Bey'in hem de kendisinin uzaylı olduğunu öğrenmesiyle gelişen bir uyumsuzluk ve şaşkınlık gülmece yaratmıştır." (O1)

25.Unsur:

Memo, arkadaşlarına Alaaddin Bey'in anlattığını olağanüstü konuşmaları arkadaşlarına anlatır. Ayşe anlatılanların hiç de mantıksız olmadığından söz eder. Çünkü o sesleri kendisinin de duyduğunu söyler. Ayşe yıldızlarda bir koro çalışması yapıldığını ve seslerin kendi evlerine kadar ulaştığını ama anlamsızca sesler olduğu için tek bir şarkı bile söyleyemediklerini anlatır. Ayşe'nin söyledikleri gerçek dışı bir anlatımla arkadaşlarının dikkatini çekmiş ve onlarda mantıkdışı bir uyumsuzluk oluşturmuştur.

"Geçen hafta o yıldızda bir koro çalışması vardı. Sanırım ismi, yeteneksizler korosuydu. Sesleri ta bizim eve kadar geldi. Saatlerce uğraşıp, tek bir şarkıyı bile söylemeyi beceremediler. Kafam şişti." (O1)

"Yıldızlarda bir koro çalışması yapılmakta ve ismi yeteneksizler korusu. Sesler kendi evlerine kadar ulaşabiliyor. Okuyucuya çelişki ile gelen bir gülmece durumu yaşıyor."(O1)

26.Unsur:

Ayşe'nin yıldızlarda bir yeteneksizler korosunun var olduğunu söylemesi karşısında Nursel, bu seslerin kendi okul korosundan gelmiş olabileceğini söylemesiyle uyumsuzluk ayrı bir boyut kazanmıştır.

"O bizim okul korosunun çalışması olmasın sakın." (O1)

"Ayşe'nin yıldızlardan geldiğini söylediği ayarsız sesin Nursellerin okul korosundan geldiğini söylemesiyle okurda gülme oldukça artar."(O1)

27.Unsur:

Mahalle çocuklarından Burak, Alaaddin Bey'in dünyanın suyunu çalmak için uzaydan geldiğini ifade ederek uyumsuzluk yaratan bir gülmece yaratmıştır.

Burak: “Alaaddin Bey, Dünya’nın suyunu çalmakla görevlendirilmiş bir uzaylı olmalı. Sularımızı çalıp kendi gezegenine götürmenin yollarını arıyor herhalde.” (O1)

“Alaaddin Bey’in dünyanın suyunu çalıp kendi gezegenine götüreceğini söylemesi mantıkla bağdaşmayacak derece uyumsuz ve komik bir konuşmadır.” (O1)

28.Unsur:

Burak’ın Alaaddin Bey’in sularımızı çalmak için dünyaya gelmiş olduğunu söylemesi üzerine Yasemin bu durumdan çok endişelenir ve küresel ısınmanın olduğu günümüzde böyle bir olay olursa büyük felaket yaşanacağını söyler.

Yasemin: “Korkuyorum. Zaten küresel ısınma var. Bu yüzden susuzluk tehlikesiyle karşı karşıyayız. Bir de uzaylılar suyumuzu çalarsa, yandık!” (O2)

“Uzaylıların dünyadaki suları çalması fantastik bir hal almıştır. Fakat buna çocukların inanması da okurda gülmece oluşturan bir durum yaşatmaktadır.” (O2)

29.Unsur:

Mahalle halkı susuz kalması durumunda yaşayacakları büyük felaketlerin endişesine kapılırlar. Mikropların her yere saçılacağını, pislikten hasta olacaklarını, salgın hastalıklarının artacağını konuşurlar. Susuzluğun yaşandığı böyle bir durumda da gül yerine ancak kaktüs yetiştirebileceklerini ifade ederler.

“Bahçelerimizde gül yerine kaktüs yetiştirmek zorunda kalabiliriz.” (O2)

“Kaktüs sıcaklığa dayanıklı ve çok az su ile yetişebilen bir bitkidir. Gül ise özen isteyen sultanması gereken bir çiçektir. Susuzluğun yaşandığı bir yerde de ancak kaktüs yetiştirilebilir.”(O2)

30.Unsur:

Mahalle halkı sularının kesilmesi halinde yaşanabilecek olumsuzlukları ifade ederken bir mahalleli de artık su böreği yapamayacakları, onun yerine kuru pasta yapabileceklerini ifade etmiştir. Su böreği ve kuru pasta arasında kurulan ilişki bir zıtlık yaratmıştır.

“Su böreği yerine kuru pasta yapacağız.” (O2)

Suların kesilmesinin sonucunda su böreğinin yapılamayacağı, onun yerine de kuru pasta yapabilecekleri mizah içeren bir aykırılık taşımaktadır.”(O2)

31.Unsur:

Mahallede yaşanan su kesintisinin ortaya çıkaracağı felaket söylentileri mahalle halkını bir hayli endişelendirir. Sezai Bey, böyle bir şeyin olmayacağını çünkü mahallelerinde bu sorunu çözebilecek bir efsane yaşadığını söyler.

“Biz çok şanslıyız çünkü mahallemizde bir efsane yaşıyor.” (O2)

“Su kaçağının yerini bulacak kişinin bir efsane olarak anlatılması bir çelişkidir. Bu çelişki de okurda gülmece oluşturmaktadır.” (O2)

32.Unsur:

Utangaç Seniha Hanım, Alaaddin Bey’in su kaçaklarını bulan bir efsane olduğuna inanmayan mahalle halkına karşı söyledikleri oldukça abartılıdır. Alaaddin Bey’i dünyanın en iyi su kaçağı bulan kişisi olarak anlatmıştır. Anlatılanlarda ortaya konan abartı, okur zihninde bir uyumsuzluk oluşturmuş, hikayenin olağan akışı içerisinde bir gülmece unsur olarak dikkat çekmiştir.

“Alaaddin Bey, bu ülkenin, hatta bu dünyanın en iyi su kaçağı bulucularından biridir.” (O2)

“Dünyanın en iyi su kaçağı bulucusu olarak anlatılması oldukça abartılıdır ve uyumsuzcadır.” (O2)

33.Unsur:

Utangaç Seniha Hanım, Alaaddin Bey’i birçok kişinin yanlış anladığını, o hiçbir iş yapmasa da herkesten fazla çalıştığını mahalle halkına anlatır. Mahallelinin ne iş yaptığını sorması üzerine işe yarayacağı günü beklediğini söyler. Bu söylem hem mahalleli hem de okur zihninde uyumsuzluk oluşturmaktadır.

“Bekliyordu. Bugünün gelmesini bekliyordu.” (O2)

“İnsanın hiçbir iş yapmadan yıllarca beklemesi oldukça şaşırtıcı ve komik bir durumdur.” (O2)

34.Unsur:

Mahalle halkı, Alaaddin Bey’e gelerek suların kesildiğini anlatırlar. Alaaddin Bey de kulaklarının çok hassas olduğunu ve yaşananlardan haberdar olduğunu söyler. Hatta oldukça abartılı bir dille örnekler vererek gülmece oluşturabilecek durumlar yaratır.

“Yıldızların ışığını görebilen yılanlar gibiyim. Ya da kilometrelerce uzaktaki köfte kokusunu duyabilen köpekler gibi.” (O2)

“Yılanların yıldızların ışığını görebilmek, çok uzaklardaki köfte kokusunu alabilmek insanda uyumsuzluk yaratan ifadelerdir.” (O2)

35.Unsur:

Alaaddin Bey, ses dinleme aleti ile yerin derinliklerindeki en hassas sesleri işitebildiği ama yaşadıklarından dolayı bu aleti artık kullanmadığını söyler. Victor Bey’in aletin nerde olduğu sorması üzerine Alaaddin Bey de cezalı olduğu için onu bir odaya kilitletiğini söyler. Cansız bir varlığın ceza çekmesi bir başka uyumsuzluk örneğidir.

“Ses dinleme aletim, kaymakamlıkta bir odaya kitlenmiştir. Kendisi cezalıdır.”
(O2)

“Ses dinleme aleti Alaaddin Bey’in başına gelenlerden ötürü kaymakamlıkta bir odaya kilitlenmesi ve böylece bir nesneye ceza verilmesi oldukça komiktir.” (O2)

36.Unsur:

Alaaddin Bey, yaşanan su kaçağı problemini gidermek için mahalleliye yardım edemeyeceğini çünkü geçmişteki dinlemelerinden dolayı büyük zorluklar yaşadığını anlatır. Su boruları aracılığıyla mahallelinin yaptığı birçok sesin kendisine ulaştığını anlatır.

“Su boruları ne gevezedir bilemezsiniz siz. Kim kiminle ilgili ne konuşuyor, hangi planları yapıyor, hangi sırları kime nasıl anlatıyor, hangi çocuk ne tür hınzırlıklar düşünüyor? Aklınıza gelebilecek her şeyi duymaya başladım.” (O2)

“Su borularının geveze olduğunu söylemek insanın kabul edebileceğini normal bir anlatım değildir.” (O2)

“Çocukların yaptığı hınzırlıklar, mahalle halkının sırları Alaaddin Bey’e kadar su boruları aracılığıyla ulaşıyor. Bu durum su borularının gevezeliği olarak anlatılıyor. Burada oldukça uyumsuz bir anlatım ortaya çıkmıştır. Bu durum da okur da gülmece yaratmıştır.” (O2)

37.Unsur:

Alaaddin Bey, mahalle halkına seslere olan duyarlılığından dolayı yıllar önce büyük zorlular yaşadığını, insanların kendisine gelip oldukça ilginç isteklerde bulunduğunu anlatır. Geçmişten yaşananlardan ve gelecekte olabileceklerden sorular sorulduğunu, zaman makinesinin sırrını anlatmasını istedikleri anlatır.

“Elektrikçi Rıza Bey, zaman makinesinin sırrını benim bildiğimi düşündü. “Alaaddin Bey, n’olursun, bana şu makinenin nasıl yapıldığını öğret! Fatih Sultan Mehmet’e söylemem gereken önemli bir şey var.” diye yalvar yakar oldu.” (O2)

“Rıza Bey’in Alaaddin Bey’e zaman makinesinin sırrını sorması ve geçmişe giderek Fatih Sultan Mehmet’e anlatmak istediklerinin olduğunu söylemesi okur zihninin kabul edebileceği bir uyumda değildir. Bu durum okurda gülmece oluşturmaktadır.” (O2)

38.Unsur:

Alaaddin Bey’in çok uzaklardan gelen sesleri dahi duyabilmesinden dolayı insanlar, türlü isteklerle kendisine gelir. Hatta ölmüş yakınlarından haber soran insanların olduğundan bahseder. Anlatılan bu durum insanı çelişkiye düşürmekte ve şaşkınlık yaşatmaktadır.

“Ölmüş yakınlarıyla konuşmamı isteyenler bile çıktı.” (O2)

“Ölmüş insanlarla konuşmanın mümkün olmadığını hepimiz biliriz. Yazar bu anlatımıyla okur zihnini bozarak güldürmek istemektedir.” (O2)

39.Unsur:

Alaaddin Bey, geçmişte kendisine oldukça fazla sorular sorulduğunu ve durmadan konuştuğunu, dünyanın en geveze insanına dönüştüğünü söyler. Konuştukça da bütün sırların ortaya döküldüğünü, insanların da birbirine küstüğünü anlatır. Ardından gelen anlatımlarıyla gizli yemek tarifleri, ülkelerin birbirini tehdit etmesi oldukça abartılı şekilde verilen örnekler oluşturmuştur.

“Gizli yemek tarifleri ortalığa saçılıyor, ülkeler birbirine tehdit mesajları yolluyor, sınıfın en tembeli fizik sınavından on üstünden on alıyordu.” (O2)

“Yemek tarifinin öğrenilmesi insanların kişisel sırları olarak verilmiş ile aynı cümlede anlatılması bir çelişkili anlatım örneğidir ve mizah yaratır. Ülkelerin tehdit mesajları göndermesi de oldukça önemli bir anlatım olarak dikkat çekmiştir. Çok ciddi durumlar, ciddiyet oluşturmayacak durumlarla anlatılmış ve uyumsuzluk yaratılmıştır.” (O2)

40.Unsur:

Alaaddin Bey, duyduğu seslerden dolayı çok fazla bilgi sahibi olduğunu ve bu da kendisini çok geveze bir hale getirdiğini anlatmaktadır. Alaaddin Bey’in edindiği bilgileri tarif ederken kullandığı “insan ömrüne sığacak bilginin yüz katı kadar bilgi” anlatımı uyumsuzluk oluşturmuştur.

“Yalnızca birkaç yıl içinde, insanın bütün bir ömrüne sığacak bilginin yüz katı kadar bilgiye sahip olmuştum.” (O2)

“İnsanın belli bir süre dinlediği seslerden bir ömre sığacak bilgi edinmesi, üstelik bunun yüz katı kadar bir ifade kullanılması oldukça abartılı bir mizah içerir.” (O2)

41.Unsur:

Alaaddin Bey, insanların olumsuz düşüncelerinden ve geveze halinden kurtulmak için derin bir sessizliğe gömülür. Ses aletine de ceza vererek bir dolaba kilitlemesi için kaymakam Bey’e teslim eder. Yaşananlar ve anlatılanlar okurda bir şaşkınlık yaratmıştır. Üstelik cansız bir varlığa ceza verilmesi de ayrı bir uyumsuzluk gösterir.

“Sonunda ses aletine ceza verdim. Bir dolaba kilitlemesi için, onu zamanın kaymakamı Vehbi Bey’e teslim ettim.” (O2)

“Alaaddin Bey’in ses dinleme aletini bir dolaba kilitleyerek ceza vermesi uyumsuzluk yaratıyor. Bu durum bende şaşkınlık yarattı.” (O2)

42.Unsur:

Alaaddin Bey'in ses dinleme aleti ile en hassas sesleri dahi duyabilmesi onun ciddi problemler yaşamasına neden olmuştur. Başına gelenlerden sonra ses dinleme aletini bir dolaba kilitler ve dünyanın en suskun insanı olacağına söz verir. Alaaddin Bey'in dünyanın en suskun insanı olmaya karar vermesi gibi bir karar alması, okur zihninde "acaba" oluşturabilecek bir algı yaratmıştır.

"Kendi kendime dünyanın en suskun insanı olacağıma söz verdim." (O2)

"Alaaddin Bey'in dünyanın en suskun insanı olması mümkün değildir. Bunun için hiç konuşmaması gerekir. Halbuki Alaaddin Bey yer yer konuştuğu da görülmektedir. Bu durum bence gülme hissi oluşturmuştur."(O2)

43.Unsur:

Alaaddin Bey, su boruları aracılığıyla neredeyse her şeyi duyar olmuştur. İnsanların gizli sırlarını, yemek tariflerini, öğretmenlerin hazırladığı yazılı soruları işitebilir hale gelir. Öğrenciler yazılıda tam not alınca öğretmenler durumu fark eder ve Alaaddin Bey'i suçlarlar.

"Alaaddin'in geveze boruları sınav sorularını çocuklara ulaştırdılar galiba." dediler. (O2)

"Yazılı soruları sesli olarak hazırlanan bir şey değildir. Sesli hazırlansa dahi su boruları aracılığıyla taşınması mümkün değildir. Kurgu oldukça hayal ürünü bir anlatım içerdiği için oldukça fazla uyumsuzluk oluşturabilecek gülmece unsuru bulunmaktadır."(O2)

44.Unsur:

Alaaddin Bey, ses dinleme aletini tekrar sırtına vurup sokak sokak dinleme yaparken, mahalleli çocuklar da onu dikkatle izler. Alaaddin Bey'in yaptıklarını merakla izleyen çocuklar, onun yaptığını tıpkı bir doktorun iç organları dinlemesi gibi, o da dünyayı dinlediğini ifade etmektedir.

"Alaaddin Bey, dünyanın iç organlarından gelen sesleri dinliyor." (O2)

"Dünyanın iç organları yerin derinlikleridir. Bu anlatım bir benzetme olsa da dünyanın iç organları bir uyumsuzluk yatarmıştır." (O2)

"Alaaddin Bey'in yerin derinliklerinden gelen sesleri dinlemesi oldukça şaşırtıcı olarak anlatılmıştır. Yapılan anlatım uyumsuzluk oluşturan bir gülmece yaratmıştır." (O2)

45.Unsur:

Alaaddin Bey, yerin derinliklerinden gelen sesleri dinlerken birden bayılır. Doktor Zihni Bey, ses dinleme aleti ile Alaaddin Bey'in vücudunu dinler. Alaaddin Bey'in vücudundan gelen sesleri anlayamaz ama bir melodinin dolaştığını ifade eder.

Doktor Zihni Bey, Alaaddin Bey bayılınca ses dinleme aleti ile

“Damarlarının içinden bir melodi geliyor.” (O2)

“Alaaddin Bey'in damarlarında bir melodinin dolaşması normal şartlar altında mümkün değildir. Vücuttan melodik seslerin gelmesi komik bir unsur oluşturmuştur.” (O2)

46.Unsur:

Alaaddin Bey yerin derinliklerinden gelen sesi duyunca kendinden geçerek bayılır. Ayılıp kendine geldikten sonra mahalle halkını arkasına alarak yürümeye başlar.

“Ne tuhaf yürüyor, sanki ayağının altında küçük yumuşak bulutlar var.” (O2)

“Alaaddin Bey duyduğu ses sonucunda belli ki oldukça mutlu bir haber almış olmalı. Kendine geldikten sonra yaptıkları bunu göstermekte.”(O2)

“Ayağının altında küçük yumuşak bulutların olduğundan bahsedilmesi oldukça mutlu olduğunu gösterir. Ayağının altında bulutların olmayacağı düşünülürse, uyumsuzluk yaratan bir durumun ortaya çıktığı görülmektedir.”(O2)

47.Unsur:

Alaaddin Bey'in duyduğu ses herkesi endişelendirmiştir. Küçük Ziya da annesinin örgü şişlerini kırdığının ortaya çıkmasından endişeleniyordu.

“Küçük Ziya, annesinin örgü şişlerini eskrim yaparken kırdığının ortaya çıkmaması için dualar etti.” (O3)

Küçük Ziya'nın endişesi çocukçadır. Alaaddin Bey'in bayılmasına neden olacak olayın bu olduğunun düşünülmesi çelişki doğurmuştur.” (O3)

48.Unsur:

Alaaddin Bey'in bayılmasına neden olan olay; Semiha Hanım'ın Alaaddin Bey'e olan aşkını arkadaşına söyleyince, su boruları sesi taşır ve Alaaddin Bey'e kadar ulaştırır. Çok geçmeden de Alaaddin Bey ve Utangaç Semiha Hanım evlenirler.

“Nasıl olmuştu da utangaç Semiha Hanım'la Alaaddin Bey evlenmeye karar vermişti?” (O3)

“Utangaç Semiha Hanım ile Alaaddin Bey'in evliliği duyanları oldukça şaşırtıyor. Çünkü biri çok utangaç biri de çok sessiz. Bu iki farklı karakterin evlilik kararı alması mahallelide uyumsuz bir bakış oluşturmuştur.”(O3)

49.Unsur:

Utangaç Semiha Hanım arkadaşına bir sır vermek ister yalnız sırrını sadece mutfakta musluğun yanında söyleyeceğini ifade eder. Bu durum mantık sınırlarının dışında kalmaktadır ve hikayenin akışı içerisinde mizah unsuru yaratmaktadır.

“Sırrımı sana ancak mutfakta, musluğun yanında açabilirim.” (O3)

“Semiha Hanım sırrını sadece musluğun yanında açıklaması bende uyumsuzluk yaratmış ve komik gelmiştir.” (O3)

Rahatlama Teorisi

1.Unsur:

Alaaddin Bey, konuşmadan saatlerce durabilen bir insan olduğu ve insanları dinlediği için derdini anlatmak, kendisinin dinlenmesini isteyen birçok mahalleli onun yanına gelir ve derdini anlatır. Derdini anlatıp rahatlamak isteyen mahalleli Alaaddin Bey’e içini dökerek rahatlar mutlu olarak yanından ayrılırlar.

“Kimler yoktu ki gelenler arasında! Sökük çoraplarını nasıl diktiğinden söz edenler mi dersiniz, maydanozlu pilakinin nasıl yapılmaması gerektiğini anlatanlar mı? Ya da yüz yıl sonra dünyayı ne tür felaketlerin beklediğini sıralamaktan zevk alanlar mı?” (O1, O2)

“Alaaddin Bey’e anlatılan dertler günlük yaşamda oldukça sıradan, herkesin yaşayabileceği sorunlardır. Fakat mahallelinin basit konularla içini döküp rahatladığı görülüyor.” (O1)

“İnsanlar yaşadığı gerginlikleri Alaaddin Bey’e anlatarak rahatlamaktadır.” (O2)

2.Unsur:

Memo, aklından geçenleri Alaaddin Bey’e sormak için çok çekinir. Fakat tüm cesaretini toplayarak sorusunu yöneltir. Bu hal karşısında Memo, aklından geçenleri sorduğu için oldukça rahatlamıştır.

“Memo bir sabah, Alaaddin Bey’in yanına oturup, hiç konuşmadan güneşin doğuşunu seyretti. Sonra pattadanak sordu:” (O1, O2)

“Memo’nun Alaaddin Bey’e sormaya çekindiği sorusunu sormasıyla birlikte hem rahatlamış hem de o anki hali gülmece yaratmıştır.” (O1)

“Alaaddin Bey’e sormaya cesaret edemediği soruyu birden bire soran Memo, içinde biriken tüm tedirginlikleri atmış ve rahatlamıştır.” (O2)

3.Unsur:

Alaaddin Bey, kendi halinde sessiz kalmayı başarabilen bir insandır. Memo'nun sorduğu ani soru karşısında yıllarca kullanılmayan sesini kontrol ettikten sonra evet cevabını verir. Alaaddin Bey'in uzun yıllar taşıdığı konuşmama gerginliği verdiği evet cevabı ile ortadan kalkar. Ses tellerini temizlemesi ve verilen cevap rahatlama ile doğan bir mutluluk yaşatmaktadır.

“Alaaddin Bey uzun zamandır kullanılmayan ses tellerini temizledi ve “Evet” diye kısa, net bir cevap verdi.” (O1, O2)

“Verilen cevap yılların sessizliğini bozmuş, gerilimi ortadan kaldırmıştır.” (O1)

“Alaaddin Bey, mahalle halkı ve çocuklara göre çok sessiz, konuşmayan ve iletişim kurulması güç bir karakterdir. Memo'nun fazlaca konuşmalarına alışık olduğu için cevap verme gereği de duymamaktadır. Fakat sorulan soruya beklenmedik bir cevap verir ve Memo'yu da çok şaşırtır.” (O2)

4.Unsur:

Memo'nun sorduğu sorular karşısında Alaaddin Bey sessiz kalmak yerine her sorusunu oldukça ilginç cevaplarla açıklar. Bu duruma hayret eden Memo, casus olarak gördüğü Alaaddin Bey'in neredeyse geveze olduğunu söyler.

“Casusumuz neredeyse geveze oldu denebilir.” (O1, O2)

“Alaaddin Bey, yıllarca konuşmadan durmak zorunda kalmasını bir baskı unsuru olarak düşünürsek konuşması da baskının kalktığını gösterir. Burada Memo'nun ifadeleri ise rahatlama ile gelen mizahı doğurmaktadır.” (O1)

“Casusun geveze oluşu baskının kalması ile gerçekleşmektedir.” (O2)

5.Unsur:

Alaaddin Bey, Memo'nun sorduğu sorular karşısında oldukça ilginç cevaplar verir. Herkesin bir uzaylı olduğunu belirten Alaaddin Bey, gerekli bilimsel açıklamaları da yapınca Memo bu durum karşısında oldukça şaşkın bir hal alır.

“İkisi de hınzır hınzır birbirlerine baktılar.” (O1)

“Memo ve Alaaddin Bey'in birbirlerine muzip bakışları rahatlama hissi uyandırmıştır.” (O1)

6.Unsur:

Mahalleli çocuklar, Alaaddin Bey'in yıldızlardan gelen bir casus olduğunu ve dünyanın suyunu çalmakla görevlendirildiğini düşünürler. Bir Pazar günü Victor Bey'in suların kesildiğini söylemesiyle çocuklar düşündüklerinin gerçekleşmeye başladığını zannederler. Çocukların kuşku dolu düşünceleri ile gerginlik artmış, suların kesildiğinin

haber alınmasıyla düşüncede haklılık ile gelişen bir rahatlama olmuştur. Memo'nun haklılığını belirten ifadeleri de okurda gülmece oluşturmuştur.

Çokbilmiş Memo: “Buyurun buradan yakın! Söylediklerimiz bir bir gerçekleşiyor işte.” (O1)

“Memo'nun söylediklerinin bir bir gerçekleştiğine inanması, düşüncelerinin hayat bulmasından doğan bir rahatlama yaratır.” (O1)

7.Unsur:

Mahallede ortaya çıkan su kaçağı sorununa çözüm bulmak için mahallenin ileri gelenleri toplanır ve birtakım düşünceler geliştirilir. Öğretmen Belma Hanım, tüm mahalleyi kazamayacaklarını ifade ederek ortaya çıkan gerginliği düşürmüştür.

İlkokulun yeni öğretmeni Belma Hanım: “Ama hangi boruda kaçak var? Bütün mahalleyi kazacak halimiz yok herhalde? diye sordu.” (O2)

“Belma Hanım hangi boruda kaçak olduğunu bulmak için tüm mahalleyi kazamayacaklarını belirtir. Kendine has üslubuyla insanların zihninden geçen en güç ihtimalin yapılamayacağını söyleyerek gerilimi düşürmüştür.” (O2)

8.Unsur:

Mahalle halkından birçok kişi ve çocuklar Alaaddin Bey'i işsiz güçsüz biri olarak tanımıştır. Fakat Alaaddin Bey'in belediyede su kaçaklarını bulma şefi olduğu öğrenilince büyük şaşkınlık yaşanır.

“Biz onu işsiz güçsüz biri sanırdık! Üstelik şefmiş.” (O2)

“Mahalleli, yaşadıkları su kaçağı sorununu çözebilecek bir kişinin olduğunu ve Alaaddin Bey'in de belediyede su kaçaklarını bulma şefi olduğunu öğrenince oldukça rahatlamışlardır.” (O2)

9.Unsur:

Alaaddin Bey konuşmayı bırakmak için Doktor Zihni Bey'e görünür. Meslek hastalığına tutulan Alaaddin Bey, birtakım uygulamalardan geçer. Bu uygulamalardan biri de doktorun Alaaddin Bey'in diline uyguladığı acı biber masajıdır.

“Doktor Zihni Bey, çaresiz kalıp dilime acı kırmızı biber masajı bile yaptı.” (O2)

“Alaaddin Bey'i konuşmaktan vazgeçirmek için doktorun uyguladığı acı biber masajı artan gerginliği düşürmek ve okuru rahatlatmak içindir.” (O2)

10.Unsur:

Alaaddin Bey, yıllarca süren sessizliğini anlatırken içinde bulunduğu zor ve sıkıcı durumdan kurtulmak istediği de anlaşılmaktadır.

“Konuşmaya konuşmaya dilim pas tuttu.” (O2)

“Alaaddin Bey, yıllarca konuşmadığı için dilinin pas tuttuğunu söylemektedir. Bu durumun ifadesi artan gerginliğin de düşürüldüğünü dile getirmiştir. Dilin pas tutması ise oluşan gerginliği düşürdüğü gibi gülmece de yaratan bir unsura dönüşmüştür.” (O2)

11.Unsur:

Memo ile Yasemin, Alaaddin Bey’e gider ve mahallede yaşanan su kaçağı sorununu bulması için ricada bulunur. Yasemin Alaaddin Bey’e içinde bulundukları güçlüğü anlatan bir şiir okur ve bu şiir Alaaddin Bey’i çok etkiler.

“İğneyi kim batırdı dünya’ya, pısss diye sönmesi için?” (O2)

“Alaaddin Bey ses dinleme aletini tekrar eline almak istemeyince mahalle halkında ve çocuklarca gerginlik artmıştır. Fakat Yasemin’in okuduğu şiir onu etkilemiş ve sorunu çözmeye ikna olmuştur. Şiirin son dizesinde geçen dünya-balon benzetmesi anlatımı ile komik bir unsur ortaya çıkmıştır.” (O2)

12.Unsur:

Alaaddin Bey, su borularından gelen sesi duyunca birden bayılır. Bu durum herkesi endişelendirir. Doktor Zihni Bey Alaaddin Bey’i muayene edince durumunun gayet iyi olduğunu ifade ederek mahallede bir rahatlama hissi yaratır..

“Hiçbir şeyi yok dedi gülerek. Kalbi küt küt atıyor.” (O2)

“Baygınlık geçiren Alaaddin Bey’in durumunun iyi olması mahalle halkını rahatlatmıştır. Doktorun gülümsemesi ve kalbinin iyi olduğunu söylemesi rahatlama oluşturmuştur..” (O2)

13.Unsur:

Alaaddin Bey bayılınca mahalleli büyük bir endişeye kapılmıştır. Kendisine gelmesi beklenmiş, doktor çağrılmış fakat kendine gelememişti. Mahalleli çocuklar en sonunda bir kova suyu başından aşağı dökünce kendine gelmiştir.

“Çocuklar, Alaaddin Bey’in ayılması için, musluktan akan suyu kovaya doldurup, başından aşağıya boca ettiler.” (O2)

“Alaaddin Bey’in bayılmasıyla artan gerilim, ayılınca ortadan kalmıştır fakat çocukların oldukça komik bir hareketi olan bir kova suyu başından aşağı dökünce.” (O2)

14.Unsur:

Alaaddin Bey’in bayılmasına neden olan konuşma, belediye hoparlöründen Semiha Hanım ile Alaaddin Bey’in evlenme merasimi anons edilince durum mahalleli tarafından anlaşılır. O gün Semiha Hanımın Alaaddin Bey’e duyduğu aşkını Zeynep Hanıma itiraf etmiştir. Bunu duyan Alaaddin Bey de sevincinden bayılmıştır. Mahalleli

konunun detaylarını öğrenmek için Zeynep Hanım’a gelince o da konuyu uzun uzadıya anlatır.

“Zeynep Hanım iyice ballandıra ballandıra anlattı olayı.” (O3)

“Zeynep Hanım mahallelinin merakını gidermek için konuyu detaylıca anlatır. Anlattıkları ile okurda bir neşe uyuandırır.” (O3)

15.unsur:

Alaaddin Bey ile Utangaç Semiha Hanım’ın nikah töreninde Memo ortaya atılır ve suların kesildiğini söyleyince itfaiye bandosu ilkbahar sonatını çalar. Nikah merasimindeki heyecan Memo’nun ortaya atılmasıyla yerini kahkahaya bırakır.

“Tören; Memo’nun şakacıktan “Sular kesildi!!! Diye bağırmasının ardından, İtfaiye Bandosu’nun ilkbahar sonatını çalmasıyla hareketlendi.” (O3)

“Nikah merasiminde Memo’nun yaptığı espri katılımcıları kahkahaya boğmuştur.”(O3)

16.Unsur:

Alaaddin Bey ile utangaç Semiha Hanım’ın nikah merasiminde mahalleli çocuklar, geveze su boruları orkestrası kurmuştur. Merasiminde kurulan bu orkestranın söylediği “tıss pıss tıss” şarkısı hikayenin akışını anlatan ve okuru rahatlatan gülmece oluşturmıştır.

“Mahalleli çocukların birlikte kurduğu Geveze Su Boruları Orkestrası sahneye çıktı. Küçük Yasemin’in Tıss pıss tısss şarkısını söyledi.” (O3)

“Çocukların kurduğu geveze su boruları orkestrası ile hikayenin sonu getirilmiş ve okurda oldukça keyifli ve mutluluk veren bir gülmece unsur yaratılmıştır.”(O3)

Alaaddin’in Geveze Su Boruları Adlı öyküde Yer Alan Gülmece Unsurların Mizah Yaratma Yöntemlerine Göre Değerlendirilmesi

Alaaddin’in Geveze Su Boruları adlı öyküde üç okur tarafından yapılan inceleme sonucu on altı (16) farklı mizah yaratma yöntemi ve doksan üç (93) adet mizah yaratma yönteminin kullanıldığı gülmece unsur belirlenmiştir. Öyküde en sık kullanılan mizah yaratma yöntemi, Mübalağa (18), Komik (12) ve Alay (9) olarak belirlenmiştir.

Mübalağa

Öyküde geçen mübalağa içerikli mizah unsurları, üç okur tarafından yapılan inceleme ile belirlenmiş ve on sekiz (18) farklı gülmece unsur belirlenmiştir. Her üç

okurun da ortak görüşte bulunduğu on üç(13), birinci ve üçüncü okurun ortak görüş belirttiği üç (3) sadece üçüncü okurun belirttiği iki (2) mizah unsuru belirlenmiştir.

1.Unsur:

“O, küçücük bir taş parçasının üstündeki ufak bir sarı nokta için bile saatlerce konuşmayı başarabilen bir çocuktur.”(O1, O2, O3)

“Memonun küçük bir taş üzerindeki noktayı saatlerce konuşulabildiğini anlatan bir abartı söz konusudur. Memo’nun konuşmayı seven bir çocuk olduğu mizahi bir dille anlatılmıştır.” (O1)

2.Unsur:

“Kimler yoktu ki gelenler arasında! Sökük çoraplarını nasıl diktiğinden söz edenler mi dersiniz, maydanozlu pilakinin nasıl yapılmaması gerektiğini anlatanlar mı? Ya da yüz yıl sonra dünyayı ne tür felaketlerin beklediğini sıralamaktan zevk alanlar mı?” (O1, O2, O3)

“Normal şartlar altında konuşmaya, dertleşmeye gelenler çoraplarını nasıl diktiğini anlatmaz. Burada anlatım biraz abartıya kaçmış. Bu abartı da gülmece doğurmuş.” (O1)

“Alaaddin Bey’in yanına gelip dertleşen insanlar anlatılırken bir hayli abartılı anlatımlara yer verilmiştir.” (O2)

3.Unsur:

“Ben de kuşkulanyorum Alaaddin Bey’den. Bana bu dünyadanmış gibi gelmiyor.” (O1, O2)

“Çocukların Alaaddin Bey hakkında ortaya attığı düşünceler hayal ürünü, güldürü yaratan abartılı durumlardır.” (O1)

“Alaaddin Bey’in bu dünyadan olmadığını düşünmek oldukça abartılı bir anlatımdır.” (O2)

4.Unsur:

“Görmüyor musunuz, sabahları büyük bir mutlulukla güneşin doğuşunu seyrediyor. Akşamları da onu hüznle yolcu ediyor. Geceleri çok mutsuz olduğuna eminim.” (O3)

“Alaaddin Bey’in güneşi yolcu etmesi abartılı bir anlatım yaratmıştır.”(O3)

5.Unsur:

“Gölgesinin uzayıp kısılmasına bakarak, Alaaddin Bey’in, Güneşteki akrabalarıyla mesajlaştığından emin oldular. Hatta, Güneşteki de onu özlediğini, ama üşümekten korktukları için dünyaya gelmeye bir türlü cesaret edemediklerini düşündüler.” (O1, O3)

“Oldukça abartılı bir anlatım. Alaaddin Bey’in güneşten geldiğinin düşünülmesi, güneşteki akrabalarıyla mesajlaşması ve birbirlerine özlem duymaları mübalağa oluşturmuştur.” (O3)

6.Unsur:

“İnsanlığın binlerce yıldır düşünüp de bir türlü yanıtlayamadığı soruyu Alaaddin Bey şıp diye cevaplamıştı işte.” (O1, O2, O3)

“İnsanlık için önemli, çözülmemiş bir soruna cevap verildiğinin anlatılması abartı oluşturan bir gülmece doğurur.” (O1)

“Alaaddin Bey’in verdiği cevabı, Memo insanlık için önemli bir keşif olarak görmüştür.” (O3)

7.Unsur:

“Benim kulaklarım çok hassastır, çok uzaklardaki sesleri duyabiliyorum.” (O1, O2, O3)

“Alaaddin Bey’in çok uzaklardaki sesleri duyabildiğini söylemesi abartılı bir anlatım olmuştur.” (O3)

8.Unsur:

“Şu anda milyonlarca ışık yılı ötedeki bir yıldızdan, bir çocuğun çaldığı ıslığın sesini duyuyorum.” (O1, O2, O3)

“Alaaddin Bey’in yıldızdan fısıltıyı dahi duyması abartı oluşturan bir gülmececiştir.” (O2)

9.Unsur:

“Biraz daha alçak sesle konuşun lütfen. Sesiniz ta öbür yıldızlardan duyuluyor.” (O1, O2, O3)

“Seslerin gezegenler arasında duyulabilmesi abartı oluşturan bir gülmececiştir.” (O2)

10.Unsur:

“Eee, sen de bir uzaylısın. Yoksa bunu da mı bilmiyorsun.” (O1, O3)

“Alaaddin Bey, Memo’ya uzaylı olduğunu söylemesi oldukça sıra dışı bir tepki oluşturmuştur. Bu sıradışılık abartı ile gelişen bir gülmece yaşıtmıştır.” (O1)

11.Unsur:

“Geçen hafta o yıldızda bir koro çalışması vardı. Sanırım ismi, yeteneksizler korosuydu. Sesleri ta bizim eve kadar geldi. Saatlerce uğraşıp, tek bir şarkıyı bile söylemeyi beceremediler. Kafam şişti.” (O3)

“Yıldızlardaki koro çalışmasının dünyaya kadar ulaşması abartılı bir anlatımdır.” (O3)

12.Unsur:

“Kilometrelerce öteye düşen yağmur damlalarının sesini tek tek duyabiliyormuş. Sularımızı çalıp, kendi gezegenine götürmenin yollarını arıyor herhalde.” (O1, O2, O3)

“Çocukların Alaaddin Bey’in yıldızlardan geldiğini düşünmesi ve dünyanın sularını çalıp kesip kendi gezegenine götüreceğini düşünmesi abartılı bir anlatım yaratmıştır.” (O1)

13.Unsur:

“Herkes, neden diye sordu. Çünkü mahallemizde bir efsane yaşıyor.” (O1, O2, O3)

“Sabahtan akşama kadar hiçbir iş yapmadan saatlerce oturan ve konuşmayan bir insanın efsane olarak anlatılması, hikayenin akışı içerisinde abartı oluşturmuştur.” (O1)

“Efsane olağanüstü durumlar oluşturan kişiler için kullanılır. Alaaddin Bey kendi halinde yaşayan bir insandır.” (O2)

14.Unsur:

“Alaaddin Bey, bu ülkenin, hatta bu dünyanın en iyi su kaçağı bulucularından biridir.” (O1, O2, O3)

“Dünyanın en iyi su kaçağı bulucusu ifadesi oldukça abartılı bir mizah oluşturmuştur.” (O2)

“Dünyayı tanımadan en iyi olduğunun anlatılması abartılı bir gülmece unsur yaratır.” (O3)

15.Unsur:

“Alaaddin Bey, n’olursun, bana şu zaman makinesinin nasıl yapıldığını öğret! Fatih Sultan Mehmet’e söylemem gereken önemli bir şey var.” (O1, O2, O3)

“Zaman makinesi ile Fatih Sultan Mehmet dönemine yolculuk yapılmak istenmesi abartılı bir anlatımdır. Yapılan abartı okurda gülmece yaratabileceğini düşünüyorum.” (O2)

16.Unsur:

“Sadece birkaç yıl içinde, insanın bütün bir ömrüne sığacak bilginin yüz katı kadar bilgiye sahip olmuştum.” (O1, O2, O3)

“İnsanın az bir zamanda tüm ömrünün yüz katı kadar bilgiye ulaştığının aktarılması sayısal, abartılı anlam yaratmıştır.” (O1)

“İnsan ömrünün yüz katı bir ömürde edinilecek bilgiye birkaç yılda sahip olmak abartı.”(O2)

17.Unsur:

“Kendi kendime dünyanın en suskun insanı olacağıma söz verdim.” (O1, O2, O3)

“Dünyanın en suskun insanı olmak için dilsiz olmak mı gerekir?”(O2)

“Dünyanın en suskun insanı olacağına söz vermesi mekânsal bir abartı yaratmaktadır.”(O3)

18.Unsur:

“Alaaddin Bey, dünyanın iç organlarından gelen sesleri dinliyor.” (O1, O2, O3)

“Dünyanın iç organlarından gelen ses, yerin derinliklerinden gelen sesi anlatır. Burada abartılı bir anlatım ile gerçekleşen gülmece durumu vardır.”

Komik:

Öyküde komik olan mizah unsurları, üç okur tarafından yapılan inceleme ile belirlenmiş ve on iki (12) farklı mizahi unsur belirlenmiştir. Her üç okur dört (4) ortak görüşte bulunmuştur. Birinci ve ikinci okur iki (2), birinci ve üçüncü okur iki (2), ikinci ve üçüncü okur bir (1) ortak görüşte bulunmuş sadece üçüncü okur üç (3) farklı bağımsız mizahi unsur belirtmiştir.

1.Unsur:

“O zaman güneşten gelen bir casus o.” (O3)

“Alaaddin Bey güneşten gelen bir casus olarak görülmesi bir gülme davranışı yaratır.” (O3)

2.Unsur:

“O zaman derisi kalın olmalı.” (O1, O3)

“Alaaddin Bey, güneşten gelen bir casus olarak görüldüğü için oradaki sıcaklığa dayanabilmesi için derisinin kalın olarak düşünülmesi bende gülme uyandırmıştır.”(O3)

3.Unsur:

“Bence kanı çok soğuktur.” (O1, O2)

“Bir başka mahalleli çocuk, güneşteki sıcaklığa dayanabilmesi için kanının çok soğuk olduğunu düşünmesi komiklik unsuru yaratmıştır.” (O1)

4.Unsur:

“Güneşte nasıl yaşanır? Çok sıcak olmalı! Ancak kaloriferli evlerde.” (O1, O2, O3)

“Alaaddin Bey’in güneşte ancak kaloriferli bir evde yaşayabileceğinin düşünülmesi güldürü oluşturmaktadır.” (O1)

“Güneşte kaloriferli evde yaşamak eğlence oluşturan bir komikliktir.” (O2)

5.ve 6. Unsur:

“Alaaddin Bey, hiç uzaylı olduğunuzu düşündüğünüz oldu mu?” (O1, O3)

“Kendi halinde oturmakta bir kişiye uzaylı olup olduğunu sormak komik bir durumdur.” (O3)

“Tabi ki. Hatta öyleyim.” (O1, O2, O3)

“Alaaddin Bey, uzaylı olduğunu ifade ederek gülme duygusu uyandırmıştır.” (O2)

7.Unsur:

“Dünya uzayda yol alan bir yuvarlak küre. Dünya üstündeki herkes uzaylıdır.” (O2, O3)

“Alaaddin Bey’in herkesin bir uzaylı olduğunu ifade etmesi hem Memo’da bir şaşkınlık yaratmış, hem de bu durum okurda komik bir durum oluşturmuştur.” (O3)

8.Unsur:

“Korkuyorum. Zaten küresel ısınma var. Bu yüzden susuzluk tehlikesiyle karşı karşıyayız. Bir de uzaylılar suyumuzu çalarsa, yandık.” (O1)

“Uzaylıların dünyanın suyunu çalacağını düşünülmesi oldukça komik bir durumdur.” (O1)

9.Unsur:

“Ölmüş yakınlarıyla konuşmamı isteyenler bile çıktı.” (O1, O2, O3)

“Mahalle halkından bazı kişiler, Alaaddin Bey’e gelerek ölmüş yakınlarından haber vermesini bekler. Bu durum normal şartlarda gerçekleşmesi düşünülemez.” (O2)

10.Unsur:

“Hem biz öyle sizin bildiğiniz meraklı insanlardan değiliz.” (O3)

“Mahalleli Alaaddin Bey’in kaçak su problemini çözmesi için ısrar eder. Hatta bir kişi kendilerinin çok meraklı olmadıklarını, gizli hazinelerin yerini dahi merak etmeyeceklerini ifade eder. Bu anlatımı ben komik buldum.” (O3)

11.Unsur:

“Kimler yoktu ki gelenler arasında! Sökük çoraplarını nasıl diktiğinden söz edenler mi dersiniz, maydanozlu pilakinin nasıl yapılmaması gerektiğini anlatanlar mı, Ya da yüz yıl sonra dünyayı ne tür felaketlerin beklediğini sıralamaktan zevk alanlar mı?” (O1, O2)

“Alaaddin Bey’in yanına gelip konuşan insanlar oldukça ilginç, komik gerekçelerle gelip derdini anlatmaktadır.” (O2)

12.Unsur:

“Güneşte gece olmaz. Güneşin her yeri gündüzdür de ondan.” (O1, O2, O3)

“Güneş ısı ve ışık saçan bir yıldız olduğunu düşünürsek bu anlatım okurda komiklik oluşturan bir anlatıma dönüşür.” (O3)

13.Unsur:

“Belki inanmayacaksınız ama, ortak nehirlerimiz aracılığıyla komşu ülkelerdeki sesleri bile duymaya başladım.” (O3)

“Nehirler aracılığıyla komşu ülkelerin sırrına erişmek abartılı bir mizahi anlatımdır.”(O3)

Alay:

Öyküde alay içeren mizahi unsurlar, üç okur tarafından yapılan inceleme ile belirlenmiş ve dokuz (9) farklı mizah unsuru belirlenmiştir. Her üç okur beş (5) ortak görüşte bulunmuştur. İkinci ve üçüncü okur üç (3) ortak görüş belirtmiş ve sadece birinci okur bir (1) farklı yerde mizahi unsur belirtmiştir.

1.Unsur:

“Ben de kuşkulaniyorum Alaaddin Bey’den. Bana bu dünyadanmış gibi gelmiyor.” (O2, O3)

“Alaaddin Bey’in bu dünyadan olmadığını düşünmek oldukça alaysı bir düşüncedir.”(O3)

2.Unsur:

“Astronomi bilgin yerlerde sürünüyor senin. Merkür yıldız değil, bir gezegen.” (O1, O2, O3)

“Mert, Alaaddin Bey’in Merkür gezegeninden gelmiş biri olacağını söyleyince Esra, Merkür’ün yıldız değil bir gezegen olduğunu söyler ve alaycı bir anlatım yapılır.” (O1)

“Konuya dair bilgisinin neredeyse hiç olmadığını anlatan bu ifadeler alaycı bir tutum takınarak söylenen bir gülmece unsur niteliğindedir.”(O2)

3.Unsur:

“Güneşte nasıl yaşanır? Çok sıcak olmalı! Dedi Memo.

“Ancak kaloriferli evlerde” diye yapıştırdı Mert. “(O1, O2, O3)

“Güneşte kaloriferli evlerde yaşanacağını söylenmesi gülme duygusu uyandıran komik bir anlatım oluşturuyor.” (O1)

4. Unsur:

“Bir kere çok önemli bir iş başarmış, Alaaddin Bey’in arka arkaya iki cümle kurmasını sağlamıştı.” (O1, O2, O3)

“Memo’nun sorularına neredeyse hiç konuşmayan Alaaddin Bey’in arka arkaya iki cümle kurarak cevap vermesi oldukça komik bir anlatımla sunulmuştur.” (O2)

5.Unsur:

“Aman ne güzel diye düşündü Memo. Casusumuz neredeyse geveze oldu denebilir.” (O1, O2, O3)

“Çocuklar tarafından casus olarak bilinen Alaaddin Bey’in konuşkan bir insan olup neredeyse geveze durumuna gelmesi alaysı bir durum yaratmıştır.” (O1)

6.Unsur:

“Hiç uzaylı olduğunuzu düşündüğünüz oldu mu Alaaddin Bey?

“Alaaddin Bey utangaç utangaç, “ Tabi ki, hatta öyleyim.” (O2, O3)

“Alaaddin Bey, Memo’nun uzaylı olup olmadığını sorusuna uzaylı olduğunu söylemesiyle alay etmektedir.” (O3)

7.Unsur:

“Eee, sen de bir uzaylısın. Yoksa bunu da mı bilmiyorsun?” (O1)

“Alaaddin Bey, Memo’nun da uzaylı olduğunu söyleyerek dalga geçmektedir.” (O1)

8.Unsur:

“Çokbilmiş Memo atladı: “Buyurun buradan yakın! Söylediklerimiz bir bir gerçekleşiyor işte.” (O2, O3)

“Suların kesilmesi karşısında Memo, daha önce düşündüklerinin doğru çıktığını düşününce alay ederek konuşmuştur.” (O2)

9.Unsur:

“Alaaddin Bey mi? Hani şu güneşin doğuşunu ve batışını seyretmekten başka iş yapmayan Alaaddin Bey mi” (O1, O2, O3)

“Alaaddin Bey’in hiçbir iş yapmadığını düşünenler onunla alay etmektedir.” (O1)

“Alaaddin Bey’in saatlerce oturan, hiçbir işe yaramayan bir insan olarak kabul edilir. Fakat onun bir efsane olduğunu söyleyenler olunca bu durumu kabul edemeyen önyargılı insanlar onunla alay etmektedir.” (O2)

Kişileştirme:

1.Unsur:

“Ses dinleme aletim kaymakamlıkta bir odaya kilitlenmiştir. Kendisi cezalıdır.” (O1, O2, O3)

“Alaaddin Bey, yaşadığı olumsuz durumlardan dolayı ses dinleme aletine ceza verir. Ceza insanlar için verilen bir uygulamadır. İnsana ait bir durum cansız bir varlığa aktarılmış ve bu aktarım gülmece bir unsur oluşturmuştur.” (O3)

2.Unsur:

“Su boruları ne gevezedir bilemezsiniz siz.” (O3)

“İnsanın gevezelik hali, su borularına aktarılarak kişileştirme yapılmıştır.”(O3)

3.Unsur:

“Kafamın içinde birbirinden ilginç sorular ve cevaplar cirit atıyordu.” (O1, O2, O3)

“Kafanın içinde soru ve cevapların cirit atması kişileştirme yapıldığını gösteriyor.” (O3)

4.Unsur:

“Sonunda ses aletine ceza verdim. Bir dolaba kilitlenmesi için onu zamanın kaymakamı Vehbi Bey’e teslim ettim.” (O1, O2, O3)

“Ses aletinin ceza alması kişileştirme örneğidir ve mizah yaratmıştır.” (O2)

“Ceza, insanların yaptığını yanlışlar sonucunda maruz kaldıkları bir uygulamadır. Cansız bir varlığın ceza alması kişileştirme örneğidir.”(O3)

5.Unsur:

“Konuşmaya konuşmaya dilim pas tuttu.” (O1, O2, O3)

“Doğaya ait bir durumun insana aktarılması gerçekleşmiştir.” (O2)

6.Unsur:

“Su borularına “Alaaddin’in geveze su boruları” demeye başladılar.” (O2, O3)

“Su borularına insana ait bir özellik atfedilmiştir. Yapılan kişileştirme gülmece oluşturan bir unsura dönüşmüştür.” (O3)

7.Unsur:

“Alaaddin’in geveze su boruları sınav sorularını çocuklara ulaştırdılar galiba.” (O1, O2, O3)

“Sınav sorularını herhangi bir kişi değil de su borularının çocuklara aktarması bir kişileştirme yapıldığını göstermektedir.” (O1)

Benzetme:

1.Unsur:

“Yıldızların ışığını görebilen yılanlar gibiyim.” (O2, O3)

“Yapılan benzetme ile bir güldürü unsuru ortaya çıkmaktadır. Yılanların görme özelliğine yapılan atıfla Alaaddin Bey’in yıldızların ışığını bile görebildiğini ifade etmiştir.”(O2)

2.Unsur:

“Ya da kilometrelerce uzaktaki köfte kokusunu duyabilen köpekler gibi.” (O1, O2, O3)

“Alaaddin Bey, çok çok uzaklardaki bir kokuya tıpkı köpeklerin koku almadaki hassasiyeti kadar hassas olduğunu ifade etmiştir.” (O1)

“Alaaddin Bey koku almadaki duyarlılığını köpeklerin duyarlılığına benzetmektedir. Kullanılan olağanüstü dil, anlatımda güldürü yaratmıştır.” (O3)

3.Unsur:

“Bana uzaylıymış gibi geliyor.” (O1, O2, O3)

“Alaaddin Bey’in çocuklar tarafından bir uzaylıya benzetilmesi gülmece oluşturmıştır.” (O3)

4.Unsur:

“Yalnızca birkaç yıl içinde insanın büyük bir ömrüne sığacak bilginin yüz katı kadar bilgiye sahip olmuştum. Bu da beni çekilmez bir geveze haline dönüştürmüştü!” (O2, O3)

“Alaaddin Bey oldukça fazla bilgiye sahip olması sonucu fazla konuşur olmuştur. İçinde bulunduğu bu durumu, geveze bir insan haline benzetmiştir.” (O3)

5.Unsur:

“Semiha Hanım’a evlenme teklifi etmiş olamazdı. Semiha Hanım gibi utangaç bir insan da böyle bir işi başaramazdı.” (O1, O2, O3)

“Semiha Hanım’ın çekingen hali, utangaç bir insana benzetilmiştir.” (O2)

Tezat:

1.Unsur:

“Alaaddin Bey, filozof gibiydi. Filozofluğu konuşmasından değil, susmasından anlaşılırdı.” (O1, O2, O3)

“Alaaddin Bey’in susması ve konuşması üzerine yapılan konuşma ile tezatlık oluşturulmuştur. Yapılan tezat anlatımla konunun içeriği gülmece oluşturmuştur.”(O2)

2.Unsur:

“Bu kadar az şey bilerek bu kadar çok nasıl konuşabiliyorsun? Pes doğrusu!” (O1, O2, O3)

“Az şey bilen insan az, çok şey bilen insan çok konuşur. Azlık ve çokluk kavramları üzerinde ters bir anlatım oluşturulmuştur.” (O1)

3.Unsur:

“Bence o hiçbir iş yapmasa da, herkesten fazla çalışır.” (O1, O2, O3)

“Alaaddin Bey’in hiçbir iş yapmadan herkesten fazla çalışması tezat bir anlam oluşturmaktadır.”(O3)

4.Unsur:

“Görmüyor musunuz, sabahları büyük bir mutlulukla güneşin doğuşunu seyrediyor. Akşamları da onu hüznle yolcu ediyor.” (O1, O2)

“Alaaddin Bey’in sabah ve akşam yaptıkları anlatılarak mizah oluşturmak istenmiştir.” (O1)

Nükte:

1.Unsur:

“Yıllardır üyeler kimseye söz vermeyip yalnızca kendisi konuşan başkanlardan o kadar sıkılmışlardı ki, sonunda oy birliği ile Alaaddin Bey’i başkan seçmişlerdi.

Çok iyi fikirleri olduğu için mi?

Hayır. Hiç konuşmadan saatlerce durmayı başarabildiği için.” (O1, O2, O3)

“Hiç konuşmadan saatlerce durmayı başarabildiği için Alaaddin Bey’in okul aile birliği başkanı yapılmak istenmesi nükteli bir anlatım oluşturmaktadır.”(O1)

2.Unsur:

“Bu hiç konuşmayan, banklarda oturmaktan başka bir işe yaramayan, okul aile birliği toplantılarında susan, şişman tembel adam nasıl efsane olur?” (O1, O2)

“Hiç konuşmadan saatlerce durabilen tembel şişman bir adamın okul aile birliği başkanı olması nükteli bir anlatımla aktarılmıştır.” (O2)

3.Unsur:

“Afedersiniz Alaaddin Bey, siz güneşten gelmiş bir casus musunuz?” (O2)

“Memo’nun Alaaddin Bey’e doğrudan güneşten gelmiş bir casus olup olmadığını sorması nükteli bir anlatım oluşturunur.” (O3)

4.Unsur:

“Geçen hafta o yıldızda bir koro çalışması vardı. Sanırım ismi yeteneksizler korosuydu. Sesleri ta bizim eve kadar geldi. Saatlerce uğraşıp, tek bir şarkıyı bile söylemeyi beceremediler. Kafam şişti.

Nursel atıldı. “O bizim okul korusunun çalışması olmasın sakın? diye sordu.” (O1, O2, O3)

“Nursel’in çıkışı ince bir anlam taşıyan nükteli bir cevap niteliğindedir.” (O1)

“Yıldızlarda koro çalışmasının olduğu ve seslerin ta dünyadan bile duyulduğu hayali bir anlatım karşısında Nursel oldukça nükteli bir karşılık vermiştir.” (O2)

Hiciv:

1.Unsur:

“Alaaddin Bey, uzun zamandır kullanılmayan ses tellerini temizledi ve “evet” diye kısa, net bir cevap verdi.” (O3)

“Alaaddin Bey’in ses tellerini temizlemesi ve konuşmaya başlaması, hiç konuşmadığı için ses tellerinin paslanmış olabileceğine yönelik bir anlatım oluşturulmuştur. Bu durum oldukça iğneleyici ve alaycılık taşımaktadır.” (O3)

2.Unsur:

“Aman ne güzel diye düşündü Memo. Casusumuz neredeyse geveze oldu denebilir.” (O1, O2, O3)

“Bir casus olarak görülen Alaaddin Bey’in gevezeye dönüşmüş olduğunu ifade etmek hicivli bir anlatım oluşturmaktadır.” (O2)

3.Unsur:

“Nazmiye Hanım, Zeynep Hanım’ın bademli keşkül tarifini benden öğrenmek istedi.” (O3)

“Bademli keşkül tarifinin oldukça önemli olduğunu ifade etmek iğneleyici bir anlatımla alay edildiğini ortaya koymaktadır.” (O3)

4.Unsur:

“Ben konuştukça bütün sırlar ortaya dökülüyor, bu yüzden insanlar birbirine küsüyor, gizli yemek tarifleri ortaya saçılıyordu.” (O1, O2, O3)

“Alaaddin Bey’in konuşması ile gizli yemek tariflerinin ortaya çıktığına dair örnek verilmesiyle iğneleme yapılarak alay edilmektedir.” (O1)

Hümor:

1.Unsur:

“Hani bir gün işe yarayacaktı? diye soranlara, mahallenin eskileri atılır; “Aman aman olmasın” derlerdi. İnsanlık için en iyi durum, Alaaddin Bey’e hiç ihtiyaç duyulmamasıdır.”(O3)

“Mahalle halkından bazı kişiler Alaaddin Bey’in oldukça önemli bir kişi olduğunu ifade etmek için ciddi bir tutumla gülümseme yaratacak bir anlatım gerçekleştirmişlerdir.” (O3)

2.Unsur:

“Alaaddin Bey, dünyanın suyunu çalmakla görevlendirilmiş bir uzaylı olmalı.” (O1, O2)

“Alaaddin Bey, dünyanın suyunu çalmakla görevlendirilmiş olarak anlatılan bir kişi olduğu düşünülmektedir. Ciddi bir anlatımla mizah yaratılmıştır.” (O2)

3.Unsur:

“Ne safsın! Sularımız kesilmedi. Sularımız çalındı. Hırsızın kim olduğu da belli.” (O1, O2)

“Çocukların sularının çalındığını ifade etmesi oldukça ciddi söylenmiş fakat gülmece yaratmıştır.” (O2)

4.Unsur:

“Doktor Zihni, konuşmamı durdurmak için neler neler denedi, bir bilerseniz. Çaresiz kalıp dilime acı kırmızı biber masajı bile yaptı.” (O1, O2, O3)

“Doktor Zihni Bey, Alaaddin Bey’i çok konuşma hastalığından kurtarmak için diline acı kırmızı biber masajı yapması gülümseme yaratacak niteliktedir.” (O1)

“Doktorun acı kırmızı biber masajı yapması oldukça ciddi söylenmiş bir mizah.”(O2)

Eğretileme:

1.Unsur:

“Kaldırım mühendisi n’olacak!” (O1, O2, O3)

“Kaldırım mühendisi halk arasında geçen yollarda, kaldırımlarda hiçbir iş yapmadan dolaşan insanları için kullanılmaktadır.” (O1)

“Hiçbir iş yapmadan sürekli gezen insanlar için kullanılan bir ifade olduğu için eğretilemeli bir anlatım oluşturulmuştur.” (O3)

2.Unsur:

“Dedikoducu, sır çalan, ses röntgencisi gibi adlar taktılar bana.” (O1, O2, O3)

“Alaaddin Bey’in içinde bulunduğu hali anlatan birtakım kelime ve kelime grupları kullanılarak eğretilme yapılmıştır.” (O2)

3.Unsur:

“Alaaddin Bey, “konuşkan yerine geveze diyebilirsiniz. İnanın hiç üzülmem.” (O3)

“Alaaddin Bey, çok konuşkan yerine kendisine geveze diyebileceklerini anlatan ifadesiyle eğretilme yaratılmış ve bu durum gülmece bir değer kazanmıştır.” (O3)

İroni:

1.Unsur:

“Geçen hafta o yıldızda koro çalışması vardı. Sanırım ismi, yeteneksizler korosuydu.” (O1)

“Yıldızda koro çalışmasının olduğunun ifade edilmesi ironik bir anlatımdır.” (O1)

2.Unsur:

“Gizli hazinelerle hiç mi hiç ilgilenmiyoruz. Çok doğru. Bize ne canım hazinelerin yerinden.” (O1,O2, O3)

“Mahalle halkından bazı kişiler, Alaaddin Bey’e gizli hazinelerin yerini merak etmediklerini dile getirmesi ironik bir anlatım oluşturmuştur.” (O2)

“Gizli hazinelerin yerini herkes merak eder. Edilmediğinin söylenmesi ile ironi oluşturulmuştur.”(O2)

3.Unsur:

“Mahalledekilerin çoğunun ağzı açık kalmıştı. Yani Alaaddin Bey belediyede mi çalışıyor? diye bağırdılar.

“Biz onu işsiz güçsüz biri sanırdık.” (O1)

“Alaaddin Bey’in hiçbir iş yapmayan bir insan olarak görülmesi ve bir belediye çalışanı olduğunun anlaşılması, ironik bir anlatım oluşturmuştur.”(O1)

Saçmalama:

1.Unsur:

“Kimler yoktu ki gelenler arasında! Sökük çoraplarını nasıl diktiğinden söz edenler mi dersiniz, maydanozlu pilakinin nasıl yapılmaması gerektiğini anlatanlar mı?” (O3)

“Alaaddin Bey’in yanına gelip derdini anlatanlar gereksiz yere konuşarak saçmalamıştır. Bu denli basit gerekçelerle Alaaddin Bey’in yanına gelmek bir gülmece yaratmıştır.”(O1)

2.Unsur:

“Uzaylılar suyumuzu çalarsa yandık!” (O1, O2)

“Uzaylıların gelip sularını çalacağına inanan çocuklar saçma bir düşünce içerisinde.” (O2)

3.Unsur:

“Gizli yemek tarifleri ortalığa saçılıyor, ülkeler birbirine tehdit mesajları yolluyor.” (O2)

“Alaaddin Bey’in gizli yemek tariflerini duyması hatta ülkeler arasındaki sırları bile duyması saçmalık oluşturan bir mizah yaratmıştır.” (O2)

Argo:**1.Unsur:**

“İkisi de hınzır hınzır birbirlerine baktılar.” (O1, O2, O3)

“Hınzır kelimesi her yerde ve durumda kullanılmaz. Bir fenalık anlamında kullanılır.” (O3)

“Küfür olmamakla birlikte argo bir kelime olduğu düşünülebilir.” (O2)

2.Unsur:

“Kim kiminle ilgili ne konuşuyor, hangi planları yapıyor, hangi sırları kime nasıl anlatıyor, hangi çocuk ne tür hınzırlıklar düşünüyor?” (O1,O3)

“Fenalıklar yapan insanlara atfen kullanılan bir argo kelime olduğunu düşünüyorum.” (O1)

Yansıma:**1.Unsur:**

“İğneyi kim batırdı Dünya’ya, pısss diye sönmesi için?” (O1, O2, O3)

“Ses dalgalarının yayılması ile oluşan bir gülmece unsurudur.” (O1)

2.Unsur:

“Küçük Yasemin’in Tıss pıss tıssss! şarkısından sonra herkes piste fırlayıp sabaha kadar dans etti.” (O2)

“Şarkı, ses yansımaları içermektedir. Bu yansımalar mizahi değer taşımaktadır.” (O3)

Kalıp Sözcük:**1.Unsur:**

“Alaaddin Bey ve Memo birbirlerine hınzır hınzır baktılar.” (O1, O2, O3)

“Hınzır hınzır bakmak, kalıp bir söz öbeğidir ve gülmece bir unsur içerir.” (O3)

Ağız-Lehçe:

1.Unsur:

“Memo bir sabah Alaaddin Bey’in yanına oturup hiç konuşmadan güneşin doğuşunu seyretti. Sonra pattadanak sordu:” (O1, O2, O3)

“Pattadanak sormak birden sormak anlamına gelen bir ağız kullanımıdır.”(O1)

DÖRTGÖZ

Dörtgöz adlı öyküde gözlük kullanmaya başlayan bir kız çocuğunun arkadaşlarıyla yaşadıkları ve onun gözlük kullanmayı kabullenme sürecini anlatmaktadır. Yazar gözlük kullanan insanların çok daha önemli insanlar olduğunu gülmece oluşturabilecek unsurlarla anlatır.

Dörtgöz Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurların Mizah Teorilerine göre Değerlendirilmesi

Üstünlük Teorisi

1.Unsur:

Gözlük takmak istemeyen çocuk babasına bu durumu söyleyince babası oldukça şaşırır ve gözlüğün ona çok yakıştığını söyler. Bunun karşısında çocuk herkesin kendisiyle alay ettiğini ve birtakım lakaplar taktığını söyler.

“Kandırmaya çalışma beni. Yakışmadığını biliyorum... Şu halime bak... Patlak Gözlü Hafıye! Pimpirik Büyükanne! Öff! Herkes alay ediyor benimle.” (O1, O2, O3)

“Gözlük takan çocuğa, komiklik oluşturan lakaplar takmak gülme gerçekleştiriyor. Lakap takan kişiler, üstünlük oluşturarak gülme gerçekleştirir.”(O1)

“Alay etmek ve birtakım takma isimlerle seslenmek kişinin kendisini karşıdaki kişiden daha üstün olduğunu ortaya koyan düşüncelerdir.” (O2)

2.Unsur:

Baba, çocuğunun gözlük takmak istememesi karşısında onu ikna etmeye çalışır. Çevresindeki insanların alay etmesini kıskançlığa bağlar ve kızını ikna etmeye çalışır.

“Şaşkın! Sana öyle geliyor. Belki de gözlükleri olmadığı için seni kıskanıyorlardır.” (O1)

“Baba gözlük takan kızına, gözlükleri olmadığı için insanların kendisiyle alay ettiğini söyleyerek onu avutmaya çalışmaktadır.”(O1)

3.Unsur:

Gözlüklü çocuğa dörtgöz denmesi, mahalledeki bazı kişilere takılmış isimler dikkat çekmektedir. Hem gözlük takan çocuk hem de lakap takan kişiler üstünlük teorisi oluşturarak gülmece yaratmaktadır.

“Yüzümde dörtgöz yazıyormuş. Bakkal çırağı Pire, Kuruyemişçi Tüy Siklet, karşıdan karşıya geçmesine yardım ettiğim yaşlı teyze bugün Dörtgöz dediler bana.” (O1, O2, O3)

“Gözlüklü insanlara Dörtgöz denmesi, bakkal çırağına Pire, kuruyemişçiye Tüy Siklet ifadeleri, alaysı söylemler olduğu için üstünlük oluşturma dikkat çekmektedir.” (O3)

4.Unsur:

Çevresindeki insanların kendisiyle dalga geçtiğini söyleyen çocuk artık gözlüğü takmak istemediğini söyler. Bu durum karşısında baba, kızının bu düşüncelerinin yanlış ve gereksiz olduğunu anlatmak için pirenlemek ifadesini kullanmıştır.

“Hay Allah! Kim pirelendirdi seni?” (O2)

“Pirenlemek ifadesi, üstünlük oluşturarak söylenecek komik bir unsurdur.” (O2)

5.Unsur:

Mahalle çocukları, gözlük takan arkadaşlarına birbirinden ilginç lakap takmışlardır. Çocuklar gözlük takan arkadaşlarının durumunu kendilerinden daha düşük bir durum olduğunu düşünerek alay etmişler ve ona gülmece oluşturabilecek ifadelerle seslenmişlerdir.

“Mahalledeki çocukları bir duysan...Dörtgözden geçtim, camekan, profesör çatlak kafa, miyop tavşan...diye bağırır bağırana.” (O1, O2, O3)

“Çocuklar, gözlük takmaya başlayan arkadaşına farklı kelimelerle takma isimler koymuşlar ve bu durum onlarda üstünlük duygusu oluşturmuştur. Kendilerinin aynı durumda olmaması çocuklarda üstünlük oluşturmuştur.”(O2)

6.Unsur:

Anne, kızını mutlu etmek, onun gözlüğe alışmasını sağlamak için, sınıf arkadaşlarından durumunu kabul edebilecek oldukça farklı bir arkadaşını örnek gösterir. Annenin omuzuna dövme yaptıran çocuğu göstermesi ve onun bu durumu normal karşılayacağını düşünmesi örnek okurda gülmece duygusu oluşturmuştur.

“Emre... O yeniliği sever. Omzuna dövme yaptıran o değil miydi? Kim bilir ne beğenmiştir yeni yüzünü!” (O1, O3)

“Yeniliği seven çocuğun dövme yaptıran çocuk olarak görülmesi gülmece oluşturur.”(O1)

“Emre’nin gözlük taktığı için yüzü değişen arkadaşını beğeneceğini, gerekçe olarak da onun dövme yaptırmış olmasının söylenmesi okurda üstünlük yaratan bir mizah yaratır.”(O3)

7.Unsur:

Deniz, bilim adamları, filozof ve doktorların genelde gözlüklü olduğunu görünce hayaller kurar. Gözlük taktığı için kendisiyle alay eden arkadaşlarının bir gün çok büyük bir doktor olursa kendilerine geleceğini ve onları tanımamazlıktan geleceğini düşler.

“Bense buz kadar soğuk, “İsmim Deniz ama sizi tanımıyorum,” derim.” (O1, O3)

“Deniz’in büyüince doktor olacağını, kendisiyle alay edenleri tanımayacağını düşlemesi, üstünlük oluşturmuştur.” (O3)

Rahatlama Teorisi

Deniz, tüm arkadaşlarının kendiyile dalga geçeceğini ve bunun için okula gitmek istemediği söyler. Bu durum karşısında anne oldukça şaşırır ve onun ne kadar alıngan ve güçsüz olduğunu anlatan bir gülmece oluşturur.

1.Unsur:

“Doğrusu pirincinin bu kadar suyu kaldırmayacağını bilmiyordum.” (O1, O2, O3)

“Gündelik hayatta kullanılan bir kalıp sözcükle durumu anlatan anne, Deniz’de oluşan gerginliği ve kızgınlığı düşürmek ister. Okurda da bir rahatlama yaratır.” (O2)

2.Unsur:

Anne, Deniz’in kendisi için söylediklerini abartarak aktardığını, gözlük takmaya yeni başladığı için küçük konuları çok fazla büyüttüğünü düşünmektedir. Böyle olunca kendisi için söylenen sıradan ve gereksiz durumlara bile dikkatinin oldukça yoğun olduğunu ifade eden bir anlatımda bulunmuştur.

“Ooo sen pireyi deve yapıyorsun. Gözlüğün yeni ya, antenlerin ayaktaadır şimdi.”(O1, O2, O3)

“Deniz gözlük takmaya yeni başladığı için kendisi için söylenenleri çok fazla önemsemektedir. Bu durumu anlatmak için anne, antenlerinin ayakta olduğunu ifade etmiştir. Deniz’de oluşan gerilimi düşürecek ve onu rahatlatacak bir gülmece yaratmıştır.” (O2)

3.Unsur:

Deniz, büyük insanların birçoğunun gözlüklü olduğunu keşfeder. Kendisinin de gözlüklü olduğu için büyüncü çok büyük bir doktor olacağını hayal eder. Hikayenin sonunda gözlükle halini kabul eder ve beğenir.

“Heey, Deniz... ne yapıyorsun orada sesin soluğun kesildi birden.”

“Hiç... Aynaya bakıyordum, baba. Gözlük bana yakıştı, değil mi?” (O3)

“Deniz, gözlüğün kendisine çok yakıştığını söylemesi ile artan gerilim düşmüş ve rahatlama ile doğan bir gülmece ortaya çıkmıştır.” (O3)

Dörtgöz Adlı öyküde Yer Alan Gülmece Unsurların Mizah Yaratma Yöntemlerine Göre Değerlendirilmesi

Dörtgöz adlı öyküde geçen mizahi unsurlar, Mizah Yaratma Yöntemleri’ne göre üç okur tarafından değerlendirilmiş ve yedi (7) farklı yöntem ve on üç (13) adet mizahi unsur belirlenmiştir. Dörtgöz adlı öyküde üç okur tarafından yapılan inceleme ile en çok mizah yaratma yöntemi olarak beş (5) alay unsuruna ulaşılmıştır.

Alay:

1.Unsur:

Gözlük takmak zorunda kalan Denize, çevresi tarafından takılan lakaplarla alay edilmektedir.

“Patlak gözlü hafiye! Pimpirik büyükanne! Öff! Herkes benimle alay ediyor.” (O1, O2, O3)

“Gözlük takan Deniz ile alay edilerek birtakım yakıştırmalarla alay ediliyor. Kullanılan ifadeler de oldukça mizahi bir dil ile anlatılıyor.” (O3)

2.Unsur:

Hikayenin de adını taşıyan Dörtgöz, Denize çevresindeki insanlar tarafından söylenen bir lakaptır. Özellikle çocuklar arasında söylenen bu söz, rahatsızlığından dolayı gözlük takmak zorunda kalan birçok çocuğa söylenen ve alay içerikli mizahi unsur taşıyan bir sözdür.

“Yeni adımı öğrenmek ister misiniz? Dörtgöz.” (O1, O2, O3)

“Çocuklar gözlük takan arkadaşının rahatsızlığıyla alay edip Dörtgöz yakıştırması yaparak alay etmektedirler. Bu çocuklar arasında gülmece oluşturan bir durum olarak görülür.” (O2)

3.Unsur:

Deniz, gözlük takmaya başlayınca arkadaşları ve çevresi tarafından çok alay ediliyor. Bu durumdan oldukça etkilenen Deniz, yüzünde dörtgöz yazıyormuş gibi gördüğü kişinin aynı sözü söylediğini ifade ediyor.

“Bak yüzüme. Yüzümde dörtgöz yazıyormuş.” .”(O1, O2, O3)

“Çocuklar arasında dörtgöz olarak isim takılması alay edildiğini göstermektedir.”(O2)

4.Unsur:

Deniz, mahalle halkını sayarken birtakım takma isimlerle onları tanıtmıştır. Burada bir alay söz konusudur. Fakat Deniz’e söylenen Dörtgöz ismi de mahalledekilerin taktığı bir lakaptır ve alay edilmektedir.

“Bakkal çırağı Pire, kuruyemişçi Tüy Siklet, karşıdan karşıya geçmesine yardım ettiğim yaşlı teyze bugün Dörtgöz dediler bana.” .”(O1, O2, O3)

“Deniz’e mahalledeki birçok kişinin Dörtgöz yakıştırması yapmasıyla alay edilmekte, bu alay gülmece unsur ortaya çıkarmaktadır.” (O1)

“Yazar hem Deniz’e taktığı Dörtgöz ile hem de mahalledeki kişileri anlatırken yaptığı yakıştırmalarla Alay etmektedir.”(O2)

5.Unsur:

Mahalleli çocuklar Deniz’in gözlüklü halini görünce oldukça farklı isimler söyleyerek yakıştırmalar yapmaktadır. Çocukların yaptığı bu ve bunun gibi isimlendirmeler oldukça komik alay edici yakıştırmalardır.

“Mahalledeki çocukları bir duysan...Dörtgözden geçtim, camekan, profesör çatlak kafa, miyop tavşan... diye bağırır bağırana.” .”(O1, O2, O3)

“Çocukların Deniz’e camekan, çatlak kafa, miyop tavşan isimlerini takarak alay ettikleri görülmektedir.” (O3)

Hiciv:

1.Unsur:

Deniz, gözlük takmaya başladığı için arkadaşlarının alay edeceğini düşünerek okula gitmek istemez. Bu durum karşısında anne, çocuğunu rahatlatmak için onların gözlüğü olmadığı için kendisini kışkırdıklarını ifade eder.

“Şaşkın! Sana öyle geliyor. Belki de gözlükleri olmadığı için seni kıskanıyorlar.”

(O1, O2)

“Anne oğlunu iğneleyici sözler kullanarak eleştirmektedir.”(O2)

2.Unsur:

Deniz’in gözlük takmasına, okul arkadaşları ve mahalle halkı alaycı yaklaşınca Deniz bundan oldukça etkilenir, okula gitmek istemez. Deniz kendisi için her söyleneni çok ciddiye alınca annesi ona söylenen her şeye çok duyarlı olduğunu anlatan hicivli bir söylemde bulunmuştur.

“Ooo...Sen pireyi deve yapıyorsun. Gözlüğün yeni ya, antenlerin ayaktadır şimdi.” (O2)

“Anne, çocuğuna söylenen her söze duyarlılık göstermesini anlatırken antenlerinin ayakta olduğunu söylemesi, iğneleme yaparak alaycı bir tutum takındığını göstermektedir.”(O2)

Komik:

1.Unsur:

Deniz, gözlük takmaya başlayınca mahalle halkı tarafında alay edilmeye başlanır. Bu durum Deniz’i çok rahatsız edince anne ve babasına yakınmaya başlar. Annesinin Deniz’e verdiği karşılık komik bir anlatım oluşturur.

“Hay Allah, kim pirelendirdi seni.” (O1)

“Pire kapmış insanların kaşınması, endişeli tavırlarından yola çıkarak hikayede anlatılan olayla bağdaştırılması komik bir unsur oluşturmıştır.”(O1)

2.Unsur:

Annenin çocuğunun alınganlığı karşısında ifade ettiği “pirincin suyu kaldırmaması” söylemi komik bir unsur ortaya koymuştur.

“Doğrusu pirincinin bu kadar suyu kaldırmayacağını bilmiyordum.” (O3)

“Deniz’in alınganlığına annesinin verdiği karşılık komik bir anlatım oluşturuyor. Deniz’e söylenenleri aldırmmamasını isteyen anne bu anlatımla mizahi bir unsur yaratmıştır.”(O3)

Nükte:

Deniz, gözlük takmayı istemediğini, büyüyünce takabileceğini söyleyince baba, söylediklerinin yanlış olduğunu anlatmak için nükteli bir anlatıma başvurur.

1.Unsur:

“İşte orası hiç belli olmaz. Benim yaşıma gelmeyi beklerken kör olabilirsin.” (O3)

“Baba bu sözüyle ince anlamlı bir gülmece yaratmıştır.” (O3)

İroni:

Deniz, okulda arkadaşlarının kendisi ile alay edeceğini düşününce annesi onu teselli etmek ister. Annenin omzuna dövme yaptıran arkadaşının gözlüklü halini kabul edeceğini söylemesi okurda ironik bir durum yaratmıştır.

1.Unsur:

“O yeniliği sever. Omzuna dövme yaptıran o değil miydi? Kim bilir ne beğenmiştir yeni yüzünü!” (O1, O2, O3)

“Annenin anlatmak istediği her ne kadar ironik bir anlatım olmasa da okur da ironik bir anlayış ortaya çıkmaktadır.” (O1)

Tecahül-ü Arif:

Deniz, kendisini doktor olarak hayal eder ve kendisiyle alay eden arkadaşının muayene olmaya geldiğini düşler. Deniz, tanıdığı arkadaşını tanımamazlıktan gelerek okurda gülmece oluşturur. Bu durum edebiyatta tecahül-ü arif olarak ifade edilir.

1.Unsur:

“Bense bu kadar soğuk, İsmim Deniz ama sizi tanımıyorum.” (O1, O2)

“Deniz’in arkadaşını bildiği halde bilmemezlikten geleceğini düşlemesi mizahi bir unsur oluşturmuştur.” (O2)

Hümor:

Deniz, büyük insanların birçoğunun gözlüklü olduğunu görünce fikirleri değişmeye başlar ve gözlük takmayı kabullenir. Bunu anlatmak için babasına gözlüğün kendisine çok yakıştığını söyletmek ister.

1.Unsur:

“Heyy, Deniz... Ne yapıyorsun orada? Sesin soluğun kesildi birden.”

“Aynaya bakıyordum baba. Gözlük bana yakıştı, mı? Daha berrak görüyorum şimdi.” (O1)

“Gözlüğün kendisine yakıştığını ve berrak görmeye başladığını kabul eden Deniz, sözün bayağılığına kaçmadan ciddi bir tutumla gülmece yaratmıştır.” (O1)

Ay'a Gidiyoruz adlı öyküde rüyasında aya yolculuk yapan bir adamın hikayesi anlatılmaktadır. Öyküde birçok mizah unsuru belirlenmiş ve bu unsurlar üç okur tarafından Mizah teorileri başlığı altında değerlendirilmiştir.

Ay'a Gidiyoruz Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurların Mizah Teorilerine Göre Değerlendirilmesi

Ay'a Gidiyoruz adlı öyküde yer alan mizah unsurları Mizah Teorileri kapsamında değerlendirilmiş ve toplam on dokuz (19) mizahi unsur belirlenmiştir. Bu kapsamda Üstünlük Teorisine ilişkin iki (2), Uyumsuzluk Teorisine ilişkin dokuz (9), Rahatlama Teorisine ilişkin sekiz (8) mizah unsuru belirlenmiştir.

Üstünlük Teorisi

1.Unsur:

Ay'a gitme hayaliyle uykuya dalan öykü kahramanı, rüyasında Ay ülkesine yolculuğa çıkar. Kendisini bekleyen bir profesör onu görünce hemen yanına çağırır ve dinleyicilere onu dünya hayvanı olarak tanıtır.

“Geçen derslerimizde size anlattığım, Dünya hayvanlarından birini görüyorsunuz.”(O2, O3)

“Ay Üniversitesindeki profesör, dünyadan gelen kişiyi dünya hayvanı olarak tanıtarak kendilerini dünyalılardan üstün görmüş ve gülmece unsur yaratmıştır.”(O2)

“Profesör, Ay'a gelen kişiyi Dünya hayvanı olarak görerek üstünlük oluşturmuştur.” (O3)

2.Unsur:

Ay Üniversitesi'nde konuşma yapan profesör anlattıkları ile Dünya insanlarını aptal yerine kaymakta ve kendilerinin daha üstün olduklarını anlatmaktadır.

“Dünya hayvanları, Ay'ın kendi dünyalarından koptuğunu sanırlar. Gerçek bunun tersidir.” O2, O3)

“Profesör, Dünya'da yaşayan insanların bildiklerinin yanlış olduğunu anlatarak dünya insanlarını cahil ve bilgisiz olarak görmektedir. Bu durum gülmece bir unsur oluşturmaktadır.” (O2)

Uyumsuzluk Teorisi

1.Unsur:

Hikayenin giriş bölümünde anlatılan cemiyet, dernek ve kulüplerin ismi oldukça ilgi çekici ve komiktir. Gerçek yaşamda bu isimde kurulacak bir derneğin olması düşünülemez. Bu çelişki ve olmazlık okurda gülme duygusu oluşturmaktadır.

“Amerika’da Altı Parmaklılar Cemiyeti, 47 Numaradan Büyük Kundura Giyenler Derneği, Karılarından Her gün Dayak Yiyen Kocalar Kulübü gibi birlikler, dernekler varmış. Bizim neyimiz eksik onlardan.” (O1, O2, O3)

“Gerçek yaşamda bu altı parmaklılar, 47 numaradan büyük ayakkabı giyenler adında bir derneğin olması beklenmez. Bu anlatım bende uyumsuz bir düşünce oluşturmuştur.” (O1)

“Her gün kocalarından dayak yiyen kocalar kulübü adında bir derneğin olması oldukça çelişki doğurmuştur.” (O2)

2.Unsur:

Hikayenin kahramanı, Amerika’da birbirinden ilginç dernek ve vakıf isimleri karşısında Ay’a gidecekler derneğini kurar. Bu isim beklenildiği gibi bir dernek olmaktan çok ötedir ve okurda uyumsuzluk yaratmıştır.

“İşte biz de Ay’a gidecekler derneğini kurduk.” (O1, O2, O3)

“Ay’a gitmek için dernek kurulması insanlardan beklenen bir durum değildir.” (O1)

“Toplumsal ve sosyal yaşama dönük kurulan dernek ve vakıflar, Ay’a gidecekler için kurulmuş olması oldukça çelişki yaratmıştır.” (O3)

3.Unsur:

Öykü kahramanının anlattığına göre, ülke dışına çıkamadığı, uzak uzak şehirlere gidemediği ancak çok kısa mesafelerde yolculuk yapabildiği anlatılmaktadır. Uzak şehirlere gidemeyen kişinin Ay’a gidecek olması bir uyumsuzluk oluşturmıştır.

“Paris’e, New York’a değil, Ankara’ya, İzmir’e bile gidemem. En uzun yolculuğum, Şişli-Sirkeci tramvayında geçer. Hiçbir yere gidemediğime göre, hiç olmazsa Ay’a gideyim.” (O1, O2, O3)

Hikaye anlatıcısı, uzak kentlere gidemediğini ama en azından Ay’a gidebileceğini anlatmıştır. Bu çelişkili anlatımla mizahi bir unsur ortaya çıkmıştır.” (O2)

4.Unsur:

Öykü anlatıcısı rüyasında gördüklerini anlattığı için oldukça uyumsuzluk yaratan ifadelerde bulunmuştur. Bu anlatım okurda gülme duygusu uyandıracak niteliktedir. Bir

insanın tüm iç organlarının boşalması, içerisine hava dolması ve havalanması oldukça hayali bir durumdur. Ayrıca havalanmasını anlatırken ipi kopan bir balona benzeterek anlatım yapması uyumsuzluk oluşturarak yapılan bir gülmece durumudur.

“Sanki derimin altında et, kemik, kan boşaldı, içime saman dumanı gibi hafif bir gaz doldu. İpi kopan renkli balonlar gibi uçmaya başladım.” (O3)

“Tüm bu anlatılanların günlük hayatta olur bir yanı yoktur.” (O3)

5.Unsur:

Ay devletinde yapılan yardımların çuvala iki vapur dumanı olarak ifade edilmesi oldukça uyumsuz bir durumdur. Yardımların çuvala anlatılması ve duman yardımı olması okurda çelişkiler oluşturmıştır.

“Burası Ay Devleti...Yardım fonundan size iki çuval vapur dumanı gönderiyoruz.” (O1, O3)

“Ay Devleti’nin kurulması, yardım fonu, iki çuval vapur dumanı tamamen uyumsuzluk yaratarak oluşturulan gülmece durumlarıdır.” (O1)

6.Unsur:

Hikaye anlatıcısı, yapılan iki çuval vapur dumanı ile göklere yükseldiğini ve Ay’a kadar ulaştığını anlatmaktadır. Yardımların olmayan bir devlet (Ay Devleti) tarafından yapılmış olması uyumsuzluk oluşturmaktadır.

“Burası Ay Devleti.. Yardım fonundan size iki çuval vapur dumanı gönderiyoruz. Bu yardımla birden bire yükseldim, kendimi Ay’da buldum.” (O1, O3)

“Vapur dumanı ile Ay’a ulaşmak okurda uyumsuzluk yaratan bir gülmece oluşturur.” (O3)

7.Unsur:

Hikaye anlatıcısı, Ay’da büyük bir şehre geldiklerini ve orda Ay Üniversitesi yazılı bir binaya girdiklerini anlatmaktadır. Ay’da bir üniversitenin olması okurda bir uyumsuzluk yaratmaktadır.

“Beni hiç görmediğim acayip bir şeye bindirdiler. Göz açıp kapayınca kadar büyük bir şehre geldik. Üstünde “Ay Üniversitesi” yazılı bir binaya daldık.” (O1, O3)

“Kısa bir süre içerisinde Ay’a ulaşmak ve üniversite yazılı bir binayı görmek okurda gülme duygusu uyandırmakta ve merakı arttırmaktadır.” (O1)

8.Unsur:

Ay Üniversitesi’nde görev yapan profesör çok uzun yıllar önce ayda yaşanan olayları anlatır. Çılgınların, delilerin arttığı, her türlü önleme rağmen bunlarla başa çıkılamadığı ve çocukların ahlakını bozduğundan bahsedilmektedir.

“Bundan elli bin ışık yılı önce, Ay’da çılgınlar, sapıklar, deliler çoğalmıştı. Yaptığımız tımarhaneler doldu taşı. Bu sapıklar günden güne işi azıtıyorlardı. Çocuklarımızın ahlakını bozuyorlar, akli başında insanları da baştan çıkarıyorlardı. Bunlar ne kadar tutuklansa, kapatılsa başa çıkılamadı. Dağ başlarına, çöllere attılar, kaplara koydular, olmadı.” (O1, O3)

“Ay hakkında çok geçmiş tarihlere dair bilgi verilmesi, orda yaşananlardan bahsetmesi tamamen insan zihninde var olan düşüncelere aykırılık oluşturuyor.” (O3)

9.Unsur:

Ay Devleti’nde kötülük yapan birtakım insanları uzaklaştırmak için ayın değersiz bir yerinde toplayıp daha sonra buranın kopararak dünyaya atıldığı söylenir. Bunun için Dünya’nın Ay’ın bir tımarhanesi olduğundan söz edilir.

“Bu çılgınlardan, delilerden Ay insanlarını temizlemek için bunları Ay’dan ayrı, uzak bir yere atmayı düşündüler. Ay’ın en berbat bir parçasını, boşluğa fırlattılar... Bu “Dünya” oldu. Bütün delileri buraya attılar. Yani Dünya, bir tımarhanedir.” (O1, O2, O3)

“Dünya’nın Ay’ın bir tımarhanesi olduğu düşüncesi okur zihninde doğan uyumsuzlukla gülmece oluşur.” (O2)

Rahatlama Teorisi

1.Unsur:

Öykü anlatıcısı, rüyasında yükselerek Ay’a çıktığını anlatmaktadır. Her yükselişte farklı katmanlara çıkarak anlatımlar yapmaktadır. Odun, kömür ve ev kiralalarının fazlalığından dert yakınan yazar, yaptığı anlatımla ortaya çıkan gerilimi düşürür.

“Yükseldim, yükseldim... Önce odun, kömür fiyatlarının, sonra ev kiralalarının, daha sonra karaborsanın üstüne çıktım. (O1, O2, O3)

“Yaşanan hayat pahalılığı ve karaborsa olan ürünlerin yaşattığı zorluk, anlatılanmlarla gerilim düşürülmüş ve mizah unsuru ortaya çıkmıştır.” (O1)

2.Unsur:

Hikaye anlatıcısı yükseklerle çıkıldıkça vücuduna dolan gazların sızmaya başladığını ve bunun gerekçesi olarak dünyada edindikleri borçların yol açtığı anlatılmaktadır.

“Bir yüksekliğe çıktıktan sonra, içimdeki gazlar, vücudumun delik deşiklerinden sızmaya başladı. Felaket... Bu kadar yükseldikten sonra yere düşüp ayılmak hoş olmazdı... Borçtan harçtan öyle de delik deşik olmuşum.” (O1, O2, O3)

“Yükseklere çıkıldıkça vücuda dolan gazın sızma yapmasını, edinilen borçla ilişkilendirilmiş ve borçtan doğan gerilim, yaratılan mizahi yaklaşımla düşürülmüştür.”
(O3)

3.Unsur:

Yükseklere çıkıldıkça artan gaz sızıntısı daha büyük delikler açmaktadır. Bu durumu anlatmak için yazar, dişini sıkamayacağını çünkü deliklerin büyüdüğünü anlatıyor. Dünyada da çekilen zorlukların artık diş sıkarak atlatılamayacağını çünkü çok fazla borç ve açık vermeye başladığı anlatılmaktadır.

“Dişimi sıkamak kolay, delikler büyüdü, sıkılmıyor. Kimseniz yardım edin, yoksa düşeceğim!” (O1, O2, O3)

“Dişini sıkmanın yarattığı gerginlik hali Ay yolculuğu yaparken çıkan gaz sızıntısı ile anlatılarak gerilim düşürülmektedir.”(O2)

4.Unsur:

Yazar, Ay’da yaşananları anlatarak Dünya insanına komik eleştiriler getirmektedir. Dünya insanların vaktini boş laflarla geçirdiği anlatılmaktadır. Yapılan anlatımla dünyada yaşanan olumsuzluklara ilişkin bir rahatlama yaratmak istenmiştir.

“Ben konuşmak istedikçe Ay adamları: -Burası sizin dünya değil, lafla geçirilecek vaktimiz yok! Diye beni tersliyorlardı.”(O1, O2, O3)

“Dünyada yaşanan tüm olumsuzluklar ay adamlarının anlatımıyla eleştirilmektedir.”(O3)

5.Unsur:

Dünyada yaşayan insanların hava atması eleştirilmiş, yapılan ay gezintisinden anlatımlar yapılmıştır. Dünyanın bir tımarhane olduğunu ve burada yaşayan delilerin hayat sürebilmesi için zehirli ve kokmuş havaya gereksinimlerinin olduğu anlatılmaktadır.

“Delilerin yaşaması için kendilerine zehirli, kokmuş hava lazımdı. Onun için Dünya’nın etrafı hava ile kapladılar. Şimdi Dünya’daki insanlar havasız yaşayamazlar.”
(O1, O2, O3)

“Dünya insanların hava atmasını, Ay’dan salınan ve dünyayı çevreleyen zehirli ve kokmuş gazdan kaynaklandığı anlatılarak rahatlama yaratan bir gülmece oluşturulmuştur.”(O1)

6.Unsur:

Ay Üniversitesinde görev yapan profesör dünyanın delilerle dolu bir tımarhane olduğunu fakat aralarına birkaç akıllı kişinin karıştığını, dünya delileri de bu kişilere deli

diyerek tımarhanelere kapattıklarını anlatmaktadır. Dünyada yaşanan haksızlıklar ve hukuksuzluklara yönelik artan gerilimi düşürmek için anlatılanlar okurda bir rahatlama duygusu oluşturmaktadır.

“Ay’ın tımarhanesi olan Dünya’ya bu delileri atarken, yanlışlıkla aralarına birkaç da akıllı karışmış. Arasıra bu akıllıların çocukları Dünya’da görünür. Fakat Dünya delileri, bu akıllı adamları deli diye tımarhaneye kaparlar.” (O1)

“Anlatılanlar dünya insanların akıllı ve değerli insanlara yaptığı haksızlıkları anlatmak için rahatlama yaratacak bir ironi ile mizah unsuru yaratılmıştır.” (O1)

7.Unsur:

Hikaye anlatıcısının gördüğü rüya onu çok etkilemiş olmalı ki rüyada bir hayli daralır. Çocuğunun yanına gelip horladığını söylemesiyle yaşanan güçlük ortadan kalkar.

“Gırtlığımdan son nefesim çıkıyordu.

-Baba, horluyorsun!.. diye beni dürttü.” (O1)

“Babanın gördüğü rüya onu çok etkilemiş fakat oğlunun gelip horladığını söylemesiyle yaşanan gerilim son bulmuştur.” (O1)

8.Unsur:

Hikaye anlatıcısı baba, sobanın kenarında uyuyakalmış ve yaptığı Ay gezintisinde oldukça zorluklar yaşamıştır. Fakat oğlu gelip onu uyandırınca gördüklerinin bir rüya olduğunu anlamış ve derin bir nefes almıştır.

“Gözümü açtım. Sobanın karşısında uyuya kalmışım. Etrafıma baktım, göğsüme giren derin havayı çektim:

-Ooooh!.. Dünya varmış!.. dedim.” (O1)

“Babanın Ay’a yaptığı yolculukta yaşadıkları ve orada gördükleri fark onu çok etkilemiş, uyandığında da dünya varmış diyerek yaşadığı gerilim ortadan kalmıştır.” (O1)

Ay’a Gidiyoruz Adlı öyküde Yer Alan Gülmece Unsurların Mizah Yaratma Yöntemlerine Göre Değerlendirilmesi

Ay’a Gidiyoruz adlı öyküde üç okur tarafından yapılan inceleme sonucu dokuz (9) farklı mizah yaratma yöntemi ve yirmi (20) mizahi unsur olduğu belirlenmiştir. Öyküde en sık kullanılan mizah yaratma yöntemi, Mübalağa (6) ve Komik (4) olarak belirlenmiştir.

Mübalaga

1.Unsur:

Hikayede anlatılan cemiyetler, dernekler ve kulüplerin ismi oldukça ilgi çekici ve mübalağalı bir anlatımla ifade edilmiştir. Gerçek yaşamda bu isimde kurulacak bir derneğin olması düşünülemez ve bu olağanüstü anlatım okurda gülme duygusu oluşturmaktadır.

“Amerika’da Altı Parmaklılar Cemiyeti, 47 Numaradan Büyük Kundura Giyenler Derneği, Karılarından Her gün Dayak Yiyen Kocalar Kulübü gibi birlikler, dernekler varmış. Bizim neyimiz eksik onlardan.” (O1, O2, O3)

“Gerçek yaşamda duyulmamış, görülmemiş dernek ve vakıf isimleri ile abartılı bir anlatım sunulmuştur.”(O1)

“Seçilen isimlerle okur zihni zorlanmış, oldukça abartılı bir anlatım oluşturulmuştur.”(O2)

2.Unsur:

Ay devletinde yapılan yardımların çuvala iki vapur dumanı olarak ifade edilmesi oldukça abartılı bir durumdur. Yardımların çuvala anlatılması ve duman yardımı olması okurda abartı ile doğan mizahi bir unsur oluşturmıştır.

“Burası Ay Devleti.. Yardım fonundan size iki çuval vapur dumanı gönderiyoruz. Bu yardımla birden bire yükseldim, kendimi Ay’da buldum.” (O1, O2, O3)

“Ay Devleti’nde yardım fonu kurulmuş ve iki çuval vapur dumanı verilmiş. Abartılı bir anlatım oluşturularak mizah yaratılmıştır.”(O3)

3.Unsur:

Hikaye anlatıcısı, Ay’da büyük bir şehre geldiklerini ve orda Ay Üniversitesi yazılı bir binaya girdiklerini anlatmaktadır. Ay’da bir üniversitenin olması abartı oluşturan bir anlatımdır.

“Beni hiç görmediğim acayip bir şeye bindirdiler. Göz açıp kapayıncaya kadar büyük bir şehre geldik. Üstünde “Ay Üniversitesi” yazılı bir binaya daldık.” (O2)

“Çok kısa bir anda Ay’a yolculuk yapılması ve bir Ay Üniversitesi adında bir yere varılması abartılı bir anlatımdır.”(O2)

4.Unsur:

Ay Üniversitesi’nde görev yapan profesör, çok uzun yıllar önce ayda yaşanan olayları anlatır. Çılgınların, delilerin arttığını ve çocukların ahlakını bozduğunu ve her türlü önleme rağmen bunlarla başa çıkılamadığından bahsetmektedir. Profesör, anlattığı gerçek dışı bir olay olmanın yanında abartılı bir anlatımla konuşmasını sürdürmüştür.

“Bundan elli bin ışık yılı önce, Ay’da çılgınlar, sapıklar, deliler çoğalmıştı. Yaptığımız tımarhaneler doldu, taşıtı. Bu sapıklar günden güne işi azıtıyorlardı. Daha kötüsü, çocuklarımızın ahlakını bozuyorlar, aklı başında insanları da baştan çıkarıyorlardı. Bunlar ne kadar tutuklansa, kapatılsa başa çıkılamadı. Dağ başlarına, çöllere attılar, kaplara koydular, olmadı.” (O3)

“Ay’da yaşanan birtakım olumsuzluklardan sonra sorunlu insanların Dünya’ya gönderilmesi abartılı bir anlatımla gelişen mizahı doğurmuştur.”(O3)

5.Unsur:

Dünyada yaşayan insanların hava atmasını eleştirmek için yapılan Ay gezintisinden anlatımlar yapılmaktadır. Dünyanın bir tımarhane olduğunu ve burada yaşayan delilerin hayat sürebilmesi için zehirli ve kokmuş havaya gereksinimlerinin olduğu anlatılmaktadır.

“Delilerin yaşaması için kendilerine zehirli, kokmuş hava lazımdı. Onun için Dünya’nın etrafını da hava ile kapladılar. Şimdi Dünya’daki insanlar havasız yaşayamazlar.” (O3)

“Ay insanlarına göre dünyanın etrafı zehirli ve kokmuş hava ile sarılmıştır.”(O3)

Komik

1.Unsur:

Öykü kahramanının anlattığına göre, ülke dışına çıkamadığı, uzak uzak şehirlere gidemediği ancak çok kısa mesafelerde yolculuk yapabildiği anlatılmaktadır. Uzak şehirlere gidemeyen kişinin Ay’a gidecek olması komik bir durumdur.

“Paris’e, New York’a değil, Ankara’ya, İzmir’e bile gidemem. En uzun yolculuğum, Şişli-Sirkeci tramvayında geçer. Hiçbir yere gidemediğime göre, hiç olmazsa Ay’a gideyim.” (O1, O2, O3)

“Çok yakın mesafelerdeki şehirlere gidemeyen ama Ay’a gitmeye karar veren kişi komik bir anlatım oluşturmuştur.”(O2)

2.Unsur:

Ay devletinde yapılan yardımların çuvala iki vapur dumanı olarak ifade edilmesi oldukça komik bir durumdur. Yardımların çuvala anlatılması ve duman yardımı olması okurda komik bir unsur oluşturmuştur.

“Burası Ay Devleti...Yardım fonundan size iki çuval vapur dumanı gönderiyoruz.” (O1)

“Yardım olarak iki çuval vapur dumanı gülmece yaratan bir komiklik taşıyor.”(O1)

3.Unsur:

Hikaye anlatıcısı yükseklerle çıkıldıkça vücuduna dolan gazların sızmaya başladığını ve bunun gerekçesi olarak dünyada edindikleri borçlar olduğunu anlatmaktadır.

“Bir yüksekliğe çıktıktan sonra, içimdeki gazlar, vücudumun delik deşiklerinden sızmaya başladı. Felaket... Bu kadar yükseldikten sonra yere düşüp ayılmak hoş olmazdı... Borçtan harçtan öyle de delik deşik olmuşum.” (O1)

“Borçlu halini anlatmak için yükseklerle çıkıldıkça deliklerin artması ve büyümesi ile ilişkilendirilmesi komik bir unsur oluşturmuştur.”(O1)

4.Unsur:

Yükseklere çıkıldıkça artan gaz sızıntısı daha büyük delikler açmaktadır. Bu durumu anlatmak için yazar, dişini sıkamayacağını çünkü deliklerin büyüdüğünü anlatıyor. Dünyada da çekilen zorlukların artık diş sıkarak atlatılamayacağını çünkü çok fazla borç ve açık vermeye başladığı anlatılmaktadır.

“Dişimi sıkamak kolay, delikler büyüdü, sıkılmıyor. Kimseniz yardım edin yoksa düşeceğim!” (O1)

“Yaşanan zorlukların diş sıkarak atlatılamayacağı komik bir anlatımla sunulmuştur.”(O1)

Hümor

1.Unsur:

Öykü anlatıcısı, rüyasında yükselerek Ay’a çıktığını anlatmaktadır. Her yükselişte farklı katmanlara çıktığını ifade eden anlatımlar yapmaktadır. Odun, kömür ve ev kiralalarının fazlalığından dert yakıyan yazar, yaptığı anlatımla yaşadığı soruna dikkat çekmektedir.

“Yükseldim, yükseldim.. Önce odun, kömür fiyatlarının, sonra ev kiralalarının, daha sonra karaborsanın üstüne çıktım. (O1, O2, O3)

“Yazarın göklere doğru yükselişini anlattığı burada, yaşanan hayat pahalılığı ciddi ama ince bir anlatımla sunulmaktadır.”(O2)

2.Unsur:

Ay Üniversitesinde görev yapan profesör, dünyanın delilerle dolu bir tımarhane olduğunu ama aralarına birkaç akıllının karıştığını, dünya delileri bu kişilere “Deli” diyerek tımarhanelere kapattıklarını anlatmaktadır. Dünya insanların çılgınlıkları,

delilikleri ve iyi insanlara yapılan yanlışlıklar ciddi bir tutumla ama mizah duygusu barındıracak bir anlayışla ifade edilmiştir.

Ay'ın tımarhanesi olan Dünya'ya bu delileri atarken, yanlışlıkla aralarına birkaç da akıllı karışmış. Arasına bu akıllıların çocukları Dünya'da görünür. Fakat Dünya delileri, bu akıllı adamları deli diye tımarhaneye kaparlar.” (O1)

“Dünya insanların içlerinden akıllı olanları deli diye dünya tımarhanelerine kapatması Hümor’u akla getirmektedir.”(O1)

Nükte

1.Unsur:

Amerika’da kurulan oldukça ilginç dernekler ve vakıfların olduğu düşüncesi ile Ay’a gidecekler derneği kurulur. Kurulan dernek yakın mesafelere dahi gidemeyen kişi tarafından kurulmuştur.

“İşte biz de Ay’a gidecekler derneğini kurduk.” (O1)

“Ay’a gidecekler derneği, yakın şehirlere dahi gidemeyen fakat uzaya gitmek isteyen kişi tarafından kurulmuştur. Burada yazar nükteli bir anlatım ile gülmece yaratmak istemiştir.”(O1)

2.Unsur:

Yazar, Ay’da yaşananları anlatarak Dünya insanına komik eleştiriler getirmektedir. Dünya insanların vakitlerini boş laflarla geçirdiklerini anlatmaktadır. Dünyada yaşanan olumsuzluklar nükteli bir anlatımla ele alınmıştır..

“Ben konuşmak istedikçe Ay adamları,

-Burası sizin dünya değil, lafla geçirilecek vaktimiz yok! Diye beni tersliyorlardı.”

(O1)

“Dünyada yaşanan yanlışlıklar, hatalar, olumsuzluklara karşı, Ay Devletinde yaşananlara ince, anlamlı ve güldürücü göndermeler yapılmaktadır.(O1)

Alay

1.Unsur:

Ay Üniversitesi’nde görev yapan profesör, Ay’a gelen dünyalıyı görünce onu dünya hayvanı olarak tanıtır. Profesör oldukça alaylı ve aşağılayıcı bir ifade ile dünya insanını hayvanla ilişkilendirerek mizahi unsur ortaya çıkarılmıştır.

“Geçen dersimizde size anlattığım, Dünya hayvanlarından birini görüyorsunuz.”(O1, O2, O3)

“Profesörün doğrudan karşısındaki muhatabını dünya insanı olarak tanıtmayı alay edildiğini göstermektedir.”(O3)

2.Unsur:

Hikayede rüya gören baba oldukça etkilenir ve rüyanın etkisinden kurtulmada oldukça güç olur. Çocuğun, babasına horladığını ifade etmesi alaysı bir anlatım taşıdığını göstermektedir.

“Gırtlığımdan son nefesim çıkıyordu.

-Baba, horluyorsun!.. diye beni dürttü.” (O3)

“Babanın gırtlığının tıkanacak gibi olması ve çocuğunun horladığını söylenmesi alay edildiğini ortaya koyar.”(O3)

Saçmalama

Anlatılanların bir rüya olmasından dolayı günlük yaşamla gerçeklik bağı kurmak düşünülemez. Yazar iç organlarının boşaldığını, içine hava dolduğunu ve ipi kopmuş bir balon gibi yükseldiğini anlatmaktadır.

“Sanki derimin altında et, kemik, kan boşaldı, içime saman dumanı gibi hafif bir gaz doldu. İpi kopan renkli balonlar gibi uçmaya başladım.” (O3)

“Yazar anlatımları ile saçma düşünceler geliştirmiş ve gülmece yaratmıştır.”(O3)

Hiciv

Ay Devleti’nde kötülük yapan birtakım insanları uzaklaştırmak için ayın değersiz bir yerinde toplayıp bu yerin aydan koparılarak dünyaya atıldığı söylenir. Bunun için Dünya’nın Ay’ın bir tımarhanesi olduğundan söz edilir.

“Bu çılgınlardan, delilerden Ay insanlarını temizlemek için bunları Ay’dan ayrı, uzak bir yere atmayı düşündüler. Ay’ın en berbat bir parçasını, boşluğa fırlattılar... Bu “Dünya” oldu. Bütün delileri buraya attılar. Yani Dünya, bir tımarhanedir.” (O1, O2, O3)

“Dünya’nın bir tımarhane olduğunu anlatan profesör, iğneleyici sözlerle alaysı bir anlatım oluşturmuştur.”(O2)

İroni

Uykudan uyanan baba, gördüğü rüyanın etkisiyle derin bir nefes almış rahatlamıştır. Rüyasında Ay insanların, dünya insanlarına olan eleştirilerini duymuş ve çok etkilenmiştir.

“Gözümü açtım. Sobanın karşısında uyuya kalmışım. Etrafıma baktım, göğsüme giren derin havayı çektim:

-Ooooh!.. Dünya varmış!.. dedim.” (O1)

“Dünya insanların tüm olumsuzluklarına yanlışlığına rağmen, uyanan baba, derin bir ohhh çekmiş “dünya varmış” diyerek ironik bir anlatım yaratmıştır.”(O1)

Tezat

Ay Üniversitesi'ndeki görev yapan profesör, Dünya'nın Ay'dan koptuğunu fakat bu düşüncenin tam tersinin gerçek olduğunu anlatmaktadır. Hikayenin konusu ve kurgusu gereği düşünülenin tam tersinin gerçek olduğu anlatılarak gülmece oluşturulmuştur.

“Dünya hayvanları, Ay'ın kendi dünyalarından koptuğunu sanırlar. Gerçek bunun tersidir.” (O1)

“Bilinenin aksine Dünya'nın aydan koptuğu ifade edilmiştir. Fakat dünya insanları bunun tam aksinin olduğu düşüncesindedir.” (O1)

HAMHÜMLÜP

Hamhumlup adlı öyküde televizyon reklamlarına kendini fazla kaptıran Hakan'ın mahalle arkadaşlarına yaptığı yersiz çıkışlar komik bir anlatımla ele alınır. Öyküde birçok mizah unsuru belirlenmiş ve bu unsurlar üç okur tarafından mizah teorileri başlığı altında değerlendirilmiştir.

Hamhumlup Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurların Mizah Teorine Göre Değerlendirilmesi

Hamhumlup adlı öyküde yer alan mizah teorilerine dair toplam birinci okur yirmi dokuz (29), ikinci okur yirmi iki (22) ve üçüncü okur yirmi altı (26) görüş belirtmiştir. Her üç okurun gülme teorileri bağlamında yaptığı değerlendirmeler sonucunda öyküde toplam otuz dokuz (39) farklı mizah unsuru belirlenmiştir.

Üstünlük Teorisi

1.Unsur:

Hamhumlup adlı öyküde Dilaver kendi halinde, arkadaşları ile uyumlu, kavga etmeyen bir çocuk olarak tanımlanır. Fakat aynı mahalleden olan ve o ana kadar sorun çıkarmamış Hakan'ın bir anda kalkıp Dilaver'e çatması ve kendisini kavgada yenebileceğini söylemesiyle komik bir durum yaşanmıştır.

“Hişt, Dilaver, sen beni yenemezsin, ben senin kafana bir yumruk attım mıydı!”(O1, O2, O3)

“Hakan içinde bulunduğu durumdan hareket ederek kavgada Dilaver’i yeneceğini hissediyor.”(O1)

“Dilaver, hiç sorun çıkarmayan, arkadaşları ile uyum içerisinde oyun oynayan bir çocuk. Hakan bir anda Dilaver’i kavgada yenebileceğini söylemesi üstünlük yaratan bir mizah doğurmuştur.” (O2)

“Hakan, Dilaverden kendini üstün görmüş olmalı ki kendisini daha güçlü görüyor ve bundan hareketle Dilaveri kavgada yaenebileceğini düşünüyor.” (O3)

2. Unsur:

Hakan, kavgada Dilaver’i yeneceğini söylemesi karşısında Dilaver’in verdiği gülme tepkisini anlamadan kendisinden korktuğunu düşünür. Bütün çocukların da kendisinden korktuğunu söylemesiyle üstünlüğe dair bir gülme gerçekleşmiştir.

“Tabiki korkuyorsun benden, elbette korkarsın, çünkü bütün çocuklar benden korkar!” (O1, O2, O3)

“Hakan, bütün çocukların kendisinden korktuğunu söyleyerek kendi açısından büyük bir üstünlük oluşturmuş ve bu durum komik bir hal almıştır.” (O1)

“Hakan, mahallesindeki bütün çocuklara meydan okumuş herkesi kavgada yeneceğini söylemiştir.” (O2)

“Dilaver’in karşılık vermemesi karşısında daha da cesaretlenen Hakan, tüm mahalledeki çocukları dövebileceğini düşünmüştür.” (O3)

3.Unsur:

Hakan’ın gereksiz yere kendisini ortaya atıp hem Dilaver’e hem de tüm mahalle çocuklarına meydan okuyarak herkeste bir gülme oluşturmuştur. Bu durum karşısında çıkışını yineleyerek okurda bir üstünlük oluşturarak gülmece yaratmıştır.

“Güleceğine çık karşıma.”(O1)

“Hakan, meydan okuması karşısında Dilaver’in gülmesiyle daha da hiddetlenir ve karşısına çıkmasını söyler.”(O1)

4. Unsur:

Hakan, Dilaver’i sürekli kavga etmeye çağırmasına rağmen Dilaver türlü gerekçelerle kavgadan uzak durmaktadır. Annesi de kavgadan kaçınması gerektiğini söylemiştir.

“Hakan yaklaşmış Dilaver’in yanına, şöyle çenesine dokunmuş:

“Kavga etmek istesen ne yapabilirsin ki?” demiş.” (O1, O3)

“Dilaver ısrarla kavgadan kaçmak istiyor fakat Dilaver daha da üstüne gidiyor. Bu durum bende üstünlük yaratarak gülmece oluşturuyor.” (O1)

“Hakan, Dilaver’i küçümsüyor. Onu kavgada çok rahat döverebileceğini söylüyor.”
(O3)

5.Unsur:

Hakan, sürekli Dilaver’i kavgaya çağırmakta fakat Dilaver kavgadan uzak durmaktadır. Bu durum karşısında tüm arkadaşlarına meydan okuyarak kavga etmeye çağırması okurda bir gülmece yaratacağı düşünülebilir.

“Hey, benimle kavga etmek isteyen var mı?” (O1, O2)

“Hakan’ın her defasında tüm mahalle arkadaşlarına kavga etmek için meydan okuması kendisini komik bir duruma düşürmektedir.” (O1)

“Hakan, Dilaver’in oralı olmaması karşısında tüm arkadaşlarını kendisiyle kavga etmeye çağırması daha da komik bir hal almıştır.” (O2)

6.Unsur:

“Karete yapanlar gibi, “Haaayt” diyerek fırlamış ortaya, ellerini biçer gibi yapmış, bacaklarını ileri uzatıp tekme atar gibi yapmış. Ama kimse ona uymamış.” (O1, O2)

“Hakan’ın ortaya fırlaması, değişik el kol hareketleri yaparak kendisini kareteci zannetmesi oldukça komik bir hal almıştır.” (O1)

“Hakan’ın yaptığı hareketler günlük hayatta örmeğinin yaşanmadığı düşünülürse kendisini komik duruma düşürmüştür.” (O2)

7. Unsur:

“Hakan, arada bir korkaklar, ben çok güçlüyüm, beni yenemeyeceğinizi biliyorsunuz, ondan karşıma çıkamıyorsunuz! Diye bağıryormuş.”(O1, O2, O3)

“Hakan’ın her defasında arkadaşlarını kavga etmeye çağırması, arkadaşlarının onu önemsememesi karşısında da kendisini daha da güçlü görmesi, üstünlük oluşturan bir mizah yaratmaktadır.” (O1)

“Ben çok güçlüyüm, beni yenemezsin diye bas bas bağırarak komik bir durumdur.” (O2)

“Hakan’ın hiçkimsenin karşısına çıkamadığını düşünmesi, kendisinin güçlü olduğunu söylemesi bende gülme oluşturmuştur.” (O3)

8.Unsur:

Hakan’ın saldırgan tutumunun nedenini araştıran arkadaşları onun vurdulu kırdılı kitaplar okuduğunu veya videolar izlediğini düşünmüştür. Mahalle çocukları bu durumun nedenini Hakan’a sormuşlar ve cevap olarak kendisinin çok güçlü olduğunu ifade etmiştir.

“Hakan, sen niçin böyle saldırgan oldun? Çok güçlüyüm de ondan.” (O1, O2, O3)

“Hakan saldırgan halini güçlü oluşuna bağlaması bende üstünlük oluşturan bir gülmece yaratmıştır.” (O1)

“Güçlü insanların saldırgan olacağını düşünmek komiktir.” (O2)

“Mahalle arkadaşlarının saldırganlığının nedenini sorması karşısında güçlü olduğunu söyleyerek üstünlük yaratmıştır.” (O3)

9. Unsur:

“Hayır çok güçlü değilsin ki. Öyle mi, öyleyse ağabeyin Melih çıksın karşıma...” (O1, O3)

“Hakan, kavga etmede kendisine çıkışan arkadaşına abisinin karşısına çıkmasını söyleyerek üstünlüğünü sürdürmektedir. Bu durum komikliği sürdürmektedir.” (O1)

“Hakan, Melih’i karşısında görmek isteyerek onu yenebileceğini düşünmüştür.” (O3)

10. Unsur:

Hakan, karşı kaldırımında oturan arkadaşı Melih’e başını kaldırarak yanına doğru ilerlemiştir. Melih’e çıkışarak kavga etmek istediğini söylemiştir. Hakan’ın hali okurda üstünlük oluşturan bir gülmece yaratacağı düşünülmüştür.

“Haydi, kalksana, seni bir yumrukta yere gömeyim.” (O1, O2, O3)

“Hakan’ın ısrarla kavga etmek istemesi ve arkadaşlarına çıkışması komik bir durumdur.” (O1)

“Hakan, arkadaşı Melih’e kalkmasını ve kendisini bir yumrukta yere sereceğini söylemesi üstünlük yaratır.” (O2)

“Durduk yere Hakan’ın Melih’in yanına gelmesi kavga etmek istemesi ve arkadaşına söylediği argo ifadeler onu komik duruma düşürmüştür.” (O3)

11. Unsur:

“Aa aa, bu çocuk kendini ne güçlü sanıyor böyle? Melih’e bir yumruk atacak, Melih yumruğun etkisiyle toprağa gömülecek, olacak iş değil.” (O1)

“Hakan’ın hali arkadaşları arasında komik bir hal almış arkadaşları açısından bir üstünlük oluşturmıştır.” (O1)

12. Unsur:

“Kaksana Melih, kalk haydi ayağa, sana bir karete çekeyim, apartmanın tepesinde al soluğu...” (O1, O2, O3)

“Hakan’ın ısrarla Melih ile kavga etmek istemesi, onu kavgaya çekmek istemesi Hakan’da komik bir durum yaratmaktadır.” (O1)

“Melih’e atacağı yumrukla onu apartmanın tepesine göndereceğini söylemesi ve buna inanması bir üstünlük duygulu ile söylenmiştir.” (O2)

“Hakan’nın Melih’i kavgaya çekmek istemesi ve kavgada hayal ötesi şeyler yapabileceğini söylemesi okurda bir gülmece yaratır.” (O3)

13. Unsur:

“Niçin gülüyorsunuz ha, niçin? Çıksanıza karşıma. Gücüme inanmıyorsunuz değil mi, ama ben çok güçlüyüm.” (O1, O2, O3)

“Hakan kendisini çok güçlü görmekte ve sürekli arkadaşlarını kavgaya çağırmaktadır.” (O1)

“Hakan abartılı bir şekilde kendisini güçlü görmektedir. Bu da kendisini komik ve aptal duruma düşürmektedir.” (O2)

“Güçlü olmadığı halde kendisini güçlü gören Hakan üstünlük yaratmaktadır.” (O3)

14. Unsur:

Hakan güçlü olmasa da pazusunu göstererek kendisinin olağanüstü bir güce sahip olduğunu ifade etmesi ve bu güçle bir boğayı yenebileceğini söylemesi okurda bir gülmece oluşturacağı düşünülebilir.

“Bakın bakın dedi, şu anda bir boğayı yenebilirim.” (O1, O2, O3)

“Hakan’ın cılız pazularıyla bir boğayı yenebileceğini düşünmesi komik bir durumdur.” (O1)

“Hakan, arkadaşlarına sürekli meydan okumakta ve boşluğa karete vuruşları yaparak gücünü göstermektedir.” (O2)

“Hakan’ın yaptığı hareketler bence bir üstünlük yaratmıştır.” (O3)

15. Unsur:

Hakan, defalarca arkadaşlarını kavgaya çağırması, onları tek vuruşta yere sereceğini hatta bir boğayı bile yenebileceğini söylemiştir. Arkadaşlarının onu dikkate almamasını da korkaklık olarak görmüştür. Bu olağanüstü gücünün kaynağı olarak da yediği makarna olduğunu ifade etmiştir. Bu durum okurda bir gülmece yaratacağı düşünülebilir.

“Haydi gel, gel haydi, Ne duruyorsun? Kaldır ellerini, sık yumruklarını. Sıkamıyorsun değil mi, korkuyorsun değil mi? Çünkü sen güçsüzsün, ben güçlüyüm. Gücümü Yeye Makarnasından alıyorum.” (O1, O2, O3)

“Hakan’ın sahip olduğu gücün Yeye Makarnalarından geldiğini söylemesi üstünlük oluşturan bir gülme oluşturdur.” (O1)

“Hakan kendisini çok güçlü, arkadaşlarını da çok güçsüz görmüş, kendi güç kaynağı olarak da Yeye Makarnalarının olduğunu söylemiştir.” (O2)

“Makarna yiyerek bir insanın olağanüstü bir güce erişemeyeceği için bende üstünlük yaratan bir mizah duygusu oluştu.” (O3)

16.Unsur:

Hakan, televizyonda çıkan reklamlara kendisini bir hayli kaptırmıştır. Saldırgan tutumunun izlemiş olduğu reklamlardan kaynaklandığı görülmüştür. Bu durum da okurda bir hayli güçlü mizah düşüncesi oluşturmuştur.

“Ekmeğin üzerine Mama Yağı sürüp yiyorum...Bu yağdan ekmeğine sürüp yiyenler ne oluyormuş biliyor musunuz?

Ne oluyormuş Hakan? Boğa gibi güçlü olurmuş, televizyon öyle diyor...”(O1, O2 ,O3)

“Ekmeğine mama yağı sürüp yiyenlerin boğa gibi güçlü olduğuna inanmak üstünlük oluşturan bir gülme yaratmıştır.” (O1)

“Hakan’ın televizyon reklamlarına inanması ve kendini kaptırması komik bir durumdur.”(O2)

“Hakan, yediği yiyeceklerin kendisini boğa gibi güçlü yaptığına inanması oldukça komik bir hal almıştır. Bu durum bence üstünlük oluşturan bir gülmece yaratmıştır.” (O3)

17.Unsur:

“Ferhan sordu: Neyi yiyen kaplan olurmuş Hakan? Cevizli kraker...Ceviz yağı, çocuğu kaplan gibi güçlü yaparmış. Ya şimdi anladınız mı?”(O2)

“Hakan’ın Bitübit yiyen çocuğun aslan, cevizli kraker yiyenin kaplan gibi güçlü olduğunu söylemesi ile üstünlük yaratan bir gülmece doğmaktadır.”(O2)

18. Unsur:

Hakan’ın televizyonda çıkan her reklama inanması ve bunu günlük hayatında arkadaşlarına da uygulaması birtakım çatışmalar yaratmıştır. Bu durum da okurda üstünlük yaratan gülmeceler oluşturmuştur.

“Şimdi akşamüzeri bir daha bakacağım Bilal Amca’ya, eğer gelmişse, hemen bir Hamhumlöp, sonra ben lüp lüp, yarın da karşıma çıkan olursa pat küt...” (O1, O2 ,O3)

“Hakan, reklamlardan duyduğu Hamhumlöp adlı yiyeceğin kendisini çok güçlü yapacağını ve bunu yedikten sonra herkesi pat küt döveceğini düşünmesi üstünlük oluşturan oldukça komik bir durumdur.” (O1)

“Hakan kendisini televizyon reklamlarına fazla kaptırmıştır. Bu arkadaşları yanında Hakan’ın alay konusu olmasına neden olmuştur.”(O2)

“Hamhuml  yiyen kişinin herkesi pat k t d vebileceğini düşünmesi bende üstünlük oluşturan bir gülmece yaratmıştır.”(O3)

19. Unsur:

“Uf, kendimi öyle güçlü duyumsuyorum ki, varsa kendine güvenen çıksın karşıma!” (O1, O2)

“Hakan Hamhumlöp adlı gofreti yedikten sonra kendini çok güçlü hissetmesi ve meydan okuması üstünlük duygusu yaratmıştır.” (O1)

“Hakan ’nın gereksiz yere arkadaşlarını kavgaya çağırması oldukça komik bir hal almıştır.”(O2)

20.Unsur:

“   kaşık Bıtıbt, aslında sizler için bir kaşığı yeter ama... İsterseniz iki kişi gelin... Evet evet Dilaver, Melih, ne diyorsunuz, ikiniz birden gelin. İkinizi bir elimle şöyle yandan yakalayıp, bir de judo tekmesi indirsem bacağınıza...”(O1, O3)

“Hakan ’nın iki arkadaşını hedef alarak birlikte gelmelerini söylemesi üstünlük yaratan bir gülmece oluşturmuştır.” (O1)

“Hakan yedikleri ile iki arkadaşını kavgada yeneceğini düşünerek üstünlük oluşturur.”(O3)

21. Unsur:

“Yatmadan önce ne yediğimi biliyorsunuz, onun için böyle korkudan titriyorsunuz.”(O1, O3)

“Hakan kendini inandırdığı gibi arkadaşlarının da bu duruma inandığını düşünmesi üstünlük oluşturmaktadır.”(O1)

“Arkadaşlarının kendisinden korktuğunu düşünmesi bende bir üstünlük yarattı.” (O3)

22. Unsur:

“Bak vururum Melih, benden korktuğunu söyle, vurmayayım.” (O1, O3)

“Hakan, daha da ileri giderek artık kavga etmeye hazır bir hal alarak Melih’e kendisinden korktuğunu söylemesini istemiştir.” (O1)

Melih’e kendisinden korktuğunu söylerse vurmayacağını ifade etmesi bende bir üstünlük oluşturmuştır.” (O3)

23. Unsur:

Hakan, kendi mahallesinden olmayan, sefer tası ile babaannesine süt götüren bir çocuğa  atar. Çocuğa sefer tasını başından aşağı geçireceğini söyler ve okurda üstünlük yaratan bir mizah oluşturur.

“Hakan elinde süt tası olan çocuğa döndü: Bu süt tasını başında aşağı geçireyim mi?” (O1, O2 ,O3)

“Mahalleden geçen hiç tanımadığı bir çocuğa çatıp olmadık laflar söyleyen Hakan’ın içinde bulunduğu durum her okurda bir gülme duygusu yaratır.” (O1)

“Süt tasını başından aşağı geçireceğini söylemesi fazla özgüven dolu olduğunu gösterir. Fazla özgüven de bireyi komik duruma düşürür.” (O2)

“Olmadık zamanda olmadık kişiye diklenmek ahmaklıktır. Bile bile lades demektir.” (O3)

24. Unsur:

“Çocuk senin kadardı Hakan, hani nerde senin gücün, ne oldu senin o Hamhumlöp’lerinin gücüne, ha? (O1)

“Hakan hikayenin sonunda kendi mahallesinden olmayan çocuktan bir güzel dayak yemiştir. Bu durum karşısında mahalle arkadaşları Hakan’a Hamhumlöp’lerinin neden etkili olmadığını alaylı bir dille sormaktadırlar.” (O1)

Uyumsuzluk Teorisi

1. Unsur:

Hakan’ın tüm mahalle çocuklarını kavgada yenebileceğini söylemesi karşısında yazar Hakan’ın diğer çocuklardan bedensel olarak, çok güçlü olmadığını ifade etmiştir. Bu durumda Hakan’ın önce Dilaver’e sonra tüm hallede çocuklarına meydan okuması uyumsuzluk oluşturan bir gülmece yarattığı düşünülebilir.

“Aaa, siz şu Hakan’a bakın, öyle iri elli, kalın kollu, uzun boylu çocuk değil ki. Bizim gibi, kolları ipincecik değil ama, kalın da değil. Ee, eli büyük değil, ne olacak ki yumruğu Hakan’ın.”(O3)

“Hakan güçlü değil ama fazla cesur. Cesareti de anlamsız. Bu durum uyumsuzluk oluşturmakta.”(O3)

2. Unsur:

Hakan’ın yaptığı hal ve hareketler, kendisini arkadaşlarının önüne atıp karete hareketleri yapması okurda bir uyumsuzluk yaratacağı düşünülebilir.

“Karete yapanlar gibi, “Haaayt” diyerek fırlamış ortaya, ellerini biçer gibi yapmış, bacaklarını ileri uzatıp tekme atar gibi yapmış. Ama kimse ona uymamış.”(O3)

“Hakan’ın yaptığı hareketler ortamda uyumsuzluk oluşturmuş, bunu gören arkadaşları da hiç oralı olmamıştır.” (O3)

3. Unsur:

“Hakan, sanki Türkiye karete birincisiymiş gibi, hayt lar çeke çeke bir o yana koşuyormuş bir bu yana.”(O1, O3).

“Hiçbir şey yokken Hakan’ın yaptığı karete hareketleri bir uyumsuzluk oluşturmuştur. Sağlıklı bir insandan böyle bir davranış sergilemesi beklenmez.” (O1)

“Hakan’ın yaptığı hareketlerin günlük yaşamda bir karşılığı yoktur.” (O3)

4. Unsur:

“Uf, Hakan yine geliyor. Bu kez kareteci değil, judocu... Tıpkı judocular gibi döne hoplaya geliyor, önündeki havayı savurup yok ediyor...”(O2)

“Hakan’nın döne hoplaya tozu dumana katması uyumsuzca yapılan bir harekettir ve gülme oluşturmaktadır.” (O2)

5. Unsur:

“Peki, sen niçin böyle saldırgan oldun? Çok güçlüyüm de ondan. Hayır, çok güçlü değilsin ki.” (O2)

“Hakan’nın güçlü olduğunu söylemesi karşısında arkadaşı güçlü olmadığını söyleyerek gerilimi düşürmüştür.” (O2)

6. Unsur:

“Hakan ayağını yere vurdu, zıpladı havaya. Ellerini yere koyup tombalak attı. Kollarını iki yana açıp uçar gibi yaptı. Sonra yumruk sallamaya başladı havaya. Havayı döve döve bir oldu.” (O2, O3)

“Hakan’nın havaya yumruk sallaması, havayı dövmesi uyumsuzca yapılan eylemlerdendir.”(O2)

“Herhangi bir çatışma ve kavga durumu ortada yokken kendince olmadık hareketler yapmak günlük yaşamda görmediğimiz hallerdendir.”(O3)

7. Unsur:

“Hakan, kurtarın beni diye bağırdı. Ne biçim arkadaşsınız kurtarsanıza beniii!”(O1, O2 ,O3)

“Hakan kendisini çok güçlü görerek bir gerginlik oluşturur. Fakat kavgada arkadaşlarından yardım istemesi bir uyumsuzluk yaratarak mizah oluşturmıştır.” (O1)

“Hakan’ın arkadaşlarından yardım dilenmesi, öncesinde yaptığı davranışlarla bir uyumsuzluk oluşturur.” (O2)

“Mahalle arkadaşlarına olmadık lafı söyleyen Hakan, dayak yemeye başladığından arkadaşlarından yardım dilenmesi oldukça uyumsuzluk içerin bir gülme unsuru oluşturur.”(O3)

Rahatlama Teorisi

1.Unsur:

Hakanın Dilaver’e çatması, onu kavgada yenebileceğini söylemesi karşısında Dliaver’in takındığı tavır okurda bir rahatlama duygusu yaratmıştır.

“Hişt Dilaver, sen beni yenemezsin, ben senin kafana bir yumruk attım mıydı! Cık cık cık...Dilaver gülmüş, Hakan üsteleyince Dilaver yine gülmüş...”(O3)

“Hakan Dilaver’e çatarak bir gerginlik oluşturmuştur. Bu durum karşısında Dilaver, gülerek gerginliği azaltmıştır.” (O3)

2.Unsur:

Hakan’ın tüm mahalle çocuklarını kavgada yenebileceğini söylemesi karşısında yazar Hakan’ın diğer çocuklardan bedensel olarak güçlü olmadığını ifade etmiştir.

“Aaa, siz şu Hakan’a bakın, öyle iri elli, kalın kollu, uzun boylu çocuk değil ki. Bizim gibi, kolları ipincecik değil ama, kalın da değil. Ee, eli büyük değil, ne olacak ki yumruğu Hakan’ın.”(O1)

“Yazar Hakan’nın ellerinin iri kollarının kalın olmadığını, mahalle çocuklarından bir farkının bulunmadığını söylemiş yaşanan gerilimi düşürmüştür.” (O1)

3.Unsur:

Hakan, yaptığı ilginç ve gergin hareketlerle ortama bir gerginlik yaymıştır. Mahalleden arkadaşları Hakan’ın içinde bulunduğu durumu çözümlemek için farklı görüşler ortaya atmışlar ve sorunu çözmek, nedenini bulmak istemişlerdir.

“Aaaa yoksa, öyle saldırganlık aşıl原因 kitaplar okumasın Hakan, ay ne fena! Hani vuran kıran kahramanların olduğu kitaplar varya, acaba onlardan mı okuyor bizim Hakan.”(O1)

“Hakan’ın içinde bulunduğu gergin ve asabi halin nedeni olarak saldırganlık içeren kitaplar okuduğu düşünülerek gerilim azaltılmıştır.” (O1)

4.Unsur:

“Aa aa, bu çocuk kendini ne güçlü sanıyor böyle? Melih’e bir yumruk atacak, Melih yumruğun etkisiyle toprağa gömülecek, olacak iş değil.”(O2, O3)

“Hakan’ın kendini güçlü görmesi ve kavgada herkesi yenebileceğini söylemesiyle oluşan gerilim alay konusu edilerek rahatlama yaratılmıştır.” (O2)

“Mahalle arkadaşları Hakan’ın yaşadığı saldırgan tutumu alaya alarak rahatlama oluşturmuşlardır.” (O3)

5.Unsur:

Hakan saldırgan bir tutumla tüm arkadaşlarına meydan okumaktadır. Hatta kendisinin o kadar güçlü kuvvetli olduğunu, bir boğayı bile yenebileceğini söylemiştir. Niyazi ise kendisini alaya alarak böyle bir durumun mümkün olmadığını ifade etmiştir.

“Bakın bakın dedi, şu anda bir boğayı yenebilirim. Hıh dedi Niyazi, sen fino köpeğini bile yenemezsin.”(O2, O3)

“Niyazi, kendisinin olağanüstü bir güce sahip olduğunu söyleyen Hakan’ı fino köpeği örneği ile alaya almıştır.”(O2)

“Boğayı yeneceğini söyleyen kişiye fino köpeğini bile yenemeyeceğini söylemek rahatlama yaratan bir mizah doğurur.” (O3)

6.Unsur:

“Hakan, hop hop iki kez zıpladı, pazusunu gösterdi, oysa güçlü bir pazusu yoktu.” (O1)

“Hakan yaptığı hareketlerle arkadaşları arasında bir gerilim yaratmış fakat güçlü olmayışı da bir rahatlama oluşturmuştur.” (O1)

7.Unsur:

“Çocuk senin kadardı Hakan, hani nerde senin gücün, ne oldu senin o Hamhumlup’lerinin gücüne, ha? (O2, O3)

“Hakan izlediği reklamların hiçbir faydasının olmadığını görmüştür.”(O2)

“Hikayenin başından beri Hakan’nın gereksiz yere arkadaşlarına meydan okumasıyla oluşan gerginlik dayak yemesiyle ortadan kalmıştır.”(O3)

8.Unsur:

“Hakan bağıyor: Ben Hamhumlup yerim! Diyordu. Çocuk da: Al ye bakalım, al ye bakalım diye Hakan’a vuruyordu.” (O1, O3)

“Hakan’nın kavga esnasında hala yediği yiyeceklerin kendisinde olağanüstü bir tesir oluşturacağını düşünmesi ve oluşturduğu gerginlik yediği dayakla okurda rahatlama yaratmıştır.”(O1)

“Hakan’ın kendisini çok güçlü görmesi, herkese çıkışması karşısında, hikayenin sonunda dayak yemesi bir rahatlama yaratmıştır.” (O3)

Hamhumlup Adlı öyküde Yer Alan Gülmece Unsurların Mizah Yaratma Yöntemlerine Göre Değerlendirilmesi

Hamhumlup adlı öyküde üç okur tarafından yapılan inceleme sonucu yedi (7) farklı mizah yaratma yöntemi ve yirmi dokuz (29) mizah yaratma yönteminin kullanıldığı mizahi unsur belirlenmiştir. Öyküde en sık kullanılan mizah yaratma yöntemi komik (12), mübalağa (7), benzetme (2), alay (3), kalıp sözcük (3), hiciv (1) ve argo (1) olarak belirlenmiştir.

Komik:

1.Unsur:

“Hişt Dilaver, sen beni yenemezsin, ben senin kafana bir yumruk attım mıydı!”(O1, O2, O3)

“Hakan' kendisini güçlü hissettiği için arkadaşını kavgada yeneceğini söylemesi ile komik bir unsur oluşmuştur.” (O1)

2.Unsur:

“Nermin sordu: Peki sen niçin böyle saldırgan oldun? Çok güçlüyüm de ondan.” (O1, O2, O3)

“Hakan'ın saldırganlığının sebebi güçlülüğü olamayacağı için söylenenler komik bir hal oluşturmaktadır.”(O1)

3.Unsur:

“Haydi gel, gel haydi dedi. Haydi ne duruyorsun? Kaldır ellerini, sık yumruklarını. Sıkamıyorsun değil mi, korkuyorsun değil mi? Çünkü sen güçsüzsün, ben güçlüyüm. Gücümü Yeye Makarnasından alıyorum.” (O1, O2, O3)

“Hakan'ın Yeye Makarnaları yediğini bunun için de herkesten daha güçlü olduğunu söylemesi arkadaşlarınca komik bir durum yaratmıştır.”(O1)

4.Unsur:

“Ben her sabah, her ikindi ne yiyorum biliyor musunuz? Ekmeğin üzerine Mama Yağı sürüp yiyorum... Bu yağdan ekmeğine sürüp yiyenler ne olurmuş biliyor musunuz? Boğa gibi güçlü olurmuş, televizyon öyle diyor...” (O1, O2, O3)

“Hakan'ın televizyondan izledikleri ve yapılan reklamların etkisiyle yedikleri sayesinde bir boğa kadar güçlü olabileceğine inanması komik bir durum yaratmıştır.”(O1)

5.Unsur:

“Kavanoz kavanoz...Tastamam dört kavanoz bitti, hani fındıklı şekerli Bitıbit... İşte bu Bitıbit'tan her yemekten sonra iki kaşık yiyen çocuk, aslan olurmuş, aslan...” (O1, O2, O3)

6.Unsur:

“Şimdi akşamüzeri bir daha bakacağım Bilal Amca'ya, eğer gelmişse, hemen bir Hamhumlöp, sonra ben lüp lüp, yarın da karşıma çıkan olursa pat küt...” (O1, O2, O3)

7.Unsur:

“Yatmadan önce ne yediğimi biliyorsunuz, onun için böyle korkudan titriyorsunuz! dedi.” (O1, O2, O3)

Hakan, yatmadan önce yediklerinin kendisini çok güçlü yaptığına inanmaktadır. Bu durum arkadaşlarında komik bir gülmece unsur oluşturmuştur.”(O1)

8.Unsur:

“Çikiçoko'yu bir sıkıyorum ağzımın içine, gece düşümde bile bir yığın çocuğun hakkından geliyorum.” (O1, O2, O3)

9.Unsur:

Ben Çikiçoko yerim, ben Yeye Makarnası yerim, ben Mama Yağı sürer yerim, ben Bıtıbt yerim, Hamhumlöp yeriiiiim, cevizli kraker...” (O1, O2, O3)

“Yediklerinin kendisini çok güçlü yapacağına inanıp arkadaşlarına sataşması okurda komik bir gülmece unsur oluşturmuştur.”

10.Unsur:

“Hakan hala bağıyor; Ben Hamhumlöp yeriiiiim! Diyordu. Çocuk da; Al ye bakalım, al ye bakalım!” diye Hakan'a vuruyordu.” (O1, O2, O3)

“Dayak yiyen Hakan'ın durumu gerek arkadaşları gerekse okur tarafından komikçe karşılanan bir gülmece oluşturur.” (O1)

11.Unsur:

“Çok sürmedi az sonra Hakan; Kurtarın beni! Diye bağırdı. Ne biçim arkadaşsınız kurtarsanıza beniii!” O3)

“Hakan'ın arkadaşlarını sürekli kavga etmeye çağırması, yediklerinin onu çok güçlü yaptığını söylemesi fakat kavgada kendisine dayak atılınca arkadaşlarından yardım istemesi onu komik duruma düşürmüştür.” (O3)

12.Unsur:

“Hakan hiçbirimizin yüzüne bakmadan çekti gitti. Sonra duyduk ki Hakan artık televizyon reklamlarını izlemez olmuş.” O3)

“Hakan'ın yediği dayaktan sonra reklamları izlemez olması komik bir öğreti oluşturmuştur.”(O3)

Mübalâğa:

1.Unsur:

“Tabii korkuyorsun benden, elbette korkarsın, çünkü bütün çocuklar benden korkar! demiş.” (O1, O2, O3)

“Hakan mahalle arkadaşlarını karşısına alarak herkesin kendinden korktuğunu söylemesiyle mübalağa yaratan bir gülmece gerçekleştirmiştir.” (O2)

2.Unsur:

“Korkaklar, ben çok güçlüyüm, beni yenemeyeceğinizi biliyorsunuz, ondan karşıma çıkamıyorsunuz! Diye bağırıyormuş.” (O1, O2, O3)

“Hakan’ın gereksiz yere arkadaşlarına bağırıp kendisinin çok güçlü olduğunu ve kimsenin kendisini yenemeyeceğini söylemesi mübalağa oluşturmuştur.” (O1)

3.Unsur:

“-Peki sen niçin böyle saldırgan oldun? Çok güçlüyüm de ondan.” (O1, O2, O3)

“Çok güçlü olduğunu ifade eden Hakan biraz mübalağa yapmıştır.”(O2)

4.Unsur:

“Kalksana Melih, kalk haydi ayağa, sana bir karate çekeyim, apartmanın tepesinde al soluğu.” (O1, O2, O3)

“Hakan arkadaşı Melih’e karate çekip apartmanın tepesine gönderecek olmasını söyleyerek abartılı bir söylemde bulunmuştur.” (O2)

5.Unsur:

“Bakın bakın dedi, şu anda bir boğayı yenebilirim.” (O1, O2, O3)

6.Unsur:

“Uff be, kendimi öyle güçlü duyumsuyorum ki, varsa kendine güvenen çıksın karşıma! Dedi.” (O1)

“Mahalledeki tüm çocuklarına karşısına alarak onlara meydan okuması oldukça abartılı bir çıkış olmuştur.” (O1)

7.Unsur:

“Bak vuracağım Melih, az sonra çenen dağılacak, dişlerin yere saçılacak, belki burnun bir daha düzelmek üzere yamyassı olacak, benden korktuğunu söyle.” (O3)

“Hakan, Melih’e meydan okuyarak çenesinin dağıtacağını, dişlerini sökeceğini, burnunu kıracağını ve yamyassı edeceğini söylemesi abartılı bir söylem olmuştur.”(O3)

Benzetme:

1.Unsur:

“Karate yapanlar gibi, haaayt diyerek fırlamış ortaya, ellerini biçer gibi yapmış, bacaklarını ileri uzatıp tekme atar gibi yapmış. Ama kimse ona uymamış.” (O1, O2)

“Hakan’ın yaptığı hareketler karate yapma hareketlerine benzetilerek gülmece oluşturulmuştur.”(O1)

2.Unsur:

“Ne olmuş Hakan? Boğa gibi güçlü olurmuş, televizyon öyle diyor.” (O1, O2)

“Hakan, ekmeğine mama yağı sürüp yiyenlerin boğa gibi güçlü olacağı söyleyerek mizah oluşturulmuştur.” O2)

Kalıp Sözcük:**1.Unsur:**

“Haydi kalksana seni bir yumrukta yere gömeyim.” (O1, O2, O3)

2.Unsur:

“İkinizi bir elimle şöyle yandan yalayıp, bir de judo tekmesi indirsem bacağınıza...” (O1, O3)

3.Unsur:

“Dün akşam televizyon yeni bir şey söyledi, Hamhumlöp...” (O1, O3)

Alay:**1.Unsur:**

“Aa aa, bu çocuk kendini ne güçlü sanıyor böyle? Melih’e bir yumruk atacak, Melih yumruğun etkisiyle toprağa gömülecek, olacak iş değil.” (O1, O2, O3)

2.Unsur:

“Ferhan sordu: Neyi yiyen kaplan olur Hakan?

Cevizli kraker... Ceviz yağı, çocuğu kaplan gibi güçlü yaparmış...” (O1)

3.Unsur:

“Çocuk senin kadardı Hakan, hani nerde senin gücün, ne oldu senin o Hamhumlöp’lerinin gücüne, ha? (O3)

Hiciv:

“Aa aa, bu çocuk kendini ne güçlü sanıyor böyle? Melih’e bir yumruk atacak, Melih yumruğun etkisiyle toprağa gömülecek, olacak iş değil.”(O2)

Argo:

“Bu süt tasını başından aşağı geçireyim mi? Diye sordu.” (O1)

Yıl sonu müsamesesi için öğretmenden görev bekleyen bir çocuğun yaşadığı talihsizliklerden dolayı istediği rolü alamaz. Önemli roller alamayan çocuk, kendisini verilen küçük bir rolle teselli bulmaya çalışır.

Rol Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurların Mizah Teorine Göre Değerlendirilmesi

Rol adlı öyküde mizah teorilerine dair toplam birinci okur beş (5), ikinci ve üçüncü okur dört (4) görüş belirtmiştir. Toplamda beş (5) farklı mizah unsuru belirlenmiştir. Sadece bir (1) farklı unsur bağımsız görüş olarak ifade edilmiştir.

Üstünlük Teorisi

1.Unsur:

Rol adlı öyküde yıl sonu müsamesesinde rol almak isteyen bir öğrencinin yaşadıkları ve aldığı küçük bir rol alaylı ve komik bir anlatımla sunulmaktadır.

“Öğretmen, kuyruğu kapıya sıkışmış kedi sesini çıkaran kim! Diye bağırınca kıpkırmızı kesildim.”(O1, O2, O3)

“Öğretmenin yakıştırdığı ifade, yaptığı benzetme ile yapılan işin beğenilmediğini ve üstünlük oluşturan bir gülmece yarattığını söyleyebiliriz.” (O1)

“Kuyruğu kapıya sıkışmış kedi sesi melodikadan çıkan sese benzetilerek alay edilmiş ve üstünlük oluşturulmuştur.” (O3)

Uyumsuzluk Teorisi

1.Unsur:

Hikaye kahramanı Serap Abla'ya yıl sonu müsamesesi için öğretmenin kendisine çok fazla rol verdiği yalanını söyler. Böylesi bir yalanı nasıl söylediğine kendisi de şaşırır.

“Serap Abla gittikten sonra göz ucuyla aynaya baktım. Ayna, al basmış yanaklarımı gösterip gülüyordu. Bunca yalanı bir çırpıda nasıl söyleyebilmişim.” (O1, O2, O3)

“Aynanın kızarmış yüzünü gösterip gülmesi mümkün değildir. Bu insan zihninde çatışma yaratan bir gülmece oluşturur.”(O2)

2.Unsur:

Yıl sonu müsamerelerine katılmak isteyen hikaye kahramanı, bale seçmelerinde yaşanan talihsiz kazadan grubun düzenini bozma gerekçesi ile çıkarılır. Öğrencinin yaklaşımı kendine özgü mizahi yaklaşımı ile anlatılmıştır.

“Bir ara nasıl oldu bilmiyorum, parmağım Burcu’nun gözüne girdi. Sulugözlülük etmese bir şey olmayacaktı. Bastı yaygarayı. Öğretmen de grubu bozdu diye kızdı. Beni balerinler grubundan çıkardı.”(O1, O2, O3)

“Kahramanın parmağı arkadaşının gözüne girer ve gözleri sulanır. Hikayenin kahramanı bu durumu sulugözlülük olarak anlatarak uyumsuzluk yaratan bir gülmece oluşturur.” (O1)

Rahatlama Teorisi

1.Unsur:

Hikayede geçen koro çalışmasında hikayenin baş kahramanı öğrenci, koroya girebilmek için melodika çalmakta fakat çaldığı melodikanın bir tuşu aniden fırlayınca istediği performansı sergileyememektedir.

“Seçmelerde neşeli ol parçasını çalarken ucuz melodikamın tuşlarından biri pencereden dışarı uçtu. Eksik tuşla çalmaya devam ettim.”(O1, O2, O3)

“Çocuğun melodika çalarken bir tuşunun çıkması, havalara fırlaması ve pencereden uçurması normal şartlarda mümkün olmasa gerek. Fakat başarısız olmuş bir çocuğun abartılı anlatımlarla bahaneler üretmesi durumu komik hale getirmiştir. İçinde bulunduğu olumsuz durumu gülme eylemi ile rahatlatmıştır.” (O3)

2.Unsur:

Öyküde yıl sonu müsameresinde çok görev almak isteyen bir öğrencinin aldığı sıradan bir rol öğrencide üzüntü oluşturmuştur. Bu gerilim çocuğun anlatımları ile değişmektedir.

“Benim rolüm ne mi? Şey... Aslında küçük ama çok önemli bir rolüm var. Krala atlıların geldiğini haber veriyorum. Şey... Sahnede bir dakika gözüküyorum. Dedim ya, küçük ama çok önemli bir rol bu.” (O1)

“Hikayede kahramanın aldığı rol aslında çok önemsiz ve sıradan bir roldür. Fakat aldığı rolü anlatırken kendisine verdiği teselli ile rahatlamak istemektedir.”(O1)

Rol Adlı öyküde Yer Alan Gülmece Unsurların Mizah Yaratma Yöntemlerine Göre Değerlendirilmesi

Rol adlı öyküde üç okur tarafından yapılan detaylı inceleme sonucu beş (5) mizah yaratma yöntemi belirlenmiştir. Aşağıdaki tabloda ifade edildiği gibi öyküde altı farklı yerde mizah unsuru belirlenmiştir.

Tabloda belirtildiği gibi rol adlı öyküde, üç okur tarafından yapılan detaylı inceleme sonucu beş (5) farklı mizah yaratma yöntemi ve altı (6) adet mizahi unsur belirlenmiştir. Öyküde komik, mübalağa ve alay üzerinde birer (1) ortak mizahi unsur belirlenmiştir. Birinci ve üçüncü okur benzetme yoluyla mizah içeren bir (1) ortak görüş belirtmiştir. Sadece birinci okur hümor yoluyla gülmece içeren (1) bağımsız görüş belirtmiştir.

Komik:

“Serap Abla gittikten sonra göz ucuyla aynaya baktım. Ayna, al basmış yanaklarımı gösterip gülüyordu. Bunca yalanı bir çırpıda nasıl söyleyebilmişim.” (O1, O2, O3)

“Aynada kendini gören çocuk, yaptıklarından dolayı yüzünün kızarmış olduğunu görüp gülmüştür. Bu durumu aynaya atfederek gülmesi komik bir unsur oluşturmuştur.” (O3)

Hümor:

“Bir ara nasıl oldu bilmiyorum, parmağım Burcu’nun gözüne girdi. Sulugözlülük etmese bir şey olmayacaktı. Bastı yaygarayı. Öğretmen de grubu bozdum diye kızdı. Beni balerinler grubundan çıkardı.”(O1)

“Çocuğun yaptığı yanlış kendisinden değil de arkadaşından kaynaklandığını söylemesi ve kullandığı sulu gözlülük ifadesi hümor oluşturmuştur.” (O1)

Mübalağa:

“Seçmelerde neşeli ol parçasını çalarken ucuz melodikamın tuşlarından biri pencereden dışarı uçuverdi. Eksik tuşla çalmaya devam ettim.”(O1, O2, O3)

“Çocuğun melodika çalarken tuşunun çıkması, havalara fırlaması ve pencereden uçuvermesi normal şartlarda mümkün olmasa gerek. Abartılı bir ifade ile anlatım yapılmıştır. (O3)

Benzetme:

“Öğretmen, kuyruğu kapıya sıkışmış kedi sesini çıkaran kim! Diye bağırınca kıpırmızı kesildim.”(O1, O3)

“Tuşu çıkmış melodikadan çıkan ses, kuyruğu kapıya sıkışmış kedi sesine benzetilerek gülmece yaratılmıştır.” (O1)

Alay:

“Benim rolüm ne mi? Şeey... Aslında küçük ama çok önemli bir rolüm var. Krala atlıların geldiğini haber veriyorum. Şeey... Sahnede bir dakika gözüküyorum. Dedim ya, küçük ama çok önemli bir rol bu.” (O1, O2, O3)

“Aldığı küçük rolü büyük büyük anlatarak gülme yaratacak bir alay sunulmuştur.”(O1)

DAYAK YEMEDEN DURAMIYORUM

Dayak Yemeden Duramıyorum adlı öyküde futbol izleme hastalığına tutulan baba ve oğulun hikayesi anlatılmaktadır. Öyküde birçok gülmece unsur belirlenmiş ve bu unsurlar üç okur tarafından gülme teorileri ve gülmece yaratma yöntemleri başlığı altında değerlendirilmiştir.

Dayak Yemeden Duramıyorum Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurların Mizah Teorine Göre Değerlendirilmesi

Dayak Yemeden Duramıyorum adlı öyküde yer alan gülmece unsurlar üç gülme teorisi kapsamında değerlendirilmiş ve toplam on yedi (17) gülmece unsur belirlenmiştir. Bu kapsamda Üstünlük Teorisine ilişkin üç (3), Uyumsuzluk Teorisine ilişkin on bir (11), Rahatlama Teorisine ilişkin üç (3) gülmece unsur belirlenmiştir.

Üstünlük Teorisi

1.Unsur:

Selman Bey, içinde bulunduğu rahatsızlık halinin fiziksel bir durumdan ziyade psikolojik bir yanının olduğunu belirtmektedir. Bu durumda, onun hastaneye gitmesini değil tımarhaneye yatmasını gerektirdiğini düşünmektedir.

“Hastanelik iş değil Şerafettin Bey. Belki, belki tımarhanelik bir iş... Vay vay vay! Aaah! Çok da bulaşıcı bir hastalık.” (O1, O2, O3)

“Selman Bey, yaşadığı durumu anlatırken kendisi ile alay etmiş, durumunun tımarhanelik olduğunu belirtmiştir. Bu durum üstünlük yaratan bir gülmece yaratmıştır.”(O1)

“Yaşananlar karşısında Şerafettin Bey’de üstünlük belirtisi doğmuştur.” (O3)

2.unsur:

Selman Bey, halini anlatınca Şerafettin Bey oldukça şaşırır ve tımarhanelik olduğunu söyleyen arkadaşına komik bir dille sokağa hiç çıkmaması gerektiğini söyler.

“Şerafettin Bey biraz geri çekildi, öyleyse sokağa hiç çıkmamalıydınız, dedi.” (O1)

3.Unsur:

Futbol maçı izleme hastalığına tutulan Selman Bey ve oğlu, tribünden maç izlerken hakeme sözlü olarak sataşır. Hakeme gözlük diye yapılan bağırımlar olayı komik bir yere taşır.

“Ama Allah için gol... Beyim, göz göre göre hakem saymadı. Ben katiyen haksızlığa dayanamam. Yuu, yuu... Hakeme gözlük! Diye bağırmaya başladım.” (O1, O2, O3)

“Hakemin gözünün görmediğini bunun için de gözlük takması gerektiğini söyleyerek üstünlük oluşturmuştur.” (O1)

“Hakemin gol olmasına rağmen golü saymamasına oldukça sinirlenen Selman Bey, hakeme gözlük diyerek üstünlük oluşturan bir gülmece yaratmıştır.” (O2)

Uyumsuzluk Teorisi:

1.Unsur:

Selman Bey, oğlunun maç tutkusundan vazgeçirmek için çok uğraş verir. Çünkü oğlu maç yaparken değil izlerken kavga etmektedir. Her maçtan sonra aldığı darbeler karşısında baba bu duruma oldukça şaşırır.

“Bir maçtan gelir kafası patlamış. Bir maçtan gelir burnu kırılmış, gözü patlamış. “Oğlum nedir bu halin?” “Maçta kavga ettik.” Yahu, oynarken hadi anladım, seyrederken de kavga edilir mi?” “Edilir elbet.” “Peki kavga etme.” “Söylemesi kolay, sen gel de kavga etme bakalım.” (O1, O2, O3)

“Maç seyreden bir insanın her defasında bir yerinden yara alması uyumsuzluk yaratmıştır.”(O1)

“Selman Bey oğlunun durumunu anlamak isterken verdiği tepki uyumsuzluk oluşturmuştur. Maç izleyen insanların oynayanlardan daha çok yara alması uyumsuzcadır.”(O2)

2.Unsur:

Selman Bey, tribünde çıkan kavgada taraflardan yumruk yemiştir. Oğlunun kendisine yardım edeceğini bekleyen Selman Bey aldığı tepki karşısında oldukça şaşırılmıştır.

“Ben yumruktan sonra yere yıkılıp burnumdan kan boşanınca, benim oğlan yardımına koşar sandım. Nerdee... Ben ona, “Aman oğlum yetiş!” diye sesleniyorum, o bana, “Dur baba, dur yahu... Gol oluyor”, diyor.” (O1, O2, O3)

“Selman Bey’in oğlunun verdiği tepki uyumsuzluk oluşturan bir gülmece nitelik taşımaktadır. Yaşananlar normal şartlar altında olmaması gereken bir durumdur.”(O1)

“Bir evlat babası dayak yerken maç izlemeye tutulmaz. Bu durum insan beyninde çatışma yaratır. Bu durum da okurda gülmece oluşturur.”(O3)

3.Unsur:

Hikayede yaşananlar abartılı anlatımlarla sunulmuştur. Selman Bey’in topa vurmak istemesiyle ayağını kaldırıp taraftarın sırtına tekme atması, taraftarın bu durumu normal karşılaması, benzer tekmenin arka sıradan kendine atılması uyumsuzluk yaratmaktadır.

“Ben böyle heyecandan topa vuruyorum diye ayağımı savururken önümdeki adamın arkasına tekme indirilmeyeyim mi... Adama, “Pardon afedersiniz...” falan dedim. Adam, “Olur yahu, maçta her şey olur. Şimdi tıraşı bırak, gol giriyor.” dedi. Derken bu kez benim arkama bir tekme indi. Şiddetine bakın ki, arkama inen tekme, gözümünden şimşek çıkardı.” (O1, O2, O3)

“Selman Bey’in ön sırada oturan kişiye tekme atması zihinleri zorlamakta ve uyumsuz olduğu görülmektedir.” (O1)

“Selman Bey’in tekme attığı taraftarın bunu anlayışla karşılaması maç ortamında mümkün olmasa gerek. Uyumsuzca bir anlatım yaratılmak istenmiştir.” (O2)

“Ön sıradaki taraftara tekme atan adama arka sıradan benzer tekmenin gelmesi oldukça komik bir gülmece oluşturmıştır.” (O3)

4.Unsur:

Trübünde taraftarlar arasında çıkan arbedede atılan tekmelerin birbirlerinin canını acıtmaması ve bunun da kötü niyetle yapılmaması uyumsuzluk yaratmıştır.

“Onlar bana tekme atıyor, ben onlara... Ama hiçbirimizin kalbinde kötü niyet yok. İnsan o zaman heyecandan yediği tekmelerin acısını da duymuyor.” (O1, O2, O3)

“Kalbinde kötülük olmadan tekme atmak ve bunun acısını duymamak oldukça çelişki doğurmuştur.” (O1)

“Taraftarlar kötülük beslemiyor ama kavga ediyor ve birbirlerini tekmeliyorlar. Gerçekten çok komik.” (O2)

5.Unsur:

Maç esnasında çıkan kavgada aynı taraftarların birbiriyle kavga etmesi ve bu durumun karşı takımdan biriyle değil de kendi takımından bir taraftarla yapılması uyumsuzluk oluşturmuştur. Bir diğer taraftar kavga edecek birini bulamayınca tribün tahtalarını ısırması zihinde çelişki yaratmıştır.

“Beni altına alan adama, “Yahu, sen hangi takımdansın arkadaş, sakın ikimiz de bir takımdan olmayalım?.. Beni boşuna dövüp durma dedim! İyi ki demişim. İkimiz de aynı takımdanmışız. Ama adam insafsız. “Ben şimdi karşı takımdan birini nerden bulayım...” diye yumrukları indirdi. Can acısıyla fırladım, kurtuldum. Seyircilerden biri kapışacak adam kalmamış da, zavallı, hırsından tribün tahtalarını ısırıyor.” (O1, O2, O3)

“Kavga edecek karşı takımdan bir taraftar bulamayınca kendi takımından taraftarlarla kavgaya tutuşmak mizah yaratır.”(O1)

“Kavga edecek birini bulamayan bir taraftarın tribün tahtalarını ısırması oldukça uyumsuzluk yaratan bir gülmece oluşturmuştur.” (O2)

6.Unsur:

Taraftarlar arasında çıkan kavgada Selman Bey havaya savrulur ve gözünü açtığı anda hastanede olduğunu fark eder.

“Biz de birbirimize yapıştık. Birisi beni bacağımdan yakalayıp havaya savurdu. Şöyle bir havada uçtuğumu biliyorum. Ondan sonrasını hatırlamıyorum birader. Gözümü hastanede açtım.” (O1, O2, O3)

“Tribünde yaşanan kavgada havada uçan Selman Bey, gözünü açtığı anda kendisini hastanede bulmuş. Abartılı bir anlatımla gülmece yaratılmak istenmiştir.”(O3)

“Selman Bey’in havaya savrulması uyumsuzluk yaratan bir anlatım olmuştur.” (O2)

7.Unsur:

Maç izleme hastalığına yakalanan Selman Bey, takımının maçı olduğunda yerinde duramaz, mutlaka o maçı izlemesi gerekir.

“O kadarla kalmadım ki... Ertesi Pazar bizim takımın başka takımla maçı varmış. Artık durabiliyor muyum? Uzaktan söylemesi kolay. Sen ol da dur bakalım. Bağırırsalar duramazsın. İh... Amaaan... Ooof... Her tarafım kopuyor.” (O1, O2, O3)

“Maç tutkunu olan Selman Bey, her tarafının tutulmasına, yara bere içinde kalmasına rağmen tutkusundan vazgeçmemesi uyumsuzluk yaratan bir mizah içermektedir.” (O3)

8.Unsur:

Selman Bey, maçta her yanının yara bere içinde kalmasına, başına türlü türlü belalar gelmesine ve her maçta dayak yemesine rağmen hala inleye sızlaya maça gitmesi uyumsuzluk oluşturmaktadır.

“Allahaismarladık Şerafettin Bey, dedi. Nereye şimdi? Doktora mı? Yok canım, maça... Aaaah! Ooof... İih..” (O1, O2, O3)

“Selman Bey, tüm yaşadığı olumsuzluklara rağmen inleyerek maça gitmesi mizahi bir durum yaratmıştır.” (O1)

Rahatlama Teorisi:

1.Unsur:

Selman Bey, oğlunun yakalandığı maç hastalığından kurtulmasını çok istemektedir. Çünkü her maçta mutlaka bir yara bere almaktadır. Oğlunun maçta sol bacağına kırılmasından dolayı top oynayamadığını, bunun için de şükür ettiğini ifade etmektedir.

“Maç günü oldu mu, akşama eve savaştan çıkmış gibi gelir. Bereket versin sol bacağı kırıldı da top oynayamaz oldu.” (O1)

“Oğlunun yaşadığı kazaya şükreden Selman Bey’de bir rahatlama durumu oluşmuştur.” (O1)

“Selman Bey’in yaşadığı gerilimin düşmesi ile bir rahatlama gerçekleşmiştir. Oğlunun bacağına kırılmasına edilen şükür ile gülmece gerçekleşmektedir.”(O1)

2.Unsur:

Selman Bey, hakemin verdiği yanlış karar sonucunda çok kızar ve kendini kaybeder. Gördüğü her şeyi hakeme fırlatmak isteyen Selman Bey, gazoz şişelerini hakeme fırlatır.

“Gazoz şişelerini kaptığım gibi hakeme fırlatmaya başladım. İyi ki o sırada yanımda gazoz şişesi var da başka bir şey yok. Bomba olsa hakeme bomba fırlatacağım.” (O2)

“Gazoz şişesini hakeme fırlatan Selman Bey, o esnada bomba olsa onu da fırlatacağını söylemesi yüksek gerilimin düşmesini sağlamıştır.” (O2)

3.Unsur:

Selman Bey, maçta istemediği bir durum yaşadığında bağırarak karşılık vermektedir. Bu durumda da sesi kısılmaktadır. Selman Bey sesi kısıldığında bağırarak yerine çözüm olarak teneke çalmaktadır.

“Selman Bey’in sargılı elinden bir paket düştü. Eğilip onu alırken, Bu da tenekeyle kaynana zırlıtısı, dedi. Bağırmaktan sesim kısılinca teneke takıyorum.” (O3)

“Selman Bey’in hakeme kızması ve sesinin kısılması ile artan gerilim, teneke çalmakla düşmekte ve mizahi bir unsur yaratmaktadır.” (O3)

Mizah Yaratma Yöntemlerine Göre Dayak Yemeden Duramıyorum Adlı Öyküde Yer Alan Mizah Unsurları

Dayak Yemeden Duramıyorum adlı öyküde, üç okur tarafından yapılan inceleme sonucu beş (5) farklı mizah yaratma yöntemi ve on dört (14) adet gülmece unsur belirlenmiştir. Öyküde komik sekiz (8), mübalağa iki (2), alay iki (2), Eğretileme bir (1) ve Hümor bir (1) adet mizah yaratma yöntemi belirlenmiştir.

Komik:

1.Unsur:

“Maç günü oldu mu, akşama eve savaştan çıkmış gibi gelir. Bereket versin sol bacağı kırıldı da top oynayamaz oldu.” (O1, O2, O3)

“Oğlunun yaşadığı kazaya şükretmek komik bir unsur oluşturmuştur.” (O1)

“Selman Bey, oğlunun maç hastalığından çok endişe etmiştir. Oğlunun bacağına kırıldığı için maç oynayamaz olmasına şükretmesi komik bir unsur yaratmıştır.” (O2)

2.Unsur:

“Ben yumruktan sonra yere yıkılıp burnumdan kan boşanınca, benim oğlan yardımına koşar sandım. Nerdee... Ben ona, “Aman oğlum yetiş!” diye sesleniyorum, o bana, “Dur baba, dur yahu... Gol oluyor”, diyor.” (O1, O2, O3)

“Selman Bey’in oğlunun babasına verdiği tepki komik bir hal oluşturur. Normal şartlarda böyle bir durum günlük hayatta yaşanması ender bir durumdur.” (O1)

3.Unsur:

“Beni altına alan adama, “Yahu, sen hangi takımdansın arkadaş, sakın ikimiz de bir takımdan olmayalım?.. Beni boşuna dövüp durma dedim! İyi ki demişim. İkimiz de aynı takımdanmışız. Ama adam insafsız. “Ben şimdi karşı takımdan birini nerden bulayım...” diye yumrukları indirdi. Can acısıyla fırladım, kurtuldum. Seyircilerden biri kapışacak adam kalmamış da, zavallı, hırsından tribün tahtalarını ısırıyor.” (O1, O2, O3)

“Kavga edecek karşı takımdan bir taraftarın olmaması sonucu aynı takımdan taraftarların kavgaya tutuşması komiklik yaratan bir gülmece oluşturmuştur.” (O1)

“Kavga edecek birini bulamayan bir taraftarın tribün tahtalarını ısırması da komiklik yaratmıştır.” (O1)

4.Unsur:

“O kadarla kalmadım ki... Ertesi Pazar bizim takımın başka takımla maçı varmış. Artık durabiliyor muyum? Uzaktan söylemesi kolay. Sen ol da dur bakalım. Bağırısalar duramazsın. İh... Amaaan... Ooof... Her tarafım kopuyor.” (O1, O2, O3)

“Maç izleme hastalığına tutulan hikaye kahramanı inim inim inlemesine rağmen hala maça gitmesinin komik bir yanı vardır.” (O3)

5.Unsur:

“Allahasımarladık Şerafettin Bey, dedi. Nereye şimdi? Doktora mı? Yok canım, maça... Aaaah! Ooof... İh..” (O1, O3)

“Selman Bey, tüm yaşadığı olumsuzluklara rağmen inleyerek maça gitmesi komik bir durum yaratmıştır.” (O1)

6.Unsur:

“Onlar bana tekme atıyor, ben onlara... Ama hiçbirimizin kalbinde kötü niyet yok. İnsan o zaman heyecandan yediği tekmelerin acısını da duymuyor.” (O1, O3)

“Kalbinde kötülük olmadan tekme atmak ve bunun acısını duymamak oldukça komik bir durum yaratmıştır.” (O1)

7.Unsur:

“Yoktan katil olacağım! Bereket çocuk, “Amca, ben de sizin takımdanım.” Dedi de elimden kurtuldu.” (O1)

“Aynı takımdan olan çocuğun Selman Bey’in elinden kurtulması oldukça komiktir.” (O1)

8.Unsur:

“Adama, “Pardon, afedersiniz” falan dedim. Adam, “Olur yahu, maçta her şey olur. Şimdi tıraşı bırak, gol giriyor.” dedi.”(O3)

“Maçta kendi taraftarından dayak yiyen adam, bunu normal bir davranış olarak karşılamıştır.”(O3)

Mübalağa:

1.Unsur:

“Ben böyle heyecandan topa vuruyorum diye ayağımı savururken önümdeki adamın arkasına tekme indirmeyeyim mi... Adama, “Pardon afedersiniz...” falan dedim. Adam, “Olur yahu, maçta her şey olur. Şimdi tıraşı bırak, gol giriyor.” dedi. Derken bu kez benim arkama bir tekme indi. Şiddetine bakın ki, arkama inen tekme, gözümünden şimşek çıkardı.” O1, O2, O3)

“Selman Bey’in ön sırada oturan kişiye tekme atması mübalağa içeren bir gülmece oluşturmuştur.” (O1)

2.Unsur:

“Hem öyle bir şiddetle ki, topa vursam top kale ağlarını delip geçtikten sonra Sputnik gibi havaya fırlayıp aya kadar gidecek.”(O3)

“Topa vurmak isteyen taraftar kendini öylesine kaptırır ki topu aya kadar gönderebileceğini söyleyerek mübalağa yapar.” (O3)

Alay:

1.Unsur:

“Hastanelik iş değil Şerafettin Bey. Belki, belki tımarhanelik bir iş... Vay vay vay! Aaah! Çok da bulaşıcı bir hastalık.” (O1)

“Selman Bey, yaşadığı durumu anlatırken kendisi ile alay etmiş, durumunun tımarhanelik olduğunu belirtmiştir.”(O1)

2.Unsur:

“Ama Allah için gol... Beyim, göz göre göre hakem saymadı. Ben katiyen haksızlığa dayanmam. Yuu, yuu... Hakeme gözlük! Diye bağırmaya başladım.”(O3)

“Hakemin gözünün görmediğini bunun için de gözlük takması gerektiğini söyleyerek alaylı bir gülmece yaratılmak istenmiştir.” (O3)

Eğretileme:

“Selman Bey’in sargılı elinden bir paket düştü. Eğilip onu alırken, Bu da tenekeyle kaynana zırlıtısı, dedi. Bağırmaktan sesim kısılınca teneke takıyorum.”(O1)

“Selman Bey hakeme kızınca teneke çalmakta ve buna “kaynana zırlıtısı” demektedir.” (O1)

Hümor:

“Şerafettin Bey biraz geri çekildi, öyleyse sokağa hiç çıkmamalısınız, dedi.”(O2)

“Şerafettin Bey, gayet ciddi bir üslupla ama gülmece yaratacak şekilde Selam Bey’in tımarhanelik olduğunu söylediği için sokağa çıkmaması gerektiğini ifade eder.” (O2)

BEN NE ZAMAN DOĞDUM?

Ben Ne Zaman Doğdum adlı öykü, Memo adlı karakterin doğum tarihini merak etmesi ile başlar. Sonrasında çevresindeki insanlara ne zaman doğduğunu sorar ve onlardan çok farklı cevaplar alır. Gerçek doğum tarihini ise hikayenin sonlarında Tombik adlı karakterden almasına rağmen verilen cevap Memo’ya çok farklı gelir. Öyküde birçok gülmece unsur belirlenmiş ve bu unsurlar üç okur tarafından Mizah Teorileri ve Mizah Yaratma Yöntemleri başlığı altında değerlendirilmiştir.

Ben Ne Zaman Doğdum Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurların Mizah Teorilerine Göre Değerlendirilmesi

Ben Ne Zaman Doğdum adlı öyküde yer alan mizahi unsurlar üç temel Mizah Teorileri kapsamında üç okur tarafından detaylı olarak değerlendirilmiş ve toplam sekiz (8) gülmece unsur belirlenmiştir. Öyküde Üstünlük Teorisine ilişkin beş (5), Uyumsuzluk Teorisi ve Rahatlama Teorisine ilişkin iki (2) mizah unsuru belirlenmiştir.

Üstünlük Teorisi

1.Unsur:

Günlerce pencerelerinin önündeki yumurtayı gözlemleyen Memo, bir gün kuş çıktığını görünce annesine, o günün çok önemli olduğunu söyler. Çünkü o gün kuşun doğum günüdür. Memo’nun annesi bu sözler karşısında biraz alaycı bir ifade ile güler.

“-Bugünü kaydetmeliyiz. Kuşun doğum günü olarak tarihe geçmeli. Sen kendi doğum tarihini biliyor musun peki? Dedi annesi gülerek.” (O1, O2, O3)

“Memo, kendi doğum tarihini bilmemesine rağmen kuşun doğum gününü önemsemesine annesi üstünlük oluşturan bir gülmece ile karşılık verir.”(O1)

“Memo’nun annesi, oğluna kuşun değil kendi doğum gününü önemsemesini ister.”(O2)

2.Unsur:

Memo, çevresinde gördüğü herkese ne zaman doğduğunu sormakta ve onlardan ilginç cevaplar almaktadır. Bu soruyu sorma sırası abisine geldiğinde ise abisi gülümseyerek Memo’yu salonun duvarlarından birinin önüne götürür.

“Duvarda üst üste çekilmiş çizgilerin birini göstererek, işte dedi, sen tam bu duvara bu çizgiyi çektiğim gün doğdun. O gün boyum, tam bir metre altmış santim olmuştu.” (O1, O2, O3)

“Memo’nun abisi, oldukça ilginç bir anlatımla Memo’ya doğduğu günü ifade etmiştir.” (O1)

3.Unsur:

Memo, gölde bulunan kurbağaya, kendisinin ne zaman doğduğunu sormuştur. Kurbağa o gün kensini için çok kötü bir gün olduğunu ve hiç hatırlamak istemediğini söylemiştir.

“En güzel sesli hayvan yarışmasında, sonuncu olduğum gündü, dedi kurbağa ve göle atlayıp yok oldu.” (O1, O2, O3)

“Kurbağanın en güzel sesli hayvan yarışmasında sonuncu olması muhtemeldir. Kurbağanın bu alınganlığı ve üzgünlüğü üsütünlük yaratan bir gülmece doğurmuştur.”(O2)

“Kurbağanın en güzel sesli hayvanlar yarışmasına katılması oldukça ilginçtir.”(O3)

4.Unsur:

Memo, amcasına ne zaman doğduğunu sorduğunda oldukça komik bir cevap almıştır. Çünkü Memo’nun amcası çok şişmandır ve doğum gününü kemerinde kullandığı deliklerle anlatmak istemiştir.

“Aah ahh, ne güzel günlerdi o günler! Dedi ve parmağıyla kemerinin deliklerinden birini gösterdi. Tığ gibi inceydim... Hiç unutmuyorum. Kemerimin şu deliğini kullandığım yıldır.” (O1, O2)

“Normal şartlarda bir kişinin doğum günü, kemerde açılan deliklerle ifade edilmez. Edilirse gülmece oluşturur.” (O1)

“Memo’nun amcası çok şişmandır. Memo’nun doğduğu gün zayıf olduğu için kullandığı kemerin delikleriyle doğum gününü anlatması üstünlük oluşturan bir mizah doğurur.” (O2)

Uyumsuzluk Teorisi:

1.Unsur:

Memo, ne zaman doğduğunu abisine de sormuştur. Abisinin boyu çok uzun olduğu için Memo onun yanında çok küçük kalmıştır. Memo abisine sesini duyurmak için avazı çıktığı kadar bağırıştır.

“Abisinin boyu o kadar uzundu ki, Memo yanında küçücük kalıyordu. Sesini ona duyurmak için, avazı çıktığı kadar bağırarak zorunda kaldı. Ben ne zaman doğdum.” (O1, O2, O3)

“Abisinin boyunun çok uzun olması, çocuğun avazı çıktığı kadar bağırmasını gerektirmez bu durumda uyumsuzluk vardır.” (O1)

“Sanki aralarında kilometrelerce uzaklık varmış gibi Memo’nun uzun boylu abisine sesini duyurmak için avazı çıktığı kadar bağırması uyumsuzluk yaratan bir mizah yaratır.” (O2)

“İnsanlar arasındaki boy farkı dikkate alınarak sesini duyurmak için bağırarak konuşmak oldukça uyumsuzluk yaratan bir durumdur.” (O3)

2.Unsur:

Memo, hiç tanımadığı yolda yürüyüş yapan adama ne diyeceğini, nasıl cevap vereceğini düşünerek ne zaman doğduğunu sormuştur.

“Bunu anlamak hiç de zor değil, dedi. Yaşına bakılırsa, yüz metrenin dokuz nokta dokuz saniyede koşulmasından sonra doğmuşsun sen.” (O1, O2, O3)

“Memo’nun soru sorduğu adam koşu yaptığı için yüz metre koşusunun 9.9 saniyede koşulmasından sonra doğduğunu söyleyerek uyumsuzluk yaratan bir açıklama yapmıştır.” (O3)

3.Unsur:

“Memo, en sevdiği arkadaşı Tombişe de ne zaman doğduğunu sormuştur. Tombiş bu soruyu bilemeyecek bir şey olmadığını söylemiş ve yirmi altı nisan iki bin on diyerek net tarihi söylemiştir.

“Sen çıldırmışsın! Diye bağırdı Memo. Ağaçların büyümesine, dantellerin örülmesine, inşaatların yükselmesine, savaşların bitmesine, insanların şişmanlamasına neden olan, bir doğumu, nasıl öyle alalade bir tarih söyleyerek geçirirsin?” (O2)

“Memo, doğum tarihini sorduğu kişilerden oldukça ilginç cevaplar aldığı için Tombiş’in söylediği net tarih karşısında uyumsuzluk yaşamıştır.” (O2)

Rahatlama Teorisi:

1.Unsur:

Memo, büyükannesine ne zaman doğduğunu sormuş ve büyükannesi gülümseyerek çok özel bir gün olduğunu söylemiş ve salondaki yemek masasına doğru yürümüştür.

“İşaret parmağını dantel parçalarından birinin üstüne bastırarak, işte, dedi, sen tam bunu ördüğüm gün doğdun.”(O1, O2)

“Memo’nun büyükannesine sorduğu soruya cevap alması karşısında zihnindeki belirsizlik bir ölçüde kaybolmuş ve cevap komik bir anlatımla desteklenmiştir.” (O2)

Ben Ne Zaman Doğdum Adlı Öyküde Yer Alan Gülmece Unsurların Mizah Yaratma Yöntemlerine Göre Değerlendirilmesi

Ben Ne Zaman Doğdum adlı öyküde altı (6) farklı gülmece yaratma yöntemi ve on (10) mizahi unsur belirlenmiştir. Öyküde komik (4), alay (2), Abartı (1), Nükte (1), Hümor (1), İroni (1) yöntemleriyle mizah yaratılmıştır.

Komik:

1.Unsur:

Memo, ilk olarak ne zaman doğduğuna büyükannesinden cevap almıştır. Büyükanne işlediği dantelleri göstererek torununun doğum tarihini vermiştir.

“İşaret parmağını dantel parçalarından birinin üstüne bastırarak, işte, dedi, sen tam bunu ördüğüm gün doğdun.” (O1, O2, O3)

“Büyükanne torununun doğum tarihine salonda örmüş olduğu dantel tarihi ile açıklaması komiklik oluşturmuştur.”(O1)

2.Unsur:

“En güzel sesli hayvan yarışmasında, sonuncu olduğum gündü, dedi kurbağa ve göle atlayıp yok oldu.”(O1, O2, O3)

“Kurbağanın güzel sesli hayvanlar yarışmasına katılması komik bir gülme unsurudur.”(O2)

3.Unsur:

“Aah ahh ne güzel günlerdi! Dedi ve parmağıyla kemerinin deliklerinden birini gösterdi. Tığ gibi inceydim. Hiç unutmuyorum. Kemerimin şu deliğini kullandığım yıldı.” (O1)

“Amca, Memo’nun doğum tarihini anlatırken zayıfken kullandığı kemerin deliklerini göstermesi komiklik yaratmıştır.” (O2)

4.Unsur:

“Bunu anlamak hiç de zor değil, dedi. Yaşına bakılırsa, yüz metrenin dokuz nokta dokuz saniyede koşulmasından sonra doğmuşsun sen.” (O3)

“Bir koşu yarışçısına sorulan tarih karşısında metre koşularını dikkate alarak yanıt vermesi komiklik unsuru taşır.” (O3)

Alay:

1.Unsur:

“Bugünü kaydetmeliyiz. Kuşun doğum günü olarak tarihe geçmeli. Sen kendi doğum tarihini biliyor musun peki? Dedi annesi gülerek.”

“Anne, oğlunun kendi doğum tarihini, gününü bilmeyip kuşun doğum gününü önemseyen oğlu ile alay etmiştir.” (O1)

“Kuşun doğum gününü önemseyen çocuk kendi doğum gününü bilmeyince anne oğlu ile alaylı bir gülmece oluşturmuştur.” (O2)

2.Unsur:

“Duvarda üst üste çekilmiş çizgilerden birini göstererek, işte dedi, sen tam bu duvara bu çizgiyi çektiğim gün doğdun. O gün boyum, tam bir metre altmış santim olmuştu.”

“Doğum tarihi ifade ederken kendi yaptığı bir çizgi ile anlatması oldukça alay içerikli bir mizahi unsur taşıdığı söylenebilir.” (O2)

Abartı:

1.Unsur:

“Abisinin boyu o kadar uzundu ki, Memo onun yanında küçücük kalıyordu. Sesini ona duyurmak için, avazı çıktığı kadar bağırarak zorunda kaldı. Ben ne zaman doğdum.” (O1)

“Memo’nun uzun boylu abisine sesini duyurmak için avazı çıktığı kadar bağırması abartılı bir anlatım olmuş ve gülme eylemi uyandırmıştır.” (O1)

Nükte:

1.Unsur:

“Bunu anlamak hiç de zor değil, dedi. Yaşına bakılırsa, yüz metrenin dokuz nokta dokuz saniyede koşulmasından sonra doğmuşsun sen.”(O3)

“Memo ’nun ne zaman doğduğunu anlatmak için yaşına göre çıkarsama yapılarak ince anlamlı güldürücü bir ifade kullanılmıştır.”(O3)

Hümor:

1.Unsur:

“Sen çıldırmışsın! Diye bağırdı Memo. Ağaçların büyümesine, dantellerin örülmesine, inşaatların yükselmesine, savaşların bitmesine, insanların şişmanlamasına neden olan, bir doğumu, nasıl öyle alalade bir tarih söyleyerek geçiştirirsin?”(O2)

“Doğum tarihinin gün ve yıl ile değil, kişilerin hayatlarında önemli gördüğü olaylar gülmece oluşturacak şekilde anlatılarak ifade edilmiştir.”(O2)

İroni:

1.Unsur:

“Gerçekten çok şaşırmıştı Memo. Bizim Tombiş, diye düşündü, bu işlerden hiç ama hiç anlamıyor...”(O2)

“Tombiş olması gerekeni söylemiş, fakat Memo, onun verdiği tepkiyi diğerlerinden farklı gördüğü için beğenmemiş. Yazar burada ironik bir bakışla hikayeyi bitirmiştir.” (O2)